

914.77

N167

.v.31

?

BN

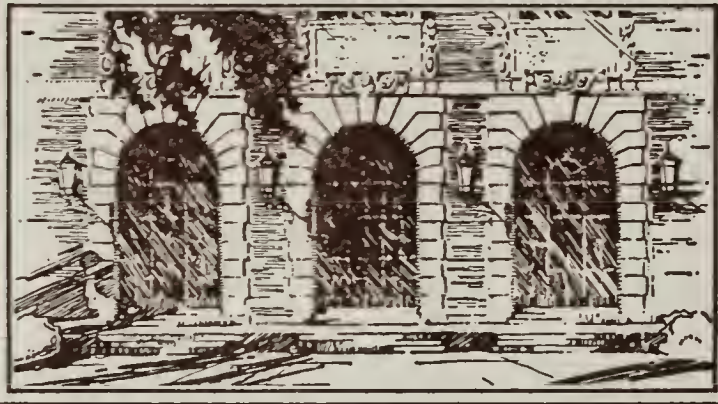
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

ELIAS CZAYKOWSKY
COLLECTION OF
UKRAINIAN CULTURE

914.77

N167

v.31

Ілюстровани

народни

К А Л Е Н Д А Р

товариства

"ПРОСВІТА"

на рік

І 9 0 8

Львів 1907.

Важніші події історичні: 2. цвітня 1795 революція в Парижі. 3. цвітня 1649 р. Зборівська умова. 9. цвітня 1793 прилучено Волинь і Поділе до Росії. 12. цвітня 1871. Декрет париської комуни рівнає діти слюбні і неслюбні. 14. цвітня 1879 замах Соловєва на царя Александра II. 15. цвітня 1881 Смерть Софії Перовської, Желябова і тов. 16. цвітня 1866 Караказов стріляє до Александра II. 20. цвітня 1885 † історик Микола Костомарів. 22. цвітня 1724 народив ся філзоф Іммануель Кант. 24. цвітня 1894 аграрні розрухи на Уграх і забуреня робітників в Чікаго. 25. цвітня 1622 р. † гетьман Петро Конашевич Сагайдачний. 26. цвітня 1657 † київський митрополит Сильвестер Косів. 27. цвітня 1904 † письменник Михайло Старицький.

ЗАПИСКИ

914.77
N167
v.31

Missing: title page
and p. 22-95

Господарські замітки: Обсівати огороди. Садити і щепити овочеві деревця. Насаджувати квочки і плекати дріб. Кінчити сіяти овес, горох і ярину. Сіяти вику і лен і конюшину поміж озиминою та ячменем. Сіяти росаду. З кінцем місяця можна садити бараболі. Інспекти провітрювати і підливати. На розсаднику сіяти всякі капусти, між иньшими пізні каляфіори і бруксельку; другий раз засівати горох, редьковцю, моркву, шпінат, петрушку, цибулю, редьку літну, бураки. При кінци місяця садити вчасну фасолю пішу. Росаду з інспектів розсаджувати на грядки як салату, калярепу і цибулю. Скільчені бараболі садити. Сіяти огірки і мельони. В вазонках закладати шпарагарню (можна ще і в маю). Рожі з землі вибирати, тревалі і пнучі цвіти садити. Літні цвіти, як резеду, немофілю і т. д. в ґрунт сіяти. Закладати травник.

МАЙ

має 31 днів.

н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
1	П.	18	Цвѣтень. Івана	Филипа і Якова	Любимир	4 03	6 38	рано 4 48	вечір 7 40
2	С.	19	Івана і Пафнутія	Жигмонта	Вітимир	4 01	6 40	5 16	8 52
3	Н.	20	Нед. Томина. Теодора і Анастасії	Нед. 2. по Воскр. Обр. Ч. Кр.	Сьвятослав	Довгота дня 14 г. 39 м.			
4	П.	21	Януарія	Фльоріяна	Вячислав	4 00	6 42	5 48	9 58
5	В.	22	Теодора Прп. Кли.	Пія V. п. р.	Хочислав	3 58	6 43	6 27	10 58
6	С.	23	† Георгія В. Муч.	Івана в Олію	Гостивіт	3 56	6 44	7 13	11 47
7	Ч.	24	Сави М.	Флявія Домікелі	Людмила	3 55	6 46	8 07	—
8	П.	25	Марка Ап. і Єв. ☾	Станислава Є.	Станислав	3 53	6 47	9 06	рано
9	С.	26	Василія, Сизм. Гл.	Григорія Наз.	Божерад	3 51	6 49	10 09	1 03
10	Н.	27	Нед. 3. по Воскр. Симеона сизм.	Нед. 3. по Воскр. Ізидор. ф.	Терпимир	Довгота дня 15 г. 1 м.			
11	П.	28	Ясона А.	Беатриски	Людовит	3 48	6 52	вечір 1 54	2 15
12	В.	29	9 муч. в Кизиці	Панкратія	Всьомил	3 46	6 53	1 25	2 15
13	С.	30	† Якова Ап.	Серватія Еп.	Тихослав	3 44	6 54	2 34	2 35
14	Ч.	1	Єремії Прп.	Бонифатія	Добислав	3 43	6 56	3 45	2 53
15	П.	2	Бориса і Гліба М.	Софії і 3 дочок	Стережислав	3 42	6 58	4 58	3 12
16	С.	3	Теодозія печер. ☪	Івана Непомук.	Вячеслав	3 40	6 59	6 13	3 33
17	Н.	4	Нед. 4. по Воскр. Пелягії Прп.	Нед. 4. по Воскр. Пасхалія	Славомир	Довгота дня 15 г. 23 м.			
18	П.	5	Ірини м.	Фелікса К.	Всеслав	3 38	7 02	8 48	4 30
19	В.	6	Йова многостр.	Петра К.	Кресимисль	3 37	7 03	9 59	5 11
20	С.	7	Явлене зн. Ч. Кр.	Бернарда	Боронимир	3 36	7 04	11 00	6 03
21	Ч.	8	† Івана Богослова	Єлени Цариці	Преслав	3 35	7 06	11 50	7 08
22	П.	9	Пер. моц. св. Ник.	Юлії Д.	Веслава	3 34	7 07	—	8 22
23	С.	10	Симеона Зилот. ☾	Дезидерія	Будивой	3 33	7 08	рано 1 00	11 01
24	Н.	11	Нед. 5. по Воскр. Мокія сизм.	Нед. 5. по Воскр. Івани Вд.	Томира	Довгота дня 15 г. 39 м.			
25	П.	12	Єніфалія і Герм.	Урб. І п. р.	Борислава	3 31	7 11	1 26	вечір 1 36
26	В.	13	Глікерії М.	Филипа Н. Дні	Вячимил	3 30	7 12	1 48	1 36
27	С.	14	Іздора М.	Марії М. хрест.	Руслав	3 28	7 13	2 09	3 53
28	Ч.	15	Пахомія Прп.	Вознесенє Н. І.	Яромир	3 27	7 14	2 29	4 07
29	П.	16	Модеста м.	Максима	Богуслава	3 26	7 15	2 52	5 22
30	С.	17	Андроніка А. ☺	Фелікса п. р.	Сулимир	3 25	7 16	3 17	6 34
31	Н.	18	Нед. 6. по Воскр. Теодота Юлії	Нед. 6. по Воскр. Петрон.	Божеслава	Довгота дня 15 г. 54 м.			
						3 24	7 17	3 46	7 44
						3 23	7 18	4 21	8 48

Календар жидівський: 2 мая = 1 іяр. 19 мая = 18 іяр, Ляг В'омер. 31 мая = 1 сіван.

Сонце вступає в знак близнят 21 мая.

Місяць. Перша квадра д. 3 о г. 1 попол.; повня д. 16 о г. 6 рано остатна квадра д. 23 о г. 2 по півн.; нов д. 30 о г. 5 рано. Д. 8. о год. 8 рано аргеум, д. 20. о г. 3 попол. perigeum.

Ясні планети. Меркур у Бику, відтак у Близнятах знаходить ся д. 7. в горішнім полученю з сонцем, переходячи супроти сонця на схід; при кінци місяця видно його коротко по заході сонця. — Венус у Бику наближає ся до сонця із сходу, причім блеск її росте що раз більше, аж до дня 30, коли є найбільший; через цілий місяць є величавою прикрасою вечірного неба. — Марс у Близнятах видно тільки коротко по заході сонця; заходить він около 10 год. вечером. Юпітер має в Раку рух прямий; видно його вечером, а заходить около півночи. — Сатурн у Рибх сходить около г. 2 в ночи і сьвітить до рана.

Важнійші події історичні: 2. мая 1748 вибрано Богдана Хмельницького гетьманом. 3. мая 1894 стріляють жандарми страйкуючих в Фалькенав. 4. мая 1899 страйк 12. тисячів ткачів в Берні. 5. мая 1818 уродив ся Карло Маркс. 16. мая 1848 маєва революція в Відни. 21. мая 1648 р. битва над Жовтими Водами. 23. мая 1498 спалено Савонаролю в Фльоренції. 27. мая 1808 р. заборонено торгувати людьми. 28. мая 1648 р. битва під Корсунем. 28. мая 1722 р. засновано на Україні „Малоросійську колегію“.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Кінчити сіяти ярину; ячмінь, просо, гречку. Сіяти вику на насіне. Сіяти мішанку для худоби. Другий посів льону. Садити бараболі і росаду капусти на брукви. Кінчити направи дахів, плотів і мостів. Лагодити запас масла і сира. Полоти бураки і пшеницю. Полоти і сапати всі грядки бодай що три неділи. Підливати частину огороду що вечера. Сіє ся брукву, волоську капусту, ярмуш, садить ся зразу пішу а потім тичну фасолю, гарбузи, огірки. Другий або третій засів моркви, салати, шпінату, редьковці, редьки літної, засаджуєсь бегонії, георгінії, геліотроп. Сієсь на грядки настурцію, мірабіліс, годетію. Садить ся росаду всяких цвѣтів з інспекту. Сієсь ляк і дзвінки.

ЧЕРВЕНЬ

має 30 днів.

н. ст.	с. ст.	Свѣята гр. кат.	Свѣята рим. кат.	Імена славян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
1	П.	19	Май. Патрікія	Никодима М.	Свѣтополк	3 22	7 20	рано	вечір
2	В.	20	Талалея м.	Еразма	Ратислав	3 22	7 21	5 03	9 41
3	С.	21	† Константина і Єл.	Кльотильди	Бранмила	3 21	7 21	6 53	10 26
4	Ч.	22	Вознесене Г. Н. І.	Квірини	Літомил	3 21	7 22	7 54	11 04
5	П.	23	Михаїла, Ісп.	Фльорентії Д.	Добромил	3 20	7 23	8 59	11 58
6	С.	24	Симеона прп.	Норберта Еп.	Тихомир	3 20	7 24	10 05	—
7	Н.	25	Нед. 7. по Воскр. свт. 318 Отців Н.	Нед. Сошеств. Свв. Духа	Веслав	Довгота дня 16 г. 4 м.			
8	П.	26	Карпа Ап. ☾	П. Сот. Свв. Д.	Вишослав	3 19	7 25	11 11	рано
9	В.	27	Терапонга сщм.	Феліц. М.	Славой	3 19	7 26	вечір	12 40
10	С.	28	Никити прп.	Вікторії	Богумил	3 19	7 27	1 25	12 58
11	Ч.	29	Теодозії м.	Варнави Ап.	Радомил	3 18	7 27	2 36	1 16
12	П.	30	Ісаакія прп.	Онуфрія Еп.	Вишомир	3 18	7 28	3 49	1 36
13	С.	31	Єрмія А. (Суб. зад).	Антонія з Падви	Хотимир	3 18	7 28	5 07	1 59
14	Н.	1	Нед. Сошествія Свв. Духа	Нед. свѣтої Тройці.	Предимир	Довгота дня 16 г. 11 м.			
15	П.	2	Пон. П. Тройці ☽	Вита і Модеста	Витовд	3 18	7 30	7 41	3 03
16	В.	3	Лукіліяна м.	Франціска Р.	Будимир	3 18	7 30	8 48	3 50
17	С.	4	Митрофана патр.	Адольфа	Дорогомисл	3 17	7 31	9 44	4 52
18	Ч.	5	Доротей сщм.	Боже Тіло	Довгослав	3 17	7 31	10 29	6 05
19	П.	6	Висариона прп.	Герваз. і Прот.	Борислав	3 17	7 32	11 03	7 15
20	С.	7	Теодота сщм.	Сильверія М.	Богна	3 17	7 32	11 31	8 48
21	Н.	8	І. Нед. Всіх свѣятих Теодора ☾	Нед. 2. по С. Д. Альойзія	Домислав	Довгота дня 16 г. 16 м.			
22	П.	9	Кирила ст. (П. Пет.)	Павлина Еп.	Боронивой	3 18	7 33	—	11 27
23	В.	10	Тимотея м.	Зенона Еп.	Кирило	3 18	7 33	рано	вечір
24	С.	11	Вартоломея	Івана Хрест.	Янислав	3 18	7 33	12 37	1 57
25	Ч.	12	Онуфрія Вел. Прп.	Проспера Еп.	Властимил	3 19	7 33	12 58	3 11
26	П.	13	Акилини м.	Бож. Серц. І. Хр.	Розмислав	3 19	7 33	1 20	4 22
27	С.	14	Єлисея, Методія	Володислава К.	Властислав	3 19	7 33	1 48	5 32
28	Н.	15	2. Нед. Пр. Евхаристії ☽	Нед. 3. по С. Д. Льва II. пр.	Зброїслав	Довгота дня 16 г. 13 м.			
29	П.	16	Тихона Еп.	с. А. Петра і Пав.	Вишомир	3 20	7 33	2 59	7 34
30	В.	17	Мануїла, Савела м.	Емілії М.	Тихослав	3 21	7 33	3 48	8 23
						3 21	7 33	4 43	9 03

Календар жидівський: 5 і 6 червня = 6 і 7 сіван, Зелені свѣята. 30 червня = 1 тамуз.

Сонце вступає в знак Рака дня 21-го о г. 10 веч.; є то хвиля становища літного себто початок астрономічного літа. Дня 28. затьміне сонця, якого у нас не буде видно.

Місяць. Перша квадра д. 8. о г. 6 рано і повня д. 14. о г. 3 попол. і остатна квадра д. 21. рано; нов дня 28. о 6 г. попол. Д. 5. о г. 2 рано а рогеум, д 17. о півночи perigeum.

Ясні планети. Меркур у Близнятах д. 8 знаходить ся в найбільшій західній віддаленю від сонця, а відтак починає наближати ся; видно його вечером у першій половині місяця. — Венус у Близнятах зближає ся до сонця із сходу; д. 13 знаходить ся в становищі східнім, після чого біжить до кінця рухом назадним, при чім видно єї що раз коротше вечером. — Марс у Близнятах заходить около г. 9. вечером незабаром по заході сонця; в тім місяці його не видно. — Юпітер у Раку має рух прямий; видно його коротко вечером, заходить около 10 год. веч. — Сатурн у Рибх сходить около півночи, свѣтить до рана.

Важніші події історичні: 6. червня замах Березовського на Александра II. 8. червня 1878 замах Нобілінга на Вільгельма. 12. червня 1848 революція в Празі. 13. червня 1849 Росія здавлює угорське повстанє. 14. червня 1891 р. † письменник Василь Мова. 17. червня 1895 р. † учений Мих. Драгоманів. 18. червня 1509 Люблинський сойм. 23. червня 1870 † поет А. Метлинський. 24. червня 1651 надав Хмельницький привілей братській школі в Києві. 29. червня 1898 заведене виїмкового стану в Галичині.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Смажити конфітури і галярету з агресту, порічок, ягід та трускавок. Варити малиновий сок. Збирати лікарські зела і липовий цьвіт. Підкладати переліг і вважати, щоби ріля не ствердла. Підливати, обгортати; пішу фасолю і редькву зимову (редькву при кінци місяця) сіяти. Садити решту пізних гатунків капусти. Закінчити вибиране шпарагів.

Л И П Е Н Ь

має 31 днів.

н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
1	С.	18	Червень. Леонтия	Теобальда оп.	Богуслав	3 22	7 33	5 43	9 36
2	Ч.	19	Юди Тадея Ап.	Посіщ. Пр. Б.	Отчемил	3 23	7 33	6 47	10 03
3	П.	20	† Метод. Состр. Пр.	Анатолія Еп.	Милослав	3 24	7 33	7 52	10 25
4	С.	21	Юліяна еп.	Флявіяна	Велислав	3 24	7 32	8 58	10 45
5	Н.	22	Нед. 3. по С. Д. Евсебія сщм.	Нед. 4. по С. Д. Івана і Павла	Прокіп	Довгота дня 16 г. 8 м.			
6	П.	23	Аґриппини м. ☾	Домініки Ісаїї	Ізяслав	3 25	7 31	10 04	11 03
7	В.	24	Рож. с. Івана Хр.	Івана з Д.	Краснорода	3 26	7 31	11 10	11 21
8	С.	25	Февронії Прим.	Єлизавети кор.	Хвалимир	3 27	7 31	вечір	11 40
9	Ч.	26	Давида прп.	Кирилла Еп.	Страхота	3 28	7 30	1 27	—
10	П.	27	Самсона пр.	Амалії Д.	Радивой	3 29	7 30	2 41	рано
11	С.	28	П. м. Кира і Івана	Педагії і Кип.	Ольга	3 29	7 29	3 58	12 25
12	Н.	29	Нед. 4. по С. Д. Петра і Павла	Нед. 5. по С. Д. Іван Ів.	Толимир	Довгота дня 15 г. 59 м.			
13	П.	30	Собор 12 Апост. ☿	Марґарити м.	Радомила	3 31	7 28	6 28	1 37
14	В.	1	Косми і Дам.	Бонав. Еп.	Доброгіст	3 32	7 28	7 31	2 31
15	С.	2	† Пол. Ризи Пр. Б.	Розісл. Апост.	Радослав	3 33	7 27	8 23	3 41
16	Ч.	3	Якинґа М.	Пр. Д. М. з карм.	Держислав	3 34	7 26	9 06	5 00
17	П.	4	Андрея кр.	Алексія Б.	Держикрай	3 35	7 25	9 33	6 25
18	С.	5	† Кирилла і Мет. Ап.	Симона з Липи	Однослав	3 36	7 24	9 59	7 50
19	Н.	6	Нед. 5. по С. Д. Атаназія Прп.	Нед. 6. по С. Д. Винкент.	Водислав	Довгота дня 15 г. 47 м.			
20	П.	7	Томи прп. ☾	Єроніма і Чесл.	Чеслав	3 38	7 22	10 42	10 31
21	В.	8	Прокопія Вм.	Нарась Д.	Стослав	3 39	7 21	11 04	11 47
22	С.	9	Панкратія сщм.	Марії Магдал.	Болеслав	3 41	7 20	11 26	1 00
23	Ч.	10	† Антонія печ.	Аполінарія	Зелислав	3 42	7 19	11 51	2 14
24	П.	11	Ольги кн. р.	Христини муч.	Любомпра	3 43	7 18	—	3 23
25	С.	12	Прокла і Ілярія, м.	Якова апост.	Славош	3 44	7 16	рано	4 29
26	Н.	13	Нед. 6. по С. Д. Собор Гавриїда	Нед. 7. по С. Д. Усп. Анни	Мирослава	Довгота дня 15 г. 30 м.			
27	П.	14	Онисима прп.	Пантелеймона	Всебор	3 47	7 14	1 43	6 20
28	В.	15	† Володимира к. ☼	Інокентія	Сьвятомир	3 48	7 13	2 36	7 03
29	С.	16	Атиногена сщм.	Марти дівч	Терпислав	3 50	7 12	3 34	7 38
30	Ч.	17	Марини вмуч.	Абдона М.	Здобислав	3 51	7 10	4 36	8 06
31	П.	18	Якинґа м.	Ігнатія Льойолі	Людомир	3 53	7 09	5 42	8 30
						3 54	7 07	6 48	8 51

Календар жидівський: 16 липня = 17 тамуз, добуте храму — піст. 29 липня = 1 аб.

Сонце вступає в знак Льва д. 23 липня. Дня 28 о г. 9 веч. земля находити ся в точці відсонішній своєї дороги себто є найбільше віддалена від сонця.

Місяць. Перша квадра д. 6 о г. 10 вечером; повня д. 13. о г. 11 веч. остатна квадра д. 20. о год. 1 по ол.; нов д. 28 о г. 9. рано. Дня 2. г. 6 по пол. аргеум, д. 15 о г. 3 рано перігеум, д. 30 о г. 5 рано аргеум.

Ясні планети. Меркур у Близнятах находити ся д. 4 в долішнім полученю з' сонцем, переходить на захід від сонця; найбільше його віддалене доходить д. 25, видно його над раном при кінци місяця. — Венус у Близнятах має рух назадний, д. 6. находити ся в горішнім полученю з сонцем, переходячи на західний бік супроти сонця; д. 27-ого стає єї рух прямим; видно єї в другій половині місяця перед сходом сонця коротко як ранню зорю. — Марс у Раку находити ся над уровнем лише в день, через те в сім місяци годі його бачити. — Юпітер у Льві сходить і заходить майже рівночасно з сонцем, через те можна його лише з трудом помітити і то сумерком. — Сатурн у Рибах сходить около 11 г. веч.; видно його до рана.

Важніші події історичні: 2. липня 1897. страйк 100 тисяч робітників в Англії. 4. липня 1776 оголошено незалежність північної Америки. 6. липня 1535 страчено Тому Моруса, а 1415 року спалено на костирі Гуса. 3—12 липня 1651 р. битва під Берестечком. 10. липня 1609 р. битва під Полтавою. 13. липня 1649 почала ся битва під Збаражем. 16. липня 1721 † гетьман Ів. Скоропадський. 16. липня 1762 убито царя Петра III. 17. липня 1903 рільничі страйки в східній Галичині. 20. липня 1830 повстанє карбонаріїв в Неаполі. 21. липня 1773 знесено закон Єзуїтів. 27. липня 1830. липнева революція в Парижі.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Лагодити все до звоження збіжа. Прятати і чистити стодоли, направляти молотільні. Останна орка під ріпак і збір ріпаку. Жнива жита і пшениці, а відтак вівса, ячменю та мішанки сіяної по гною. Підливане, сапане і полене не устає. Гноїти шпараги, послідний раз посадити пішу фасолю, сіяти ріпу та послідний раз вчасну калярепу. Вуси у трускавок обривати, помідори общипувати з бічних галузок. Рожі очкувати, незабудьки і братки сіяти щоби цвили на другий рік. Садити ляк.

СЕРПЕНЬ

має 31 днів.

н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
1	С.	19	Липень. Макрини	Петра в оков.	Болеслав	3 56	7 06	рано 7 53	вечір 9 09
2	Н.	20	Нед. 7. по С. Д. † Ілії пророка	Нед. 8. по С. Д. Альфонс.	Сьвятослав	Довгота дня 15 г. 10 м.			
3	П.	21	Симеона і Івана п.	Стефана м.	Летослав	3 58	7 02	10 05	9 44
4	В.	22	Марії Магдал.	Домініка И.	Остромир	4 00	7 01	11 11	10 03
5	С.	23	Трофима і Теоф. ☾	Матери Б. Сні.	Станислав	4 01	6 59	вечір	10 26
6	Ч.	24	† Бориса і Гліба м.	Пр. Г. Н. І. Хр.	Хлібослав	4 02	6 57	1 36	10 53
7	П.	25	† Усп. св. Анни	Каєтана И.	Олег	4 03	6 55	2 51	11 27
8	С.	26	Єрмолая, Параск.	Кирияка м.	Незамисл	4 05	6 54	4 05	—
9	Н.	27	Нед. 8. по С. Д. Пантелеймона	Нед. 9. по С. Д. Романа	Борис і Хліб	Довгота дня 14 г. 49 м.			
10	П.	28	Прохора, Інокент.	Лаврентія м.	Прохор	4 07	6 53	5 12	рано
11	В.	29	Калиника м.	Сузанни Д.	Володимира	4 08	6 52	6 09	1 15
12	С.	30	Сили і інт. Ап. ☿	Кляри Д.	Слава	4 10	6 50	6 55	2 29
13	Ч.	31	Євдокима прав.	Іполита М.	Рослав	4 11	6 48	7 30	3 53
14	П.	1	† Вин. Ч. Кр. Мак.	Евсевія И.	Добровой	4 12	6 46	7 59	5 20
15	С.	2	Пер. моц. св. Стеф.	Внебовз. Пр. Д.	Яслав	4 14	6 44	8 24	6 40
16	Н.	3	Нед. 9. по С. Д. Ізаакія, Дальм.	Нед. 10. по С. Д. Роха	Доморад	Довгота дня 14 г. 27 м.			
17	П.	4	7 Отрок. в Ефезі	Ліберта ави	Мирон	4 17	6 40	9 07	9 31
18	В.	5	Евсигнія ☾	Єлени к. ш.	Боронислав	4 19	6 39	9 29	10 49
19	С.	6	Преоб. Г. Н. І. Хр.	Бенігни Д.	Болеслав	4 20	6 37	9 54	вечір
20	Ч.	7	Дометія, Пульх.	Бернардо авг.	Собіслав	4 21	6 35	10 23	1 15
21	П.	8	Єміліяна, Леонтия	Іванни з Ш.	Казимира	4 23	6 33	10 58	2 23
22	С.	9	Матія Ап.	Тимотея М.	Радомил	4 24	6 31	11 40	3 24
23	Н.	10	Нед. 10. по С. Д. Лаврентія м.	Нед. 11. по С. Д. Филип.	Тихомил	Довгота дня 14 г. 03 м.			
24	П.	11	Євпля, Клявдії	Вартоломея А.	Тішимир	4 27	6 27	рано	5 04
25	В.	12	Фотія і Ап.	Людвика кр.	Намислав	4 29	6 25	1 27	5 41
26	С.	13	Максима	Зефірина п. М.	Властимила	4 30	6 23	2 29	6 11
27	Ч.	14	Теодозія печ. ☿	Йосифа Кал.	Предислав	4 32	6 21	3 33	6 35
28	П.	15	Успенє П. Д. М.	Августина Еп.	Вишимир	4 33	6 19	4 39	6 56
29	С.	16	Образа Господ.	Усік. Гл. Ів. Хр.	Радибор	4 34	6 17	5 45	7 15
30	Н.	17	Нед. 11. по С. Д. Мирона	Нед. 12. по С. Д. Рожи з Лім.	Александра	4 36	6 15	6 51	7 34
31	П.	18	Фльора і Лавра	Раймунда М.	Сьвятослав	Довгота дня 13 г. 39 м.			
						4 37	6 13	7 57	7 51
						4 38	6 11	9 04	8 59

Календар жидівський: 6 серпня = 9 аб, спалене храму — піст. 28 серпня = 1 сльонь.

Сонце вступає в знак Панни дня 24-ого серпня.

Місяць. Перша квадра д. 5 о г. 11 рано; повня д. 12 о г. 6 рано; останна квадра д. 18 о г. 11 веч. нов д. 27. о півночі. Дня 12 о г. 11 рано perigeum, д. 26 о г. 8 рано apogeeum.

Ясні планети. Меркур у Раку, пізнійше у Льві зближує ся до сонця з західної сторони і д. 20 находить ся в горішнім полученю з сонцем; з трудом можна помітити його над раном у початку місяця. — Венус у Близнятах віддалює ся що раз дальше від сонця та щораз довше сьвітить перед сходом як рання зоря; д. 11 має найркійше сьвітло. — Марс у Льві сходить і заходить майже рівночасно з сонцем, отже видіти його не можна, д. 22. находить ся в полученю з сонцем. — Юпітер у Льві находить ся д. 17-ого в полученю з сонцем себто сходить і заходить рівночасно з ним, через те в сім місяці ледви можна його помітити. — Сатурн у Рибях сходить о 8 г. веч.; видно його цілу ніч.

Важніші події історичні: 4. серпня 1789 проклямує Національний Збір права чоловіка. 7. серпня 1869 утворене німецької соціал-демократичної робітничої партії. 9. серпня 1657 р. † гетьман Богдан Хмельницький. 10. серпня 1907 † письменниця М. Маркович (Марко Вовчок.) 13. серпня 1849 кінець угорської революції. 19. серпня 1648 битва під Пилявцями. 21. серпня 1843 † письменник Г. Квітка-Основ'яненко. 25. серпня 1399 р. битва над Ворсклою Витовта з Татарами.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Докінчене прятаня і воження жита, пшениці, гороху, бобу, вівса, вики, проса, гречки і льону. Молотити жито та пшеницю на озимий засів. Кінчити оранє під озимину і сіяти жито. Збирати насіне з городовини на висадки, сушити його та переховувати в сухім місци. Закладати шкілки на дерево. Шпінат сіяти. Послідну калярепу вчасну розсадити, нові трускавки закладати, гусениці з капусти збирати. Лілії й нарцизи пересаджувати.

ВЕРЕСЕНЬ

має 30 днів.

н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена словян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
1	В.	19	Серпень. Андрея	Егідія ави	Держислав	4 40	6 09	10 13	8 29
2	С.	20	Самуїла пр.	Стефана кор. уг.	Чтибор	4 42	6 07	11 24	8 53
3	Ч.	21	Тадея Ап. ☾	Бронислави	Преслава	4 43	6 04	вечір	9 25
4	П.	22	Агатоника М.	Розалії Д.	Ростислав	4 45	6 02	1 48	10 04
5	С.	23	Іриней М.	Лаврентія Юст.	Водислав	4 46	6 00	2 56	10 56
6	Н.	24	Нед. 12. по С. Д. Евтиха М.	Нед. 12. по С. Д. Захарії	Дроговит	Довгота дня 13 г. 14 м.			
7	П.	25	Вартол. і Тита Ап.	Реїни М.	Домослава	4 48	5 58	3 56	—
8	В.	26	Адриана М.	Рождес. Пр. Б.	Радослава	4 49	5 56	4 46	рано
9	С.	27	Пімена М.	Горгонія М.	Собибор	4 51	5 54	5 25	1 20
10	Ч.	28	Августина Еп. ☸	Николая з Тол.	Владибой	4 52	5 52	5 27	2 45
11	П.	29	† Усік. Гл. Н. Хр.	Прота М.	Іщислав	4 54	5 50	6 22	4 13
12	С.	30	Александра патр	Гвідона	Радимир	4 55	5 47	6 46	5 40
13	Н.	31	Нед. 13. по С. Д. Полож. пояса	Нед. 14. по С. Д. Товії	Хоронислав	Довгота дня 12 г. 49 м.			
14	П.	1	Симеона Стовл.	Воздвиж. Ч. Кр.	Зимомисл	4 58	5 43	7 30	8 26
15	В.	2	Маманта М.	Никодема М.	Будимил	5 00	5 41	7 55	9 46
16	С.	3	Антима сщм.	Корнилія М.	Судислав	5 01	5 38	8 23	11 02
17	Ч.	4	Вавили сщм. ☾	Лямберта	Дрогослав	5 03	5 36	8 56	вечір
18	П.	5	Захарії пр.	Томи з Вілян.	Добровит	5 04	5 34	9 36	1 18
19	С.	6	Чудо Арх. Михаїла	Януарія	Кріпимир	5 05	5 32	10 24	2 15
20	Н.	7	Нед. 11. по С. Д. Созонта М.	Нед. 15. по С. Д. Евстахія	Мислослав	Довгота дня 12 г. 23 м.			
21	П.	8	Рождество Пр. Д.	Матея ап.	Бождар	5 09	5 28	—	3 43
22	В.	9	Йоакима і Анни	Маврпкія	Зелимир	5 10	5 25	рано	4 14
23	С.	10	Минодори М.	Теклі Д.	Богуслав	5 12	5 23	1 24	4 40
24	Ч.	11	Теодори прп.	Герарда	Гомир	5 13	5 21	2 30	5 03
25	П.	12	Автонома ☸	Клеофи	Сьвятополк	5 15	5 19	3 35	5 22
26	С.	13	Корнилія сотн.	Киприяна	Ладислав	5 16	5 16	4 41	5 40
27	Н.	14	Нед. 15. по С. Д. Воздвиж. Ч. Крест.	Нед. 16. по С. Д. Косми	Даміян	Довгота дня 11 г. 56 м.			
28	П.	15	Никити Вм.	Вячеслава кор.	Вацлав	5 19	5 12	6 56	6 14
29	В.	16	Евфимії Вм.	Михаїла Арх.	Дадибог	5 21	5 10	8 05	6 34
30	С.	17	Софії, Віри. Н., Л.,	Єронима	Імислав	5 22	5 08	9 16	6 57
						5 24	5 06	10 29	7 25

Календар жидівський: 26 вересня = 1 тішрі, Новий Рік 5669. 27 вересня = 2 тішрі, друге сьвято. 28 = 3 тішрі; піст Іедалія.

Сонце вступає в знак Ваги д. 23 о г. 1 по пол.; є се хвиля осіннього зрівняння дня з ночью, себто початок астрономічної осени.

Місяць. Перша квадра д. 3 о г. 10 вечером; повня д. 10 о 2 г. попол.; остання квадра д. 17 о г. 4 пол.; нов д. 25 о г. 4 попол. Дня 9 о г. 10 веч. perigeum, д. 22 о г. 2 поп. apogeeum.

Ясні планети. Меркурій у Панні віддалює ся через цілий місяць на захід від сонця, а при кінци місяця можна його оглядати на західнім небі по заході сонця. — Венус у Раку, а пізнійше у Льві осягає д. 14 найбільше західне віддалене від сонця; в тім місяци сьвітить найдовше і найвеличавійше як рання зоря. — Марс у Льві сходить і заходить майже рівночасно з сонцем, отже його не видно. — Юпітер у Льві сходить около 5 г. рано; видно його лише коротенько перед сходом сонця. — Сатурн у Рибх д. 30 є в опозиції до сонця; сходить у часі сонішного заходу, а заходить у часі сходу, сьвітить через цілу ніч. В сім місяци найліпше його обсервувати.

Важніші події історичні: 4. вересня 1870 Франція республікою. 9. вересня 1867 конгрес мира в Женеві. 12. вересня 1903 відкрито торжественно в Полтаві пам'ятник Ів. Котляревському. 13. вересня 1893 перша перемога першого страйку будівельних робітників у Львові по 10 днів тривання. 13. вересня 1893 виїмковий стан в Празі. 14. вересня 1867 † письменник Оп. Маркович. 28. вер. 1864 повстання інтернаціоналки. 30. вересня 1890 знесено в Німеччині закон проти соціалістів по 12 літнім триванню.

ЗАПИСКИ:

Кобила, мала
лошанка
21²⁰. Вересень 1933

Господарські замітки: Збирати яблука і грушки на переховок, робити повила і сушені овочі. Кінчити озимину. Косити і звозити отаву. Рубати і квасити капусту. Підливаєсь вже мало. Сієм шпінат, зриваєсь вершки бруксельки і помідорів. Трускавки очищуєсь і обкладаєсь гноєм.

ЖОВТЕНЬ

має 31 днів.

н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
1	Ч.	18	Вересень. Ефрем.	П. Д. Рож.	Знатислав	5 25	5 04	рано	вечір
2	П.	19	Трофима	Леодегарда	Станимир	5 26	5 02		8 46
3	С.	20	Евстахія, Тат. ☾	Кандида	Сіман	5 28	5 00	1 49	9 45
4	Н.	21	Нед. 16. по С. Д. Кондрата	Нед. 17. по С. Д. Франца	Братислав	Довгота дня 11 г. 32 м.			
5	П.	22	Фоки, Йони преп.	Плякида	Заслав	5 29	4 57	2 41	10 57
6	В.	23	† Зачат. Івана Хр.	Брунона	Боронислав	5 31	4 55	3 22	—
7	С.	24	Теклі первм.	Юстини діви	Рослав	5 33	4 53	3 55	рано
8	Ч.	25	Евфрозини, Пафн.	Вінк., Бригіди	Войслава	5 34	4 51	4 22	1 42
9	П.	26	† Івана Богосл. ☉	Діоніза	Догомост	5 36	4 49	4 46	3 07
10	С.	27	Калистрата м.	Франца Борджа	Томил	5 37	4 47	5 08	4 32
11	Н.	28	Нед. 17. по С. Д. Харитона Вячесл.	Нед. 18. по С. Д. Плякида	Добромила	Довгота дня 11 г. 06 м.			
12	П.	29	Киріяка Теофана	Максиміліяна	Громислав	5 40	4 43	5 53	7 18
13	В.	30	Григорія	Едварда	Земислав	5 41	4 41	6 20	8 38
14	С.	1	† Покров. П. Д. М.	Каликста папи	Держимир	5 43	4 38	6 51	9 54
15	Ч.	2	Кипріяна Юстини	Ядвіги і Тереси	Довгослава	5 45	4 36	7 28	11 06
16	П.	3	Діонизія	Галля, Фльор.	Радислав	5 47	4 34	8 14	вечір
17	С.	4	Єротея, Верон. ☾	Люцини, Ядв.	Застислава	5 48	4 32	9 08	1 00
18	Н.	5	Нед. 18. по С. Д. Харитини муч.	Нед. 19. по С. Д. Луки Єванг.	Братумил	Довгота дня 10 г. 40 м.			
19	П.	6	† Томи апост.	Петра з Алькан.	Земовит	5 51	4 28	11 11	2 18
20	В.	7	Сергія	Феліц.	Будислава	5 53	4 26	—	2 46
21	С.	8	Пелагії	Уршулі	Даромила	5 55	4 24	рано	3 09
22	Ч.	9	† Якова ап.	Кордулі	Пребислава	5 56	4 22	1 23	3 28
23	П.	10	Евлямпія	Івана Капістр.	Властимир	5 58	4 20	2 30	3 46
24	С.	11	Флипа, Теоф.	Рафаїла Арх.	Семислав	5 59	4 18	3 37	4 03
25	Н.	12	Нед. 19. по С. Д. Прова, Андроніка	Нед. 20. по С. Д. Івана Кант.	Самомисл	Довгота дня 10 г. 16 м.			
26	П.	13	Карпа муч. ☉	Евариста	Лютослав	6 03	4 15	5 54	4 39
27	В.	14	Параскевії	Савини	Вітомил	6 04	4 13	7 06	5 00
28	С.	15	Лукіяна	Симеона і Юди	Владибог	6 06	4 12	8 20	5 27
29	Ч.	16	Льонгіна сотн.	Наркиза	Дамелит	6 08	4 10	9 35	5 59
30	П.	17	Андрея, Осії прор.	Клявдия, Марк.	Премисл	6 09	4 08	10 44	6 42
31	С.	18	† Луки єванг.	Вольфганга	Годимир	6 11	4 06	11 47	7 37
						6 13	4 04	вечір	8 44

Календар жидівський: 5 жовтня = 10 тіпрі, Сьвято Згоди. 10 і 11 = 15 і 16 тіпрі, Кучки
16 = 21 тіпрі, сьвято пальмове. 17 = 22 тіпрі, Збори або кінець кучок. 18 = 23 тіпрі
Радість із права. 26 = 1 мархешван.

Сонце вступає в знак Скорпіона д. 23 жовтня.

Місяць. Перша квадра д. 3 о г. 8 рано; повня д. 9-ого о 10 г. вечером, остання
квадра д. 17 о 5 г. рано; нов д. 25 о 8 год. рано. Дня 8 о г. 6 рано perigeum, д. 20 о г.
4 рано аргеум.

Ясні планети. Меркурій у Панні осягає д. 4 найбільше східне віддалене від
сонця, а відтак наближує ся до сонця і д. 28 знаходить ся в долішнім полученю з сонцем;
видно його на початку місяця. — Венера у Льві зближає ся щораз більше до сонця;
видно її над раном. — Марс у Панні сходить около 3 год. попол. і світить до рана.
— Сатурна у Рибах видно з вечера аж до 5 год. рано, тоді він уже заходить.

Важнійші події історичні: 1. жовтня 1877 † учений О. Бодянський. 3. жовтня 1651 р. битва під Білою Церквою. 5. жовтня 1709 † гетьман Іван Мазепа. 6. жовтня 1848 бунт серед війська в Відні. 10. жовтня 1893 проєкт виборчої реформи Тафого. 10. жовтня 1892 † учений Т. Рильський. 14. жовтня 1624 напад Запорожців на Царгород. 14. жовтня 1648 візд Хмельницького до Київа. 21. жовтня 1879 Союз рільничий в Ірляндії. 22. жовтня 1596 Берестейська унія. 23. жовтня 1641 різня в Ірляндії. 29. жовтня 1869 ліга землі і праці в Англії. 29. жовтня 1894 † учений Омелян Огоновський.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Прятати з поля останки городовини і бараболь. Гнати свині до ліса на жолудь і бучину. Орати стернища під ярину. Кормити дійні корови листками капусти. Наводнювати луки. Межи корчами копаєсь і гноїть ся. Садить ся дерева, обшкробуєсь пні і мастить ся вапном. Георгінії і иньші бульвасті цвїти викопуєсь і даєсь до пивниці.

ПАДОЛИСТ

має 30 днів.

н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід м. м.	Захід г. м.	
1	Н.	19	Жовтень. Нед. 20. по С. Д. Йола пр. ☾	Нед. 21. по С. Д. Всіх сьв.	Вартислав	Довгота дня 9 г. 51 м.			
2	П.	20	Артемія вмуч.	День задушний	Вітимир	6 15	4 03	вечір	вечір
3	В.	21	Іларіона	Губерта	Хвалислав	6 16	4 01	1 55	11 21
4	С.	22	Глікерії	Кароля Бором.	Мстивой	6 18	3 59	2 25	—
5	Ч.	23	† Якова брата Гос.	Захарії і Єлиз.	Славомир	6 20	3 58	2 49	рано
6	П.	24	Арети, Атаназія	Леонарда	Всеслад	6 21	3 56	3 11	2 06
7	С.	25	Маркіяна	Геркуляна	Житомир	6 23	3 54	3 31	3 27
8	Н.	26	Нед. 21. по С. Д. Димитрія В. М. ☺	Нед. 22. по С. Д. Севера	Судивой	Довгота дня 9 г. 28 м.			
9	П.	27	Нестора муч.	Теодора	Богодар	6 26	3 51	4 18	6 10
10	В.	28	† Параскевії	Андрея	Людомір	6 27	3 49	4 46	7 29
11	С.	29	Анастасії	Мартина	Спислав	6 29	3 48	5 21	8 45
12	Ч.	30	Зиновія і Зин.	Покр. П. Д. М.	Новослав	6 31	3 47	6 03	9 53
13	П.	31	Стахія. Наркіза	Станислава К.	Всерад	6 32	3 45	6 54	10 53
14	С.	1	† Косми і Даміяна	Серафіна	Водмир	6 34	3 44	7 53	11 40
15	Н.	2	Нед. 22. по С. Д. Акиндина	Нед. 23. по С. Д. Леопольда	Прибислав	Довгота дня 9 г. 06 м.			
16	П.	3	Айталя, Йосифа ☾	Отмара опата	Радомир	6 38	3 41	10 01	12 49
17	В.	4	Йоаник.	Сальомеї	Збислав	6 39	3 39	11 07	1 14
18	С.	5	Галактіона муч.	Оттона оп.	Станислав	6 41	3 38	—	1 34
19	Ч.	6	Павла еп.. Клявдії	Єлисавети кор.	Дрогомир	6 42	3 37	рано	1 52
20	П.	7	Єронима, Лаз.	Фелікса з В.	Судимир	6 44	3 36	1 21	2 10
21	С.	8	Михаїла Архістр.	Введене П. Д. М.	Слава	6 46	3 35	2 28	2 27
22	Н.	9	Нед. 23. по С. Д. Онисифора	Нед. 24. по С. Д. Кикилії	Всемила	Довгота дня 8 г. 47 м.			
23	П.	10	Ераста, Ореста ☺	Климентя	Миловой	6 49	3 33	4 49	3 04
24	В.	11	Мини, Віктора	Йоана	Дорослав	6 50	3 32	6 02	3 28
25	С.	12	† Йосафата сщм.	Катерини дівн	Хвалимир	6 51	3 31	7 18	3 59
26	Ч.	13	† Івана Златоуст.	Конрада	Русослав	6 53	3 31	8 32	4 38
27	П.	14	† Филипа ап.	Віргілія	Томир	6 54	3 30	9 40	5 30
28	С.	15	Гурія Самона	Крискентія	Гостислав	6 56	3 29	10 38	6 48
29	Н.	16	Нед. 24. по С. Д. † Матея єванг.	Нед. I. Адвенту. Сатурніна	Перемисл	Довгота дня 8 г. 45 м.			
30	П.	17	Григорія новок. ☾	Андрея ап.	Людослав	6 58	3 27	вечір	9 08
						7 00	3 26	12 31	10 30

Календар жидівський: 25 падолиста = 1 кіслев.

Сонце вступає в знак Стрільця д. 22 листопада.

Місяць. Перша квадра д. 1 о 4 г. попол.; повня д. 8 о г. 9 рано; остання квадра д. 16 о г. 1 по півн.; нов д. 23 о 11 г. веч.; перша квадра д. 30 о 11 г. веч. Дня 5 о 6 г. рано perigeum, д. 16 о 11 г. веч. apogeum, д. 30 о 5 г. попол. perigeum.

Ясні планети. Меркурій у Вазі віддалює ся на початку місяця на схід від сонця, 13-ого є він висунений найдальше на схід, від того дня зближує ся до сонця і видно його в половині місяця перед сходом сонця. — Венера в Панні наближає ся що раз більше до сонця від заходу; видно єї досьвіта. — Марс у Панні сходить около 5 год. рано, заходить у день і можна його оглядати лише до сходу сонця. — Юпітер сходить у Льві зараз по півночі і сьвітить до рана. — Сатурн у Рибях находить ся по заході сонця високо на небі; заходить о 2 год. по півночі.

Важніші події історичні: 3. падолиста 1848 барикади у Львові. 11. падолиста 1893 † поет Леонід Глібів. 12. листопада 1834 † поет Ів. Котляревський. 17. падолиста 1830 оголошено незалежність Бельгії. 20. листопада 1340 визвіл з під татарського ярма. 21. падолиста 1694 родився Вольтер. 22. листопада 1698 † гетьман Петро Дорошенко. 23. листопада 1873 † учений М. Максимович. 29. падолиста 1830 повстання в Варшаві.

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Збирати яловець на лік для худоби. Ховати наряди господарські під дахи, щоби не грубіли на морозі і не тріскали. Обкладати хати заґатами. Вивозити навіз в поле під бараболі. Перекопуєть огород грубими штихами. Ярини даєть в видючі ями і в закопи, тільки ярмуж, шпінат лишаєть. Можна також зимову петрушку (довгу) лишати на грядках на весняний ужиток. Можна сіяти під зиму скордоперу (чорний корінь) петрушку, цибулю і моркву, також дикі цвіти, як мачок, немофілю. Гноїть ся дерева овочеві. Садить ся дикі рожі, а правдиві закопуєть.

Г Р У Д Е Н Ь

має 31 днів.

н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята рим. кат.	Імена славян.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
1	В.	18	Подолист. Плат.	Наталії	Самослава	7 01	3 25	12 55	11 50
2	С.	19	Авдія, Варлаама	Бібіяни діви	Сулислав	7 03	3 25	1 17	—
3	Ч.	20	Григорія, Анат.	Францішка Кс.	Вислимир	7 04	3 24	1 37	рано
4	П.	21	Введенє Пр. Д. Б.	Варвари	Любомина	7 06	3 24	1 57	2 29
5	С.	22	Филимона, Кикилії	Сави	Спитослава	7 07	3 24	2 20	3 47
6	Н.	23	Нед. 25. по С. Д. Григорія еп.	Нед. 2. Адвенту. Николая	Ярогнів	Довгота дня 8 г. 17 м.			
7	П.	24	Катерини вмуч. ☽	Амброзія	Людомисл	7 08	3 23	2 45	5 06
8	В.	25	Климентя	Неп. Зач. Пр. Д.	Богуюля	7 09	3 23	3 16	6 23
9	С.	26	Якова, Аліпія	Леокадії	Всеслава	7 10	3 23	3 55	7 35
10	Ч.	27	Якова перв., Ром.	ПДМ. з Л., Евл.	Радислава	7 11	3 23	4 42	8 39
11	П.	28	Стефана, Іринарха	Дамазія	Воймир	7 12	3 23	5 37	9 32
12	С.	29	Парамона, Фил.	Александра	Волідар	7 13	3 23	6 39	10 15
13	Н.	30	Нед. 26. по С. Д. † Андрея ап.	Нед. 3. Адвенту. Лукиї	Владислав	Довгота дня 8 г. 9 м.			
14	П.	1	Наума, Філ.	Спірідіона	Славодар	7 15	3 23	8 52	11 15
15	В.	2	Авакума ☾	Фортун.	Волимир	7 16	3 22	9 59	11 38
16	С.	3	Софронія	Аделяйди	Збослав	7 16	3 22	11 04	11 58
17	Ч.	4	† Варвари, Івана	Лазаря	Жирослав	7 17	3 23	—	вечір
18	П.	5	Сави препод.	Граціяна	Всемил	7 18	3 23	рано	12 31
19	С.	6	Николая Чудотв.	Немезія	Мстигнів	7 18	3 23	1 17	12 48
20	Н.	7	Нед. 27. по С. Д. Амброзія	Нед. 4. Адвенту. Теофіля	Богумила	Довгота дня 8 г. 4 м.			
21	П.	8	Патапія, Предп. З.	Томи ап.	Томислава	7 20	3 24	3 39	1 29
22	В.	9	Зачатє Пр. Д. М.	Зенона	Дрогомир	7 20	3 24	4 55	1 56
23	С.	10	Міни, Єрм. ☽	Вікторії	Славомира	7 21	3 24	6 10	2 31
24	Ч.	11	Даниїла стовп.	Адама і Еви, Віг.	Годислав	7 21	3 25	7 23	3 20
25	П.	12	Спірідіона еп.	Рожд. І. Христа	Громислав	7 21	3 25	8 27	4 20
26	С.	13	Евгенія, Ореста	Стефана Првом.	Вративой	7 22	3 26	9 20	5 31
27	Н.	14	Нед. Праотец. Филимона	Нед. по Рожд. Ісуса Христа.	Радомисл	Довгота дня 8 г. 5 м.			
28	П.	15	Елевтерія свмч.	Дітий уб. в Виф.	Годислава	7 22	3 28	10 33	8 16
29	В.	16	Аггея	Томи	Гослав	7 22	3 28	10 59	9 38
30	С.	17	Даниїла прор. ☾	Давида кор.	Людомил	7 23	3 29	11 22	10 59
31	Ч.	18	Севастияна	Сильвестра	Ласота	7 23	3 30	11 44	—
						7 23	3 31	вечір	рано

Календар жидівський: 19 грудня = 25 віслев, посьвячене храма. 25 грудня = 1 тебет.

Сонце вступає д. 22 о 8 г. рано в знак Козорога. Є се хвиля зимового становища себто початок астрономічної зими. Д. 23. перстінна затьма сонця, якої у нас не видно.

Місяць. Повня д. 7 о 11 г. вечером; остання квадра д. 15-ого о 11 г. веч.; нов д. 22 о 1 г. попол.; перша квадра д. 30 о 7 г. рано. Д. 14. о 9 г. веч. Апогеум дня 14 о 9 г. веч., регіеум д. 26 о 3 г. попол.

Ясні планети. Меркурій спершу в Скорпіоні а відтак у Стрільци зближує ся до сонця із східної сторони і находить ся д. 24 в горішнім полученю з сонцем; видно його над раном на початку місяця. — Венера в Вазі зближає ся до сонця і находить ся д. 24. в горішнім полученю з сонцем; видно його лише коротенько перед сходом сонця. — Марс у Панні сходить около 5 г. рано, заходить у день, видно його коротенько перед сходом сонця. — Марс в Панні сходить около 5 г. рано, заходить у день, видно його коротенько лише перед сходом сонця. — Юпітер у Льві сходить около 11 веч. і сьвітить через цілу ніч. — Сатурна у Рибях видно лише вечером.

Важніші події історичні: 4. грудня 1868 знесено тілесні кари в австрійським війську. 6. грудня 1896 революційна демонстрація в Петербурзі. 12. грудня 1900 † письменник Оп. Кониський. 18. грудня 1773 початок війни о незалежність північної Америки. 19. грудня 1240 зруйнував Батий Київ. 26. грудня 1825 бунт декабристів в Петербурзі. 28. грудня 1571 уродився астроном Кеплер. 31 грудня 1637 † гетьман Павлюк.

Жан-Батист

ЗАПИСКИ:

Господарські замітки: Підгодовлювати добре поросні льохи; догодувати ячменем вепрі на заріз. Обвивати соломною щепи в садах. Вивозити дерево з ліса під будову і на опал. При добрім морозі молотити конюшину. Продавати збіже. Коли земля незамерзла, то перекопуєсь огород.

Українська (русська) преса.

І. В Австро-Угорщині:

а) Галичина:

1. „Земля і Воля“, орган укр. соц. демокр. партії. Виходить що тижня у Львові (ул. Ліндого ч. 2) і коштує 4 корони в рік. Видає Микола Ганкевич. Одвіч. редактор: др. В. Старосольський.

2. „Гайдамаки“, політичний тижневник. Виходить у Львові (ул. Подлевського ч. 9). Річна передплата 8 корон. Видавець і одвічальний редактор М. Петрицький.

3. „Громадський Голос“, радикальна політична часопись виходить два рази на тиждень: вівторок і п'ятницю. Львів, ул. Каліча ч. 3. Передплата річна 8 кор. Видавець і одвіч. редактор П. Волосенка.

4. „Господар“, часопись рільнича для хліборобів руських земель виходить що місяця. Адрес: Перемишль, Побереже ч. 1. Річна передплата 3 кор. Одвічальний редактор др. Т. Кормош.

5. „Дзвінок“, ілюстрована газета для руських дітей, виходить у Львові (ул. Сикстуська ч. 47) два рази місяць і коштує на цілий рік 6 кор. Видає Тов. педагогічне. Одвіч. редактор А. Алиськевич.

6. „Діло“, виходить у Львові (Ринок ч. 10) що дня крім неділь і свят і коштує на рік 32 кор. Видавець і одвіч. редактор Льонгін Цегельський.

7. „Економіст“, місячник економічно-господарський, орган „Краєвого союзу ревизійного“, виходить що місяця у Львові (Ринок ч. 10) і коштує річно 5 кор. Одвіч. редактор Кость Паньківський.

8. „Записки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові“, (український науковий журнал) виходить що два місяці книжками по 15 аркушів. Львів, ул. Чарнецького ч. 26. Річна передплата 12 кор. Редактор Михайло Грушевський.

9. „Зеркало“, ілюстр. гумористично-сатиристичний двотижневник. Львів ул. Академічна ч. 8. Річна передплата 8 кор. Одвіч. редактор і видавець О. Дембвцький.

10. „Літературно Науковий Вістник“, виходить книжками по 12—15 аркушів що місяця у Львові (ул. Чарнецького ч. 26) і коштує річно 12 корон. Одвіч. редактор В. Гнатюк.

11. „Місіонар“ з додатком „Місіонарчик“ виходить в Жовкві, що місяця. Річна передплата 1 К. 20 с. Видають ОО. Васильяни в Жовкві. За редакцію одвіч. о. Лазар Березовський.

12. „Народна Часопись“, дневник, Львів, ул. Чарнецького ч. 12. Річна передплата 10 кор. 80 сот. Одвіч. редактор К. Кахнікевич.

13. „Народне Слово“, виходить що вівтірка, четверга і суботи. Адрес: Львів, ул. Академічна ч. 8. Місячна передплата 1 кор. Видавець Густав Кришталович. Одвічальний редактор А. Шостак.

14. „Наше Слово“, для справ учительських, шкільних просвітних і т. д. Виходить три рази на місяць. Адрес: Львів, ул. Бляхарська ч. 8. Ш. пов. Передплата до кінця року 1907 1 кор. Видають Павло Кирчів і Онуфрій Власійчук. За редакцію одвічає М. Величковський.

15. „Нива“, часопись для справ церковних і суспільних. Виходить у Львові (площа св. Юра ч. 5) 1-го і 15-го кожного місяця. Річна передплата 8 кор. Видає і одвічає за редакцію о. др. Д. Яремко.

16. „Основа“, просвітно-політична і господарська ілюстр. часопись клерикального напрямку виходить що тижня в середу. Адрес: Львів, ул. Петра Скарги ч. 2 а. Річна передплата 4 кор. Видає і одвічає за редакцію Андрій Веретельник.

17. „Письмо з Просвіти“, популярно-наукова і просвітна, ілюстро-

вана щомісячна часопись для народу. Адрес: Львів, Ринок ч. 10. Річна передплата для членів тов. „Просьвіта“ 2 кор., для нечленів 3 кор. Видає тов. „Просьвіта“. За редакцію одвічає Петро Огоновський.

18. „Правнича Часопись“, виходить чотири рази до року. Львів, ул. Чарнецького ч. 26.

19. „Руслан“, дневник, Львів (ул. Домбровського ч. 1), коштує на рік 20 кор. Видає і одвічає за редакцію Семен Горук.

20. „Селянська Рада“, орган перемиської народної організації — виходить що два тижні в Перемишли, Побереже Франц Йосифа ч. 1. Річна передплата 4 кор. Видає тов. „Селянська Рада“ в Перемишли. За ред. одвічає Василь Кіцула.

21. „Свобода“, письмо політичне і просьвітне для народу нац.-демократичного напрямку, виходить що тижня у Львові, ул. Батория ч. 24 і коштує на рік 4 кор. Видає і одвічає за редакцію Л. Цегельський.

22. „Сьвіт“, літературно-наукова часопись. Виходить у Львові кожного 9-го й 24-го. Адреса редакції і адміністрації: „Сьвіт“ у Львові. Видає і одвічає за редакцію В. Будзиновський.

23. „Учитель“, Львів, ул. Сикстуєвка ч. 47, виходить 2 рази на місяць і коштує на рік 6 кор. Видає Рус. тов. педагогічне. За редакцію одвічає А. Алвськевич.

б) Буковина:

1. „Буковина“, виходить три рази на тиждень, що середи, п'ятниці і неділі. Річна передплата 16 кор. (а разом із „Руською Радою“ 18 корон). Адрес: Чернівці, ул. Петровича ч. 2. Видає тов. Руська Рада. Одвіч. редактор Віктор Строїч.

2. Вістник Союза руських хліборобських спілок на Буковині „Селянська Каса“, виходить два рази на місяць в Чернівцях (ул. Петровича ч. 2) і коштує 1 кор. 60 сот. на рік. Видає „Селянська Каса“. Одвіч. редактор др. Лев Когут.

3. „Грім“, просьвітно-популярний місячник. Річна передплата 2 кор. Адрес: Чернівці, ул. Панська ч. 23. Видає комітет редакційний. За редакцію одвічає В. Грабчук.

4. „Добрі Ради“, ілюстроване письмо для господарства, домівства і забави. Виходить в Стрілецькім Куті раз на місяць. Передплата 2 корони на рік.

5. „Іскра“, літературно-науковий місячник. Передплата річна 2 кор. Адрес: Черепківці. Видає й одвічає за редакцію І. Кракалія.

6. „Руська Рада“, народна газета, виходить кожної п'ятниці. Річна передплата виносить 4 кор. (2 рублі або 1½ дол.). Адреса: Чернівці, ул. Петровича ч. 2.

7. „Хлібороб“, ілюстрований орган Бук. Ради культури краю, виходить двічі в місяць в Чернівцях, ул. Новий Сьвіт ч. 21 і коштує 4 кор. в рік. Одвіч. редактор др. Стефан Смаль-Стоцький.

в) Угорщина:

1. „Наука“, духовна, політична й суспільна часопись для угр.-руського народу виходить що тижня в четвер. „A Nauka“ szerkesztősegenék Ungvar (Rakoczi-utca 34). Річна передплата 4 кор. Видає „Акційне товариство Уніо“ в Уніварі. За редакцію відповідає о. Августин Волошин.

2. „Недѣля“, поучаюча й господарська ілюстрована часопись для угорських Русинів виходить що тижня. Адрес: А „N. Veggilya“ kiadokivoltanok Budapest, IV. Egyszem-utca 4. Передплата на рік 3 кор. Видає угорське правительство. Редактор Іван Гадза.

II. В Росії:

1. „Рада“, (спершу „Громадська Думка“), газета політична, економічно-літературна виходить що тижня крім понеділків. Київ, ул. Велика Підвальна ч. 6. Річна передплата для за кордону 9 рублів. Видає Е. Чикаленко. За редакцію одвічає М. Павловський.

2. „Рідний Край“, українська часопись виходить раз на тиждень в формі тижневих журналів 8 – 16 сторінок у Києві, Марійська-Благовіщенська улица ч. 97. Річна передплата за кордон 5 рублів. Редакторка-видавниця О. Косач (О. Пчілка).

3. „Світова Зірниця“, селянська часопись виходить що тижня з щомісячним додатком „**Читайте діти**“. Передплата 3 рублі в рік. Адрес редакції: Мигилів подільський, Київська вулиця. Видавець і редактор І. Волошиновський.

4. „Слово“, орган соц. демократів, виходить що тижня в суботу. Річна передплата за кордон 5 руб. Адрес: Київ, ул. Велика Владимирська ч. 76. Видає О. Корольова. Редактор С. Петлюра.

5. „Україна“ замість „Кіевской Старини“. Місячник літературний та науково публістичний. На рік 7 руб. Адреса: Київ, Троїцька площа. Народний Дім. Видавець і редактор В. Науменко.

III. В Америці.

а) Бразилія:

1. „Зоря“, виходить що другий четвер в Куритибі. Адрес: Rua konselheiro Barrodas Nr. 104. Річна передплата для Європи 9 кор. Видає тов. „Просьвіта“ в Куритибі. За редакцію відповідає Ст. Петрицький.

б) Канада:

1. „Канадійський Фармер“, вістник політики, економії, літератури і господарства. Часопись для руського народу в Канаді виходить що тижня в четвер у Вінпегу і коштує в Австрії 1.50 дол. на рік. Адрес: „The Canadian Farmer“ P. O. Box 482. Winnipeg, Man. Canada.

2. „Ранок“, релігійно-народна часопись виходить що два тижні. Адрес: Canada-Manitoba, Winnipeg 479. Stella Ave. Річна передплата до Австрії 1 долар.

3. „Червоний Прапор“, соц.-дем. часопись для робучого люду виходить що тижня. Адрес: 467 Manitoba ave — Winnipeg, Man. Річна передплата 2 дол. Видає „Укр. Вінніпезьський льокаль соц. партії Канади“.

в) Сполучені Держави:

1. „Американський Голос“, часопись для руського народу в Америці. Виходить що тижня в четвер. Адрес: New York 424, 5-th str. Річна передплата для Європи 2 долари. Видає „Незалежна Видавнича Спілка“. Відвічальний редактор Андрій Корпен.

2. „Свобода“, часопись для руського народу в Америці і орган „Р. Н. Союза“ виходить в Новім Йорку що тижня в четвер і коштує в старім краю 2 дол. в рік. Адрес: „Swoboda“, 184 Houston St. New York. За ред. відповідає А. Цурковський.

*

*

*

Крім сего виходить ще одна чужомовна часопись що заступає інтереси нашого народу, яку повинен передплачувати кожний інтелігентний Русин. а то: „Ukrainische Rundschau“, яка виходить у Відні що місяця і коштує в Австрії 6 кор. річно. Адрес редакції і адміністрації: Wien, XVII/3 Frauenfelderstrasse 2. Видає видавнича спілка. Редагує В. Кушнір.

ЧАСТЬ ІНФОРМАЦІЙНА.

Почтові постанови.

Почта листова.

Адреси на листах мусять бути точно і чітко написані: імя, назвнще, стан і місце проживаня адресата, а коли в місци дорученя нема пошти, ще й послїдна почта. Коли в кілька місцевостей тої самої назви, то треба дописати ще й повіт або якусь місцевість з додатком слова „коло“. До більших міст треба додати улицу і число дому, до великих ще й часть міста, в котрій є улица, а по можности також і поверх; до країв в можности також і поверх; до країв в монархії треба виписати край коронний, а за границу назву краю, в котрім знаходить ся дотична місцевість. На листах до Сполучених держав півн. Америки треба дописати назву удільної держави і „County“ („кавнті“ „графство“ або „повіт“). Листи за границу треба адресувати латинськими буквами.

Оплата або франкованє листів: Листи можуть бути оплачені або неоплачені. Оплачує ся марками поштовими, котрі треба наліплювати в горі з правого боку на стороні адресовій. Марки листові продають по 1, 2, 3, 5, 6, 10, 20, 25, 30, 40 і 60 сот., по 1, 2 і 4 кор. Угорські і босанські не мають у нас ніякої вартости. За неоплачені або недостатчно оплачені листи платить адресат або цілу оплату або те, що недостає

до цілої а крім того ще і найнизшу звичайну оплату (гл. „Тарифу“). Почта в такім случаю наліплює свої марки, щоби адресат знав кілько має заплатити. Неоплачених листів можна неприняти. За неоплачені урядові листи платить адресат до 50 гр. звичайну оплату, понад 50 гр. 20 сот. Урядова переписка громадських урядів, єсть вільна від оплати, але треба написати на куверті: „Річ урядова у власнім (або „порученім“), обсягу діланя“. Картові листи коштують 11 сотиків.

Листи поручені („рекомандовані“) оплачує надавець і дістає посвідку або „рецепіс“ („лист за рецепісом“). Коли би поручений лист пропав, то надавець має право жадати за него відшкодованя 50 кор., за лист до Німеччини 42 кор. Поручений лист можна реклямувати: значить ся, зажадати від пошти, щоби вона розвідала ся, що з листом стало ся. За реклямацію платить ся 25 сот. і можна реклямувати або в тім самім уряді, де надано посилку, або в яким небудь иньшій. Реклямувати можна до 6 місяців, а лист висланий за границу до року від дня наданя листу. Рекомандувати можна також всілякі посилки, що надають ся до перевозу листового, н. пр. посилки під ошаскою, листи карткові, переписні листи, друки і т. д. При рекомандованих листах можна жа-

дати зворотного рецепісу, за котрий платять ся ще 25 сот. Зворотний рецепіс по відданю листу вертає назад з підписом адресата і єго можна відобрати віддаючи рецепіс рекомендаційний. Коли рекомендований лист був висланий за зворотним рецепісом, то за реклямацію не платять ся нічого.

Лист з повідомленем про прибутє. З днем 1./V. щоб завело міністерство торгвлі таку новину, що при поручених листах за окремою оплатою 25 сот. одержує надавець прямо урядове повідомленє, що його лист поспів на місце призначеня. Листи такі нумерують в почтових записках поіменно, а не сумарично.

Зворотний рецепіс. При всіх пересилках надаваних за потвердженням наданя може надавець при наданю або й пізнійше жадати зворотного рецепісу. Рецепіс той підписаний адресатом, звертає віддаючи почта відворотно до надаючої, в якій може його адресат відобрати за зворотом рецепісу поданя. За зворотний рецепіс платять ся 25 сот.

Листи двірцеві. За оплатою 10 К. місячно з гори, можна відбирати листи прямо з почтового вагону на желізнничій стації зараз по приході потягу. Листи такі мусить надавати все той сам надавець і до того самого потягу.

Листи і пересилки експресові доручає ся зараз хоч би й на село окремим післанцем. На листі треба виписати в долині з лівого боку „експресом“ (per Express), а на відворотній стороні свою адресу. Експресових листів в тім самім місци посилати не вільно. За поручене експресом в місци, де єсть почта, мусить надавець заплатити 30 сот. За доручене на село платить адресат від кожних $7\frac{1}{2}$ кілометра (або й меньше) 1 К., але відчисляє собі тих 30 сот. що заплатив надавець. Коли би адресат не хотів приймати або заплатити належитости, то єї мусить заплатити надавець. Хто не хоче, щоб доручувано в ночі, мусить то зазначити на листі. Як листи, так можна також посилати експре-

сом і пакунки, але лиш в місци, де єсть почта; пакунок тоді не сьміє більше важити як $2\frac{1}{2}$ кільо. Крім порта платить ся тоді від пакунка або т. зв. адреси посилкової ще 50 сот. Доручуване зглядно авізоване експресових пересилок в нічній порі межи 10 год. вечером а 6 год. рано знесено з днем 1. серпня 1904, хіба що: 1) надавець експресової пересилки допише на адресі додатково: „також в ночі доручити“, а дотичний адресат против того виразно не застеріг ся, або що: 2) адресат зложить в уряді почтовім заяву, що надавані для него експресові пересилки мають бути єму доручувані взглядно авізовані навіть нічною порою. Замітка, що відносить ся до нічного доручуваня взглядно авізованя нічною порою, має бути поміщена при листових пересилках на стороні адресовій, при пересилках вазової почти на дотичній адресі пересилкової побіч замітки „express“. До Босни і Герцеговини можна висилати лиш до до місцевостей, де є почта.

Листи „Poste restante“ можна означувати початковими буквами або числами і вони лежать на почті доти, доки їх хтось не відбере, але не довше як 2 місяці; по тім часі відсилають їх назад до місця наданя. Такі листи можна також рекомендувати, але тоді треба на відворотній стороні виписати свою адресу.

Переписні листки (карти кореспонденційні) продають ся поєдичі по 5 сот., для заграниці по 10 сот. і подвійні (на відповідь) по 10 сот. і 20 сот. Подвійні по 10 сот. можна посилати і за границу, але тоді треба на них доліпити марками належність. Переписні листки можна також рекомендувати і посилати експресом, а тоді така сама оплата як на такі листи. Можна вживати також кореспонденційних карт власного вибору, але тоді мусить мати такий самий розмір і так само грубий папір як урядові. Коли мають бути вислані за границу, треба на них умістити напис „Correspondenzkarte“, або такий самий напис в мові краєвій. Краска

карт може бути довільна. На адресовім боці не можна робити ніяких приватних дописок. На картах з видами, коли їх адресовий бік переділить ся прямовісною черткою, можна на лівій половині поміщувати кореспонденцію; права призначена на франковане і адресу. Переписні листки з необыčajним або обидливим змістом звертає ся надаючому. Переписних листків для заграниці не можна адресувати олівцем.

Всіляки друки, брошури, книжки, коректи і т. п. можна посилати під опаскою. Опаски купує ся або готові з марками на поchtі, або можна їх собі зробити. Опаски можна наліплювати дві на перехрест або лиш одну широку. Адресу виписує ся на опасці. В посылках під опаскою не вільно посилати листів, ані робити ніяких дописок. Поменші друки і т. п. можна також посилати в отвертих кувертах. Переписні листки можна лише тоді пересилати, як на них є напис „друк“ і не більше тексту як 5 слів. До корект можна додавати рукопись. На коректах можна робити всякі поправки, евентуально навіть на окремих картках. Друки і документи можна рекомендувати а навіть вислати „per express“. — Величина друків не може переходити 45 цм. і що до довготи і що до ширини; колиж висилає ся їх в рульоні, то не можуть бути довші як 78 цм. а промір їх не може перевищати 10 цм. Тягар друкових посилок в Австро-Угорщині не може виносити більше як 1 кг.

Прібкі товарів можна посилати в монархії і за границю в паперових або в інших торбинках лиш до ваги 350 р. і мусять бути оплачені. На торбинках треба написати: „Прібки без вартости“. До прібки не вільно додавати ніяких переписок. Прібки товарів, що виділюють немилий запах, почта не перевозить.

Часописи висилані з редакцій оплачує ся 2-сотиковою маркою за за кожний примірник, коли часопись виходить бодай двічі в місяць, впрочім оплачує ся їх, як друки. До уживання газетових марок треба дозволу

Дирекції поштової. За додатки до часописей (отверті листи, цінники, проспекти і т. д.), коли вони не тяжші від 25 гр., оплачує ся 1 сот. — Часописні реклямації з приводу недержання часописи до краєвих і заграничних часописей, коли вони незапечатані і заосмотрені написью „часописна реклямація“ — не підлягають ніякій поштової оплаті.

птахи, крілики, пчоли, павки, дріб і и. живучі звірята. При посылках того рода до краю, до Угор і Німеччини треба на пересилковій адресі і на самій посылці зазначити, що треба зробити, колиб адресат не прийняв посылки в означенім часі:

- 1) коли не прийме — сейчас звернути;
- 2) „ „ „ — продати;
- 3) „ „ „ — повідомити мене про се телеграфічною дорогою на мій кошт. Пчоли пересилаєть ся в скринках заосмотрених в дротяну сїтку.

Почтова порука. Почта не перебирає ніякої одвічальности за цілковите недоручене або хибне чи спізнене доручене звичайних посилок листових. За пропащі пересилки рекомандовані оплачує почта надавцеві 50 К. відшкодованя, як він внесе реклямацію протягом 6 місяців від дня наданя при посылках в границях Австрії і країв окупованих, а протягом року при посылках до Угорщини і Німеччини.

Виміна значків поштових. Важні поштові значки, як вони зробили ся задля якої небудь причини непригожими до ужитку звертають поштові уряди на нові тої самої вартости, але під тим услівем, що сторона принесе їх враз із ковертою, опаскою або переписним листком, до яких вона була наліплена, без знаку поштової стампії. За виміну побирає почта 1 сот. маніпуляційної належитости.

Почтові посылки можна приймати або ні; неприняте посылки треба зазначити на адресі. Урядові посылки треба обовязково приймати.

Фахове (належитість за окрему переділку) в ц. к. урядах поштових

вносять 2 К. місячно, які треба зложити з гори. — За переховане кореспонденцій з місць, до яких не доходять поштові післанці, не платиться нічого.

Тарифа на листи, друки і прібки товарів, яка обов'язує в Австрії і Угорщині, Німеччині та всіх державах, що належать до всесвітньої поштової спілки (Weltpostverein):

Назва краю	Листи			Друки, прібки і документи †		Поручене	Рецепіс зворотний		
	за вагу грамів в протресії	оплата	переписні листи	за вагу грамів	оплата				
								сотиків	сотиків
Австро - Угорщина, Босна, Герцеговина та княж. Ліхтенштайн	до 20 гр.	10	5	Друки †		25	25		
	над 20			50	3				
				100	5				
	до 250 гр.	20		250	10				
В самім місци наданя .	до 20 гр.	6	5	до 250 гр.	10	25	20		
	до 250 гр.	12		до 350 гр.	20	25	25		
Альжир (через Францію).	15	25	10	Друки, прібки і документи за грамів	50	5	25	25	
Санджак Новий Базар ¹⁾	15	25	10		50	5	25	25	
Бельгія	15	25	10		50	5	25	25	
Болгарія	15	25	10		50	5	25	25	
Чорногора	15	10	5		50	5	25	25	
Данія і Ісландія	15	25	10		50	5	25	25	
Франція з Альжіром і Монако	15	25	10		50	5	25	25	
Греція	15	25	10		50	5	25	25	
Еспанія	15	25	10		50	5	25	25	
Канада	15	26	10		50	5	25	25	
Люксембург	55	25	10		50	5	25	25	
Мексіко	15	25	10		50	5	25	25	
Голландія	15	25	10		50	5	25	25	
Німеччина з Альзациєю і Лютарингією	15	10	20		5	Друки †		25	25
	над 15 гр.					50	3		
				100		5			
	до 250 гр.			250		10			
Румунія . . . . . Росія . . . . . Сербія . . . . . Швайцарія . . . . . Турція ²⁾ . . . . . Венецуеля через Англію, Гамбург або Францію } Англія (Ірландія) . . . . . Італія і Сан Маріно . . . . . Сполучені Держави Америки					до 250 гр.	10			
	15	25	10	Друки, прібки і документи за грамів	50	5	25	25	
	15	25	10		50	5	25	25	
	15	15	10		50	5	25	25	
	15	25	10		50	5	25	25	
	15	25	10		50	5	25	25	
	15	25	10		50	5	25	25	
	15	25	10		50	5	25	25	
	15	25	10		50	5	25	25	
	15	25	10		50	5	25	25	
15	25	10	50		5	25	25		

†) До всіх європейських держав з виїмкою Австро-Угорщини, країв окупованих і Чорногори можна посилати за таксою на друки також документи, як процесові акти, рахунки, поліси, партитури і т. д. До Сербії платиться за кожних 50 гр. 5 сот., до інших держав за кожних 50 гр. 5 сот. але найменше 25 сот.

¹⁾ В турецьких містах є отсі австр. поштові уряди: Адріанополь, Дарданелі, Деде-Атач, Дуразо, Іаліполі, Яніна, Кавала, Кандія, Константинополь, Лянос, Превеса, Санті-Кваранта, Ретімо, Сальоніка, С. Джовані ді Медуа, Вальона, Ваті.

²⁾ В Азійській Турції є австр. поштові уряди: Бейрут, Каіфа, Яфа, Єрусалим, Інеболі, Керасунде, Лерос, Метелін, Родус, Самсун, Смирна, Тенедос, Трапезунт, Чесме.

За недостаточно оплачений лист в границях держави платиться ріжницю між вартостію наклеєних марок, а таксою, яка припадає за лист неоплачений. За границю доплачує адресат подвійну належитість порта.

Перекази й поштові асигнати.

1) Переказами поштовими можна просилати гроші у внутрішнім обороті і з Угорщиною оплачуючи за квоту до 20 К.: 10 с.; до 100 К.: 20 с.; до 300 К.: 40 с.; до 600 К.: 60 с.; до 1000 К.: 1. К. (Блянкет коштує 2 с.). Можна також посилати експресовими переказами (блянкет 2 с.) а оплата як від листів експресових. Більші суми треба посилати листом. — До окупованих країв, до Сербії і Черногори аж до 1000 К. а оплата аж до 40 К.: 20 с.; до 100 К.: 40 с.; до 300 К.: 80 с.; до 600 К.: 1 К. 20 с.; до 1000 К.: 2 К.; експресовими переказами не можна посилати. За границю посилає ся иньшими переказами а блянкети (по 2 с.) виповняє ся по німецьки або по французьки. Хто посилає гроші за границю, мусить виписати квоту на блянкеті такою валютою, яка обов'язує в тім краю, до якого посилає, отже напр. до Німеччини в марках, до Англії в штерлінгах і т. д. Лиш до Єгипту, Бразилії і Португалії можна виїмково виписувати в франках. Виписану на блянкеті квоту обчисляє урядник на пошті і після того каже, кільки треба заплатити коронами. До обчислення служить слідуєче відношене:

100 аргент. пезос	=	477 К.	50 с.
100 чилійськ. „	=	182 „	— „
100 сканд. корон	=	117 „	80 „
100 франків	=	95 „	50 „
100 фунтів шт.	=	240 „	60 „
100 єнів	=	246 „	50 „
100 голанд. гульд.	=	198 „	80 „
100 рублів	=	254 „	50 „
100 долярів	=	496 „	— „

Близші постанови містить в собі тарифа листова, котру можна купити за 60 с., а таблички до пере-

числюваня по 30 с. за штуку. До Росії не можна посилати переказами. Аж до 1000 К. можна посилати до Бельгії, Франції, Італії, Швейцарії і др. а оплата: по 25 с. за кождих 25 К. аж до 100 К., понад то по 25 с. за кождих 50 К.; до Німеччини по 20 с. аж до 40 К., понад то за кождих 20 К.: 10 с. — Аж до 500 К. можна посилати до Америки, Болгарії, Румунії і др., оплата як повисше до Бельгії. До Англії, Канади, Сполучених Держав північ. Америки і Гаваї за кождих 25 К.: 25 с. — Аж до 400 К. можна посилати до Греції а оплата як до Бельгії.

2) Переказами телеграфічними: У внутрішнім обороті платиться надавець за переказ, за експрес (30 с.) і ще й таксу за телеграму.

3) Чеками поштовими: Хто до місяця зложив на книжочку поштової каси ощадности звиш 200 К., може зажадати від пошти виданя книжочки чекової, але мусить зложити ще 3 К. належитости.

4) Листами грошовими: Найліпше посилати в урядових конвертах (по 2 с.) і тоді прикладає ся дві печатки, в иньших 5 печаток. Приватні конверти не повинні мати ніяких обвідок, ліній або краток. На стороні адресовій треба виписати рід гроший і їх суму. Підчеркувати не вільно нічого. Додатки битими грішми треба в середині так прикріпити, щоби не пересували ся. Вага листу не може бути більша як 250 г. Листи грошеві за границю можна висилати лише в ковертах з написію „Lettre de valeur“ до всіх країв крім Англії, куди листів грошових не вільно висилати. Оплата як в низу при „Почті вазовій“. При висилці до Росії треба вимінати за рублі.

Почта вазова.

Приймає листи грошеві, цінні папери, пудла, коробки, скринки, коші, пакети і т. п. До всіх посилок і до листів грошових звиш 250 гр. треба долучити адресу посилок (лист фрахтовий) з маркою 10 с.

(продає ся по 12 с.) а до Німеччини ще 1 декларацію митову і 1 декларацію статистичну. На одну адресу посилку можна надавати три пакети до одного і того самого адресата, але всі мусять бути або з поданою вартістю, або без поданої вартістю, всі франковані або всі нефранковані. До заграничних посилок з поданою вартістю (крім до Німеччини) треба до кожної подати пересилкову адресу. Оплата обчислює ся від ваги і віддалі та від поданої вартістю:

I. Оплата від ваги: (до 250 г.) при віддалі 10 миль (I полоса) 24 с., на всяку иньшу віддаль 48 с.; — за фрахтові посилки хоч би й найменшої ваги і листи над 250 г. платить ся: до 5 кг. при віддалі 10 миль 30 с., при всякій иньшій віддалі 60 с.; при посилках понад 5 кг. платить ся за кожде слідуєче кільо або часть після полоси: 6, 12, 24, 36, 48 і 60 сот. За яку полосу треба заплатити, означить почта.

II. Оплата від вартістю: за грошеві листи і фрахтові посилки до 100 К.: 6 с.; понад 100 К. за кожних 300 К. або їх часть також 6 с., але найменше 12 с. — За неоплачені посилки і грошеві листи платить адресат ще додатково 12 с. За посилки більші як 1 метр і такі, що

не дадуть ся легко примістити в поштовім возі, платить ся порто від ваги о половину більше.

Посилки до Америки: Листи, переписні листки, перекази і т. д. посилає ся до всіх країв в Америці як подано висше. До Аргентини, Бразилії і Канади можна надавати поштові пакети до ваги 5 кг. і так: До Аргентини на Гамбург або Бремену до 5 кг.: 5 К. 25 с.; на Італію 3 К. 25 с. — До Бразилії на Гамбург або Бремену 4 К. 40 с. — До Канади на Англію, Бремену або Гамбург до 1 кг.: 3 К. 25 с.; над 3 до 5 кг.: 7 К. 25 с. Прочі інформації подає почта.

Післяплата. В Австро-Угорщині до країв окупованих, до Німеччини і деяких других держав можна вислати рекомандовані посилки за післяплатою до 1000 К. До таких посилок купує ся перекази на післяплату по 12 с. за штуку і платить ся крім оплати перевозової ще й провізію по 2 с. від кожних 4 К., однак найменше 12 с. На стороні адресовій треба на посилці написати: „Післяплата“ або „Nachnahme“.

Час відобраня. Звичайні посилки і посилки за післяплатою треба відобрати до 7 днів від часу дорученя авіза; посилки „Poste restante“ без післяплати до 30 днів.

Почтова щадниця.

Почтова каса щаднича платить лиш 3 проц., але для людей бідніших, особливо-же для тих, що хотять малими сумами складати, найдогіднійша і найбезпечнійша. Можна вкладати по 1 К.: іде ся на пошту і там складає ся вкладку а дістає ся на то 2 книжочки: одну бронзову, де записує ся вкладки, а другу жовту, потрібну, коли би хто хотів виймати гроші. На книжочці і на посвідці треба підписати ся. Хто не вмє писати, мусять взяти собі за сьвідка такого, що умє писати. Особам, котрих урядник поштовий знає, або котрі викажуть ся книжочкою службовою або яким сьвідоцтвом, може

й урядник сам бути сьвідком. Можна також складати і по десять сотиків марками поштовими, і в тім найбільша вигода. Купує ся на пошті або де в трафіці за 10 сот. поштову карту ощадности і наліплює ся на ній марки по 10 сот. доти, доки аж не заліпить ся всеї, а тогди іде ся на пошту і там складає ся єї так, як би готові гроші та дістає ся книжочки. Таких карт з марками не можна на тиждень більше зложити як три. Від грошів в поштовій касі ощадности не платить ся ані податку, ані ніхто не сьміє їх рушити, а також урядник не сьміє сказати, чи хтсь має гроші на пошті і кілько.

Телеграми.

Телеграфічні депеші можна посылати до всіх місцевостей. Де нема телеграфічної стачії, там можна депешу пересилати з остатної телеграфічної стачії поштою або окремим післанцем.

Телеграми треба писати чорнилом і латинськими буквами, 15 букв або 5 цифр числить ся за одно слово в Европі, 10 букв або 3 цифри поза Европою. Знаки перепинання не числять ся. В Австро-Угорщині, Босні і Герцеговині та Німеччині, найменша оплата 60 сот. аж до 10 слів. Коже дальше слово по 6 сот. До иньших держав платить ся таксу 60 сот., крім того за коже слово після того як до якого краю. Так платить ся до Англії 26 с., Бельгії 22 с., Болгарії 16 с., Італії 16 с., Росії 24 с. і деяких иньших держав. До иньших країв як н. пр. до Сполуч. Держав швн. Америки, до Бразилії і т. п. не платить ся такси, лиш установлену належитість від слова. Коли надавець платить відповідь згл. коляціоноване, потверджене дорученя, порученя, або дальше переслане депеші (колиб адресата не було вже в місци в хвили, як прийшла депеша) поч-

тою або післанцем, може то зазначити цілими словами а ще ліпше скороченнями через дві букви, які числить ся за одно слово як: Пильно **D.** Відповідь заплачена **R.R.** Депеша коляціонована **T.C.** Потверджене дорученя **P.C.** Дальше переслане депеші **F.C.** Післанець заплачений **X.P.** Переслати неопечатано **R.O.** До рук власних **M.P.** *Poste restante* **P.G.**

За дорученє телеграми до місцевости по за осідком телеграфічного уряду через нарочного післанця належить ся окрема оплата, яку може заплатити надавець або адресат. Коли надавець хоче заплатити належитість на післанця, має зложити відповідний депозит на стачії надавчій. Віддаючий уряд тел. повідомить депешою або поштою уряд надаючий про висоту припадаючої належитости післанця, а після того зверне надвишку надавцеви. Такі депеші означує ся **X.P.P.** або **X.P.T.**, коли повідомлене має наспіти в телеграфічній дорозі. В сїм случаю треба еще крім депозиту зложити належитість за депешу з 6-ти слів. (В Австрії 60 с.). На залізницях платить ся ще 2 с. додатку від слова.

Телефон.

Хто хоче бути прийнятій до звязи учасників державної сїти телефонічної, мусить звернути ся з просьбою о се до ц. к. Дирекції почт і телеграфів, яка має право евентуально відмовити його прошеню без поданя причин. Телефонічні зладженя є власностию держави, а їхнім удержанєм завідують дирекції почт і телефонів, які дбають також о захованє телефонічної таємниці. Вони застерігають собі право застановити телефонічний рух, на случай неоплачуваня належитости, викритя надужить або колиб того вимагав інтерес публичний або державний. Бу-

дову проводів і стачій переводить державний скарб.

Висота оплат абонаментових залежить від скількості розмов, переводжуваних денно телефоном. В тарифовій клясї **A** вносять річна абонаментова оплата 260 К., в **B** 215 К., в **V** 170 для Кракова і Львова К., в **Г** 145 К., для иньших галицьких сїтий **A** 180 К., **B** 150 К., **V** 120 К., а **Г** 115. Телефон зачислений до тарифи **Г** може бути уладжений тільки в приватнім помешканю.

Для догоди партий, які телефонують рідше, заведено т. зв. телефони товариські (група **D** і **E**) із

спільними проводами. З товариських телефонів може користати два або й чотирь абоненти. Річна належитість абонаментова за товариські телефони виносить у Львові і Кракові 100 К. за пів а 60 К. за чверть; на провінції 80 К. за пів а 50 К. за чверть. Належитість платить ся в двох піврічних ратах з гори. Учасники телефонічної сіти можуть вести розмови також між містами. і пересилати телефоном депеші.

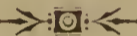
За стації поза місцевостію оплачує ся окремі належитости за уладженє телефонічної сіти відповідно до віддаленя. Уживанє телефону можна обосторонно виповісти кожного 1 січня й 1 липня.

За розмови ведені на публичних телефонічних стаціях платить ся в мійськїм русї 20 с. за 10 минут розмови. За розмови між містами оплачує ся окремі належитости після тарифи поданої в списї телефонічних

абонентів Галичини. Частина I с CLV і др.

Досї є в Галичинї телефонічні сіти у Львові, Кракові, Бучачи, Бохни, Боривничах, Бориславі, Хшанові, Бродах, Черлянах, Дрогобичи, Горлицях, Городку, Ярославі, Яслі, Яворжні, Кальварії, Коломші, Любіню, Ниську, Новім Санчу, Окоцімі, Осьвенцімі, Підволочисках, Пробіжні, Перемишли, Переворску, Ряшеві, Самборі, Сяноку, Сасові, Східниці, Станиславові, Стрию, Шаковій, Тарнові, Тернополи, Тшебіні, Величці, Загірянах, Закопанім, Золочеві, Живци, Вадовицях, Андрихові, Кентах, Скалі, Грималові, Хоросткові і Трускавци.

Крім лїній місцевих є ще й такі, що лучать з собою поодинокі міста, а м. и.: ч. 3559. Відень-Бельско-Бяла-Краків-Львів, ч. 3569. Дрогобич-Борислав-Східниця, ч. 3509. Дрогобич-Борислав, ч. 3707. Осьвенцім-Мисловичі.

Інформації для їдучих зелїзницями.

Спори межи публікою а службою зелїзничною рїшає на стаціях начальник стації, підчас їзди старший кондуктор.

Жалоби можна устно або письменно вносити до начальників служби або вписувати до книги жалоб. При вношеню жалоб на когось зі служби треба о скілько можна точно єго означити по імени або по числі або по яких відзнаках мундуру. Зі взгляду на власну повагу найліпше відносити ся до служби чемно, навіть не промавляти хоч би лиш піднесеним голосом, а вже ніяк не викрикувати ані не відгрозувати ся жалобою у начальника, лиш коли треба піти до начальника, представити ся єму і спокійно без крику розповісти, о що розходить ся. Іритація викликає часто противні наслідки. Від служби не треба вимагати того, що не в єї силі або що не від неї зависить.

Цїна білетів і єї зниженє. На стаціях на виднім місци має бути всюди вивішена цїна білетів до тих стацій, до котрих вони безпосередно продають ся. Дїти аж до скінченого 4-го року житя, коли для них не вимагає ся окремого місця, не платять нічого. Від скінченого 4-го аж до скінченого 10-го року а також і молодші, для котрих вимагає ся окремого місця, платять половину цїни. Коли єсть сумнів що до віку, то рїшає поки що найстарший в службі урядник. Ученики і учениці, їдучі за половину цїни на віддаль 50 кільом., мусять постарати ся о легітимацию від своєї дирекції і подати до потвердження дирекції руху. Робітники і робітницї, коли хотять мати зниженє цїни їзди, мусять виказати ся легітимациєю від свого хлїбодавця потвердженою своїм урядом громадським. Робітники мо-

жуть їхати лиш III. клясою. Всі инші люди, коли хочуть їхати по зниженій ціні, мусять подавати просьбу до найближшої дирекції руху і приложити до неї свідощтво убожества, виставлене урядом парохіяльним а потверджене урядом громадським.

Купно білетів. На стациях з меншим рухом продають білети на пів годвни, на стациях з більшим рухом на годину перед відходом поїзду. При поїздах, що стоять лиш дуже коротко на стації, можна жадати білетів на пів години скорше. На пять минут перед відходом поїзду кінчить ся продаж. Гроші на білети треба наперед собі відчислити і держати готові а бодай мати завсїгда дрібні, бо урядник при касі не має часу міняти і при видаваню настають часто непорозуміння. У Львові найліпше купувати білети в місті в бюрі Соколовского, Пасаж Гавсманна ч. 9.

Виміна білетів. Коли для когось нема місця в тій клясі вагонів, на яку він купив білет, а хвилево не можна єго примістити у висшій клясі, то він може виміняти білет на низшу клясу а каса тоді звертає єму надвишку купленого білету. Можна також не їхати і зажадати звернення грошній. Виміна білетів на висшої або низшої кляси або до иншої стації єсть дозволена аж до 5. мін. перед відходом поїзду, але білети не повинні бути позначені. В дорозі можна на котрій небудь стації виміняти білети до висшої кляси за доплатою ціни визначеної в тарифі.

Ждальні мають бути отворені найпізнійше на годину перед відходом кожного поїзду. На стациях переходових вільно подорожному, що приїхав з білетом переїздовим, ждати в сали аж до найближшого поїзду, але в часі 11. год. вечером аж до 6. рано лиш тоді, коли ждальня в тім часі мусять і так бути отворена.

Всїдане і висїдане. В ждальнях і на пероні дають знак дзвінком і викликуванєм, коли треба всїдати. Де на двірцях стоїть богато поїздів, треба добре уважати, щоби не всїсти

до якого иншого. Коли хто не може сам знайти свого поїзду, нехай спитає кого із служби залізничої на двірці. Доки поїзд в руху не вільно ані висїдати ані всїдати і отвирати самому двері. Виходити із стації треба лиш призначеним до того виходом.

Визначене місце у вагоні. Поодиноких визначених місць звичайно не продає ся. При всїданю може кождей подорожний для себе і для свояків заложити місця у вагоні. Служба залізнична має право і єсть обовязана на жадане подорожних визначити їм місця. Подорожні з білетами переїздовими мають першенство перед нововсїдаючими. Женщини, що їдуть самі, треба на жадане поміщати лиш в переділках з другими жєнщинами разом. В кождім поїзді мусять бути бодай одна переділка другої і третої кляси для жєнщин.

Курене у вагонах. У вагонах першої кляси можна курити лиш за дозволенєм всїх других подорожних в тій самій переділці. В прочих клясах вагонів можна курити, але чемні подорожні і тут поспитають насамперед других, чи дозволять і зглянуть ся на тих, котрим дим з цїгар і папіросів може докучати і шкодити. В переділках для некурців і для жєнщин не вільно курити навіть за згодою всїх других. До таких переділок не вільно навіть входити з закуреним цїгаром або папіросом.

Спізнене до відїзду. Коли парова свиставка або кондуктор трубкою дали знак до відїзду, не вільно всїдати. Хто спізнив ся, не має права жадати звернення грошній або якогось відшкодованя; може однакож за тим самим білетом їхати ще того самого дня або на другий день в ту саму сторону, в котру купив білет, лиш мусять зараз предложити білет начальникови стації до зазначеня на нїм важности. Важність на білеті мусять бути і тоді зазначена, коли хтось купив білет на якийсь день а хоче їхати аж на другий. Білет можна виміняти до поїзду з висшою тарифою, але треба доплатити; до

поїзду з вищою тарифою вертає ся надвишка купленого білету.

Виключенє від їзди. Особи, що задля якоїсь видимої недуги або з якихсь иньших причин могли би другим подорожним статись докучливими, можуть бути виключені від їзди а тоді гроші уплачені за їзду і пакунки мають бути їм звернені. Коли аж підчас їзди спостережено, що хтось належить до таких людей, то можна его виключити на найближшій стації, а тоді звертає ся гроші за ще не переїхану часть дороги. Хто противить ся розпорядженю служби або нарушує приличність, того виключає ся без звороту заплачених грошей. Особливо п'яних не можна брати до поїзду і впускати до ждальні. Коли когось виключено вже в дорозі, або тоді, коли вже надано его пакунки, то він не має права жадати, щоби ему видано пакунки на иньшій стації а не на тій, до котрої вони виславі.

Контроля білетів. При вході до ждальні, на перон, до вагона або підчас їзди треба на жадане білет показати а на кінци їзди на жадане білет віддати. Хто би всів без білету, має заплатити подвійно за цілу дорогу, яку переїхав поїзд, а що найменше 6 К. Таку суму треба й тоді заплатити, хоч би ще поїзд не рушив з місця. Хто добровільно повідомить кондуктора, що задля спізнєня не міг купити білету, має заплатити лиш звичайну ціну і додаток 1 К. Хтоби зараз не заплатив, того можуть викинути. На стацях, де перон замикають, треба при вході на перон показати білет пероновий а при виході его віддати.

Підчас їзди не вільно вихилати ся аві о двері опирати ся; також не вільно стояти на платформі. Вікна на обох сторонах переділки можна рівночасно отворити лиш за згодою всіх пасажирів. Коли би подорожні не могли погодити ся, то рішає кондуктор. З вагона не вільно викидати таких річй, котрі могли би когось ушкодити.

На стацях по дорозі або серед дороги має служба отворити зам-

кнені з надвору двері в тих вагонах, де подорожні хотять висідати. Хто висівши на стації по дорозі не зложить свого місця, тратить право до него. Коли би поїзд станув серед поля, то подорожні можуть висідати лиш за дозволом старшого кондуктора. На перший знак даний свиставкою або в якійсь иньший спосіб мусять подорожні зараз всідати. На знак дальшої їзди свисте парова свиставка три рази. Хто би за третим свистом не всів, того можуть лишити серед дороги. Хто на стацях по дорозі висідає, нехай запам'ятає собі число свого вагона, щоби опісля борзо его знайшов. Числа вагонів суть виписані з надворку і в середині.

Довільна перерва їзди. Кождому подорожному вільно на свій білет підчас дороги раз перервати їзду а відтак того самого дня або на другий день їхати иньшим поїздом дальше. Хто має вільну карту їзди туди і назад, може переривати раз туди а раз назад. В кождім случаю треба зараз на стації, де перериває ся їзду, предложити карту начальникови стації до підпису а опісля при дальшій їзді при касі до остемпльованя. Коли би хтось хотів їхати поїздом, при котрім треба більше платити, мусять купити білет за ціну, доповнюючу его карту.

Ручні пакунки, котрі дадуть ся легко примістити у вагоні і своїм запахом або чим небудь иньшим не перешкаджають нікому, можна брати з собою до вагона. Кождий мусять їх тогди сам собі пильнувати. Не вільно брати таких предметів, котрі могли би наробити якої шкоди а особливо не вільно брати набитих рушниць, пороху і легко запальних материялів. Служба залізнична має право переконати ся о роді пакунків. Мисливим, жандармам і дозорцям арештантів вільно брати набиті карабіни, але мусять їх держати цівками до гори.

Пакунки до подорожи. За пакунки до подорожи можна звичайно при поїздах особових надавати лиш куфри, торби, коробки з капелюхами,

малі скринки і т. п., але приймають також і більші. Такі пакунки мусять бути безпечно і тревало опаковані. Недостаточно опаковані може залізниця не приймати, або коли прийме, то на рецепісі може зробити замітку. Хто прийме рецепіс з заміткою, признає тим лихе опаковане. Старі знаки поштові або залізничі треба на опакованю поздирати, змити або затерти. Коли би хтось того не зробив а пакунок десь закинув ся, то залізниця не відповідає за шкоду.

Надаванє пакунків. Пакунки до подорожи надає ся в тім часі, коли продають білети, але треба надавати найпізнійше на 15 мін. перед відходом поїзду. При наданю видають рецепіс, за котрий треба належитість зараз заплатити. Платить ся від кільометра і ваги: по 0·4 сот. від 10 кільомтр. або їх части за 1 кільометр, а що найменше 20 сот. За декляроване вартости платить ся 2% деклярованої суми за кождих 150 кільометрів а найменше 20 сот.

Видаванє пакунків. Пакунки видають ся лиш за відданем рецепісу. Зелізниця не обовязана розбирати, чи той, хто приходить з рецепісом має право відбирати; длятого треба

уважати, щоби рецепіс не пропав або не дістав ся в руки непевного чоловіка. Хто має рецепіс, може відобратн пакунок зараз по приїзді поїзду, скоро пакунки знесуть до видаваня. За пакунки не відобрані до 24 год. платить ся складове по 12 сот. за добу і від штуки. Коли хтось не предложить рецепісу пакункового, то залізниця має обовязок видати пакунок лиш по повнім доказі права до відобраня і за виставленем реверсу.

Двигарі пакункові і перехованє пакунків. Де на стацнях суть двигарі пакункові, то вони мусять мати відзнаки службові і на жаданє показати тарифу та видавати значки зі своїм числом. На більших стацнях можна всілякі річи і пакунки видавати дверникова (портиєрови) на переховок за оплатою, але треба від него зажадати значок на річи.

Позабуті предмети у вагонах або на двірцях і віддані зарядови переховують ся що найменше три місяці. По трох місяцях, коли ніхто не зголосить ся, поступає ся з таким предметами або з узисканими за них грішми після постанов закона або иньших првписів.

М і р и і в а г и.

Знаки метричних мір і ваг.

Кільометр = км (km); декаметр = дкм (dkm); метр = м (m); дециметр = дм (dm); центиметр = цм (cm); міліметр = мм (mm). — Квадратові міри: км² (km²); м² (m²); дм² (dm²) і т. д. а читаємо: квадратований кільометр, квадратований метр і т. д. — Ар = а; гектар = гр. — Гранні (кубічні) виписуємо так само, лиш в горі ставляємо ч. 3, отже: км³ (km³); м³ (m³); дм³ (dm³) і т. д. а читаємо: гранний (кубічний) кільометр, гранний метр і т. д. — Тонна = т (t); метричний сотнар = мс (q); кільограм = кі (kg); декаграм = дкі (dkg); грам = г (g); центіграм = цг (cg); міліграм = мг (mg). — Гектолітр = гл (hl); літр = л (l); децілітр = дл (dl); центілітр = цл (cl).

Міри довготи.

За одиницю міря довготи бере ся метр, котрий єсть 10 міліоновою частию з четвертини полуденника землі.

1 м. має:

10 дм. по 10 цм. або:

100 цм. по 10 мм. або:

1000 мм.

1 км. має 1000 м.

На давні міри мають:

1 м. = 3 стопи, 2 цалі або:
= 0·528 сяжнї.

1 км. = 527 сяжнїв, 1 стопу, 9 цалїв
= 0·133 австр. милї.

1 м. = локоть, чверть і пів шіснайцятки або 1·286 ліктїв.

3 давних мір мають:

1 сяжень (6 стїп) = 1 м. 90 мм.

1 стопа (12 цалїв) = 31 цм. 6 мм.

1 цаль (12 ліній) = 2 цм. 6 мм.

1 лінія = 2 мм. і чверть.

1 локоть = 77 цм. і три чверти.

1 миля (4000 сяжн.) = 7 км. 586 м.

1 морська миля = 1 км. 852 м.

Кроки:

1 крок (марш.) = 75 цм.

4 кроки = 3 м.

1000 кроків = 750 м.

Міри площ.

За одиницю бере ся 1 квадратний метр (1 м²).

- 1 м² має 100 дм²
- 1 дм² = 100 см²
- 1 см² = 100 мм²
- 1 км² = 100 дкм²
- 1 дкм² = 100 м².

За одиницю до міряня шіль і лісів бере ся ар (а).

- 1 а. має 100 м² або:
= 1 дкм²
- 1 гр. = 100 а.

На давні міри має:

- 1 м² = 10 квадр. стіп.
- 1 а. = 27 квадр. сяжнів і
28 квадр. стіп.
- 1 гр. = 1 морґ і 1180 квадр. сяжнів
або три чверти без 20 стіп.

З давних мір має:

- 1 квадр. сяжень = 26 квадр. стіп або:
= 3 м² 60 дм²
- 1 морґ = 1600 квадр. сяжнів або:
= 57 а, 54 м², 64 дм² або:
= 57.5464 а.

Міри містоти.

За одиницю міри містоти бере ся грану́, на метр або сантиметр довгу, широку і високу: гранний (кубічний) метр і гранний (кубічний) сантиметр.

- 1 м³ = 1000 дм³
- 1 дм³ = 1000 см³
- 1 см³ = 1000 мм³

Міри збіжа і плинів.

За одиницю бере ся літр, скількість, яка містить ся в 1 граннім дециметрі.

- 1 л. = 10 дл.
- 1 дл. = 10 цл.
- 1 гл. = 100 л.

На давні міри має:

- 1 л. = 2¹/₈ зайдля.
- 1 гл. = 1 ведро, 20 мас, 1 гальбу
і шівтора зайдля або 1.767 ве-
дер.

З давних мір має:

- 1 ведро (40 мас) = 56 л. 5 дл. 9 цл.
- 1 маса (2 гальби) = 1 л. 41 цл.
- 1 гальба (4 зайдлі) = 7 дл.
- 1 зайдель = 35 цл.
- 1 корець (4 чвертки) = 1 гл. 6 л.
- 1 чвертка (8 гарців) = 30 л. 9 цл.
- 1 гарнець (4 кварта) = 3 л. 8 дл. 6 цл.
- 1 кварта = 9 дл. 6 цл.

Ваги.

За одиницю до важення більших тягарів бере ся кілограм (кіло) — вага одного гранного дециметра чистої, парогоненої (дестильованої) води при 4 степ. тепла; для важення менших тягарів бере ся за одиницю тисячну часть з кілограма або грам. Для того:

- 1 кі. має:
- 10 гґ. по 10 дкґ. або:
- 100 дкґ. по 10 г. або:
- 1000 г.

В практиці гектограмів (гґ.) не уживає ся.

- 1 г. має:
- 10 дґ. по 10 цґ. або:
- 100 цґ. по 10 мґ. або:
- 1000 мґ.

- 1 метричний сотнар = 100 кі.
- 1 т (t) = 10 смтр. = 1000 кі.
- 1 сотнар цловий = 50 кі.

На давну вагу має:

- 1 г. = чверть квінтля або:
0.2285 квінтля.
  - 1 дкґ. = 2 і третина квінтля.
  - 1 кі. = 1 фунт, 25 лутів і пів квінтля.
  - 1 мс. = 1 сотн. віден., 78 фунт., 17 лутів
і 2³/₄ квінтля.
  - 1 т. = 17 сотн. від. 85 фунтів і 17 лутів.
- З давних ваг має:
- 1 сотн. (1000 фунт.) = 56 кі., 6 г.
  - 1 фунт (32 лутів) = 56 дкґ.
  - 1 лут (4 квінтлі) = 1 дкґ., 7¹/₂ г.
  - 1 фунт львів. = три чверти віден. = 42 дкґ.

Вага 1 м³.

- Сіа дрібного = 55 до 60 кі.
- Сіа очеретового = 40 до 45 кі.
- Отави = 50 кі.
- Соломи озимої = 90 до 101 кі.
- Соломи ярої = 74 до 61 кі.
- Дерева дуб., букв., граб. = 600 до 670 кі.
- Дерева берез., осик., сосн = 350 до 470 кі.
- Цегол звичайних = 1400 до 1500 кі.
- Піску сухого або сух. землі = 1600 кі.
- Землі мокрої 2000 кі.

Інші міри.

- 1 коша = 4 мендлі по 15 штук = 60 штук
- 1 тузип = 12 штук
- 12 тузинів = 1 грос або: = 144 штук
- 1 бея (давня) паперу має:
- 10 риз по 20 книг (лібер) або:
- 200 книг по 24 листів (аркуш)
- 1 бея (нова) має:
- 10 риз по 10 книг або:
- 100 книг по 10 складок або:
- 1000 складок по 10 листів
- 1 книга (лібра) = 10 складок = 100 листів.

Міри і ваги заграничні.

У всіх державах європейських крім Англії, Данії і Росії, в цілій Америці крім Сполучених Держав уживають метричних мір і ваг. В Сербії заведено метричні міри і ваги на лад французький; в Чорногорі уживають австрійських, російських і турецьких. В Голяндії і Туреччині мають метричні міри і ваги голяндські і турецькі назви.

Англія. Одиниця довготи: Ярд (Yard) = 3 стопи по 12 цалів = 0·914 м. Англ. миля = 1760 ярдів = 1609 м. Польна міра екр (acre) = 4840 квадр. ярдів = 40·5 а. — Одиниця збіжевої міри: бишль (bushel) = 36·3 л. має 8 гальонів (по 4·54 л.); 8 бишлів = 1 квартал (= 290·5 л.) — Одиниця ваги: фунт евердюпайс (avdp. = avoirdupois)

має 453·6 г.; 14 avdp. = 1 стон (stone); 2 стони = 1 квартал (Qr.); 112 фунтів (avdp) = 1 сентвет (сотнар Centweight); 2240 фунтів = 1 тона.

Росія. Міра довготи: Сяжень має 7 фунтів (стіп) по 12 дюймів (цалів) по 10 ліній = 2·13 м. — Аршин (локоть) має 4 четверти по 4 вершки = 0·71 м. — Міра дорожна: Верста = 500 сяжнів (1 км. і 66·8 м.). — Міра польна: Десятна = 1·09 га. = 1·89 австр. морга. — Ваги: 1 берковець = 10 пудів по 40 фунтів; фунт (= 0·409 кі.) має 32 лутів = 96 золотників по 96 долей. — Міра збіжева: Четверть (= 2·097 гл.) має 2 осьмни по 4 пньоки = 8 четвериків = 64 гарців. — Міри пливів: Ведро (= 12·289 л.) має 10 штофів = 100 кружків = 1000 чарок.

Монети австро-угорські і заграничні.

Австро-Угорщина: 20 К. золотих = 10 зр. ав.; 10 К. золот. = 5 зр. ав.; срібна корона (100 сотиків або гелерів) = 50 кр. ав.; 5 К. сріб. = 2 зр. 50 кр.; 20 сот. (ніклевих) = 10 кр.; 10 сот. (ніклевих) = 5 кр.; 2 сот. (бронзові) = 1 кр.; 1 сот. (бронзов.) = 1/2 кр.

Англія: Фунт штерлінгів (або суверен, по 20 шілінгів по 12 пенсів) = 24 К.; срібний пенні (одичне число від „пенс“) = 10 сот. — Срібна корона по 5 шілінгів = 6 К. — Гвінея = 21 шілінгів = 25 К. 20 сот.

Болгарія: 1 лев по 100 стотинок = 95 сот.

Бразилія: Мільреїс (1000 реїс) = 2 К. 40 сот. Золоті 10 мільреїс = 27 К. 50 с. Срібні монети по 2 і по 1 мільреїс та по 500 реїс: 1 паперовий мільреїс = 78 сот. — Ніклеві монети по 200 і 100 реїс, мідяні по 20 і 10 реїс.

Голяндія: Гульден (100 центів) = 2 К.

Греція: Драхма (100 лепт) = 95 сотиків.

Данія: Корона (100 ере) = 1 К. 32 сот.

Єгипет: Секін (100 пястрів) = 25 К.
Індія Східна: Рупія (16 аннів) = 2 К. 25 сот.

Італія: Ліра (100 чентезімі) = 95 с.
Еспанія: Пезета (100 сентімос) = 95 сот.

Німеччина: Марка (100 феників) = 1 К. 20 сот.

Персія: Томан (2 панабат = 10 шагаї) = 10 К. 95 сот.

Португалія: Мільреїс (100 реїс) = 5 К. 35 сот.

Росія: 1 імперіял (золотий) = 15 рублів; 1 рубель (срібний = 100 копійок) = 2 К. 54.; паперовий рубель після курсу (около 2 К. 25 сот.).

Румунія: Лев (100 бані) = 95 сот.

Сербія: Дінар (100 пара) = 95 сот.

Сполуч. Держави півн. Америки: Доляр (100 центів) = 5 К.

Туреччина: Пастер (40 пара) = 21 сот.

Франція: Франк (100 сантимів) = 95 сот.

Хіни: Гаїкванський таель (100 кашів) = 7 К. 30 сот.

Швеція і Норвегія: Корона (100 ере) = 1 К. 32 сот.

Япанія: 1 золот. ен по 100 сен по 10 нін = 2 К. 30 сот.

Таблиця відсотикова.

Капітал в венських корунах і т. д.	3%		3½%		4%		4½%		5%		6%	
	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць
1	0.03	—	0.035	—	0.04	—	0.045	—	0.05	—	0.06	—
2	0.06	—	0.070	—	0.08	—	0.09	—	0.10	—	0.12	0.010
3	0.09	—	0.105	—	0.12	0.010	0.13	0.011	0.15	0.012	0.18	0.015
4	0.12	—	0.140	0.011	0.16	0.013	0.18	0.015	0.20	0.017	0.24	0.020
5	0.15	—	0.175	0.014	0.20	0.016	0.225	0.018	0.25	0.020	0.30	0.025
6	0.18	—	0.210	0.017	0.24	0.02	0.27	0.022	0.30	0.025	0.36	0.030
7	0.21	—	0.245	0.020	0.28	0.023	0.315	0.026	0.35	0.029	0.42	0.035
8	0.24	0.02	0.280	0.023	0.32	0.026	0.36	0.030	0.40	0.033	0.48	0.040
9	0.27	0.02	0.315	0.026	0.36	0.03	0.405	0.033	0.45	0.037	0.54	0.045
10	0.30	0.02	0.350	0.030	0.40	0.033	0.45	0.037	0.50	0.041	0.60	0.050
20	0.60	0.05	0.70	0.058	0.80	0.066	0.90	0.075	1.00	0.08	1.20	0.10
30	0.90	0.07	1.05	0.087	1.20	0.10	1.35	0.11	1.50	0.12	1.80	0.15
40	1.20	0.10	1.40	0.12	1.60	0.13	1.80	0.15	2.00	0.16	2.40	0.20
50	1.50	0.12	1.75	0.14	2.00	0.16	2.25	0.18	2.50	0.20	3.00	0.25
60	1.80	0.15	2.10	0.17	2.40	0.20	2.70	0.22	3.00	0.25	3.60	0.30
70	2.10	0.17	2.45	0.20	2.80	0.23	3.15	0.26	3.50	0.29	4.20	0.35
80	2.40	0.20	2.80	0.23	3.20	0.26	3.60	0.30	4.00	0.33	4.80	0.40
90	2.70	0.22	3.15	0.26	3.60	0.30	4.05	0.33	4.50	0.37	5.40	0.45
100	3.00	0.25	3.50	0.29	4.00	0.33	4.50	0.37	5.00	0.41	6.00	0.50
200	6.00	0.50	7.00	0.58	8.00	0.66	9.00	0.75	10.00	0.83	12.00	1.00
300	9.00	0.75	10.50	0.87	12.00	1.00	13.50	1.12	15.00	1.25	18.00	1.50
400	12.00	1.00	14.00	1.17	16.00	1.33	18.00	1.50	20.00	1.66	24.00	2.00
500	15.00	1.25	17.50	1.45	20.00	1.66	22.50	1.87	25.00	2.08	30.00	2.50
600	18.00	1.50	21.00	1.75	24.00	2.00	27.00	2.25	30.00	2.50	36.00	3.00
700	21.00	1.75	24.50	2.04	28.00	2.33	31.50	2.62	35.00	2.91	42.00	3.50
800	24.00	2.00	28.00	2.33	32.00	2.66	36.00	3.00	40.00	3.33	48.00	4.00
900	27.00	2.25	31.50	2.62	36.00	3.00	40.50	3.37	45.00	3.75	54.00	4.50
1.300	30.00	2.50	35.00	2.92	40.00	3.33	45.00	3.75	50.00	4.17	60.00	5.00
1.500	45.00	3.75	52.50	4.37	60.00	5.00	67.50	5.62	75.00	6.25	90.00	7.50
2.000	60.00	5.00	70.00	5.83	80.00	6.67	90.00	7.50	100.00	8.33	120.00	10.00
2.500	75.00	6.25	87.50	7.29	100.00	8.33	112.50	9.37	125.00	10.42	150.00	12.50
3.000	90.00	7.50	105.00	8.75	120.00	10.00	135.00	11.25	150.00	12.50	180.00	15.00
3.500	105.00	8.75	122.50	10.21	140.00	11.67	157.50	13.12	175.00	14.58	210.00	17.50
4.000	120.00	10.00	140.00	11.67	160.00	13.33	180.00	15.00	200.00	16.67	240.00	20.00
4.500	135.00	11.25	157.50	13.12	180.00	15.00	202.50	16.87	225.00	18.75	270.00	22.50
5.000	150.00	12.50	175.00	14.58	200.00	16.67	225.00	18.75	250.00	20.83	300.00	25.00
5.500	165.00	13.75	192.50	16.04	220.00	18.33	247.50	20.62	275.00	22.92	330.00	27.50
6.000	180.00	15.00	210.00	17.50	240.00	20.00	270.00	22.50	300.00	25.00	360.00	30.00
6.500	195.00	16.25	227.50	18.95	260.00	21.67	292.50	24.37	325.00	27.08	390.00	32.50
7.000	210.00	17.50	245.00	20.42	280.00	23.33	315.00	26.25	350.00	29.17	420.00	35.00
7.500	225.00	18.75	262.50	21.87	300.00	25.00	337.50	28.12	375.00	31.25	450.00	37.50
8.000	240.00	20.00	280.00	23.33	320.00	26.67	360.00	30.00	400.00	33.33	480.00	40.00
8.500	255.00	21.25	297.50	24.79	340.00	28.33	382.50	31.87	425.00	35.42	510.00	42.50
9.000	270.00	22.50	315.00	26.25	360.00	30.00	405.00	33.75	450.00	37.50	540.00	45.00
9.500	285.00	23.75	332.50	27.70	380.00	31.67	427.50	35.62	475.00	39.58	570.00	47.50
10.000	300.00	25.00	350.00	29.16	400.00	33.33	450.00	37.50	500.00	41.67	600.00	50.00

Короткий спосіб обчислення відсотків за дні.

Капітал множить ся числом днів, а відтак добуток ділить ся відповідним низше поданим дільником.

Від ста	Дільник	Від ста	Дільник
1	36000	5½	6545
1½	24000	6	6000
2	18000	6½	5538
2½	14000	7	5143
3	12000	7½	4800
3½	10286	8	4500
4	9000	8½	4245
4½	8000	9	4000
5	7200	9½	3789

Пр. вілько дасть приходу 522 К. від ста за 68 днів?

$$522 \times 60 = 31320$$

$$\frac{31320}{7200} = 4 \text{ К. } 35.$$

Скалі стемпльові і податок особисто-доходовий.

СКАЛЯ І.

Векслі платні до 6 місяців і купецькі перекази понад 8 днів		К.	с.
	до 150 К.	—	10
звипш	150 " 300 "	—	20
"	300 " 600 "	—	40
"	600 " 900 "	—	60
"	900 " 1200 "	—	80
"	1200 " 1500 "	1	—
"	1500 " 1800 "	1	20
"	1800 " 2100 "	1	40
"	2100 " 2400 "	1	60
"	2400 " 2700 "	1	80
"	2700 " 3000 "	2	—
"	3000 " 6000 "	4	—
"	6000 " 9000 "	6	—
"	9000 " 12000 "	8	—
"	12000 " 15000 "	10	—
"	15000 " 18000 "	12	—
"	18000 " 21000 "	14	—
"	21000 " 24000 "	16	—
"	24000 " 27000 "	18	—

Від кожних дальших 3000 К. понад 6000 К. оплачує ся більше 2 К. а останок числить ся за цілих 3000 К.

СКАЛЯ ІІІ.

Контракти купна движимостий, доставки і найму слуг		К.	с.
	до 20 К.	—	14
звипш	20 " 40 "	—	26
"	40 " 60 "	—	38
"	60 " 100 "	—	64
"	100 " 200 "	1	26
"	200 " 300 "	1	88
"	300 " 400 "	2	50
"	400 " 800 "	5	—
"	800 " 1200 "	7	50
"	1200 " 1600 "	10	—
"	1600 " 2000 "	12	50
"	2000 " 2400 "	15	—
"	2400 " 3200 "	20	—
"	3200 " 4000 "	25	—
"	4000 " 4800 "	30	—
"	4800 " 5600 "	35	—
"	5600 " 6400 "	40	—
"	6400 " 7200 "	45	—
"	7200 " 8000 "	50	—

Від кожних дальших 400 К. понад 8000 К. оплачує ся о 2 К. 50 с. більше а останок числить ся за цілих 400 К.

СКАЛЯ ІІ.

Грамоти правні: квіти, позички, контр. спілки, векслі по 6 м.		К.	с.
	до 40 К.	—	14
звипш	40 " 80 "	—	26
"	80 " 120 "	—	38
"	120 " 200 "	—	64
"	200 " 400 "	1	26
"	400 " 600 "	1	88
"	600 " 800 "	2	50
"	800 " 1600 "	5	—
"	1600 " 2400 "	7	50
"	2400 " 3200 "	10	—
"	3200 " 4000 "	12	50
"	4000 " 4800 "	15	—
"	4800 " 6400 "	20	—
"	6400 " 8000 "	25	—
"	8000 " 9600 "	30	—
"	9600 " 11200 "	35	—
"	11200 " 12800 "	40	—
"	12800 " 14400 "	45	—
"	14400 " 16000 "	50	—

Від кожних дальших 800 К. понад 1600 К. оплачує ся о 2 К. 50 с. більше, а останок числить ся за цілих 800 К.

Податок особисто-доходовий.

від більше як		аж до включно		плат. ся річно		від більше як		аж до включно		плат. ся річно	
Корони		К. с.		Корони		К. с.		Корони		К. с.	
1.200	1.250	7	20	7.800	8.400	180	—	—	—	—	—
1.250	1.300	8	—	8.400	9.200	202	—	—	—	—	—
1.300	1.350	8	80	9.200	10.000	228	—	—	—	—	—
1.350	1.400	9	60	10.000	11.000	258	—	—	—	—	—
1.400	1.500	10	80	11.000	12.000	292	—	—	—	—	—
1.500	1.600	12	—	12.000	13.000	326	—	—	—	—	—
1.600	1.700	13	60	13.000	14.000	362	—	—	—	—	—
1.700	1.800	15	20	14.000	15.000	398	—	—	—	—	—
1.800	1.900	16	80	15.000	16.000	434	—	—	—	—	—
1.900	2.000	18	40	16.000	17.000	470	—	—	—	—	—
2.000	2.200	20	—	17.000	18.000	506	—	—	—	—	—
2.200	2.400	24	—	18.000	19.000	544	—	—	—	—	—
2.400	2.600	28	—	19.000	20.000	582	—	—	—	—	—
2.600	2.800	32	—	20.000	22.000	638	—	—	—	—	—
2.800	3.000	36	—	22.000	24.000	704	—	—	—	—	—
3.000	3.200	40	—	24.000	26.000	790	—	—	—	—	—
3.200	3.400	44	—	26.000	28.000	866	—	—	—	—	—
3.400	3.600	48	—	28.000	30.000	942	—	—	—	—	—
3.600	3.800	54	—	30.000	32.000	1020	—	—	—	—	—
3.800	4.000	60	—	32.000	34.000	1100	—	—	—	—	—
4.000	4.400	68	—	34.000	36.000	1180	—	—	—	—	—
4.400	4.800	78	—	36.000	38.000	1260	—	—	—	—	—
4.800	5.200	88	—	38.000	40.000	1340	—	—	—	—	—
5.200	5.600	98	—	40.000	44.000	1460	—	—	—	—	—
5.600	6.000	110	—	44.000	48.000	1600	—	—	—	—	—
6.000	6.600	124	—	48.000	52.000	1760	—	—	—	—	—
6.600	7.200	142	—	52.000	56.000	1920	—	—	—	—	—
7.200	7.800	160	—	56.000	60.000	2080	—	—	—	—	—

Календар вагітності домашніх звірят.

Початок вагітності	День оплодження			
	клячи	корови	вівці або кози	свині
1. січня	6. грудня	12. жовтня	3. червня	30. цвітня
8. "	13. "	19. "	10. "	7. мая
15. "	20. "	26. "	17. "	14. "
22. "	27. "	2. падолис.	24. "	21. "
29. "	3. січня	9. "	1. липня	28. "
5. лютого	10. "	16. "	8. "	4. червня
12. "	17. "	23. "	15. "	11. "
19. "	24. "	30. "	22. "	18. "
26. "	31. "	7. грудня	29. "	25. "
5. марта	7. лютого	14. "	5. серпня	2. липня
12. "	14. "	21. "	12. "	9. "
19. "	21. "	28. "	19. "	16. "
26. "	28. "	4. січня	26. "	23. "
2. цвітня	7. марта	11. "	2. вересня	30. "
9. "	14. "	18. "	9. "	6. серпня
16. "	21. "	25. "	16. "	13. "
23. цвітня.	28. марта	1. лютого	24. вересня	20. серпня
30. "	4. цвітня	8. "	30. "	27. "
7. мая	11. "	15. "	7. жовтня	3. вересня
14. "	18. "	22. "	14. "	10. "
21. "	25. "	1. марта	21. "	17. "
28. "	2. мая	8. "	28. "	24. "
4. червня	9. "	15. "	4. падолис.	1. жовтня
11. "	16. "	22. "	11. "	8. "
18. "	23. "	29. "	18. "	15. "
25. "	30. "	5. цвітня	25. "	22. "
2. липня	6. червня	12. "	2. грудня	29. "
9. "	13. "	19. "	9. "	5. падолис.
16. "	20. "	26. "	16. "	12. "
23. "	27. "	3. мая	23. "	19. "
30. "	4. липня	10. "	30. "	26. "
6. серпня	11. "	17. "	6. січня	3. грудня
13. "	18. "	24. "	13. "	10. "
20. "	25. "	31. "	20. "	17. "
27. "	1. серпня	7. червня	27. "	24. "
3. вересня	8. "	14. "	3. лютого	31. "
10. "	15. "	21. "	10. "	7. січня
17. "	22. "	28. "	17. "	14. "
24. "	29. "	5. липня	24. "	21. "
1. жовтня	5. вересня	12. "	3. марта	28. "
8. "	12. "	19. "	10. "	4. лютого
15. "	19. "	26. "	17. "	11. "
22. "	26. "	2. серпня	24. "	18. "
29. "	3. жовтня	9. "	31. "	25. "
5. падолис.	10. "	16. "	7. цвітня	4. марта
12. "	17. "	23. "	14. "	11. "
19. "	24. "	30. "	21. "	18. "
26. "	31. "	6. вересня	28. "	25. "
3. грудня	7. падолис.	13. "	5. мая	1. цвітня
10. "	14. "	20. "	12. "	8. "
17. "	21. "	27. "	19. "	15. "
24. "	28. "	4. жовтня	26. "	22. "
31. "	5. грудня	11. "	2. червня	29. "

Кляч носить 48¹/₂ тижня або 340 днів, а найменше 146, а найдовше 158 днів.
 Корова ходить тільна 40¹/₂ тижня або 385 днів, а найменше 240, а найдовше 321 днів.
 Вівця і коза носить майже 22 неділі або 154 днів, найменше 17 неділь або 120 днів, а найдовше 158 днів.
 Свиня носить над 17 неділь або 130 днів.
 Сука ходить кітна 9 неділь або 63 днів, а кітка 8 неділь або 56 днів.

Важніші торги і ярмарки

в руських частях Галичини і Буковини.

Бережани: 13 січня, 3 лютого, 16 і 24 цвітня, 21 мая, 6 серпня, 20 вересня, 13 жовтня, 26 падолиста, 18 грудня. Що понеділка і п'ятниці торг.

Бібрка: 14 січня, в понеділок по руськ. цвітній неділі, 26 липня, 30 жовтня. 7 грудня. Що четверга торг.

Богородчани: (ярмарки на рогату худобу після руського календаря): 14 січня, в середопістє, 7 липня, 8 падолиста. Що втірка і п'ятниці торг.

Болехів (пов. долинський): 18 січня, 5 мая, 11 липня, 26 вересня. Що понеділка торг.

Болшівці (пов. рогатинський): 2 і 28 січня, 15 лютого, 16 липня, 27 серпня, 20 падолиста. Що понеділка торг.

Бояни (пов. Чернівці): 1-го і 2-го дня по руськ. Вознесеню, 9 липня, 6 серпня, 26 вересня, 3 листоп., 3 грудня; тижневий торг що середі і п'ятниці.

Броди: 20 січня, 5 мая, 28 серпня на вовну через 8 днів, 30 жовтня.

Букачівці (пов. рогатинський): 30 марта, 7 липня, 10 вересня, 2 падолиста, середа по Великодні.

Буківсько (пов. сяніцький): 24 лютого, 5 липня. Що четверга торг.

Бурштин (пов. рогатинський): 18 січня, 23 цвітня, 27 серпня, 12 грудня. Що понеділка торг.

Вашківці над Черемошем: день перед Благовіщенєм, день перед св. Юрієм, 16 серпня, 30 падолиста; торг що четверга.

Вижниця: 6 лютого, 12 мая, 17 липня, 25 серпня, 2 жовтня, 17 падолиста; торг що понеділка.

Войнилів (пов. калуський): 13 січня, 5, 6 і 7 мая (на худобу), 10 липня, 18 серпня.

Галич (пов. ставиславівський): 7 січня, 5 цвітня, 5 липня, 12 жовтня. Що п'ятниці торг.

Глиняни: 15 лютого, 8 мая, 6 падолиста; що вівтірка торг.

Городенка: 13 січня, 14 лютого, 1 марта, 6 цвітня, 7 мая, 2 червня, 11 липня, 27 серпня, 7 падолиста. Що втірка і п'ятниці торг.

Городок: 19 марта, в понеділок по Божім Тілі, 14 вересня, 19 грудня. Що четверга торг.

Делятин (пов. надвірнянський): ярмарки на вовну і вівці 25 марта 1 червня, 27 серпня, 30 падолиста, 21 грудня.

Долина: 2 січня, 11 лютого, 1 мая, 5 липня, 3 серпня, в понеділок по першій неділі вересня. Що четверга торг.

Дрогобич: торг що понеділка.

Жовква: 9 січня, в середку четвертого тижня руськ. Вел. поста, 8 мая, 30 червня, 14 вересня, 5 жовтня, 12 падолиста. Що понеділка і п'ятниці торг.

Заболотів (пов. сьятинський): 18 січня, 11 лютого, 6 цвітня, 5 мая, 11 липня, 10 і 28 вересня, 7 падолиста, 12 грудня. (В разі свята на слідуєчий день). Що втірка торг.

Заліщики (ярмарки на худобу): 4 січня, 4 марта, 4 мая, 10 липня, 4 жовтня, 4 грудня. Що п'ятниці торг.

Заставна: 29 марта, 24 червня, 13 падолиста; торг що вівтірка.

Збараж: в послід. день першого тижня руськ. Велик. поста, 23 цвітня, 6 липня, 13 вересня, 30 жовтня, 18 грудня. Що понеділка і п'ятниці торг.

Золочів: 19 січня, 12 лютого, 7 мая, 1 серпня, 10 вересня, 8 і 28 падолиста, 22 грудня. Що середі і суботи торг.

Калущ: 18 січня, 11 лютого, 13 марта, 20 цвітня, 6 мая, 6 червня, 20 липня, 27 серпня (5 днів), 28 вересня (3 дні), 1 жовтня, 18

- падолиста, 10 грудня (2 дні). Що п'ятниці торг.
- Камінка струмилова:** 2 січня, 3 лютого, 22 марта, 8 цвітня, 6 мая, 24 червня, 13 липня, 20 серпня, 15 жовтня, 22 падолиста, і 5 грудня. Що втірка торг. В разі сьвята торги і ярмарки в найблизшій будній дни.
- Кіцмань:** торг що середі і суботи.
- Коломия:** 6 лютого, 24 цвітня, 15 червня, 3 і 28 серпня, 13 вересня, 30 жовтня, 18 грудня. Що понеділка і п'ятниці торг.
- Косів** (після руськ. календаря): В четвер і п'ятницю першого тижня Вел. поста, на Вознесенє, 25 серпня, 11 і 12 жовтня (в разі сьвята в слідуєчі дні). Що понеділка і п'ятниці торг.
- Краковець** (пов. яворівський): 14 руськ. січня, в перший понеділок по руськ. Велікодні, 25 липня, 28 вересня, 18 жовтня, 25 падолиста. Що четверга торг.
- Куликів** (пов. жовківський): 2 січня, 5 лютого, 13 цвітня, 7 липня, 28 серпня, 20 жовтня.
- Кути** (пов. косівський): 30 січня, 24-го дня по руськ. Велікодні, 26 вересня, 13 падолиста. Що вівтірка і п'ятниці торг.
- Лютівиска** (пов. лїський, після руськ. календаря): 13 січня, в середопістє, в понеділок Зел. сьвят, 11 липня, 18 серпня, 20 вересня. Що четверга торг.
- Мостиска:** 25 лютого, 24 червня, 10 серпня, 2 падолиста ярмарок на коні. Що четверга і п'ятниці торг.
- Надвірна:** 18 січня, 11 липня, 13 жовтня (3 дні), 5 мая (8 днів). Що понеділка і четверга торг.
- Нижнів** (пов. товмацький): 19 січня, 11 лютого, 29 марта, 4 мая, 24 червня, 6 липня, 13 серпня, 10 вересня, 7 жовтня, 20 падолиста, 3 грудня. Що четверга торг.
- Олесько** (пов. золочівський): 14 лютого, 14 цвітня, 21 мая, 6 липня, 20 вересня, 7 і 20 падолиста, 18 грудня. Що п'ятниці торг.
- Черемшль:** 26 червня і 9 грудня по 14 днів. Від 1903 р. ярмарок на футра, кожухи, виправлені шкіри і т. п. від 28 серпня через 14 днів. Що понеділка і п'ятниці торг.
- Печенїжин** (пов. коломиїський; після руського календаря): 19 січня, 7 цвітня, четвертого дня по Зел. сьвятах, 28 серпня, 27 вересня, 8 падолиста.
- Підгайці** (після руськ. календаря): 13 січня, 11 лютого, в середопістє, в понеділок по Проводах, на Воснесеніє, 11 липня, 27 серпня, 26 вересня, 30 жовтня, 20 падолиста, 18 грудня. Що четверга торг.
- Радимно** (пов. ярославський): 20 мая, 20 серпня, 20 вересня і 20 грудня. Що понеділка і п'ятниці торг.
- Радівці:** 5 мая, 20 падолиста; торг що п'ятниці.
- Рогатин:** 9 січня, 3 лютого, 26 липня, 11 жовтня. Що середі і п'ятниці торг.
- Росільна** (пов. богородчанський): 30 н. ст. січня на св. Антонія Вел.; 22 н. ст. марта на 40 Мучеників; в першай день Петрівки: 11 н. ст. вересня на Усікн. гл. св. Івана Хрестителя; 13 н. ст. грудня на св. Ап. Андрея. Коли би ярмарки припадали на неділі, суботу або сьвята християнські або жидівські, то відбувають ся в слідуєчий день.
- Рудки:** 2 липня, 15 серпня, 8 вересня. Що втірка торг.
- Садагура** (ярмарки на товар): 6 лютого, в четвер перед цвітною неділею, 1 серпня, 4 вересня, 13 жовтня, 5 і 28 падол., 4 грудня (кождий по 3 дни); торг що четверга.
- Самбір:** торг що четверга.
- Сянік:** ярмарок у вівторок перед Зеленими сьвятами; торг що середі і п'ятниці.
- Серет:** 14 лютого, 25 мая, 27 серпня, 18 грудня; торг що вівтірка і п'ятниці.
- Снятин:** В середопістє, в зелені сьвята, на сьв. Ілїї і сьв. Івана

Хрестителя, на Різдво Богородиці; торг що понеділка і середи.

Сморже (пов. стрийський — великі ярмарки на худобу): 8 мая, 2 червня, 4 і 30 липня, 16 серпня, 9 і 24 вересня, 28 жовтня, 18 падолиста, 19 грудня.

Солотвина (пов. богородчанський; ярмарки на худобу після руськ. календаря): 2 лютого, в перший понеділок по Великодні, в четвер по Вознесению, 20 липня, 8 падолиста, 6 грудня. Що п'ятниці торг.

Станиславів: 15 лютого, 29 марта, в п'ятницю по лат. Божім тілі, 13 вересня, 4 грудня. Що четверга торг.

Старий Самбір: 12 марта, 24 червня, через 12 днів на полотна, 10 вересня, 12 падолиста. Що втірка торг.

Сторожинець: 13 мая, 2 жовтня (оба по три дні); що четверга торг.

Стрий: від 8 до 15 мая, від 15 до 22 серпня, від 7 до 26 вересня, від 6 до 13 грудня. Що четверга торг.

Тернопіль: 2 січня, 14 лютого, в Середоністє, в понеділок по руськ. Великодні, 24 червня, 26 липня (ярмарок на коні), 18 серпня, 26

вересня, 20 падолиста. Що середи торг.

Тпрява волоська (пов. сянїцький): 16 липня ярмарок на худобу. Що среди торг.

Турка: 11 і 12 січня, 13 і 14 лютого, в понеділок і второк четвертого тижня перед руськ. Великоднем, у четвер і п'ятницю перед руськ. Зел. Св'ятами, 9 і 10 липня, 25 і 26 серпня, 18 і 19 вересня, 11 і 12 жовтня, 22 і 23 падолиста. Що среди торг.

Угнів (пов. равський): 18 січня, 20 лютого, 12 червня, 13 липня, 20 вересня, 30 жовтня. Що п'ятниці торг.

Улашківці (пов. чортківський): від 24 червня до 12 липня.

Ходорів (пов. бобрецький): 14 січня, 5 мая, 13 липня, 12 жовтня через 2 тижні. Що четверга торг.

Чернівці: 11—25 липня, 7—15 падолиста. Від 1—10 серпня і 23—31 жовтня торг на вовну і торги що понеділка, среди і п'ятниці.

Чортків: 21 мая, 12 липня, 28 серпня, 20 грудня. Що четверга торг.

Ярослав: 12 січня, 10 марта, 13 червня, 2 вересня, на кожний раз 8 днів. Що понеділка і п'ятниці торг.

Запоручені хороби і час звороту.

Є деякі хороби домашних звірят, в котрих право дозволяє тому, хто необачно купив-би хору звірину, віддати її назад тому, від кого її купив, але лиш до того часу, який визначений правом. До таких належать: 1) У коний: Носатизна, час звороту 15 днів; дихивиця — 17 днів; кінський дур (колер) —

30 днів; чорне більмо — 30 днів місячна сліпота — 30 днів норовистість — 30 днів. — 2) У рогатої худоби: Сухоти (т. зв. перлиця) 30 днів. — 3) У свеній: Угри — 8 днів. — 4) У овець: Віспа — 8 днів; сухоти від хробів у легких — 60 днів; — мотилця — 60 днів; — пархи — 8 днів.

Тарифа консумційного податку з додатками

для міста Львова

правосильна від 30. жовтня 1893.

П р е д м е т и

Число порядкове	Стопа виміру	Оплата в короновій валюті																	
		Податок консум- ційний		Додаток падзви- чайний		Оплата громадська і краєва		Разом											
		К	с	К	с	К	с	К	с										
1	Рум, арак, коняк, пончова есенція, розоліс, лікер і інші со-																		
2	лоджені спиритусові наптки																		
3	Спиритус винний (алкоголь і горівчани)																		
	Горівка																		
	Примітка I. Сій оплаті підлягають також деякі вироби спиритусові, т. є. тинктур, бальсами, покости, політури, спиритуси пахучі та деякі інші спиритусові пили, в яких спиритус творить головну частину.																		
	Примітка II. За предмети, згадані в позиції тар. 1, 2 і 3 не платять ся при ввозі до Львова ані податку консумційного, ані подзвичайного до- датку, лише додаток громадський, себто міську оплату консумційну; при продукованню тих предметів в місті платять ся й податок консумційний після дотичних спеціальних постанов.																		
4	Вино	6	36	1	27	2	8	26	8	15	90								
5	Винна каламутка (мощ)	3	24		84	8	2	96	8	8	04	16							
6	Овочева каламутка	1	90		38		1	33		3	61								
7	Мід до пия, малвняк, дереняк, липняк при впровадженю	1	86		37	2	13			15	23								
	Примітка. Від питного меду, вироблюваного в межах міста, приби- рають консумційну оплату після дотичних приписів.																		
8	Циво при впроваджуваню	1	40		28		4	60		6	28								
	Примітка. Коли не можна сконстатувати дійсної скількості пива, чи- слить ся по 112 кл. ваги зрогсо, т. є. разом з начилем на 1 гектолітер себто 100 літрів. }																		

При виробі пива в окрузі громади оплачує ся, крім означених в тарифі оплат, також загальний державний консумційний податок після відповідних приписів.

9 Оцет . . . . .
 10 Товар на заріз, т. є. воли, бики, корови і телята старші чим
 однорічні . . . . .

Примітка. Від товару на заріз складає ся оплату консумційну не при ввозженню до міста, але аж перед опущенем на заріз після циркуляря з дня 20. липня 1830. ч. 42.857.

11 Телята до одного року віку . . . . .
 12 Вівці, барани, кози, козли, цапи і скопи . . . . .
 13 а) Ягнята до 14 кїр. а також сеучі поросята . . . . .
 б) Козлята . . . . .
 14 Вархляки, т. є. безроги від 15 до 19 1/2 кор. . . . .
 15 Безроги понад 19 1/2 кїр. ваги без ріжниць . . . . .
 16 Сьвіже мясо без ріжниць, поодинокі часті зарізаної товари
 рини: мясо солене, вуджене і мариноване, салямї та
 вньші ковбасп . . . . .

Примітка. Від зарізаних товарив, яким віднято лише поодинокі часті, як голова або ноги, треба платити оплату після тарифи, яка належить ся за цілу штуку.

17 Дріб: індик, пантарки, гуси, качки, каплуни і т. д. . . . .
 18 Кури (когути, курки, курчата) а також голуби . . . . .
 19 Звірна: олені . . . . .
 20 Дичина: дикі поверх 17 кїр. і данелі . . . . .
 21 " вархляки, сарни, дикі кози . . . . .
 22 " заяці . . . . .
 23 Розрубана звірина всякого роду . . . . .
 24 Дике птаство: бажанти, тетерев, глухан . . . . .
 25 Орябки, пардвн, куропатви гірні, дикі гуси, дрохви, дикі
 качки (з вїмком зеленоногих курок), куропатви і дикі
 голуби . . . . .

1 гектолітер	—	94	—	18	8	—	20	—	1	32	8
1 штука	8	40	—	168	—	210	—	—	12	18	—
"	1	40	—	28	—	35	—	2	03	—	6
"	—	53	—	10	6	14	—	—	77	—	8
"	—	35	—	7	—	9	—	—	51	—	—
"	—	14	—	2	8	4	—	—	20	—	—
"	1	5	—	21	—	27	—	1	53	—	—
"	2	10	—	42	—	53	—	3	05	—	—
100 кїр.	3	12	—	62	4	158	—	5	32	—	4
1 штука	—	11	—	2	2	—	3	—	—	16	2
2 штуки	—	4	—	—	—	—	1	—	—	5	8
1 штука	2	10	—	42	—	5	—	3	57	—	—
"	1	58	—	31	6	79	—	2	68	—	6
"	—	53	—	10	6	27	—	—	90	—	6
"	—	10	10	2	2	6	—	—	19	—	2
100 кїр.	3	74	—	74	8	188	—	6	36	—	8
1 штука	—	21	—	4	2	11	—	—	36	—	2
"	—	11	—	—	2	—	6	—	19	—	2

35	Дрини і огородовина, як каляфіори, шпараїл, зелений горох, біб, огирки	— 38	—	7	6	9	—	54	6
36	Сьвіжі овочі, до яких належать також всілякі ягоди, як суніці, малини і т. д.; сьвіжі фії, каштани, оріхи, мєльони й кавуни	— 74	—	14	8	20	1	8	8
37	Сушена садовина, консерви (повила)	1 50	—	30	—	75	2	55	—
38	Сьвіже й солєне масло, гусячий і товарячий смалець, стеарина, лєві, слармацєтові, стеаринові й парафінові сьвічки	3 74	—	74	8	95	5	43	8
39	Лій сирій, топлений і чищений (сляїн), товщ виварений із костий, лап або ратиць, парафіна, гліцєрина, земний і нафтяний віск	3 12	—	62	4	95	4	69	4
40	Смалець із безрог та сало, товщ до смарованя, солонина і шпик	2 50	—	50	—	63	3	63	—
41	Мило звичайне, пахуче і заправлене олійками	4 50	—	90	—	1 13	6	53	4
42	Всякого рода сир	2 82	—	56	4	72	4	10	2
43	Повладки	— 11	—	2	2	3	—	16	2
44	Віск білений і небілений, сьвічки воскові і всякі вироби з воску	9 38	—	1 87	6	3 13	14	38	6
45	Олій конопляний, льняний і ріпаковий	3 12	—	62	4	79	4	53	4
46	Вєй иньші олії до палєня й ростинні; олива; олійок мідаловий, маковий, оріховий, пальмовий, кокосовий; бензина	3 12	—	62	4	79	4	53	4
47	Дерево опалове тверде: букове, дубове, яворове, ясєневе, живичне і ялівцеве (смоляки)	— 16	—	3	2	4	—	23	2
48	Дерево опалове мєгке: березове, вільхове, осикове, липове, тополеве, верби, дрова чатинні і галузе	— 10	—	2	—	3	—	15	—
49	Вуглє з дерева	— 12	—	2	4	4	—	18	4
50	Вуглє мінєральне й кокс	— 7	—	1	4	2	—	10	6

Примітка. Артикули ввозувані до міста в так дрібній скількості, що консумційний податок від них разом із громадським податком не виносить 5 сотиків, є вільні від оплати.

Верхня земсьюї кулі і єї населене.

Верхня землі виносить 509 мільонів 950 тисяч квадратних кілометрів. З того щось більше як четвертина ($26.8\% = 136,500,000$ квадратних кілометрів) припадає на суху землю а майже три четвертини ($73.2\% = 373,450,000$ квадратних кілометрів) на воду.

І так з сухої землі:

Європа має	9.923.734 км ²
Азія	44,275.130 "
Африка	29.886.960 "
Америка	39,222.910 "
Австралія з Полінезією .	8,962.584 "
Простір підбігуновий . .	4,228.682 "

з вод:

Великий Океан	47% = 175,000.000 км ²
Атлантицький	24% = 89,860.000 "
Індійський	20% = 74,890.000 "
Моря ледові	9% = 33,700.000 "

Всіх людей на сьвітї обчисляють на один біліон 550 мільонів (1,550,000,000).

З того припадає:

на Європу	383,034.000	то є на 1 км ²	38
" Азію	861,330.000	" " "	1 " 20
" Африку	157,734.000	" " "	1 " 5
" Америку	139,494.000	" " "	1 " 3.5
" Австралію	6,082.000	" " "	1 " 0.6

Отже у нас людей найгустійше а найрідше в Австралії. Америка може ще на 1 км² приймати на 35 люда, аби так було густо, як у нас.

Приріст населеня найважнійших держав в послідних 100 роках, то є від 1800 до 1900.

Держава	Число населеня в році		
	1800	1850	1900
Росня	38,800.000	62,200.000	129,786.969
Сполучені держави	5,306.000	23,600.000	76,450.000
Німеччина	21.000.000	35,400.000	56,370.000
Австро-Угорщина	23,100.000	30,730.000	47,014.000
Англія	16,200.000	27,370.000	41,480.000
Франція	26,900.000	35,260.000	38,960.000
Італія	18,100.000	23.617.000	32,450.000
Еспанія	11,500.000	13,700 000	18,100.000
Бельгія	3.000.000	4,450.000	6,800 000
Румунія	2,700.000	4.200.000	5,920.000

Європейські держави

після статистики (обчисленя) з року 1900.

Число пер.	Держави	Володіль	Уродив ся	Вступив на престол	Поверхність в кв. кіло- метрах	Число насе- лення	Державні Довля в мільонах кор.	Стан армії			Воєнна фльота		Річні видатки на військю в мл. коронах	На 1 меш- канця К.	Число мешк. на 1 км.
								в часі спокою	підчас війни	ар- мати	судна, ар- мати	ар- мати			
1	Росія ціла	Николай II.	1868	1894	22434392	129786969	26516	1087000	3700000	5820	390	3400*	1200	10	21
2	Німеччина	Вільгельм II.	1859	1888	540743	56370000	29335	640000	3000000	6000	230	1800	1055	18	104
3	Франція	През. Фалієр	1841	1906	536464	38962000	30000	610000	2350000	2300	400	4000	1000	25	73
4	Австро-Угорщина	Франц Йосиф I.	1830	1848	675912	47014000	14210	370000	1850000	2650	156	1200	455	10	70
5	Італія	Віктор Емануїл III.	1869	1900	286589	32961000	12110	285000	1300000	1600	360	2630	385	12	113
6	Англія	Едвард VII.	1841	1901	314895	42444000	19250	340000	880000	924	970	4430	1180	25	132
7	Туреччина	Абдуль Гамід II.	1842	1876	169300	6130000	3000	240000	800000	600	256	400	162	6	36
8	Іспанія	Альфонс XIII.	1886	1886	496928	18618000	10361	140000	780000	590	56	486	190	10.4	36
9	Швейцарія	Рада Союза	—	—	41469	3325820	89	—	240000	—	—	—	17	8 1/2	80
10	Болгарія	Фердинанд I.	1861	1887	96660	3735000	281	43000	210000	432	17	7	20	6	39
11	Бельгія	Леопольд II.	1835	1865	29457	6744000	2700	52000	200000	204	—	—	62	8	232
12	Швеція	Оскар II.	1829	1872	450570	5150000	455	35875	230000	—	85	329	95	10	11
13	Румунія	Кароль I.	1839	1866	141715	6196000	1244	65000	175000	390	30	72	39	6 1/2	45
14	Нідерляндя	Вільгельміна	1880	1890	33000	5347000	1149	41000	160000	120	130	1050	85	15	158
15	Португалія	Кароль I.	1863	1899	92570	5428000	3570	38000	150000	312	47	256	46	8 1/2	59
16	Сербія	Петро I.	1843	1903	48300	2580000	400	23000	160000	316	—	—	17	6 1/2	52
17	Греція	Юрій I.	1845	1863	65120	2434000	800	25000	85000	180	70	170	25	9 1/2	40
18	Данія	Фридрих VIII.	1843	1906	39665	2577000	246	13500	68000	128	107	380	25	9 1/2	62
19	Норвегія	Гакон VII.	1872	1906	325426	2250000	367	30000	140000	—	65	222	20	4	7
20	Чорногора	Николай I.	1841	1860	9080	228000	2	620	37000	—	—	—	—	—	26
21	Люксембургі	Вільгельм.	1852	1890	2580	240000	12	425	—	—	—	—	—	—	92
22	Ліхтенштайн	Йоган III.	1840	1858	160	9500	—	—	—	—	—	—	—	—	59
23	Андора	Република	—	—	450	5300	—	—	—	—	—	—	—	—	12
24	Сан Маріно	Република	—	—	61	9600	—	40	—	—	—	—	—	—	150
25	Монако	Альберт I.	—	—	22	15600	—	125	—	—	—	—	—	—	709
26	Острів Крета	Підчинена Туреччині	1848	1889	8618	310000	—	—	—	—	—	—	—	—	36
27	" Ісландія.	Палежить до Данії.	—	—	104785	78500	—	—	—	—	—	—	—	—	0.7

*) Перед російсько-японською війною

Поверхність і населенє Австро-Угорщини після обчислень з року 1900.

К р а ї	Поверх- ність з км ²	Число населеня	На 1 км ²	Головні міста з меш- канцями
Австрійські:				
Австрія Долішня	19854	3087000	156	Відень . . . 1680000
Австрія Горішня	11994	810000	68	Лінц 60000
Сольногород	7163	193000	27	Сольногород 33000
Стирия	22449	1356000	61	Градець . . 140000
Каринтия	10333	367006	30	Клягенфурт 24000
Країна	9965	508000	51	Любляна . . 37000
Триест місто	95	180000	—	 134000
Істрия	4951	344000	69	Паринцо . . 1000
Гориция і Градиска	2927	232000	80	Гориция . . 25000
Тироль	26690	850000	32	Інсбрук . . 27000
Форальберг	2570	130000	50	Брегенц . . 8000
Чехи	51967	6318000	122	Прага . . . 204000*
Моравія	22231	2435000	110	Берно . . . 110000
Шлеск	5153	680000	132	Тропава . . 27000
Галичина	78532	7296000	93	Львів . . . 160000
Буковина	10456	730000	70	Чернівці . . 70000
Дальмація	12863	591000	46	Задар (Зара) 32000
Разом	300193	26107000	1187	
Угорські:				
Угорщина }	282824	16793000	59	Будапешт . . 710000
Семигород }				Колошвар . . 47000
Хорвація }	42500	2411000	56	Загреб . . . 58000
Славонія }				Осияк . . . 23000
Разом	325324	19204000	59	
Заняті краї:				
Босна	41970	1703000	33	Сараєво . . . 40000
Герцеговина	9140			Мостар . . . 17000
Сума загальна	676628	47014000	69	

Мешканці Австро-Угорщини

I. Після народностей:

Німці	12,000.000	душ	Русини	3,910.000	душ
Угри	8,640.000	"	Румини	3,030.000	"
Чехи і Словаки	7,940.000	"	Словінці	1,320.000	"
Серби і Хорвати	5,260.000	"	Італіяни	820.000	"
Поляки	4,210.000	"	Інші	270.000	"

II. Після релігії:

Римокатоликів	31	міліон	—	тисяч	= 66	процент
Греко-католиків	5	"	—	"	= 10	"
Евангеликів (Протест.)	4	"	300	"	= 9	"
Православних	4	"	200	"	= 8	"
Жидів	2	"	210	"	= 5	"
Магометанів	—	"	580	"	= 1	"
Інших	—	"	20	"	= —	"

*) З передмістями 410.000.

Найвисша репрезентация королівств і країв,

що входять в склад австрійської половини держави.

Австрійська рада державна.

а) Палата панів складає ся з 17 членів цісарського дому, 67 членів дідичних, 16 церковних достойників і 141 членів досмертних, іменованих цісарем.

б) Палата послів складає ся з 516 членів (106 з Галичини, 15 зі Шлеску, 14 з Буковини, 64 з Австрії долішньої, 22 з Австрії горішньої, 7 з Сольногороду, 30 зі Стирії, 10 з Каринтії, 12 з Країни, 25 з Тиролю, 4 з Краю передуральянського, 6 з Гориції і Градски, 5 з Триєсту, 11 з Дальмації, 6 з Істриї, 130 з Чехії і 44 з Морав).

Австрійські міністерства.

Рада міністрів.

Президент міністрів: Максиміліян бар. Бек.

Міністер справ внутр.: Ришард гр. Бінерт.

Міністер жел. держ.: др. Юл. Дершата.

Міністер судівництва: др. Франц Клайн.

Міністер скарбу: др. Витовд Коритовський.

Міністер просвіти: др. Густав Мархет.

Міністер торговлі: др. Йосиф Фідлер.

Міністер рільництва: др. Альфред Ебенгох.

Міністер промислу: др. Альфред Гесман

Міністер війни: генерал Фридрих Георгі.

Міністер-земляк для Галичини: Давид Абрагамович.

Міністер-земляк німецький: Кароль Прашек.

Міністер-земляк чеський: Франц Пешка.

Спільні міністри для Австрії і Угорщини.

Міністер справ загр. і цісарського дому: гр. Лекса Еренталь.

Спільний міністер скарбу: бар. Стефан Бурян.

Спільний міністер війни: ген. Шенайх.

Управа краю.

Краєвий сойм.

Соймовий маршалок: Й. Е. гр. Ст. Бадені.

Віцемаршалок: Й. Е. митроп. гр. Андрій Шептицький.

Сойм складає ся із 161 послів, вибраних на 6 літ: 12 з права свого титулу (єпископи, ректори і т. п.) 44 з більших посіlostей; 31 з міст і налат торговельних; 74 з громад сільських. Маршалка краєвого і його заступника іменує цісар. Дня 5. верес-

ня 1901 відбули ся вибори з громад сільських. По зложеню мандатів руськими послами відбули ся доповнюючі вибори дня 14. червня 1904 і вибрані наново: Барабаш Алексій (Богородчани); о. Богачевський Теодор (Долина); Гурик Йосеф (Станиславів), др. Король Михайло (Жовква); о. Мазикевич Віктор (Рава руська); др. Могильницький Андроник (Рогатин); др. Олесницький Евген (Стрий); Остапчук Дмитро (Збараж); Старух Антін

(Лісько). Крім того вибраний о. Ефимович Теодор (Броди, на місце Александра Барвінського). З давнішого вибору лишилися були: Глиджук Михайло (Турка); о. Мандичевський Корвило (Надвірна); Охримович Ксенофонт (Дрогобич). В 1907-ім році померли посли Михайло Глиджук і Дмитро Остапчук, а на їх місце вибрано: д-ра Йосифа Ганчаковського і Андрія Шмігельського. Вибори слідуєчі відбудуться вже 1908 р., але чи до того часу буде заведене загальне голосуванє, чи ні, поки що не знати.

Краєвий виділ.

Краєвий маршалок: Й. Е. гр. Ст. Бадені.

Заступник краєвого маршалка: др. Тадей Пілят.

Інші члени краєвого виділу: др. Ст. Домбський, М. Онишкевич, др. Вл. Яль, др. Йосиф Верещинський, Ксенофонт Охримович.

Заступники членів краєвого виділу: др. Ст. Яблонський, Ст. Євджейович, Октав Саля, Ян Тшецецький, др. Адольф Вуршт.

Краєвий Заряд продажі соли при Виділі краєвим

утворено рішенням Сойму краєвого з 1892 в цілі забезпеченя людности дешевої соли в продажі на дрібно. Крім центрального заряду продажі соли у Львові, займаєть ся продажею соли в Галичині 10 бюр краєвих в отсех містах: Бохня, Болехів, Делятин, Добромилль, Долина, Дрогобич, Калуш, Косів, Ланчин, Стебник і Велычка. Заступства краєв. продажі соли находять ся в кождім місті і місточку і обовязані вивісити над своїм льокалем таблиці з гербом краєвим і означенєм ціни. Таких заступств є в Галичині більше як 300. Вони обовязані видавати сіль гуртово по ціні контрольованій зарядом краєвим, філіялістам (трафікантам) котрі по означеній ціні і під краєвим гербом обовязані продавати сіль кон-

сументам. Таких сертифікованих філій по містах, місточках і селах находить ся около 3000. Скарги на недостаток соли або побиранє висшої ціни, як означена на дану місцевість, належить вносити до краєвого заряду продажі соли або до місцевих властей автономічних.

Ц. к. Намісництво у Львові.

Намісник: Є. Екц. др. гр. Потоцький Андрий, ц. і к. тайний совітник, бувший Маршалок краєвий, обняв урядованє по гр. Л. Пінїньскім дня 18. червня 1903, є заразом президентом кр. Ради шкільної, кр. Дирекції скарбу, кр. Дирекції Домен і лісів і предсідателем краєвої комісії аграрної для комасації.

Віцепрезидент намісництва: гр. Володимир Лось. — Шеф бюра президентяльного: Станіслав Гродзіцький.

Кр. Рада шкільна: Віцепрезидент др. Плажек Едвін. Членами єї між иньшими: др. Савицький Еміль, директор гімн. терноп., о. Білинський Еміль, кривош. митроп. капітули руск. обр., Барвінський Александр, др. Студинський Кирило. *Краєві інспектори:* Франке Іван, для шкіл реалн. і пром.; Барановський Болеслав, для шкіл народ.; Левицький Іван, для гімназий; Дворський Емануїл, для гімназий; Залеський Мечислав, для шкіл народ.; Матіїв Іван, для шкіл народ.; Стефанович Антін, рисунки; Майхрович Франц, для гімназ.; Кавецький Антін, для шкіл народн.; приділений о. Глодзінський Антін для науки господарства; др. Янер Альфред, проф. гімн.; Левицький Тадей, проф. гімн.

Ц. к. Рада здоровля: голова др. А. Чижевич, місто голова др. Герард Фестенбург.

Бюро ветеринарийне: Референт ветеринар.: Цовіцький Франц; — інспектори ветерин.: Герасимович Денис, Блох Йосиф, Лянґ Генрик.

Відділ технічний: Надрадники: Інґарден Роман і Гавришкевич Сильвестер.

Відділ рахунковий: Директор: Комарницький Мечислав; надрадник: Бунцель Йосиф Адам.

Краєва комісія аграрна: Предсідатель: гр. Потоцький Андрій, намісник; заступники: Пілят Тадей, заступник маршалка кр., Онишкевич Мечислав, член Виділу кр. Члени: Єрман Антін, рад. Дв., референт; Брікнер Густав, староста, заступник. — З поміж суднів: Півоцький Володислав, Й. Голковський і Євген Звіслоцький; заступники: Гарасимович Николай, Місінський Марквль. — Делегат Виділу кр.: Домбський Станислав, член Вид. кр.; Розвадовський Фр., заступник. — Дорадники в справах господарських: Вівієн Іван, Гневош Володислав. — Дорадники для справ технічних культури краєв.: Вербіцький Александер, старший інженер Вид. кр. — Органи технічні: Мацьонга Іван, інсп. евіденційний, Шайрінг Герман, кр. інсп. лісовий. — Місцева комісія аграрна: Каспери Людвик, староста, місц. комісар аграрний. — Технічний відділ аграрний: Єлінек Антін, інспектор аграрний, прав. Геодети: Гумовський Йосиф, інж. комас.; Лянґ Тадей, адюнкт комас.; Крудиш Іван, адюнкт комас.; Франта Мечислав, асистент комас.; Чиж Кирило, асистент комас. — Помічники техніки: Несьоловський Станислав, агр. асист. пров.

Дирекція гал. фонду пропінаційного: Предсідатель: намісник гр. Потоцький Андрій, заступник: гр. Лось В. Синдик: др. Балабан Вінкент. адв. кр. Члени: К. Торосевич, др. Й. Верещинський, В. Гноїнський, А. Єрман, др. Чемеринський Ігнат., адв. кр. II синдик. Урядники: Єрман Ант., рад. Дв., шеф бюро: Брікнер Густав, староста; Каспери Людвик; Йоркаш-Кох Август. *Відділ рахунковий*: Белеш Йосиф, рад. рах.; Шибінський Казим., ревідент; Будзиновський Альфред, ревідент; Урбанський Фелікс, офіціял; Домбровський Франц, практикант.

Староств повітових є в Галичині 79; управляють ними старости. —

В Кракові і Львові є *дирекції поліції*. Директором львівської поліції є сов. прав. Вільгельм Шехтель; поліційні совітники: Г. Крайнер, В. Венц і Й. Ренкевич.

Власти судові.

Висший суд краєвий: (ул. Баторого ч. 1). Президент: Тхоржницький-Мнішек Александер, др. прав і тайний радник; віцепрезидент: др. Дялевський Іван.

Суд краєвий у Львові: для справ цивільних, ул. Театральна ч. 1; для справ карних при ул. Батория ч. 3; суди повітові: Секція I., суд повітовий для справ цивільних міста Львова (ул. Ягайлонська ч. 14); Секція II., суд повітовий для справ цивільних львівського повіта і Секція III., суд повітовий карний для Львова і повіта (ул. Казимірівська ч. 37); суд промисловий (ул. Куркова ч. 11). Президент Бавх Едвард; перший віцепрезидент Пшилуський Стан., другий віцепрезидент Зубрицький-Вінява Корнило.

Суди окружні: Бережани, Золочів, Коломия, Перемишль, Самбір, Станиславів, Стрий, Сянік, Тернопіль; Новий Санч і Ряшів належать до краківського суду краєвого.

Надпрокуратурия державна для східної Галичини і Буковини у Львові: Надпрокуратор Гінде. Прокуратор висш. суду кр. львів. М. Барт.

Власти скарбові.

Краєва Дирекція скарбу: Віцепрезидент: Ст. Прокопович.

Скарбові дирекції повітові: 1) Броди (для повітів Броди, Камінка струм., Золочів). — 2) Бережани (Бережани, Підгайці, Перемишляни, Рогатин). — 3) Чортків (Борщів, Чортків, Гусятин). — 4) Ярослав (Чеснів, Ярослав, Ланцут). — 5) Коломия (Городенка, Коломия, Косів, Заліщики, Снятин, Надвірна). — 6) У Львові (Бібрка, Городок, Львів, Жидачів). — 7) Нов. Санч (Горлиці, Гривів, Лиманова, Нов. Санч, Нов. Торг). — 8) Перемишль (Добромиль, Яво-

рів, Мостиська, Перемишль). — 9) Рясів (Кольбушева, Низько, Ропчяці, Рясів, Стрижів, Тарноберег). — 10) Самбір (Дрогобич, Рудки, Самбір, Стар. Самбір, Стрий, Турка). — 11) Сянік (Лісько, Сянік, Березів, Ясло, Коросно). — 12) Станиславів, (Богородчани, Бучач, Долина, Станиславів, Товмач). — 13) Тернопіль (Скалат, Тернопіль, Тереховля, Збараж). — 14) Жовква (Рава, Сокаль і Жовква).

Заряди салінарні стоять під властю краюї Дирекції скарбової: в Болехові, Делятині, Долині, Дрогобичи, Калуши, Косові, Ланчині, Лядським і Стебнику; в Бохні і Величці; в Качиці на Буковині. В Калуши продають каїніт.

Фабрики тютюну під зарядом кр. Дирекції скарбової: головна фабрика у Винниках (під Львовом); головна фабрика і уряд закупна в Монастерисках. Заряди фабрик і закупна тютюну в Ягольниці і Заболотові. Уряд закупна тютюну в Борщеві.

Магазини продажі тютюну (під зарядом генерал. Дирекції монополю тютюнового у Відни): у Львові, Перемишли, Рясеві, Станиславові, Тернополи, Сяноці, Нов. Санчч, Коломиї і Самборі.

Прокуратура скарбу: Прокуратор скарбу: Корн. Віктор, рад двору. — Деп. VII справи церковні.

Дирекція лісів і дїбр скарбових I Відділ: Начальник і старший радн. лісництва Гірш Петро; — Заряд лісів I Відділ: (камеральні): в Берегах, Болехові, Доброгостові, Добромилі, Дрогобичи, Лопянці, Мигувій, Мізуни, Нагуєвичях, Рахини, Старяві, Тиняві, Турі вел.; (фондушеві): в Мушині, Снітници, Стар. Санчи. — II. Відділ: Управитель: посада необсадж. — Відділ рахунковий: начальник: рад. Юліян Січинський. — Заряд лісів II. Відділ: Делятин, Дора, Гринева, Яблонів, Ясень, Явірник, Калущ, Княждвір (в Шепарівцях), Косів, Красне (в Петранці), Кути, Микуличин, Мо-

лодятин, Небилів, Ослави, Печеніжин, Рафайлова, Ріпанка (у Вістовій), Татарів, Утопори, Ворохта, Зелена, Шешори. (Всюди є управитель або люстратор, 2, 3, 4 або 5 лісничих, 1 помічник, 2, 3, 4, 5, 8, 10 до 15 побережників).

Уряди гірничі окружні: в Дрогобичи і Станиславові (староство гірниче в Кракові).

Інспекторати мір і ваг: Львів (ч. 1), Броди (2), Золочів (3), Тереховля (4), Тернопіль (5), Бережани (6), Заліщики (7), Снятин (8), Коломия (9), Станиславів (10), Стрий (11), Дрогобич (12), Самбір (13), Сянік (14), Нов. Санч (15), Перемишль (16), Жовква (19), Рясів (25), Ярослав (26), Яворів (27), Перемишляни (30), Сокаль (31), Рогатин (34). Всюди є начальник і заразом рахмайстер та один вагмайстер.

Уряд лотерийний. Начальник: Висоцький Фердинанд.

Власти комунікаційні.

Дирекція пошт і телеграфів у Львові. Директор: Радник двору Іван А. Сеферович-Любич; заступ. надрад. Габерле Еміль. — Департамент I. Справи особисті урядників і слуг етатових: радн. Ришард Вонатерні. — Деп. II. Справи особисті почмайстрів, експедиентів, експедиторів і експедиторок: радн. Йос. Холодецький. — Деп. V. Справи телеграфічні і телефонічні: радн. Казимир Ласки.

Дирекції ц. к. желізниць державних:

- а) у Львові: дир. сов. двору Ст. Рибіцький, заступники: техн. управ. прав. сов. К. Штельцер, адм. упр. прав. сов. Кароль Лістовський.
- б) в Кракові: директор: сов. дв. Гавришкевич.
- в) в Станиславові: директор: О. Фестенбург; заступники: Г. Гаєр і др. В. Подлевський.
- г) Управитель руху в Чернівцях сов. др. В. Гвідий.

Власти військові.

В Галичині є загалом три корпусні коменди: у Львові, Кракові й Перемишлі.

Комендант XI. корпусу у Львові: гр. Аверспері, маршалок поручник.

Ся коменда обнимає східну Галичину й Буковину, а то доповняючі округи полків: 15 (Тернопіль), 24 (Коломня), 30 (Львів), 41 (Чернівці), 55 (Бережани), 58 (Станиславів), 80 (Золочів) і 95 (Чортків), коменди 11 і 30 дивізії піхоти (Львів), дивізії кавалерії у Львові й Станиславові і 11 бригаду артилерії (Львів).

Комендантом бригади *краєвої оборони* в ген. майор В. Дягузен де Віоремонт. Краєва оборона складає ся з 16, 17, 18, 19, 20, 22, 35 і 36 полку піхоти і 1 й 3 полку уланів.

Ц. к. жандармерія: Краєвий командант: полковник Маневарда Іван Ебергард. Команди відділів жандармерії єсть: у Львові (ч. 1), в Перемишлі (ч. 4), Тернопіль (5), Станиславів (6), Самбір (7), Нов. Санч (9), Бучач (10), Коломня (11), Ярослав (13), Золочів (14), — командантами рйтмайстри; Рава (15), Стрий (16), Броди (18), Сянік (24), Сокаль (25), Гусятин (26), Заліщики (27) — командантами - надпоручники; Бережани (19) командант-поручник.

Власти духовні.

(Руський єпископат.)

Митрополіча консисторія у Львові: Архиепископ і митрополит: Й. Е. гр. Андрій на Шептицях Шептицький, член палати вельмож і краєвого сойму і пр. і пр.

Єпископська консисторія в Перемишлі: Єпископ: Константин Чехович, асистент папського престолу і шамбелян Й. С., член палати вельмож і краєвого сойму і пр. і пр.

Єпископська консисторія в Станиславові: Єпископ: Григорій Хомшин, др. св. бог., член краєвого сойму і пр. і пр.

*

Єпископат для русько-кат. вірних в Спол. Державах: о. Сотер Ортинський, Ч. С. В., єпископ з осідком у Філядельфії.

Вказівки для тих, що удають ся на послуханя і авдиєнції.

А. У Львові: У Впреосвящ. Митрополита що дня від 10 до 1 год. з ввімкою неділь і свят та четверга, коли буває сесія. — У ц. к. Намісника: що середі і неділі від 11 до 2 год.; для урядників в справах особистих і приватних що втірка, в справах урядових кожної хвилі. — У Маршалка краєвого що дня від 12 до 2 год. крім втірка і п'ятниці. — У президента Трибуналу апеляц. що дня від 12 до 1 год. з ввімкою втірка. — У віцепрезидента Скарбу що дня від 12 до 1. — У президента міста Львова що дня від 12 до 1 год. — У начальників судів і надпрокуратора держави що дня від 12 до 1 год. з ввімкою втірка. — У директора желізн. держ. що дня від 12 до 1 год.

Б. У Відни: У Й. Вел. Цісаря що понеділка і четверга. Просьба о авдиєнцію на понеділок треба вносити до кабинет. канцелярії в четвер, а на четвер в понеділок. — У президента міністрів що дня в полудне, як нема перешкоди; — у міністра справедливости що середі і неділі о 10 год.; — у міністра просвіти що середі і суботи в полудне; — у міністра війнв що дня в полудне від 12—1; — у міністра справ внутрішних що дня в полудне від год. 12—2 (як нема конференції); — у міністра торговлі в понеділок і четвер по 10 год.; — у міністра рільництва в середу і суботу о год. 10½ пер. пол.; — у міністра краєвої оборони у вівторок і п'ятницю по зголошеню від 12 до 2 години.

Короткий показчик адресовий у Львові.

(Руські товариства, інституції й редакції подано окремо).

- Адміністрація податків**, Цлова площа 1.
- Академія ветеринарії**, ул. Кохановського 33; — торговельна, ул. Скарбківська 39.
- Архів катастральних мап**, ул. Личаківська 2.
- Банк краєвий**, ул. Костюшка 9; — австро-угорський (філія), ул. Третього Мая 9; — гіпотечний, пл. галицька 15.
- Бібліотеки**: тов. „Просьвіта“, Ринок 10; — тов. ім. Шевченка, Супінського 27; — Народного Дому, Театральна 22; — Оссолінських, ул. Оссолінських 7; — Університетська, Мохнацького 6.
- Виділ краєвий**, ул. Маршалківська 1; — Ради повітової, Мохнацького 4.
- Готелі**: Народна Гостинниця, ріг ул. Костюшка і Сикстуської; Жоржа, Марійська площа 1; — Европейський, тамже 3; — Французький, тамже 5; Вікторія, ул. Гетманська 8; — Центральний, ул. Кароля Людвика 11; — Гранд, тамже 13; — Англійський, тамже 25; — Бельві (Belle-vue), тамже 27; — Імперіаль, ул. Третього Мая 3; — Штадмілера, ул. Краківська 9; — Варшавський, площа Бернардинська 5; — Краківський, тамже 8; — Метрополь, ул. Панська 1.
- Глухонімих заведење**, ул. Личаківська 35.
- Гімназія руська** (академічна), ул. Л. Сапіги; — філія в „Народнім Домі“, ул. Театральна 22.
- Дирекції**: Поліції, ул. Міцкевича 12; — Почт і телеграфів, ул. Словацького 1; — Руху залізниць державних, ул. Красіцьких 5; — Домен і лісів, ул. Хорущини 19; — Фінансів, площа св. Духа 1.
- Друкарні**: Наук. тов. ім. Шевченка, ул. Чарнецького 26; — Ставропигії, ул. Руська 3; — Загальна, Г. Кришталовича, Академічна 8.
- Каса головна краєва**, площа св. Духа 1.
- Консисторія митроп.**, площа св. Юра 5.
- Конзуляти**: Російський, ул. Домбровського 2; — Німецький, ул. Мохнацького 19; — Англійський (віце), ул. Крижова, Вілля Романа; — Італійський, ул. Словацького 6; — Французький, Бернадиська пл. 2.
- Музеї**: „Просьвіти“, Ринок 10; — ім. Шевченка, ул. Супінського 17; — Ставропигійський, ул. Руська 3; — Дідушицьких, ул. Театральна 18; — промисловий, міський, ул. Театральна.
- Намісництво**, ул. Чарнецького 18.
- Народна Торговля**, Ринок 36.
- Поліклініка загальна**, ул. Ліндого 5.
- Політехніка**, ул. Льва Сапіги.
- Продаж шкіль. книжок** в намісництві (вхід від ул. Кармелітської).
- Прокуратурії**: державна, ул. Баторого 3 А; — скарбу, ул. Вірменська 13.
- Рада шкільна краєва** в намісництві.
- Семинарії**: духовна руська, ул. Коперника 36; — учительська мужеська, ул. Каліча 5; — учительська жіноча, ул. Сакраменток 7; — учительська жіноча руська, ул. Сикстуська 47.
- Сліпих заведење**, ул. св. Софії.
- Староство**, ул. Третього Мая 5.
- Суди**: краєвий висший, ул. Баторого 1; — карний, тамже 3; — цивільний, ул. Театральна 13; — торговельний, ул. Ягайлонська 14; — промисловий, ул. Куркова 11; — повітовий Сек. I., ул. Ягайлонська 14; Сек. II. і III. ул. Казимирівська 34.
- **військові**: гарнізонний, ул. Замарстинівська 9; — краєвої оборони (ляндвери), ул. Куркова 8.
- Університет**, ул. св. Николая 4.
- Цукорня В. Вітинського**, ул. Баторого 10 і Жовківська 61.
- Школи**: Виділова школа ім. Т. Шевченка, ул. Сикстуська 47; — народна руська ім. М. Шашкевича, ул. Скарбківська 26; — шк. реальна I., ул. Камінна 2; — II. ул. Шенцицьких 14 і 16; — шк.

лісова, ул. Зиблікевича 24; — шк. промислова, ул. Театральна 17; — шк. кадетська, ул. Стрийська (Помірки); — шк. для одноріч. охотників Добровольського, ул. Подлевського 9.

Шпиталі: головний (Шіяри), ул. Гловінського (на Личакові).

— військовий, ул. Личаківська 26.

Музеї і бібліотеки отворені для публики:

Бібліотека тов. „Просьвіта“, Ринок ч. 10 (ще невпорядкована).

Бібліотека Наук. тов. ім. Шевченка (ул. Супінського 17) від 2—6 (окрім неділь і руських свят).

Бібліотека Народ. Дому (Театральна 22) вівторки, середи, п'ятниці, суботи від 9—12 і 3—6.

Заведене Оссолінських: Бібліотека все заперта від 1 липня до 1 вересня, отворена щоденно від 9—12 і 3—5.

Музей ім. Оссолінських в будні дні крім понеділків від 9—1, в вівторок і п'ятницю від 3—5, в неділю 11—1.

Бібліотека університетська отворена щодень від 8—1 і 4—7. Книжки належить замовляти день наперед.

Музей Дідушицьких (Театральна 18) в неділю від 10—1, в будні дні від 10—1 за зголошенням.

Бібліотека Потужицьких (гр. Дідушицьких, ул. Куркова 17), щоденно від 10—1 і 4—6, в п'ятницю лиш рано.

Бібліотека Баворовських (ул. Уейського 2) щоденно від 4—7 крім суботи.

Бібліотека Павліковських (ул. Третого Мая 5) среди, суботи і неділі від 11—12.

Бібліотека Політехніки в свята, неділі і понеділки від 11—1, в інших дні від 10—1 і від 4—8.

Бібліотека конфесійної жидівської громади (ул. св. Станислава ч. 5) щодень з виїмком п'ятниці і суботи від 5—8 вечір.

Постійна вистава Тов. любителів штук красних в Музею промисловим.

Промисловий музей (ул. Театральна) щоденно від 10—5. Вступ 60 сот.; в неділі вільний.

Адвокати Русини в Галичині й Буковині.

А. У Львові: Д-ри: Кость Левицький, в домі „Дністра“, ул. Підвале 7 II. пов.; — Стефан Федак, ул. Сяктуська 48; — Микола Шухевич, ринок 41; Александер Лисяк, ул. Скарбківська 2; — Лев Павенцький, ул. Скарбківська 19; — Ів. Добрянський і Т. Заяц, ул. Крива 12; — Волод. Ясеницький, ул. Краківська 17.

Б. На провінції: Бережани: Андр. Чайківський; — Сколе: Петрушевич Евген; — Городенка: Теоф. Окуневський; — Городок: Льонгін Озаркевич; — Делятин: Микола Лагодинський; — Жовква: Мих. Король; — Заліщики: Єронім Калитовський; — Золочів: Іван Виханський, Льонгін Рожанковський, Ів. Дрогомирецький; — Калущ: Андрій Кос; — Коломия: Теоф. Дембицький; Кирило Трильовський; — Лїсько: Ів. Струтинський; — Перемишль: Теофіль Кормош; В. Загайкевич; — Рава руська: Денис Ямінський; М. Шараневич; — Самбір: Данило Стахура; — Сокаль: Петро Лінинський; — Станиславів: Йосиф Мартицький; — Стрий: Евг. Олесницький; Ілярій Бачинський; — Снятин: Андронік Могильницький; — Сянік: Александер Іскрицький; — Тернопіль: Ізидор Голубович; Стан. Чвкалиук; — Тереховля: Володимир Зарицький; — Чортків: Антін Горбачевський; Антін Чачковський; — Бучач: С. Данилович; — Турка: Ом. Левицький; — Зборів: Е. Вацк; — Товмач: І. Макух; — Богородчани: М. Новаковський; — Комарно: Т. Печерський; — Збараж: Ст. Бачинський.

В. На Буковині: В Чернівцях: Василь Дутчак; Т. Галін; Ст. Гординський; — В Кіцмани: Оробко.

Нотарі Русини.

А. У Львові: Онискевич Йосиф, ул. Театральна 6.

Б. *На провінції*: Белз: Санчинський Ілярій; Бориня: Данилович Андрій; Броди: Громницький Йосиф; Буківско: Розлуцький Клим; Винники: Левицький Володимир; Галич: Савицький Михайло; Добромиль: Павлиш Андрій; Залізці: Мойсейович Мартин; Коломия: Кость Теляшевський; Капко Йосиф; Куликів: Раствецький Іван; Миколаїв н. Дн.: Чехович Іван; Нове Село: Гординський Михайло; Отинія: Строцький Александер; Печеніжин: Гузар Лев; Підгайці: Яремович Порфір; Потік Золотий: Танчаковський Стефан; Сянік: Пущинський Антін; Скалат: Шолгиня Омелян; Устрики долішні: Селецький Дмитро; Ярослав: Лушпинський Володимир; Войнилів: Дідницький Александер.

В. *На Буковині*: В Чернівцях: М. Соневицький; К. Дрогомирецький; у Вашківцях: І. Стрийський.

Лікарі Русини.

У Львові: Доктори: Вахнянин Мирон, ул. Академічна 26; Гукевич Василь (діточі недуги) Гродзїцьких 4; Коссак Лев (нед. наскірні) ул. Чарнецького 26; Кобринський Володимир, Ринок 3; Морачевська Зофія, ул. Миколая 11; Озаркевич Езген (недуги внутрішні), ул. Корнякгіз 1; Сельський Щасний (недуги жіночі, акушер), Академічна 8; Сушкевич Петро (недуги наскірні), ул. Костюшка 10; Чачковський Йосиф, ул.

Міцкевича 14; Хомин Антін, ул. Зіморевича 3.

Б. *На провінції*: Д-ри: Володимир Янович, Роман Яросевич, Станиславів; Маріян Долинський, Т. Дмоховський і Михайло Кос (окуліст) Перемишль; Іван Куровець, Калусь; Володимир Вітошинський, Я. Грушкевич і Олександр Грабович, Тернопіль; Тадей Гриневич і Гриць Гарматій, Надвірна; Іван Полохайло, Любачів; Зиновій Левицький і В. Козакевич, Коломия; в. Ціпановський, Городенка; Кость Танячкевич, Золочів; Михайло Олійник, Камінка струмилова; Яків Невестюк, Бережани; Мйрон Яюс, Сокаль; В. Білинський, Збараж.

В. *На Буковині*: Д-ри: В. Филіпович, К. Клим, В. Гузар і Я. Бурчинський, Чернівці; Евг. Кобринський, Кімполюнг; Л. Воевідка, Кіцмань.

Архітекти, інжинєри і техніки Русини.

У Львові: Гавришкевич Сильвестер, старш. рад. буд. при намісн., Підвале 9; Пежанський Гр., надінж. при намісництві; Джулинський Теоф., інж. маїстр., Францішканська 8; Корнеля Андрій, інж. Вид. краєв.; Левинський Іван, архітект і проф. політехн., Крижова 42; Левицький Филімон, Куркова 10; Манастирський Виговт, цив. геометра, Личаківська 45; Нагірний Василь, архітект, Вроновська 8.

Де живе український (руський) нарід та кїлько його є?

Українці (Русини) живуть в Австрії: в східній Галичині, північно-східній Буковині, та на Карпатському Підгір'ю в Угорщині а головно на Україні російській. Крім сього живе наш нарід кольонїями в Росії азійській: на Сибірі та ген над далеким Амуром, по троха в Румунії в Турції а також в Америці: в Канаді, Сполучених Державах і Бразилії.

Сама земля, яку заселює наш нарід в Европі обнимає 13.500 квадратних

миль себто простір, яким перевищав всі европейські держави з виїмком одної Росії. Булоб на чім гараздувати, коби просвіта, єдність і воля!

Наш нарід належить до народів поневоленних, які не мають власної управи, тому то й нема поки-що способу виказати вірно, кїлько їх є на свїті, бо народи, які мають власть обривають з їх числа багато на свій бік. В Австро-угорській державі багато Русинів (Українців) почислено урядово

за Поляків (н. пр. латинників, що говорять по руськи) або Мадярів, в Росії за Москалів і ми, подаючи цифри населеня нашої народности після урядових дат, застерігаємо ся заздалегідь, що число Русинів (Українців) буде в дійсности значно вище, як її подають урядові жерела.

В Росії після обчисленя з 1897 року було Українців 22 мільони 381 тисячів, а розпадали ся вони ось на такі губернії:

В Росії європейській: Полтавська 2.583 тис. (93% Українців), Харківська 2.069 тис. (81%), Подільська 2.443 тис. (81%), Київська 2.819 тис. (80%), Волинська 2.096 тис. (70%), Катеринославська 1.459 тис. (69%), Чернігівська 1.526 тис. (66%), Херсонська 1.462 тис. (53%), Таврійська 611 тис. (42%), Вороніжська 916 тис. (36%), Земля Донських козаків 720 тис. (28%), Гродненська 363 тис. (23%), Курська 527 тис. (22%), Бессарабська 380 тис. (20%), Люблинська 196 тис. (17%), Сідлецька 108 тис. (14%), Астраханська 133 т. (13%), Саратівська 149 тис. (6%), Самарська 119 тис. (4%), Оренбурська 42 тис. (2%). На Кавказі: Земля кубанських козаків 809 тис. (42%), Ставропільська губерні. 320 тис. (37%), Чорноморська губерні. 9 тис. (16%), Терська область 42 тис. (4%), Карська область 5 тис. (2%). В Сибірі: Амурська область 21 тис. (17%), Єнісейська губ. 21 тис. (3%), Сахалін 2 тис. (8%), Тобольська губ. 38 тис. (2%), Томська губ. 99 тис. (5%), Забайкальська область 6 тис. (1%): В Закаспійським краю: Акмолинська область 51 тис.

(7%), Семіріченська 19 тис. (2%), Закаспійська область 5 тис. (1%), Сирдар'їнська область 13 тис. (1%), Тургайська область 4½ тис. (1%).

Дати сі походять ще з 1907 р. а що середній приріст населеня вносить 1.6%, то тепер українське населенє в Росії буде виносити кругло 28 міл. До сего треба дочислити Русинів австрійських і угорських, яких тепер буде кругло 4,500.000 та бодай мільон Русинів, що розсіпані особливо по заморських кольоніях, так що загальне число нашого народу на світі булоб 33,500.000. Як вже згадано, цифри сі не кочче точні, так що наш нарід можна нині сьміло рахувати таки на 34 мільони. Таке число приймає і наш історик Михайло Грушевський.

Як вже згадано, великий наш нарід не має своєї волі й держави, тільки є розділений між ріжні держави і має над собою аж кілька володарів.

В Австрії панує над нами Франц-Йосиф І., як цісар австрійський, в Угорщині як король угорський. Над російськими Українцями володіє цар Микола ІІ., над нашими кольоніями в Румунії, король Кароль І. а над тими що в Турції султан Абдуль Гамід ІІ. Заморські Русини також не належать до одної держави. Канадійці підлягають Англії, в якій панує король Едвард VII; ті що мешкають в республіці Сполучених Держав, мають над собою президента Т. Рузьвельта, а у наших Бразилійців є тепер володарем президент др. Ф. Родрігуез Альвес.

Наші товариства і інституції.

а) Більші тов. кредитові.

Краєвий Союз Ревізійний

у Львові, Ринок ч. 10. II. поверх.

Є начальною і середоточною інституцією руських, судово зареєстрованих стоваришень і спілок заробкових і господарських у Галичині, яка є управнена до переводження ревізій союзних стоваришень і спілок на підставі рескрипту ц. к. Намісництва у Львові з дня 10. червня 1904 ч. 67150.

Має на цілі засновувати і організувати нові стоваришення і спілки кредитові, торговельні, промислові і рільничі, переводити ревізії їх устрою і діловодства у всіх відділах управи по мысли постанов закона з дня 10. червня 1903 В. з. д. ч. 133, попірати розвій тих стоваришень через управильнене їх діловодства і вироблене їм кредиту, як також через уділюване порад і вказівок за для веденя отсих стоваришень на хосен економічного піднесеня нашого краю, а в кінци збирати, та оголошувати статистичні дані про розвій союзних стоваришень.

Органом Товариства є місячник „Економіст“ під редакцією директора, Костя Паньківського.

Кожде судово зареєстроване стоваришене підлягає обовязковій законом приписаній ревізії, яку переводить Краєвий Союз Ревізійний.

Кожде зареєстроване стоваришене зараз по основаню повинно приступити в члени Кр. Союзу Ревізійного, бо в противнім случаю суд вишле на кошт стоваришеня свого

ревізора до переведеня ревізії, що є получене з великим коштом.

Стоваришеня, приступаючи в члени, підписують фірмово заяву приступленя і вплачують 20 К як вписове.

Загальні Збори установляють річно висоту вкладки, яка тепер виносить а) в стоваришеннях кредитових по 50 сот. від кожного тисяча позичок виказаних в посліднім білянсі а б) в стоваришеннях не кредитових 3% від зиску виказаного в посліднім білянсі з тим що, в обох случаях найменьша вкладка може бути 40 к. а найвисша 600 корон.

Коли суд торговельний завізве стоваришене, щоби воно заявило, якій ревізії піддає ся, належить судови відписати: „що стоваришене приступає в члени Краєвого Союзу Ревізійного у Львові та що піддає ся його ревізії“.

Управу Товариства веде Рада, яка складає ся з отсих членів:

Голова др. Кость Левицький, заступник голови: др. Стефан Федак, секретар дир. Александер Сероічковський, касиєр: дир. Кость Паньківський, контрольор: др. Теофіль Кормош; Члени Ради: др. Іван Дрогомирецький, Никола Заячківський, др. Ярослав Кулачковський, Василь Нагірний, о. Остап Нижанковський, др. Евген Олесницький, др. Льонгін Озаркевич, др. Микола Шухевич.

Постійні ревізори: Омелян Саєвич, Мануїл Павлик, Іван Петрушевич.

До Товариства „Краєвий Союз

Ревізійний належить 161 наших стоваришень, з яких

1	заснувало ся в 1873 році
1	" " 1883 "
1	" " 1886 "
2	" " 1894 "
3	" " 1895 "
2	" " 1896 "
3	" " 1897 "
3	" " 1898 "
10	" " 1899 "
12	" " 1900 "
5	" " 1901 "
11	" " 1902 "
11	" " 1903 "
17	" " 1904 "
18	" " 1905 "
33	" " 1906 "
28	" " 1907 "

161 разом

В серпні 1907 року оголосив Краєвий Союз Ревізійний звіт з оборотів союзних стоваришень за 1906 р.

З днем 31. грудня 1906 стан білянсовий союзних стоваришень виказував:

Стан довжний:

Удїли	1,774.580·10	К
Фонд резервовий	414.016·90	"
Вкладки до обороту 13,231.996.82		"
Позички затагнені	3,170.321·52	"
Кредит товаровий	204.280·35	"
Відсотки переносні.	151.631·86	"
Чистий зиск	174.850·18	"
Інші позиції.	316.121·77	"
Разом	19,437.799·50	К

Стан чинний:

Готівка	248.066·94	К
Удїлені позички	14,304.530·44	"
Дожники товарів	468.675·61	"
Льокації	1,070.174·51	"
Відсотки переносні.	23·064·34	"
Недвижимости	2,321·071·12	"
Запас товарів	628.607·58	"
Інші позиції	373.608·96	"
Разом	19,437.799·50	К

Кошти адміністрації вносили 532.451·12 К.

Дари на добродійні інституції 33.808·39 К і зросли в 1906 році о 6.189·12 К.

Оборот товаровий вносив 4,717.874·91 К.

Оборот касовий 62,596.218·62 К і зріс в 1906 році о 16,179.874·02 К.

В 1906 році число членів зросло о 12.928 і вносило 59.548.

Удїли зросли в 1906 році о 383.605·83 К.

Фонд резервовий зріс в 1906 р. о 65.914·28 К.

Маєток власний зріс о 449.520·11 К і вносить 2,188.597·00 К.

Затагнені позички зросли о 1,199.897·25 К.

Вкладки до обороту зросли о 2,845.811·13 К. Чужі капітали зросли в 1906 році о 4,045.708·38 корон і вносять 16,402.318·34 К.

Капітал оборотовий вносив з днем 31. грудня 1906 р. у власнім маєтку 2,188.597·00 К, в чужих капіталах 16,402.318·34 корон, разом 18,590.915·34 К і збільшив ся в 1906 році о 4,495.228·49 К.

Вкладки до обороту зросли в 1906 році о 2,845.811·13 К і вносять 13,231.996·82 К.

Позички затагнені стоваришеннями 31. грудня 1906 вносять 3,170.321·52 К. і зросли в 1906 р. о 1,199.897·25 К.

Удїлені позички вносили з днем 31. грудня 1906 року 14,304.530·44 К і зросли о 3,899.254·36 К.

Запас товарів вносить 628.607·58 К і зріс в 1906 році о 35.152·52 К.

Недвижимости вносять два міліони 321.071·12 К і зросли в 1906 році о 426.157·95 К.

Льокації вносять 1,070.174·51 К і зросли о 117.517·68 К.

Кредит товаровий, удїлений стоваришеннями купуючим вносить 468.675·61 К і зріс в 1906 році о 71.786·30 К.

Чистий зиск вносить 174.850·18 К і зріс о 21.443·77 К.

Союзні стоваришення Краєвого Союзу Ревізійного:

Місцевість, фірма стоваришення і рік основаня:

1. Барш. „Хлопська Самопоміч“ 1907.
2. Бережани: Товариство взаїмного кредиту „Надія“, 1902.
3. Белз: Народний Дім, 1906.

4. Бібрка: Повітове Товариство кредитове, 1900.
5. Болехів: Товариство взаїмного кредиту „Сьвіча“, 1906.
6. Білоголови: Спілка ощадности і позичок, 1904.
7. Бовшів: Селянська Спілка, 1904.
8. Борщів: Повітове Товариство кредитового Руського Народного Дому, 1900.
9. Борщів: Ощадність, 1907.
10. Броди: Повітове Товариство кредитове „Самопоміч“, 1895.
11. Бурштин: Каса для ощадностей і позичок, 1903.
12. Буцики: Товариство кредитове „Власна Поміч“, 1903.
13. Бучач: Повітове Товариство ощадности і позичок „Праця“, 1904.
14. Беньківці: Кредитне общество „Братская Каса“, 1902.
15. Боленовичі: Руський Народний дім, 1905.
16. Букачівці: Спілка ощадности і позичок, 1907.
17. Варваринці: „Власна Поміч“, 1906.
18. Вікно: Товариство Руського Народного Дому, 1905.
19. Вовчинець: „Спілка ощадности і позичок“, 1904.
20. Волощина: „Руський Народний Дім“, 1906.
21. Вишатичі: Руський Народний Дім, 1907.
22. Галич. Каса задаткова „Надія“, 1886.
23. Городенка: „Народний Дім“, 1901.
24. Городенка: Повітове Товариство кредитове, 1900.
25. Городенка: Каса позичкова і щаднича для громади Городенки, 1903.
26. Городок: Товариство взаїмного кредиту „Поміч“, 1897.
27. Городок: Руський Народний Дім, 1904.
28. Гяилці: Руський Народний Дім, 1905.
29. Глещава: Руський Народний Дім, 1905.
30. Глубічок: Спілка ощадности і позичок, 1906.
31. Глубічок: Господарська Поміч 1907.
32. Гринівці: Руський Народний Дім, 1907.
33. Грималів: „Народний Дім“, 1906.
34. Денисів: Спілкова Торговля, 1906.
35. Делятин: „Руська Каса“, 1902.
36. Джурин: Спілка ощадности і позичок, 1907.
37. Довжнів: Спілка ощадности і позичок, 1904.
38. Дожнів: Спілка господарська, 1905.
39. Дрогобич: Товариство задаткове „Народний Дім“, 1902.
40. Дубецько: „Народная Помощ“, 1903.
41. Жидачів: Задаткове Товариство „Народний Дім“, 1900.
42. Жовква: Товариство кредитове „Народний Дім“, 1904.
43. Заліщики: Руська Народна Каса, 1904.
44. Залуква: Каса задаткова „Згода“, 1899.
45. Збараж: Руський Народний Дім, 1905.
46. Золочів: Товариство кредитове „Самопоміч“, 1899.
47. Золочів: Кредитове стоваришене „Руський Народний Дім“, 1906.
48. Іванівка: Руський Народний Дім, 1907.
49. Калуш: Товариство взаїмного кредиту Хлопський Союз (давнійше Хлопський Банк), 1899.
50. Камінка струм. Каса задаткова, 1903.
51. Коломия: Покутський Союз кредитово-господарчий, 1904.
52. Копичинці: Повітове товариство кред. „Згода“, 1899.
53. Копичинці: Руський Народний Дім „Воскресенє“, 1903.
54. Коропець: Руська господарська Спілка, 1907.
55. Кореличі: Руська Каса, 1907.
56. Корчин руст.: Зоря, 1907.
57. Косів: Спілка ощадности і позичок, 1905.
58. Львів: Товариство взаїмного кредиту „Дністер“, 1895.
59. Львів: Народна Торговля, 1883.

60. Львів: Краєвий Союз кредитовий, 1898.
61. Львів: Міщанський ремісничо-промисловий Союз кредитовий, 1906.
62. Львів: Народна Гостинниця, 1899.
63. Львів: Товариство для розвою руської штуки, 1898.
64. Львів: Жіноча Спілка промислова „Труд“, 1900.
65. Львів: Українсько-руська Видавнича Спілка, 1899.
66. Львів: Повітове Товариство кредитове, 1900.
67. Львів: Краєве Товариство кредитове урядників і сьвящеників, 1901.
68. Львів: Взаїмна Поміч учительська, 1907.
69. Львів: Соکیلський Базар, 1907.
70. Лисець старий: Спілка ощадности і позичок, 1907.
71. Лешнів: Спілка ощадности і позичок, 1905.
72. Ляхівці: Товариство задаткове „Любов“, 1896.
73. Марківці: „Зоря“, 1906.
74. Мечищів: Руський Народний Дім, 1907.
75. Мислівці: Руська Каса, 1907.
76. Милятин: Руський Народний Дім, 1906.
77. Миклашів: Спілка торговельна, 1906.
78. Миколаїв: „Своя Поміч“, 1907.
79. Мостиска: „Народний Дім“, 1907.
80. Мостиска: Банк людвий для рільництва, торгвлі і промислу, 1898.
81. Нагорянка (коло Бучача): Спілка ощадности і позичок, 1904.
82. Нагорянка (при Ягольниці): Руський Народний Дім, 1905.
83. Нагорянка (при Ягольниці): Товариство кредитове „Надія“, 1906.
84. Налуже: Власна Поміч, 1906.
85. Наконечне (при Яворові): Спілка для господарства і торгвлі, 1904.
86. Немирів: Повітове Товариство кредитове, 1900.
87. Нівра: Руський Народний Дім, 1906.
88. Новий Санч: Лемківський Банк, спілка взаїмного кредита, 1903.
89. Озеряни (к. Товмача): Руський Народний Дім, 1907.
90. Озеряни (к. Чорткова): Спілка ощадности і позичок, 1907.
91. Олесько: Руський Народний Дім, 1903.
92. Ольшаниця: Каса позичкова 1902.
93. Острів: Руський Народний Дім, 1906.
94. Пакість: Селянська Каса, 1899.
95. Перегінсько: Селянська Торговля, 1906.
96. Перемишль: Товариство взаїмного кредиту „Віра“, 1894.
97. Перемишль: Спілка для господарства і торгвлі, 1899.
98. Перемишль: Народний Дім, 1900.
99. Перемишляни. Товариство кредитове „Народний Дім“, 1905.
100. Підгайці: Народний Дім, 1907.
101. Підгайчики: „Господарська Спілка“, 1905.
102. Підгородці: „Любов“, 1906.
103. Полкани: Руський Народний Дім, 1906.
104. Поморяни: Спілка ощадности і позичок „Надія“, 1905.
105. Пробіжна: Селянська Поміч, 1907.
106. Присівці: Спілка ощадности і позичок, 1904.
107. Пустомити: „Народний Дім“, 1906.
108. Путятинці: Товариство „Народний Дім Вознесеня“, 1905.
109. Рава руська: Повітове Товариство кред. „Віра“, 1903.
110. Ражнів: Спілка ощадности і позичок, 1907.
111. Різдяни: „Власна Поміч“, 1906.
112. Ріпчинці: Руський Народний Дім, 1906.
113. Рогатин: Повітове Товариство „Руська Каса“, 1900.
114. Самбір: „Ризниця“, 1893.

115. Самбір: Товариство задаткове „Добробит“, 1899.
116. Сервири: „Господарська Спілка“, 1906.
117. Селяска: Спілка господарська, 1906.
118. Сілець: Руський Народний Дім, 1906.
119. Снятин: Повітове Товариство ощадности і позичок „Прут“, 1906.
120. Сюлко (к. Божикова): „Хлопська Каса“, 1906.
121. Соколівка: „Віра“, 1906.
122. Старий Самбір: Повітове Товариство кредитове, 1901.
123. Скала: Товариство кредитове Міщанська Каса, 1902.
124. Скалат: Повітове Товариство кредитове, 1902.
5. Сколе: Каса задаткова „Верховина“, 1904.
126. Сокаль: Повітове Товариство кредитове, 1900.
127. Соколіб: Спілка ощадности і позичок 1907.
128. Солотвинця: Товариство „Самопоміч“, 1903.
129. Станиславів: Кредит Зв'язковий передтим Банк зв'язковий, 1895.
130. Станиславів: Тов. кредитове Руська Міщанська Каса, 1902.
131. Станиславів: Спілка робітничя для ощадности і позичок, 1904.
132. Станиславів: „Народний Дім“, 1897.
133. Станиславів: Дім торговельно-промисловий „Достава“, 1905.
134. Струсів: „Власна Поміч“, 1906.
135. Стрий: „Народний Дім“, 1897.
136. Стрий: Каса задаткова, 1894.
137. Сянік: Общество взаємного кредита „Бескид“, 1901.
138. Судова Вишня: Товариство кредитове „Віра“, 1905.
139. Тарнава вишня: Товариство задаткове, 1905.
140. Теробовля: Каса позичкова „Поміч“, 1895.
141. Тернопіль: Повітове Товариство кредитове, 1899.
142. Тернопіль: Народний Дім, 1902.

143. Тисмениця: Каса задаткова „Віра“, 1873.
  144. Тисмениця: „Руський Народний Дім“, 1906.
  145. Токи: Товариство задаткове, 1904.
  146. Топорів: Каса зачетна „Взаїмна Поміч“, 1900.
  147. Торки: Спілка ощадности і позичок, 1901.
  148. Тудорковичі: Руський Народний Дім, 1907.
  149. Усте епископске: Руський Народний Дім, 1907.
  150. Угнів: „Руська Каса“, 1902.
  151. Цигани: „Воскресенє“, 1906.
  152. Цішанів: Руський Народний Дім, 1907.
  153. Хирів: Спілка торговельна і задаткова, 1906.
  154. Чортків: Товариство взаємного кредиту „Надія“, 1904.
  155. Чортків: „Народний Дім“, 1904.
  156. Шулганівка: Руський Народний Дім, 1907.
  157. Шершенівці: Спілка ощадности і позичок 1907.
  158. Щитівці: „Руський Народний Дім“, 1905.
  159. Єзупіль: Спілкова Крамниця, 1906.
  160. Ярослав. Товариство взаємного кредиту „Добробит“, 1906.
  161. Яворів: „Народний Дім“, руське товариство кредитове, 1902.
- До Товариства „Краєвий Союз Ревізійний“ у Львові належить стоваришень:
а) кредитових	127
б) торговельних	12
в) кредитово-торговельних	3
г) промислових	11
д) промислово-торговельних	5
е) промислово-кредитових	2
з) кредитово-торговельно-промислових	1
разом	161
- Торговельними стоваришеннями є:
1. Бовшів: „Селянська Спілка“.
  2. Волощина: „Руський Народний Дім“.
  3. Денисів: „Спілкова крамниця“.
  4. Довжнів: „Спілка господарська“.

5. Львів: „Народна Торговля“.
6. Львів: „Сокільський Базар“.
7. Миклашів: „Спілка торговельна“.
8. Острів: „Руський Народний Дім“.
9. Перегінсько: „Селянська Торговля“.
10. Перемишль: „Спілка для господарства і торгівлі“.
11. Путятинці: „Народний Дім „Вознесеня““.
12. Єзуціль: „Спілкова Крамниця“.

Кредитово-торговельними стоваришеннями є:

1. Гринівці: „Руський Народний Дім“.
2. Підгайчики: „Господарська Спілка“.
3. Щитівці: „Руський Народний Дім“.

Промисловими стоваришеннями є:

1. Вишатичі: „Руський Народний Дім“.
2. Глубічок: „Господарська Поміч“.
3. Городенка: „Народний Дім“.
4. Копичинці: „Воскресенє“.
5. Львів: „Народна Гостинниця“.
6. Львів: „Товариство для розвою руської штуки“.
7. Перемишль: „Народний Дім“.
8. Станиславів: „Народ. Дім“.
9. Стрий: „Народний Дім“.
10. Тисьмениця: „Руський Народний Дім“.
11. Чортків: „Народний Дім“.

Промислово-торговельними стоваришеннями є:

1. Львів: „Труд“.
2. Львів: „Видавнича Спілка“.
3. Наконечне: „Спілка для господарства і торгівлі“.
4. Самбір: „Ризниця“.
5. Станиславів: „Достава“.

Промислово-кредитовими стоваришеннями є:

1. Ріпчиці: „Руський Народний Дім“.
2. Сервири: „Господарська Спілка“.

Одно стоваришенє є кредитово-торговельно-промислове (господарське):

Вікно: „Руський Народний Дім“.

До Союзу належать отсі стоваришення кредитові, засновані на статуті системи Райфайзена:

1. Букачівці: Спілка ощадности і позичок.
2. Бурштин: „Каса для ощадности і позичок“.
3. Білоголови: „Спілка, ощадности і позичок“.
4. Вовчинець: „Спілка ощадности і позичок“.
5. Глубічок: „Спілка ощадности і позичок“.
6. Городенка: „Каса позичкова і щадничка“.
7. Довжнів: „Спілка ощадности і позичок“.
8. Косів: „Спілка ощадности і позичок“.
9. Лешнів: „Спілка ощадности і позичок“.
10. Лисець: старий: „Спілка ощадности і позичок“.
11. Нагорянка (к. Бучача): „Спілка ощадности і позичок“.
12. Присівці: „Спілка ощадности і позичок“.
13. Поморяни: „Надія“.
14. Ражнів: „Спілка ощадности і позичок“.
15. Торки: „Спілка ощадности і позичок“.

„Краєвий Союз кредитовий“

Стоваришенє зареєстр. з обмеженою порукою у Львові, Ринок ч. 10. II. поверх.

Інституція ся має на цілі сполучити економічні сили своїх членів для їх добробуту. Являє ся проте головним центральним органом всіх наших промислово-господарських і кредитових стоваришень.

Кр. С. кр. сповняє свою задачу слідуєчими способами:

1) Організує всякого рода стоваришення заробково-господарські. В сій справі видає взірцевий статут і поученє що до засновуваня зареєстрованих стоваришень, як також удержує на складі друки конечні до веденя ясного і правильного діловодства.

правної поради і поучає їх у веденню книг.

3) Уділяє їм із своїх власних капіталів кредит в формі скупу (есконту) векслів їх власних довжників або акцептів самихже товариств на $5\frac{1}{2}$ і 6% .

4) Введнує для союзних стоваришень дешевий кредит в інших фінансових інституціях. Приміром в р. 1906/7 могло 39 товариств користати з такого кредиту в Банку краєвім до висоти 1,718.000 корон.

Крім того уділяє Кр. С. к. кредит приватний і на парцеляцвію, як також приймає вкладки до обороту на $4\frac{1}{2}\%$.

Членом Кр. С. кр. може бути спосібна до правних зобовязань особа або яка спілка, заснована на підставі закона з дня 9. цвітня 1873 р. Вписове вносить 2 К, членський уділ 50 К.

З кінцем вересня 1907 р. належало до Краєвого Союзу кредитового 550 членів з декларованими уділами на загальну квоту 106.450 корон, а ручили за зобовязання стоваришеня квотою 212.900 корон. Власне майно стоваришеня вносило 100.722 корон 68 сот. Стан вкладок з днем 30. вересня 1907 вносив 1,481.100 корон 51 сот. До сего часу уділено кредиту: на парцеляцві . . . 246.070 К — с. а товариствам . . . 1,069.230 К 79 с. Чистого зиску в р. 1906 було 5326 корон 30 с. — На добродійні цілі видано в р. 1906 квоту 1080 корон.

Члени дирекції: др. Кость Левицький, голова; др. Микола Шухевич; Кость Паньківський; Омелян Саєвич; др. Володимир Бачинський.

Контрольна комісія: надсов. Юліян Січинський; проф. Ілля Кокорудз; інсп. Н. Торг. Микола Заячківський.

Руська Щадниця в Перемишлі.

Ціль „Руської щадниці“ є подати для піднесеня ощадности і трудолюбивости кождому, а передовсім менше заможній людности, нагоду до безпечного і корисного поміщуваня заощадженого гроша і підниманя його

в міру потреби без заходів та страти часу. §. 4. Основателі тов. „Руська щадниця“ віддають до розпорядимости Руської Щадниці суму 40.000 кор., яко окремий іваранційний фонд за вкладки і згідне зі статутом їх опроцентоване на так довго, поки резервовий фонд Щадниці не осягне висоти 5% суми всіх вкладок.

Кождей нововибраний член обовязаний зложити одноразово до резервового фонду товариства безповоротну квоту 100 корон.

„Руська Щадниця“ в Перемишлі увійшла в жите з днем 1. вересня 1906 року.

Управа: о. Іван Стрийський, президент; Григорій Цегляньський, директор ц. к. гімназії, заступник президента; др. Теофіль Кормош, Олександр Ярема, директори; Іван Борис, купець; др. Шпрінгер, штабовий лікар, заступники директорів.

Члени Впділу Щадниці: др. Кость Левицький, др. Стефан Федак, др. Евген Олезницький, проф. Володимир Шухевич.

Делегати консисторіяльні: Перемишської дієцезії: о. Мирон Подолінський; львівської дієцезії: о. Іван Чапельський; станіславівської: о. Іван Стрийський.

Товариство взаїмного кредиту „Дністер“ стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові, ул. Руська ч. 20.

Основано се товариство в р. 1895 для членів Товариства взаїмних обезпечень „Дністер“. Воно приймає вкладки щадниці (також від нечленів) і опроцентовує їх по 4% . Позички уділяє Товариство тільки своїм членам, головно селянам, на 6% за інтабуляцією на першій місці; сплату позичок розкладає ся на рати піврічні або чвертьрічні до 15 літ; поясненя в справах позичок уділяють агенти Товариства обезпечень „Дністе“ або Дирекція Товариства у Львові. Членський уділ вносить 50 кор., вписове 2 кор.

Товариство взаїмного кредиту „Дністер“ виказало в 1905 році ось який

розвиток: Протягом року вступило 651 членів з 840 деклараціями, а виступило 164 члени з 175 уділами; всіх членів має Товариство 4331 з 4893 декларованими уділами на суму 244.650 корон. Членські уділи і резервовий фонд разом зі спеціальною резервою і фондом на різницю курсів виносять разом 230.977 корон 59 сот.

Сума щадничих вкладок виносить на 2181 книжочках квоту 2,561.541 кор. 81 сот., в протягу року вложило 2.575 сторін 1,427.083 кор. 03 сот., а вняло 1750 сторін 938.469 корон 24 сот. Є се доказ загального довіря, яке позискало Товариство через те, що уживає фондів так, щоб вони мали все пупілярне безпеченство.

З 3424 позичок на скрипти в сумі 2,278.993 кор. 71 сот. є 3.289 скриптів в сумі 2,235.322 корон за інтабульованих на першій місці в спосіб пупілярний, а 135 скриптів в сумі 43.671 кор. 71 сот. неінтабульованих, але скріплених порукою.

Позичок на векслі є 317 на суму 233.641 корон 91 сот. Сума векслів збільшила ся, бо вныші Товариства задаткові подавали до „Дністра“ векслі до ресконту.

Процент від позичок побирає „Дністер“ звичайно 6%, Товариствам числив 5½% або 5%; позички на огнетревалє покритє дахів уділяв на 5% і 1 позичку комунальну на 4%.

Сплата позичок відбуває ся дуже правильно; залягло з кінцем року тільки 17.025 корон 27 сот. і се були переважно рати з послідних місяців 1906 р., а тільки мала часть походила з р. 1905; з давнійших літ нема задегlostий.

Кошти адміністрації на платні урядників, податки, друки, і цілу канцелярію виносили 42.751 кор. 68 сот., в тій квоті почилєво також суму 5.145 кор. роздану бурсам, шкільним помочам і на иньші добродійні ціли.

Капітал оборотовий виносив 2,955.139 корон, а оборот касовий в році 8,203.243 кор. 92 сот.

Чистого зиску було 18.847 корон 10 сот., з чого Загальні збори призначили: до фонду резервового

3.500 корон, на дивіденди від уділів членських по 6% квоту 9.068 корон 14 сот. на публичні добродійні ціли 4.000 кор., а решту 1.378 кор. 96 сот. перенесено на рахунок слідуючого року.

Краєве Товариство кредитове урядників і сьвящеників

стоваришенє зареєстр. з обмеженою порукою у Львові, ул. Руська ч. 3.

Основано його 1901 р. в ціли подаваня своїм членам помочи материяльної через користне приймає ошадноствий на книжочки вкладкові і уділюванє позичок під можливо найкористнійшими услівями. Членом стоваришеня може бути: урядник або слуга при властях і заведенях державних, автономічних і приватних, женщина на самостійнім становищі, емерит, кождей сьвященик, нотар, адвокат, кандидат нотарияльний і адвокатський, учитель, редактор, архітект, інжинір, лікар, літерат, і взагалі кождей духово працюючий за сталою платнею або не сталою винагородою, коли зложить 2 кор. вписового і уділ 50 кор. або що найменше 20% декларованого уділу. Товариство має заступство „Першого загального Товариства урядників австрийської монархії у Відни“ (Beamtenverein) найбільшого в монархії товариства, що обезпечує своїх членів на житє. Премії і тарифи дуже приступні. „Тов. урядників і сьвящеників“ посередничить в обезпеченях на житє і уділює інформацій безплатно.

У права Товариства: Президент Ради Надзираючої: Ярослав Ільницький, ц. к. совітник суду краєвого у Львові. Дирекция: Іван Бачинський, Григорій Грозик, о. Теодозій Лежогубський, др. Юлій Савчак, Александер Сероїчковський.

Число членів 1100. Власне майно (уділи і фонд резервовий) 75.000 К. Вкладки щадничі 265.000 К. Оборот касовий (1/1—30/9 1907) 1,400.000 К. Стопа процентова від вкладок 4½%, від позичок 7%. Дивіденда від уділів. 6%.

б) Товариства торговельні і промислові.

Народна Торговля

Товариство зареєстроване з обмеженою поручкою у Львові (Ринок, ч. 36, власний дім).

Рік основав 1883. Ціль: торгівля і піднесення руського купецтва. Товариство має (з днем 30. вересня 1907) 18 складів: у Львові (крім головного магазину і пивниці), Станиславові, Перемишлі, Тернополі, Дрогобичі, Коломиї, Стрию, Снятині, Самборі, Рогатині, Бродах, Сяноці, Городенці, Борщеві, Золочеві, Збаражів, Косові і Мостисках. Власні реальності на поміщені своїх складів має Н. Т. у Львові, Тернополі, Самборі, Сяноці і Снятині. У всіх цих складах принесли торги в 1906/07 році 181.369 К 48 сот. зиску бруто. В купецьких зносинах з Н. Т. стояло в згаданім адм. році 1.777 крамниць, котрі побрали товару за 511.651 К. і дістали при тім опусту 50.047 К. Загальний касовий оборот виносив 7,045.938 корон а чистий зиск був 17.591 К. Дівіденда 7%. Крім веденя детальної торгівлі по своїх складах, посередничить Н. Т. в закупіві вина, просто з винниць на Угорщині, маючи повну контролю над продукцією цих вин і іварантуючи якість; далі в закупіві церковного світла просто з фабрики, яка виключно для Н. Т. виробляє світло під знаком + М. Ц. Н. Т. і посередничить в закупіві добірних а дешевих господарських машин. Над організацією крамниць і втворенем руського купецтва працює Н. Т. через охотне подаванє інформацій купецьких всім, хто за тим зголосить ся, через виголошуванє своїми делегатами відчитів на вічах, уряджуванє курсів для теор. і практ. науки купецтва і приймає практикантів. В 1906/7 році уділено звиж 200 писемних і устних інформацій, вислано на жаданє даром або за зворотом власних коштів 178 брошур фахово-торговельного змісту — головно поучень про спілки сист. Рочдель, уряджено чотири крамничні курси в Заліщиках і Тлустім по 6 день в Коломиї (Просьвіти) і у Львові (ім.

Качковського) по місяци, висилано делегатів на контролі крамниць реєстрованих і нереєстрованих в Скваряві, Солонці, Перегінську, Денисові і Ланчині. Практику крамничну відбуло в складах Н. Т. в 1905/06 10 практикантів. — Систему Рочдель приймало в 1905/06 22 крамниці.

Персонал службовий „Народної Торговлі“ складає ся з двох директорів, інспектора складів, бухгалтера, заступника секретаря, касьєрки, практиканта бухгалтерії, контиста, помічника при посередництві, та возьного при головнім заряді, магазинера при головнім магазині, пивничного при центральній пивниці, дальше з 16 начальників складів, двох начальниць, 16 касьєрок при складах, 14 помічників, і 48 практикантів отже разом з 109 осіб. Цілий торговельний персонал, занятий в адміністрації складів товариства з виїмкою двох членів, вийшов з учеників товариства.

Від початку заснованя товариства прийнято на практику 353 учеників, з тих в посліднім році було в чинній службі товариства 96 осіб; 28 отворили свої власні склепи. В посліднім році отворили свої торгівлі пп. Антін Окпиш в Белзі, Йосиф Федорович в Кіцмані і Григорій Курдидек в Заставній. З тих два перші зістають в звязи з товариством і побирають стало товари.

З практикантів торговельних товариства виписано від основаня товариства на помічників 150, в посліднім році адм. 13, з тих задержано в службі 7 (оден відійшов до війська), а 6 знайшло приміщенє в чужих заведенях торговельних. З 27 учеників прийнятих в посліднім році на практику торговельну звільнено перед упливом пробної практики 11, що дає наглядний доказ, як мало відповідно підготовлених зголошує ся учеників, хотяй вимоги прийняті і знаня обнижено вже до конечного мінімум. В тім напрямі конечно співділанє суспільности, щоби віддавати на практику торговельну належито підготовлених учеників, бо лише в той спосіб.

можна прийти до інтелігентного і свідомого руського купецтва.

Управа: Управляючий Со-
віт: Президент: др. Щасний Сель-
ський; заст. през.: Юліян Січинський;
члени: о. Евг. Гузар, Ілля Кокорудз,
др. Кость Левицький, Роман Соснов-
ський, о. Алекс. Стефанович, др. Сте-
фан Федак, Іван Чернявський, Роман
Залозецький. Дирекція: Василь
Нагірний, Аполлон Ничай; Інспектор
складів: Николай Заячківський; кни-
говедець: Іван Пашкевич; кореспон-
дент: Василь Угрин; заст. секретаря
Іван Петрушевич; касирка Олімпія
Скармек. Контрольний Комітет Го-
ловний: Кость Паньківський, Антін
Хойнацький, Михайло Іванець. О-
кремі контрольні комітети при кож-
дін складі. Начальники і касирки
складів дня 30. вересня 1907:
Львів: Балтарович Іван, Кошалке-
вич Володимира; Станиславів:
Тисовецький Йосиф, Констанкевич
Стефанія; Перемишль: Липецький
Іляріон, Яричевська Іванна; Терно-
піль: Турин Микола, Угринович
Михаїла; Дрогобич: Захарієсе-
вич Олена, начальниця; Коломия:
Липецький Лев, Кручковська Йосифа;
Стрий: Кисілевський Ярослав, Кра-
сіцька Євгенія; Снятин: Вацик Іля-
рий, Слюзар Олена; Самбір: Кни-
гиницька Альбіна, начальниця; Ро-
гатин: Дудкевич Володимир, Кач-
марчик Марія; Броди: Коцистян-
ський Володимир, Доскоч Ольга;
Сянок: Робак Василь, Подлуська
Іванна; Городенка: Попович Гри-
горий, Михайлович Анна; Борщів:
Проскурницький Емануїл, Констан-
кевич Антоніна; Золочів: Лазорко
Михайло, Чорнівна М. Збарж:
Сениця Теодор, Рожанковська Люд-
миля; Косів: Рикшинський Ру-
дольф, Кушнір Татяна; Мостиска:
Янович Теофіль, Морозівна Мелянія.

Жіноча спілка промислова „Труд“

Товариство зареєстроване з обмеженою пору-
кою у Львові (Ринок ч. 39, власний дім).

Рік основаня 1900. Ціль: виріб,
закупно і продаж всяких предметів,

входячих в круг жіночої праці, як
всякого рода убору, біля, предметів
до украшеня і т. п. Товариство має
право засновувати і вести робітні
предметів, входячих в круг жіночої
праці, а то як на продаж так і на
замовлене; відкривати склади, аген-
ції і крамниці зі своїми виробами;
купувати і продавати всілякі мате-
риали до жіночих робіт, посередни-
чити в торгівлі виробами промислу
домашного і фабричного, приймати
капітали до корисного обороту. Чле-
ном може стати кожний, хто по при-
няттю зложить 2 кор. вписового і 20
кор. на уділ. Товариство має в своїм
підприємстві слідуючі відділи: 1) ро-
бітню суконь; 2) робітню біля; 3)
сальон мод; 4) відділ гафтарський;
5) відділ торговельний. В робітнях
тих виконано в 1906/7 року: в робітні
суконь 798 штук, в робітні біля 3000
штук, в конфекції 172 шт., а в мод-
нярстві 360 шт., що дало бруто до-
ходу 16.695 К 3 с. Заведене „Труда“
єсть нині найбільшим заведе-
нем того рода не лиш у Львові,
але й в цілім краю. Товариство
удержує також бурсу для дівчат на
30 місць, в котрій дівчата учать ся
одного із слідуючих фахів: 1) шитя
і крою біля, гафту білого, гафту ко-
льорового і т. п.; 2) шитя і крою
суконь; 3) роблення дамських капе-
люхів. Крім того учать ся ще: робіт
артистичних, рахунковости купецької,
маніпуляції канцелярйної і німець-
кої мови.

З днем 30. червня 1907 р. мало
Товариство 337 членів з уділами на
13.548 кор. 62 сот. Товариство ку-
пило на власність каменцю в Ринку
за 125.024 кор., на якій д. 30. червня
1907 тяжив ще довг 66.469 К 46 с.
Оборот 1906/7 року виносив 193.753
кор. 32 сот., зиск 1.212 кор. Товари-
ство платить від вкладок 5%.

Управа: Рада управляюча:
Предсідателька: Іванна Кокорудзова;
заступниця предсідательки: Марія
Білецька. Члени Ради: Марія Фе-
дакова, Ольга Бачинська, Марія Гру-
шевська, Гальшка Гузарева, Марія
Гресякова, Гермїна Шухевичева, А-
польон Ничай, Василь Угрин. — Ди-

рекция: Василь Нагірний. — Комітет контрольний: Валерія Коцовська, Ема Озаркевичева і Іван Петрушевич.

Товариство „Сільський Господар“

у Львові, Ринок ч. 10.

Товариство се засноване зразу яко провінціональне в Олеську, розширило свою діяльність на цілу Галичину і в 1904 р., змінивши відповідно статут, перенесло свій осідок до Львова і стало краєвим. — За той час засновано відділи (філії) а то: в Олеську, Бродах, Золочеві, Коломиї, Кабаках, а в Перемишли внесено статут до Намістництва, але філія ще не уконституовала ся.

Товариство має на цілі двигнене сільського господарства у всіх галузях через ширене науки поступового господарства, збори господарські, закладане шкілок дерев овочевих, стацій росплових і пасік, магазнів штучних навозів, засноване льокальних спілок господарських, закупно для спільного ужитку машин і знарядів і т. п.

Олеська філія має шкілку дерев овочевих, звідки роздає даром або продає за ціну продукції що року около 1000 4-літних щепів. (На сей рік з причини аномальної зими секція призначена на викопане потерціла, так що вигнули майже всі груші, а до роздана лишає ся заледве около 300 яблїнок). — Також має Олеська філія ланцухову борону для спільного ужитку, прасу до робленя штучної вощини і иньші знаряди.

Філія золочівська має шкілку овочеву, але за молоду до роздачі щепів. Стацій розплових має товариство в Гордплові (п о р т і р і) а в Хишевичах Вестфальцку, а дві стації ухвалені, але ще не зреалізовані.

Магазин штучних навозів утримує філія Олеська і Брідська.

Льокальну спілку для культур торфових засновано в Кутах коло Олеська.

Склад виділів: Львів: Голова: о. Тома Дуткевич, заступник: др. Михайло Коцюба; виділові: о. А.

Глодзїнський, А. Гарасевич, о. Нижанковський, А. Захаряевич, Н. Гайдукевич. Золочів: Голова: Михайло Балтарович. Броди: Голова: о. Анатоль Долинський. Коломия: Л. Кузьма. Кобаки: Цюцюра.

Спілка для господарства і торгвлі, Товариство зареєстроване з обмеженою порукою в Перемишли

займає ся торгвлею насїнь, купном збіжа, продає штучні навози, знаряди господарські і уголь камінний та удержує склеп з желізом, з всякого рода бляхою на покритє дахів і з всякимв виробамв желізними. Дирекция: др. Теофіль Кормош, управляючий директор; Ілярїон Липецький, директор касєр; Денис Коренець, директор контрольор; заступники: Клим Вахнянин, Іван Мануляк, о. Іосєф Максимович. Рїк основаня 1899; членів 265; вилачених уділів 2.387.04 К, від котрих платить Тов. 7% дївіденда; фонд резервовий і резерва страт 2.366.68 К; вкладок щадничих 34.654.90 К; від вкладок 5%; на народні ціли видано за 1906 рік 1.560 К; зиск (в 1906 р.) 1.043.41 К; загальний оборот 458.334.75 К; штучних навозів розпродано до кінця грудня 1906 р. 2,316.800 кт.

Залучені тут статистичні викази подадуть погляд на розвиток сего товариства:

Рїк	Оборот касовий		
	Прихїд	Розхїд	Оборот
1900	1.744.10	1.290.00	3.034.10
1901	20.704.50	20.909.31	41.613.81
1902	72.656.10	72.266.44	144.922.54
1903	115.326.68	115.580.18	230.906.86
1904	135.659.96	135.633.05	271.293.01
1905	135.873.02	136.025.55	271.898.57
1906	229.391.39	228.943.36	458.334.75
	711.355.76	710.647.89	142.200.64

Руське парцеляційне Товариство „Земля“ стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові

заснувало ся 1907 року. Товариство „Землю“ вписано до заробково-господарських стоваришень рїшенєм

ц. к. суду яко торговельного у Львові з дня 27. серпня 1907 ч. ор. 977. стов. Ш. 172.

Наші селяни зрозуміли вже, чим для них єсть земля, тому старають ся всіма силами як найбільше її роздобути. Однак у своїх намірах зустрічають не одну важну перешкоду. Всілякі спекулянти, ділаючи чи то поодинокі чи то сполучивши ся в спілки, жадають при парцеляції маєтків такої ціни, яка не відповідає зискови із тої землі. А роблять вони се тому, бо бачуть, як наш селянин прив'язаний до своєї рідної землі, як він відчуває велику потребу здобути землі, котра є його кормителькою. І як раз на те, щоб покласти кінець деморалізуючій спекуляції землею та щоб дати селянам можливість набувати землю під корисними умовами заснувало ся тов. „Земля“. Воно поставило собі за ціль переводити діланя, стоячі в звязи або входячі в обєм парцеляції, а іменно: вказувати своїм членам відповідні ґрунти до купна, старати ся о купців парцеляційних, посередничити в інтересах парцеляційних між купуючими та продаючими, уділювати своїм членам технічної і правної помочи, уділювати кредиту на купно землі, купувати маєтки земські на річ товариства а опісля продавати їх в дорозі парцеляції між своїх членів і т. д. Товариство „Земля“ має також застережене статутом право засновувати парцеляційні спілки для поодиноких маєтків.

Конституючі збори тов. „Земля“ відбули ся дня 25. вересня 1907 у Львові. На них вибрано до ради надзираючої: д-ра Євгена Олесницького, посла до держ. ради і сойму; Миколу Василька, посла до держ. ради з Черновець; Григорія Грозика дир. тов. уряд. і сьвящ.; Романа Залозецького, проф. політехніки і англійського конзуля; о. Омеляна Константиновича, крилошанина в Сяноці; д-ра Теофіля Кормоша, адвоката і директора каси ощадности в Перемишля; Василя Нагірного, директора „Н. Торговлі“, Івана Раствецького, нотаря в Куликові; о. Юліана Фе-

дусевича, конс. радника зі Стрия; о. Івана Чапельського, крилошанина у Львові, Льва Шеховича, старшого радника суду і Олексія Ярему, проф. їм. в Перемишля. На заст. надз. ради вибрані о. Йос. Іванця, пароха з Ременова, Симеона Кульчицького, секретаря скарбу, о. Якова Коеоноцького, о. Остапа Нижанковського, з Завалова, о. Івана Рудовича катихита, Осипа Янова, професора їмн. у Львові, до ревізійної комісії: Кліма Волянського уряд. тов. „Дністер“, Йосифа Максимовича, урядника рахункового і Миколу Сіяка, офіціяла рах. намісництва.

Надзираюча рада тов. „Земля“ уконституувала ся дня 30. вересня, вибираючи предсідателем пос. М. Василька, заступником предс. проф. дра Р. Залозецького, секретарем Григ. Грозика, а заступником секретаря Івана Раствецького.

Один уділ в тов. „Земля“ виносить 500 корон.

Краєвий Союз господарсько-молочарський
стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою в Стрию.

Се стоваришене повстало заходами стрийської філії тов. „Просьвіта“, при якій вже три роки був т. зв. „Краєвий Союз руських спілок молочарських“. Доси „Союз“ зорганізував понад 20 молочарень, заложив два склени, один у Львові Ринок ч. 10, де львівська публіка може в кожній хвили дістати свіжого масла, меду і яєць, а другий в Стрию; в такий спосіб кожда наша молочарня має певний збут свого масла. Окрім того Союз організує продаж яєць, меду і иньших господарських продуктів.

Цілі стоваришеня є сполучити економічні сили своїх членів для їх добробиту. Діяльність стоваришеня обмежена є лиш до своїх членів з виключенем інтересів в хосен осіб, що не є членами стоваришеня.

До переведеня своєї ціли буде стоваришене: а) під корисними умовами для членів купувати продукти

молочарські і рільного промислу своїх членів в ціли дальшої їх продажі, посередничати в корисній розпродажі цих продуктів членів, та корисно продавати єї продукти членів на спільний їх рахунок; б) купувати на спільний рахунок своїх членів та продавати своїм членам і посередничати в продажі своїм членам під найкориснішими услівями машин, знарядів і всіх взагалі предметів, потрібних їм до веденя молочарського і рільничого промислу; в) поправляти расу худоби господарств своїх членів через удержуване взірцевих зародкових обор на спільний рахунок членів в їх хосен і під корисними услівями, доставляти своїм членам та посередничати в доставі своїм членам расової худоби; г) спільними силами своїх членів улїпшувати пасовиска, сїножати, луки, та взагалі підносити культуру ґрунтів своїх членів на спільний рахунок під як найкориснішими для них услівями; д) приймати до обороту капітали за умовленим опроцентованем; е) уділяти своїм членам, з осібна спілкам, що приступлять в членн стоваришеня, дешевого і приступного кредиту.

Членами стоваришеня можуть бути правні і фізичні особи, що є спосібні до зобовязань правних по вплаченю 2 кор. вписового і 20 кор. уділу, який можна влатити чвертьрічними ратами. Порука є п'ятикратна.

Низький уділ, який має запевнену дивіденду, уможливяє хочби найбіднійшому мужикови приступити до сього стоваришеня, що дає немалі користи. Проте кождий сьвідомий рільник може зголосити своє приступлене.

В справах купна і продажі масла і яець, купна молочарських машин, огнетревалих кас, організованя молочарських і господарських спілок, в справах пчільництва можна звертати ся з повним довірем до Краєвого Союзу господарсько-молочарського в Стрию. Директор справник тов.: о. Остап Нижанковський, директор-книговодець: Михайло Тюн.

Українсько-руська Спілка Видавнича, зареєстрована спілка з обмеженою порукою у Львові, ул. Чарнецького ч. 26.

Має на ціли збільшити літературний і просьвітний рух видаванем всіляких творів, головно белетристичних наших письменників по приступній ціні. В 1905 р. Спілка перейняла від Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові видавництво „Літературно-Наукового Вістника“. Уділ 50 корон. Рік основаня 1899; членів 83; вплачених уділів 11.849 кор. 14 сот.; вкладки щадничі 37.612 кор. 92 сот.; зиск в 1906 році 602 кор; від вкладок 5%; оборот в 1906 р. 67.501 кор. 62 сот. Дивіденда 6%. Управа: Дирекция з 5 членів. Начальний директор проф. Михайло Грушевський; др. Іван Франко, заступник; Володимир Гнатюк, секретар; Всеволод Козловський, ліквідатор.

Товариство торговельно-промислове

„Сокільський Базар“

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові.

В 1904 р. в дан 15. вересня розпочав „Сокільський Базар“ свою торговельну діяльність яко власність „Сокола“.

Щоби свою ціль міг він сповняти то є по при дбане о доходи для Сокола на будову сокільських гнізд мусів „Сокільський Базар“ дбати і проте, щоби сю доси запустілу торговельну ниву обробити, себ то в части видобути із неї користи для Русинів.

З причини, що „Сокіл“ не мав фондів на ведене такого інтересу замінив ся „Сокільський Базар“ дня 1. серпня 1906 в торговельне стоваришене, оперте на законі з дня 9. цвітня 1873 р., а стоваришене се по одноразовім відквненю його статутів судом зістало в кінци дня 5. цвітня 1907 р. судом торговельним затверджене.

Уділ Товариства вносить 25 кор., вписове 2 кор. Товариство приймає вкладки до опроцентованя і дає за них 5%. Від уділів дає Товариство

з чистих зисків дивіденду. Членів вступило 68 зі 117 декларованими уділами. Ощадностей зібрано понад 10.000 кор.

Товариство докладаеть всіх старань, щоби придбати для себе як найбільше фондів, потрібних до належитого ведення інтересу, але що більше мусить цілою силою стреміти до побудовання власного дому з просторою салею для „Сокола“, котрої браку у Львові дає ся сильно відчувати. Товариство сподіє ся, що бажане його скоро сповниться ся, бо воно не бажає жертв, лиш доброї волі, щоби суспільність охотно свої ощадности в нїм льюковала.

Рентовність з веденої Товариством торгівлі є велика, бо за 3 роки своєї діяльности „Сокільський Базар“ заробив понад 5000 кор. чистого зиску.

Управа Тов.: Загальні Збори, Управляюча Рада, Дирекция. Загальні Збори відбувають ся раз в рік в місяці жовтня.

Управляючу Раду вибирають Загальні Збори на 5 літ, в числі 10 членів, з котрих що року уступають 2 члени.

Крім того вибирають Загальні Збори трох заступників Ради на протяг одного року.

Президент Ради: Яремкевич Ілько, урядник Тов. „Дністер“. Заступник: Боберський Іван, ц. к. професор гімн. Секретар: Горук Сень, редактор. Члени: Доманик Йосиф, урядник „Дністра“, Доскоч Никола, урядник і купець, Ігнат Іван, ц. к. урядник суду, Курдидик Йосиф, ліквідатор „Дністра“, Матренчук Спиридїон, ветеринар, Петрицький Михайло, редактор, Сіак Никола, ц. к. офіціял намісниц. Заступники: Лятошинський Микола, секретар Віділу краюого, о. Сембратович Лев, сотрудник Архикат., Чернаровський Евген, ц. к. урядник Скарбу. Контрольна комісія: Сполїтакевич Іван, урядник „Дністра“, Дурбак Глїб, урядник дир. Скарбу. Балтарович Іван, начальник Нар. Торг. Дирекция: Будзиновський Альфред, ц. к. ревідент намісництва, Мартинець Ев-

ген, купець і властитель реальности. Завідуючий директор: Денис Кучика, урядник Тов. „Дністер“.

Товариство для розвою руської штуки стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові, ринок ч. 10.

Рік основаня 1898. Приймає замовленя на всякого рода твори штуки (вольної і практичної), що входять в обсяг малярства, різьбарства і позолотарства. Товариство має власну артистичну й різьбарсько-позолотарську робітню, в якій виконує стилеві іконостаси, вівтарі, кивоти, процесійні образи, проповідницї, рами до образів і пр. Роботи малярські поручає лиш першорядним руським артистичним силам, тому викінчене вповні артистичне й солідне. На жадане народний стиль. Дирекция: Петро Сенюта, Зиновій Сушко. Предсідатель Ради Надзираючої: А. Будзиновський, заступник: Евген Турбацький, секретар: Василь Чума. Членів 140, вплачених уділів: 2.458 кор., загальний оборот касовий: 66.106 кор. В новійших часах розпочало Товариство заходи в ціли устроєня сталої вистави малярської та різьбарської.

„Ризниця“

Товариство зареєстроване з обмеженою порукою в Самборі.

Займає ся воно виробами риз церковних і дає у себе приміщене та запомогти вдовицям і сиротам по сьвящениках. Рік основаня 1893. Останними часами загарбали управу сего товариства люди, що є ворогами нашого народного розвитку.

Народна Гостинниця

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові.

Ціль: в містах, місточках, селах і взагалі там, де того покаже ся потреба: набувати на власний рахунок або винаймати і у власнім заряді вести готелі, заїздні дома, кураційні

доми, гостинниці і т. п. заведення; уряджувати реставрації, каварні і т. д.; винаймати і виконувати право пропінації; винаймати право побору податку і оплат консумційних.

Членом може стати, хто зложить 2 кор. вписового і уділ 20 кор. Кожний член може влатити більше уділів; число уділів необмежене. Товариство приймає також вкладки щадничі і платить від них $5\frac{1}{2}$.

„Народну Гостинницю“ засновано ще в 1900 році, але живійший її розвиток почався аж останніми роками, а саме від часу, як се товариство вибудувало у Львові на розі ул. Свєстуської й Костюшки свою триповерхову каменицю та почало в ній з днем 1. жовтня 1906 р. вести свій готель, каварню і реставрацію. В протягу останніх трьох місяців 1906 року заїхало до готелю „Народної Гостинниці“ 920 гостей; містились вони в 28 комнатах готелевих, якими тов. розпоряджає. За побут свій заплатили ті гості до каси товариства квоту 7.375 кор. 10 сот., з чого по потрученю власних видатків товариства в квоті 4.896 кор. 06 сот. остало яко чистий зиск 2.479 кор., 4 сот.

Реставрацію і каварню виарендовано разом з комнатою до снідань в партері п. Вільгельмови Брайтмаєрови на протяг 6 літ за 16.000 кор. річно, платних ратами квартальними з гори. П. Брайтмаєр зобов'язався при тім утримувати на науці у себе вказаних товариством, чотирох малих хлопців.

В 1906 році зголосилось 133 нових членів з 249 зголошеннями а $237\frac{1}{2}$ вплаченими уділами, супроти чого стан членів з кінцем 1906 року виносив 443, а стан уділів 14.395 кор. 20 сот., що в порівнянню з роком 1905 виказує збільшене числа членів о 130 а уділів о квоту 5.446 кор. В 1906 році убуло 3 членів.

Вкладки щадничі зросли в 1906 р. о квоту 55.435 кор. 83 сот. на 70 нових книжочках вкладкових так, що стан вкладок щадничих з днем 31. грудня 1906 р. вносять 92.825 корон 76 сот. на 117 книжочках вкладкових.

В часі від 1. жовтня 1906 до 31. грудня 1907 р. вплинуло в касу товариства з чиншів склепових (які є в партері), реставрації й каварні 6.253 кор. 34 сот., а з готелю 7.375 корон 10 сот. В порівнянню сих доходів товариства з його розходами оказався зиск в квоті 763 корон 15 сот., який уможливив виплату членам 5% дивіденди від вплачених уділів.

Рада надзираюча Товариства, вибрана 12. вересня 1907 р. уконституовала ся ось так: Світ. Ярослав Ільницький, предсідатель, проф. Роман Залозецький, заст. предсідателя, о. Теодозій Лежогубський, секретар; окрім того входять в її склад: Василь Нагірний, Іван Дуткевич, др. Євген Озаркевич, Євген Спожарський, др. Ярослав Олесницький, Микола Заячківський і Іван Борис.

в) Товариства асекураційні.

Тов. взаїмних обезпечень „Дністер“
у Львові, ул. Руська ч. 20.

Надзираюча Рада: Почесний президент: Єго Ексц. Вир. Митрополит Андрей граф на Шептицях Шептицький. Президент: Григорій Кузьма, ц. в. радник двору у Львові і президент Кр. Союзу кредитового. Заступник президента: о. Лев Туркевич, архидіакон і пралат Єго Свят. Папи Пія Х. Члени Надзираючої Ради: о. крил. др. Іван Гробельський,

Йосиф Гурик, Антін Дольницький, зрезигнував, др. Михайло Король, др. Теофіль Кормош, др. Кость Левицький, др. Євген Олесницький, Йосиф Онишкевич, о. Стефан Онишкевич, др. Володимир Охримович, о. пралат Мирон Подолінський, Льонгін Рожанковський, др. Дамян Савчак, Тит Ревакович, Рафаїл Стеблецький, др. Стефан Федак. Заступники членів Ради назираючої: Євген Гузар, др. Станислав Дністрянський, Петро Огеновський і Кость Паньківський.

Комісія ревізійна: Юліян Січинський, Еміліян Куницький, Микола Мельник; заступник Микола Заячківський.

Дирекція: др. Стефан Федак і др. Володимир Охримович; директор завідуючий: др. Ярослав Кулачковський.

В році 1906 було важних поліс 205.486 на 204,241.280 кор. обезпеченої вартости з премією 2,017.247 кор. 54 сот. Всіх будинків є обезпечених: мешкальних 176.532, господарських 306.247, церквей 2.657 на вартість 16,118.209 корон з премією 65.382 корон, приходств 1.620 на вартість 9,276.287 кор. з премією 61.587 корон. Обезпечення ті знаходять ся в 3.742 громадах, положених в 67 повітах Галичини і 8 повітах Буковини, а то: в 227 містах і місточках і 3515 сільських громадах.

В 1906 р. зголошено шкід 1883 по 876 пожарах з 661 громад в 58 повітах. Виплачені відшкодованя разом з коштами ліквідації вносили 1,069.943 корон 90 сот., з тої суми реаскурація звернула 540.978 корон і 80 сот., в дорозі ласки признано і виплачено 25 відшкодовань в квоті 7.792 корон. Загалом виплатив „Дністер“ в 14 літах 13.747 відшкодовань в сумі 7,544.478 корон, з тих 257 відшкодовань на суму 103.726 корон в дорозі ласки.

Будова власного дому товариства зістала в році 1906 укінчена: при

улиці Руській ч. 20 проти Успенської церкви ставув величавий будинок на уміщене бюр Товариства взаїмних обезпечень і взаїмного кредиту „Дністер“, з салею на Загальні Збори, в котрій містять ся Товариство руський „Сокіл“, — другий чиншовий дім при ул. Підвалє ч. 7, вартість тих домів з площею вносьть 715.000 корон. В цінних паперах пупілярних уміщено 1,050.500 корон.

Фонд резервовий побільшив ся і вносьть 846.189 кор. 20 сот. Резерву премії відложено 550.110 кор., резерву спеціальну на надзвичайні видатки 31.040 кор. 73 сот., фонд спеціальний на звороти 16.159 кор. 89 сот., фонд на різниці курсів 29.866 корон 35 сот. фонд емеритальний урядників вносьть 185.810 корон 21 сот. Видатки на платні урядників, провізю агентам, податки, порторія, друки і цілу канцелярию, датки сторожам пожарним, оплати до каси хорих і фонду емеритального вносили 423.277 корон.

Надвижки в 1906 році позістало 298.134 корон, з котрої Загальні Збори призначили 59.627 корон до фонду резервового, а 201.727 корон 75 сот. на зворот членам, щоби члени отримали по 10% від премій, оплачених в 1906 р., 2.000 корон на публичні добродійні ціли, решту в квоті 34.779 корон 25 сот. до фонду спеціального на звороти.

г) Товариства просьвітні, наукові, музичні, добродійні і т. д.

Товариство „Просьвіта“

у Львові, Ринок ч. 10. власний дім.

Основає дня 8. грудня 1868 р. Ціль: просьвіта і піднесенє добробиту руського народу, а средства до того: видаване всіляких діл особливо популярних для селян і міщан і ширене їх; устне поучуване народу в справах просьвітних, господарських, торговельних і промислових через делегатів, люстраторів і вандрівних учителів; закладанє філій і читальень „Просьвіта“; закладанє спілок рільничо-господарських і промисло-

вих, торговель, шпихлірів, кас ошадности і позичок, шкіль господарських і промислових; уділюване помочи і поради при закупні доброго насіння, машин і знарядів господарських та вказуване жерел зарібку і т. и. Товариство числило по конєць липня 1907 р, 19.016 членів і видало доси 332 чисел книжочок всілякого змісту. Членом звичайним може стати кожда особа, громада або інституція руська, скоро єї прийме Головний Виділ і скоро зложить 4 кор. річно (селяни і міщани 2 кор. річно). Крім членів звичайних є ще члени почесні і спомагаючі.

У права: Найвисшою властю орікаючою є Загальний Збір членів, скликуваний що 2 роки (для наради збори членів що року у Львові або деінде).

Найвисшою властю виконуючою є Головний Виділ; теперішній склад його: Петро Огоновський, проф. гімн., голова; др. Олександр Колесса, проф. університету, заступник голови; др. Іван Брик, секретар і директор канцелярії; о. Стефан Мохнацький, касиєр; Василь Білецький, др. Михайло Коцюба; о. Теодозій Лежогубський, економ і бібліотекар; Михайло Іванець, уряд. „Дністра“, контрольор; др. Кость Левицький, адв. кр.; др. Євген Озаркевич, лікар; Бронислав Бурбела, студ. політ.; Юліян Романчук, висл. проф. гімн. і посол до Ради держ.; Іван Чернявський, секретар судовий; надінж. А. Корнеля і др. В. Загайкевич.

Заступники членів Головного Виділу: Волод. Геринович, студ. філ.; Л. Цегельський, ред. „Діла“; К. Малицька, учит. — Директор канцелярії: Андрій Скородинський.

При Головнім Виділі тов. зорганізували ся з кінцем року 1907 дві комісії: комісія видавнича і економічна. До комісії видавничої належить др. Ол. Колесса як голова, Ю. Балицький, проф. В. Білецький, др. Ів. Брик, др. Аль. Говикович, Іл. Кокоруда, др. Е. Озаркевич, ред. Цегельський і Яр. Весоловський, як редактор видань тов-а. В склад комісії господарсько - промислової входять: П. Огоновський, як провідник, др. Загайкевич як секретар та проф. Р. Залозецький, о. Ант. Глодзінський, др. М. Коцюба, надінж. др. Корнеля, К. Паньківський і А. Гарасевич як учитель госп. тов. „Просьвіта“.

Товариство має доси 35 філій а то в місцевостях: Бережани, Бібрка, Броди, Бурштин, Долина, Дрогобич, Городенка, Гусятин, Золочів, Калуш, Камінка струмілова, Коломия, Комарно, Кути, Львів, Мостиска, Повий Санч, Олесько, Перемишль, Підгайці, Рава руська, Рогатин, Самбір, Сокаль, Станиславів, Старий Самбір, Стрий, Сянок, Тереховля, Тернопіль, Товмач, Чешанів, Яворів, Ясло.

З кінцем липня 1907 р. було всіх читалень „Просьвіти“ 1910, а многі, з них розвивають ся дуже гарно. При читальнях „Просьвіти“ є звиш 450 крамниць, звиш 250 шпихлїрів і 200 кас позичкових.

Товариство „Просьвіта“ видає що місяця членські книжочки, місячне ілюстр. часопись „Письмо з Просьвіти“, Листки з „Просьвіти“ та різні белетристичні й популярно - наукові твори в окремих сериях.

Стан маєтку і фонди під зарядом „Просьвіти“ (з фондів, означених звїздкою, виплачують ся стипендії): Активи (з кінцем 1905 р.) 275.125·72 кор.; пасиви: 156.478·03 кор. Дійсний маєток Товариства (з кінцем 1905 р.): 118.647·69 кор. — 1)* Фонд стипендійний ім. Т. Шевченка 7.371·09 кор. — 2)* Франца Фронца 4.600 кор. — 3) Фонд на „Дім Просьвіти“ приділено до центральної каси. — 4) Фонд „Михайлова премія драматична“ 1.189·88 кор. — 5) Фондація Ст. Дубравського (на праці з історії, географії, етнографії, господарства і права) 4.000 кор. — 6) Фонд Леонідів (на премії за праці з історії України - Русь) 2.446·21 кор. — 7) Фонд закупна молитвенників для дівчат шкіл перемських 113·32 кор. — 8) Фонд стипенд. ім. Маркіяна Шашкевича 451·94 кор. — 9) Фонд памятковий Маркіяна Шашкевича 1.462·94 кор. — 10) Фонд запомоговий ім. Маркіяна Шашкевича для руських літератів 131·83 кор. — 11)* Фонд стипендійний Евзевія Грушкевича 10.000 кор. — 12) Фонд емерит. артистів руської сцени 3.107·15 кор. — 13)* Фонд стипенд. ім. Теодора Качали 6.000 кор. — 14) Фонд стипенд. ім. Йосифа Шуховського 3.139·10 кор. — 15) Фонд стипенд. ім. Николая Січинського 0·49 кор. — 16) Фонд запомоговий ім. о. кривош. д-ра Ів. Гробельського для учеників школи народ. в Порохнику 1.169·82 кор. 17)* Фонд запомог. ім. о. кривош. Ів. Гробельського на підмаганє читальні „Просьвіти“ в Порохнику 2.000 кор. — 18) Фонд ім. Івана Череватенка на премії за науково-

популярні книжки 3.073·63 кор. — 19) Фонд стипенд. ім. Григорія і Юлії Врецьонів, капітал основний 6.000 кор. — 20) Фонд Момдести Куницької (з 1903 р.) на підмогу убогих учениць Русьнок 4.044·02 кор. — 21) Фонд Михайла Спозарського, переплетника львівського (з 1903 р.) на стипендії для синів руських священників в Галичині і Буковині 4.525·94 кор. — 22) Запис бл. о. Петра Гіля в 1903 р. на видавництва Тов. „Просьвіта“ 1.944·41 кор. — 23) Фонд бл. п. о. Новосада 120.000 кор. — 24) Фонд Вікторії Студинської і фонд стипенд. ім. Стефана Качали на видавництво книжок 327·71 кор. — 25) Фонд стипенд. ім. Ольги з Гузарів Левицької 612 кор. — 26) Депозити: Фонд стипенд. бл. п. Володимира Барвінського 3.040·43 кор. — 27) Фонд стипенд. ім. Осипа Стеткевича 100 кор. — 28) Фонд запомоговий ім. Стеф. Дубравського на запомогу убогих дітей громад Топільниця і Туря старосамбірського повіту, котрі ходять до народних шкіл 2.220·50 корон.

Наукове Товариство імени Шевченка у Львові.

Заснувало ся при кінці 1873 р. і за головну задачу поклало собі піддержувати найперше розвій української літератури. Потім в 1892 р. перемінгло ся на чисто наукове і розпочало свою ширшу діяльність тим, що заснувало науковий журнал п. н. „Записки Наук. Тов. ім. Шевченка“ і переняло на себе видавництво „Руської Історичної Бібліотеки“ та „Правничої Часописи“.

Ціль Товариства: плекати та розвивати науку й штуку в українсько-руській мові і взагалі дбати за поступ українсько-руського народу на всіх полях знання. Товариство складає ся: 1) із звичайних членів, котрих приймає виділ, і котрі складають 2 кор. вписового і річну вкладку 10 кор. 2) з дійсних членів, затверджених виділом на предложенє одної з секцій товариства за самостійні наукові

праці і визначну участь у виданях Товариства, 3) з членів основателів, іменованих на основі давного статута і 4) з почесних членів, іменованих Загальними Зборами на внесене виділу.

Теперішня Управа Товариства: Михайло Грушевський, проф. університету, голова; Володимир Гнатюк, секретар; Кость Паньківський, контрольор; Іван Ясеницький, касиєр; Кароль Бандрівський, адміністратор камениці; Михайло Мочульський, референт книгарні; др. Стефан Томашівський, референт друкарні; др. Денис Лукіянович, член виділу. Заступники виділових: Всеволод Козловський, заступник адміністратора камениці і референт магазину, Філярет Колесса, Іван Джеджора і Григорій Пезжанський. Як делегати секцій засідають у виділі проф. М. Грушевський від історично-філософичної, др. Іван Франко від фізіологічної, др. Евген Озаркевич від математично-природничо-лікарської секції.

Адміністрація Товариства: голова проф. М. Грушевський; референти: див. Управа Товариства. — Канцелярія Товариства: секретар Володимир Гнатюк; бухгалтер Василь Угрин.

Бібліотека Товариства: бібліотекарі: Іван Кревецький і Олекса Іванчук.

Книгарня Товариства: начальник книгарні Август Дермаль; касиєрка: Кліментина Панькевичева; помічник Осип Сироїд.

Друкарня Товариства: директор Кароль Беднарський; заступник: Іван Возняк. Персонал друкарні складаєть ся: з 20 складачів, 2 машиністів, 7 робітниць, 2 слуг.

Переплетня Товариства: управитель: Михайло Гартель. Персонал переплетні складаєть ся з 4 товаришів, 14 робітниць і 2 слуг.

Товариство видає: 1) Записки, наукова часопись, присвячена українській історії, фізіології й етнографії. Річно 6 томів по 15 арк. друку. Доси вийшло 78 томів.

2) Збірник історично-філософичної секції, для більших

історичних праць. Досі вийшло 9 томів.

3) Збірник фільологічної секції, для більших історично-літературних та фільологічних праць і матеріалів. Досі вийшло 9 томів.

4) Збірник математично-природописно-лікарської секції, для праць із царини математики, історії природи та медицини. Вийшло 11 томів.

5) Часопись правничий і економічний, для менших праць із царини права й економії. Вийшло 9 томів.

6) Правничий Бібліотека, для більших монографій із царини права. Вийшло 3 томи.

7) Руська Історична Бібліотека. Вийшло 24 томи.

8) Українсько-руський Архів, призначений для історичних і історично-літературних праць і матеріалів. Вийшло 2 томи.

9) Жерела до історії України Русь, для матеріалів до старшої української літератури. Досі вийшло 5 великих томів.

10) Українсько-руська Бібліотека, для критичних видань українських письменників із XIX ст. Досі 4 томи.

11) Етнографічний Збірник, орган українського фольклора. Вийшло 20 томів.

12) Матеріяли до українсько-руської етнології, для описової етнографії й археології. Досі 8 томів.

13) Хроніка, для справоздань із діяльності товариства. Вийшло 30 номерів.

14) Chronik, в німецькій мові, для інформованя чужинців про діяльність товариства.

Наукові комісії Товариства:

I. Археологічна комісія — проф. Мих. Грушевський, голова.

II. Правничий комісія — др. Ст. Дністрянський, голова.

III. Статистична комісія — проф. Мих. Грушевський, голова.

IV. Етнографічна комісія — др. Федір Вовк, голова.

V. Язвкова комісія. — др. Кирило Студинський, голова.

VI. Лікарська комісія — др. Евген Озаркевич, голова.

Товариство заряджує університетською фундацією (камениця при ул. Чарнецького ч. 26., вартість 273.754 кор.) і фондами:

1) академічний фонд резервовий 12.546.79 кор.;

2) фонд доцентів 4.110.96 кор.;

3) фонд пам'ятника Т. Шевченка 2.884.94 кор.;

4) фонд літературів ім. Котляревського 2.105.21 кор.;

5) фонд літературів ім. Мордовця 2.214.81 кор.;

6) стипендійний фонд ім. М. Грушевського 4.461.61 кор.;

7) стипендійний фонд ім. О. Огоновського 1.841.72 кор.;

8) фонд заповомоговий ім. А. Бончевського 10.190.33 кор.;

9) фонд пам'ятника Ніщинського 105.59 кор.

До комітету для роздавання заповомого з фонду літературів належить Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський, др. Ілля Кокорудз, др. Іван Франко.

Руське Товариство педагогічне

у Львові, ул. Сикстуська ч. 47.

Рік основаня 1881; число членів 4500; членська вкладка 2 кор., для селян і міщан 1 кор. і виписове 1 кор. Займає ся всіма справами руського шкільництва і народного вихованя, іменно удержує свої школи, бурси і інститути. Найважнішими інституціями товариства є:

1. Приватна женська семінарія руського Товариства педагогічного з руською викладовою мовою у Львові (ул. Сикстуська ч. 47 I. поверх). Услов'я принята: Скінчений 15 рік життя, метрика уродженя, послідне шкільне свідощтво, свідощтво здоровля, декларація родичів що до оплати. Виписове 4 кор., місячна шкільна оплата, платна з гори 20 кор. (може бути обнижена). Учениці, що скінчили V. кл. виділову, можуть бути увільнені від вступного іспиту

до I. класу. Директор: др. Михайло Коцюба, проф. учит. сем., заступниця директора п-а О. Бережницька, кваліфікована учителька до шкіл середніх. — При семінарії є женська школа вправ (в сім році доперва I. класа), поміщена при ул. Длугоша ч. 17.

Виділова женська школа ім. Шевченка у Львові (ул. Сикстуська ч. 47). Міністерство признало сій школі право публичности, а кандидатки, що укінчать сю школу, можуть займатися посади молодших учительок. Школа та має п'ять вищих клас (V—IX). Директор: проф. учит. семінарії др. Мих. Коцюба, управителька п. Конст. Малицька.

3. Женський інститут св. Ольги у Львові (ул. Сокола ч. 1 а.) посилає учениці до школи народної, виділової і учительської семінарії. Приймає за оплатою 15 до 40 кор. і одноразовим додатком 4 кор. вписового і 2 кор. що місяця за з'ужиті меблів.

4. Мужеський інститут під покровом св. О. Николая у Львові (ул. Театинська ч. 19) приймає учеників середніх шкіл, синів членів Руського Товариства педагогічного. Услівя прийняття: До подання приложити: метрику хрещення, свідоцтва шкільні з послідних двох курсів, декларацію що до місячної заплати 45 кор., 2 кор. на видатки кореспонденційні; хто не є членом Руського Тов. педагогічного, платить 2 к. на вписове і річну членську вкладку. Всякі подання треба адресувати до Виділу Руського Тов. педагогічного на руки директора Інституту, п. К. Паньківського, директора Краєвого Союзу кредитового. Справами Інституту займає ся окремий комітет, що єго головою є др. Остап Макарushка, професор руської гімназії у Львові.

5. Велика бурса для учеників руської гімназії, (ул. Вірменська ч. 2). Сего року є в ній поміщених 230 учеників за місячною оплатою до 25 кор. Бурсою править окремий комітет, що його головою є проф. Людвик Сальо. Настоятелями, що много заслужили ся для сеї бурси,

є два учителі гімн. Володимир Вітошинський і Волод. Адриянович. Директором економічним є офіціал скарбовий Паллядий Турчманович. Для сеї бурси буде тепер Товариство власний дім, що про него є мова на иньшій місци.

6. Товариство уділяє запомог в грошах і убранях ученицям обох своїх шкіл, веде безплатно курс руської мови для дівчат львівських польських шкіл, помагає початкуючим ученикам I. кл. руської гімназії у Львові в науці, удержує курси для неграмотних, завідує запомоговими і стицендйними фондами, видає газету для учителів „Учитель“ і ілюстровану для шкільної молодіжи (міщан і селян) „Дзвінок“, видало доси 130 книжочок, пригідних до бібліотек шкільних і читалень а 20 книжок наукових, старає ся о закладанє руських приватних шкіл по селах і вже удержує кілька таких шкіл, — в справах нашої школи і поліпшення материяльного положеня учителів висилає представлення до Міністра просвіти і Ради шкільної краєвої.

7. Філії товариства, яких тепер є 38, удержують селянські бурси по містах і місточках, устроюють курси приготовляючі до гімназій, а філія в Коломиї веде курси кандидатів і кандидаток учительських, уряджують відчити і концерти на добродійні ціля і конференції учительські. Основують також руські бібліотеки.

В р. 1907 святкувало Товариство 25-літний ювілей своєї діяльности величавим концертом, що на його програму зложились продукції майже самих бурсаків і інституток. Всі народно-руські товариства заявили сему діяльному товариству - ювіляту свій щирий привіт або устно або лисьменно.

Довголітним головою товариства є о. Іван Чапельський, крилошанин митрополичої капітули.

Руське Товариство педагогічне у Львові закупило було ще в 1902 р. двомортову площу при продовженю улиці Крижової за суму 10.000 кор від проф. техніки і архитекта Івана

Левинського. Ся площа набрала тепер значно більшої вартости через близькість сьвіжо поведеної лінії трамваєвої і тому, що в той бік тенденція будівляна сильно змагає ся, так що вона варта нині в троє тільки.

На сій площі порішило товариство в 1906 р. здвигнути великий дім для бурси і хотяй орудувало дуже малим капіталом (всього 18.000 корон), мимо сего осьмілило ся розпочати великанську будову, яка має коштувати з внутрішнім урядженем 322.000 кор.

Запомогове Товариство „Руслан“ причинило ся до будови 14.000 кор. з запису бл. пам. Кард. Сильвестра Сембратовича, добрі люди прислали і присилають щедрі дари і є надія, що ся бурса ще сеї зими буде стояти під дахом. Товариство видало на будову доси 50 тисяч корон, а більше як 50 тисяч мусіло вже тепер позичити на векслі, бо се будова велика і коштує дуже много. Забудована площа займає 1219 квадр. метрів, а комнат буде мати 126. В ній поміститься ся вигідно 250 учеників-бурсаків.

Дім лежить на горбку, звідки простягає ся чудний вид на місто, коло дому буде заведений красний огород яринний і овочевний і устроєна площа до забави. Ученики будуть мати протє сьвіжий воздух, а заряд буде старатись, щоби вони не марнувались в тій бурсі, як то давнійше по бурсах бувало.

Та до скінчення сего будинку треба ще багато жертв, які повинні напливати від всіх Русинів, без огляду на стан. Якби так кожда руська душа скинулась по 1 сотикови, то ми вже малиби 30.000 корон, а як би так по 10 сот., то вже вистало би на цілу будову. Виділ порішив, що хто прише на будову сего дому бодай 25 корон, буде вписаний в золоту книгу бурси на вічну памятку.

Ми певні також, що й всі наші братства церковні, читальні, крамниці, ради громадські поспішать нам зі скорою помочю.

Вчинять се рівнож і наші інституції фінансові, котрих маємо в Галичині вже понад 130. В році 1906 оборот в наших інституціях фінан-

сових виносив понад 53 мільони корон. При таким обороті не пожалують наші інституції щедрої жертви і на будову приюту для молодежи в давній столиці нашої руської землі.

Будову веде проф. Ів. Левинський, той сам, що збудував „Дністер“, а справою займає ся окремих комітет з рамени Головного Виділу Руського Товариства педагогічного. Головою комітету будови є радник Едвард Харкевич, директор руської гімназії у Львові.

Рускій народный Институтъ „Народный Домъ“.

у Львові (улиця Театральна ч. 22).

Завідує всілякими фондами та удержує бібліотеку і бурсу. Власне майно інститута „Нар. Дім“ оцінено на 2½ мільона корон, окрім того завідує Товариство фондами вартости около 1½ мільона. Нововибудована бурса тов. містить ся при ул. Курковій. Товариство се повстало для управи фундацією дарованою цісарем Франц Йосифом I для львівських Русинів. Через довгі десятки літ загарбали сю фундацію в руки люди, що не признають істнованя нашого народу, а фондами урудують радше на шкоду нашого національного розвитку, не допускаючи при тім у члени і найвизначнійших патріотів-Русинів. Є однак надія, що ся фундація також перейде вже раз в заряд тих, для кого єї призначено, себто львівських Русинів.

Институт Ставропигійський

(братство церковне, ул. Руска ч. 3).

Удержує друкарню, книгарню, музей старинностей і бурсу. Мазток інституту Ставропигійського виносить около 2 мільони кор. Отсю інституцію держать у своїх руках також люди, що хотіли би нас перемінити в Москалів і відповідно до того орудують сим добром, не дивлячись на те, що давні братства засновувано на Україні не на поталу а на оборону нашого народа.

Товариство
Руський Інститут для Дівчат
в Перемишли.

Утримує єдиний руський дівочий ліцей і інтернат для учениць ліцею. Школу середню для дівчат під назвою ліцей заснував виділ тов. з початком 1903/4 р. шк. Сей тип дівочої школи повстав в Австрії на основі організаційного статута оголошеного розпор. ц. к. міністерства просвіти з дня 11. грудня 1900 ч. 34.551. Ліцей перетворився з давньої школи виділової тов. на основі уповажнення міністерства просвіти з 21. падолиста 1902 р. Ліцей то рід женської гімназії, в котрій відпадає наука латини і греки, а подає ся наука новочасних європейських язиків, як в школах реальних. Наука триває 6 літ, а по її укінченю вільно ліцеанткам приступити до іспиту зрілості. Сьвідоцтво зрілості уповажнює до студій на університетах (в ціли узисканя кваліфікації до подаваня науки в женських школах), а також в інших висших школах для придбаня фахового образования.

В 1906/7 році складав ся ліцей з чотирох кляс і з кляси приготавляючої, котра відповідає давнійшій IV. клясі виділової, та з I. і II. кл. ліцеальної. В клясі приготавляючій клясифіковано 13 учениць. В I. клясі ліцеальній було 39 учениць; в II. клясі 43; в III. клясі 31, а в IV. клясі 42, разом усіх учениць 169. Відзначаючих учениць в науці було в клясі приготавляючій 3; в клясі I. 10; в клясі II. 23; в клясі III. 17; в кл. IV. 21. Поправок в однім предметі було: в кл. II. 1, а в кл. IV. 1.

Директором ліцея був Зарицький Северин, ц. к. проф. II. гімназії в Перемишлях в VIII. ранзі, а директоркою помічницею Прямівна Марія. Учило 16 учителів і 5 учительок.

З початком 1905 р. одержав ліцей право публичности. Додати тут ще треба, що Виділ Інститута і управа ліцея одержали від кр. Ради шкільної признанє за взірцєве веденє ліцея.

Інститут одержує також інтернат для своїх учениць, який засновано

1902 р. Інтернат сей знаходить ся тепер при ул. Сяновій дільній ч. 5, в власній каменіці, а через два попередні роки містив ся в винаймленій каменіці. Дперва 1904 р. за помочою Всесв. о. Пралата Мирона Подолинського на усто на власність висше згадану каменіцю, при легких услівях, бо готівки треба було лиш 6.000 корон. Його Ексцеленція Константин Чехович жертвував на ту ціль 2.000 корон, Всесв. о. пралат Мирон Подолинський 4.000 корон; решту довгу силачує інтернат ратами. Менші датки жертвували деякі жертволюбиві особи, а спомагали новозаснований інтернат також товариства „Віра“ „Диїстер“ і „Ризниця“. Інтернат отворено для учениць ц. к. сем. женської, але винятково приймає ся і учениці швіл виділових. Помешканє є тісне, всего місць 53. Позаяк зголошень до інституту прибуває рік річно щораз більше, проте заряд інтернату старає ся побудувати новий дім. В тій ціли куплено площу побіч ц. к. сем. женської, де з часом стане новий Інтернат. Його Ексцеленція Митрополит жертвував на початок 10.000 кор.

В 1906 році входили до виділу Інститута: о. Мирон Подолинський; предсідатель. Гр. Цеглинський 1. містопресідатель. о. М. Мриц, 2 містопресідатель і господар. Северин Зарицький, секретар. Олексій Ярема, скарбник. о. І. Стрийський, Ф. Падлавський, др. М. Долинський, о. А. Зубрицький, о. Ом. Кормощ, др. Т. Кормощ, яко виділові. І. Мануляк, о. Ом. Мартанович, яко заступники виділових. Члени комісії контрольної: о. Іван Савчин, Клим Вахнянин, С. Губчак.

Приватна руська женська гімназія
С.С. Василянко з правом публичности у Львові
ул. Длугоша ч. 17. основана в 1906 р.

Є се одинока женська руська гімназія і в ній обовязує той сам плян науковий, що й в гімназіях мужеських публичних і ті самі пріписи що до приймањя учениць. О-

плата учениць місячна 20 корон, інтернатки СС. Василянук дістають знижене до половини.

В році шк. 1906/7 складав ся збір учительський з директора закладу, о. сов. Спир. Кархута, проф. руської гімназії, 5 професорів руської гімназії, одної кваліфіковансі учительки до шкіл середних, п-и Бережницької та одної монахині, учительки пригот. класи. Учениць було: в приготовляючій класі 7, в першій 28, разом 35, дочок сьвященичих (24) і сьвітської інтелігенції (11). Дочок селян і міщан не було ще ані одної. Класифікація вишала дуже гарно: в приготовляючій класі 2 відзн., 5 перших, в I. класі 11 відзнач., 15 перших, 2 поправки. В році шкільнім 1907/8 є учениць: в приготвл. 8, в I. кл. 22, в II. кл. 31, разом 61, між ними лише одна дитина селянська (посла Остапчука). Є надія, що в міру зросту просьвіти серед нашого селянства зрозуміють і селяни вагу гімназьяльного образования для своїх доньок. З предметів надобовязкових подають ся до тепер: польська мова, спів, гімнастика, ручні роботи, каліграфія, а від III. класи будуть подавати ся нові європейські язики, і історія рідного краю. За рік шк. 1906/7 видала Дирекція школи звіт з науковою розвідкою п-и Олени Бережницької: Гімназия яко середняк вишого образования жіноцтва.

У всяких справах відноситись треба до Дирекції закладу (Львів, ул. Длугоша ч. 17).

Інститути для дівчат СС. Василянук.

СС. Василянки удержують інститути для дівчат у Львові (ул. Зибликевича ч. 24), в Станиславові (ул. Заболотівська ч. 13) і в Перемишли (ул. Сячова долішна ч. 5). Інститутки ходять до шкіл публичних, а в інституті вчать ся сьпіву, гри на фортепяні й скрипці та ручних робіт. Найважнішою інституцією, яку удержують СС. Василянки се інститути в Яворові, бо в тамошнім монастирні є не тільки інтернат для дівчат, але також руський приватний

учительський семинар і руська школа виділова.

Товариства „Шкільна Поміч“

є у Львові, Коломиї, Станиславові, Самборі, Снятині, Сокалі, Чернівцях і Кіцмани. Товариства сі запомагають молодіж шкіл народних зглядно середних, а також удержують бурси або інститути для шкільної молодіжи. Товариство „Шкільна Поміч“ у Львові зістало засноване в 1882 р. головно заходами бл. п. Григория Врецьони. Ціль товариства є запомагати бідну молодіж народних шкіл у Львові. Членів є до 300. Запомог одежною і обувем роздав товариство що року що найменше за 1200 К. Річна вкладка 2 К. Тепер користає з запомог молодіж шкіл: ім. М. Шашкевича, руської виділової і руського семинара. Давнійше впливали датки з поза Львова, бо не було по провінції власних бурс. Нині обмежує ся воно виключно на датки Львовян та соймсву запомогу. Резервового фонду є 8.500 корон. Головою є о. Евген Гузар, секретарем Стефан Скоробогатий, а каснеркою Варвара Літинська.

Товариство „Руслан“

у Львові.

В ціли запомаганя убогих учеників ц. к. академічної гімназії завязало ся у Львові в 1894 році під іменем „Руслан“ товариство, оперте на статуті потвердженім Выс. ц. к. намісництвом дня 11. марта 1894 р. ч. 16231. Членів числило се товариство з кінцем червня 1906 р. — 110 а між ними 23 членів покровителів. Членами Товариства „Руслан“ після §. 4. статута є: 1) покровителі, котрі на ціли Товариства зложать даток що найменше 50 кор. нараз, або в річних ратах що найменше по 10 кор.; 2) члени звичайні, котрі зобовязують ся склдати що найменше по 2 кор. річно. В склад Виділу входили: сов. прав. Е. Харкевич, голова; о. катехит Л. Лужницький, заступник голови; проф.

І. Громницький, скарбник; о. сов. конс. Е. Гузар і проф. др. Е. Макарушка, секретар. Виділ заюмагав убогих а пильних учеників відповідно до потреб грошевими датками на харч, одіж, помешканє і ліки. Крім того вишукував для них приватні лекції, старав ся о безплатні обіди і заосмотрював у книжки шкільні. Здійснюючи бажанє пок. кардинала С. Сембратовича і загалу Русинів приступив Виділ в біж. році спільно з Руським товариством педагогічним до будови Бурси для учеників на закупленім давнійше ґрунті при ул. Крижовій і видав на сю ціл 14.000 кор. зі свого основного фонду. Бурса на 200 учеників стане готова в 1908 році. Бібліотека товариства „Руслан“ числить 1.700 книжок шкільних і 30 більших молитвенників. В році шкільнім 1906/7 заосмотрено книжками з сеї бібліотеки 300 учеників.

Бурси.

удержувані „Шкільними Помочами“, брацтвами церковними, філіями тов. педагогічного, Народними Домами або таки окремими товариствами находять ся по цілім краю майже по всіх містах, особливо там, де є середні школи. По деяких містах є й бурси селянські. Про услівя прийнятя і скількість опорожнених місць по бурсах можна легко розвідати ся із конкурсів, які ті інституції оголошують по часописях з початком щорічних шкільних вакацій.

Товариство „Руська Бесіда“

у Львові Ринок ч. 10.

Основане 1861 р. для товариського життя. Членська вкладка 2 кор. Голова: Лев Шехович. Товариство займає ся також управою „Руського народного Театру“, котрого є власником. Директор театру: Йосиф Стадник. Референт театр.: Йосиф Дрималик. До виділу входять: сов. Шехович (як голова), Іл. Кокорудз, др. Гукевич, о. С. Мохнацький, Йос. Дрималик, Іл. Чапельський, Штогрин, М. Вахнянин.

Касинові товариства того рода, що львівська „Руська Бесіда“ позасновували Русини по всіх більших містах у Галичяві. Переважна часть їх таки зве ся Р. Бесідами; деякі знова мають иньші назви, як Родина (в Коломиї) або Основа (Броди) і т. д.

Товариство ім. Котляревського.

Засновано у Львові для плеканя укр. драматичної штуки. Товариство уладжує аматорські театральні вистави та розписує конкурси задля оживленя укр. драматичного письменства. Головою товариства: др. К. Студинський, секретарем: Н. Войцеховський.

Комітет для будови руськ.-народного Театру у Львові:

Др. Кость Левицький, предсідатель; др. Евген Олесницький і проф. Волод. Шухевич, заступники; правні референти: др. Кость Левицький, др. Стефан Федак і др. Мик. Шухевич; технічними референтами: старший радник Сильв. Гавришкевич, проф. Іван Левінський, дир. Вас. Нагірний; касиєрами: проф. П. Огоновський і Кость Паньківський; секретарями: проф. др. Мих. Коцюба і Ос. Шухевич. Закуплено площу між ул. Коперника, а Сикстуською і Льва Сапіги за 280.000 корон. Добровільні датки на будову театру присилати до „Союза Кредитового“ у Львові на кнвжочку ч. 800. З кінцем вересня 1907 виносєла сума складок на театр 198.170 кор. 91 сот.

„Союз співацьких і музичних Товариств“

основано 1903 р. в цілі сполученя руських як співацьких так і музичних товариств та плеканя вокальної як сьвітської так і церковної музики. Средства: підпомаганє вже єствующих і закладанє нових співацьких і музичних товариств і кружків; основанє і веденє музичної школи (евентуально консерваторії); уряджуванє співацьких і музичних з'із-

дів, прилюдних продукцій і відчитів; видаванє музичної часописи і т. и. Члени платять 5 кор. вступного і річні вкладки, які устанавляють Загальні збори (на сей рік). Голова: проф. В. Шухевич. Рішенєм намісництва з дня 7. липня 1904 до ч. 81.233 одержав „Союз“ концесю на ведене „Висшого інститута музичного“.

Висший інститут музичний,

ведений „Союзом музичних і співацьких Товариств“, містить ся у Львові, (ріг ул. Театральної і Вірменської коло „Народ. Дому“ I. пов.). Рік основ. 1903. Управителем інститута є сов. Анат. Вахнянин. Плян науки: Композиція музична, сольовий спів, хоральний спів, гра на фортепяні, гра на скрипці, гра на інших оркестральних інструментах, теорія музики, наука гармонії, історія музики, що місяця громадні вправи. Інститут забезпечив вже собі розвиток, бо закінчив четвертий рік з великим успіхом моральним, а також і немав касового недобору.

Тов. Львівський Боян.

Засновано 1881 р. для плеканя співу і музики. Число членів 110. В товаристві є секції: музична, оперова й видаваня музичної бібліотеки. Голова сов. Н. Вахнянин, секретар О. Дембицький, дірігент М. Волошин.

Акад. спів. товариство Бандурист у Львові, (ріг ул. Театральної й Вірменської).

Голова: Богдан Вахнянин, місто-голова Юліян Юхнович, дірігент Володимир Березовський, містодірігент Володимир Гарасовський, касиєр Остап Кравець, секретар Е. Чумак, бібліотекар Володимир Козак.

Товариство гімнастичне „Сокил“

у Львові, ул. Руська ч. 20.1

Час заснованя: 1. марта 1894 р. Цілю Товариства є: виобразовувати членів в руханці через спільні вправи, спільні прогульки і відчити, праця

над культурним і економічним розвитком українського народа даванєм почину до заснованя читалень, бібліотек, курсів неграмотних, кружків тверезости, господарських спілок, крамниць, торговель, кас та взагалі просвітних і економічних інституцій. В Товаристві уряджує ся також пожарничі вправи, стрільня до ціли, їзди на кони і скороїздах, плаваня, веслованя, совганки, борбництва, співу і музики. До оживленя товариського духа служать відчити і розправи о гімнастичних річах, як також товариські забави, гімнастичні продукції на боєвищах і аматорські представленя. Від 1902 р. закладає Товариство гімнастичні і пожарні філії по містах і селах Галичини і Буковини.

По день 1. падолиста 1907 було гімнастичних філій 20 в отсих місцевостях: Бережани, Будзанів, Бучач, Винники коло Жовкви, Городенка, Золочів, Калуш, Камінка стр., Коломия, Комарно, Кути, Перемишль, Самбір, Станиславів, Стрий, Терєбовля, Тернопіль, Яворів, Ходорів і Чортків. Пожарних філій „Сокола“ є 365. Всіх членів має „Сокил“ по-верх 25 тисяч.

Старшина львівського „Сокола“ вибирана на три роки склалає ся: з голови (А. Будзиновський), двох містоголов (Ів. Боберський і С. Горук), 12 членів і 4 заступників.

Праця в Товаристві поділена поміж секції і комісії. Організаційній секції проводить А. Будзиновський, гімнастичній Ів. Боберський, пожарній С. Горук, а економічній Н. Сіак; комісіям: будови дому Н. Пшепюрський, театральній Т. Купчинський, мундуровій Ів. Ігнат. Рухові вправ ведуть три настоятелі: Ів. Сохацьквій, Т. Барусевич і Т. Поліха. Справником Товариства є Ол. Кузьма, а скарбником Н. Доскоч.

Клуб Русинок

у Львові Ринок ч. 10.

Спільне образованє і виховуванє дїтній в патріотичнім дусї. Голова тов. М. Білецька, секр. О. Гнатюкова.

Товариство опіки над слугами і робітницями.

Опікує ся над зарібницями й слугами у Львові а також удержує дешеву кухню для молодіжи шкіл середних і висших в домі „Труда“. Голова тов-а М. Білецька.

Товариство вакаційних осель.

Львів, ул. Театинська 7. (Рік основаня 1905).

Товариство дбає про те, щоб міські діти мали де в часі ферій на селі відпочати та відсвіжити свої сили. В 1905 р. було на оселі в Миловеню, де відступив для неї двір Й. Е. митрополит гр. Шептицький, 30, 1906. 40 — а в 1907 — 44 дїтвори. Голова тов. О. Бачинська. Секретар С. Герусїнський.

Тов. Руська захоронка

удержує у Львові дві захоронки для руських дїтвй. Виділ: голова В. Коцовська, містоголова М. Федакова, секретарка М. Білецька, каснер о. В. Лицняк. До виділу належать іще О. Гнатюкова, І. Купчинська, М. Мудракова, М. Турянська і о. др. Жук.

„Товариство св. Ольги“

засновано у Львові в 1903 р. головнo заходами бл. п. О. Данила Танякевича. Ціль товариства є практична вправа в християнськiм життi помiж руським жiноцтвом як також вишколене селянського жiноцтва в щоденних обов'язках. В перших починах з'єднало собi товариство кiлькадесять членiв, однак з часом не найшло симпатiї помiж руським жiноцтвом та не розвинулось. Зi смертю головного iнiцiатора, як також по причинi заложеня у Львовi подiбного цiллю Товариства Пань пiд покровом Непорочно зачатої Дiви Марiї“ перестало се товариство iснувати, хоть його формально не розв'язано. Голова тов. О. Гузарева.

Товариство „Кружок Українок“ у Львові

засновано первісно під назвою „Кружок українських дівчат“ в 1901 році. Ціль: розбуджене просвітнього руху серед укр. жіноцтва і самообразоване членів. Тов. устроювало публичні вкладки, сходи і відчити. Першою головою Тов. була тов. Наталія Будзиновська. Тов. числить около 200 членів місцевих. Теперішній виділ товариства становить О. Бережницька, голова. З. Левицька, містогол. М. Лучаківська, бібліотек. О. Хараківна, секретарка. М. Сембратовичева, каснерка. П. Говикевичева, І. Шеховичівна. Містовиділові: тов. Нагірна, Чубатівна, Залеська. До комісії контрольної вїшли: тов. Цеглинська, Вахнянинівна.

Товариство „Основа“

Львів ул. Сапіги ч. 17 I. пов.

Гуртує Українців слухачів львівської політехніки. Заложене в падолисті 1898 р. весіло до сеї пори згуртувати загал наших техніків і вибороти репрезентацію загалу руської молодіжи перед властями політехніки. „Основа“ удержує локаль на читальню, має бібліотеку у-порядковану так, що крім технічно-фахової часті є часті белетристична загально-образуюча і часті письм періодичних. Майно товариства невеличке, бо управа має на цілі подавати членам як найчастійше позички (зворотні по скінченю студий), запомоги і субвенції на поїздки научні. Річний оборот виносить пере-січно 2.400 до 2.600 корон. Последного року 1907 було 46 дійсних членів на 98 техніків, які себе причислили до руської народности. Головою товариства є Бронислав Бурбела, містоголовою Стефан Миронович, секретарем Тит Білинкевич, а скарбником Стефан Заячківський.

Товариство укр. молодіжи „Січ“

у Львові (ул. Кохановського).

Сповнює задачу укр. акад. тов-а, якого під теперішню хвилю по роз-

в'язаню правительством „Академічної Громади“ — покз що нема. Головою тов-а В. Скрипчук, писарем Г. Кульчицьквій.

„Руська Академічна Поміч“

Засноване сього товариства попередило товариство „Українська Академічна Поміч“, але власти не дозволили на його засноване за назву „український“. Товариство „Академічна Поміч“ має на цілі помагати незаможній українській молодіжи без ріжницї віри і пола, давати стипендії і підмоги, загалом давати молодіжи материяльну підмогу. Дійсними членами товариства можуть бути лише студенти висших шкіл в Австрії.

Товариство се опараєть ся на так званім фондї сецесийнім і фондї заложенім для потерпівших т. є арештованих 1907 р. за січневі події на університетї. Усі квїти тих фондів перейшли правосильно на власність товариства і зворотна сума, випозичена з тих фондів, виносить 63,500 корон. Теперішній Виділ товариства такий: Павло Волосенка голова; Функціонарі і виділові: Ів. Джиджора, С. Підручний, Водяний, А. Подлевський, Флюнт, І. Тиховський, Б. Януш, В. Турчин, Л. Смулка, В. Скрипчук, Білинкевич.

Вільна Громада.

Тов. соц. молодіжи містить ся при ул. Ліндого ч. 2. Голова: др. Володимир Старосольський. Секретар: Білинський.

Товариство руських ремісників „Зоря“ у Львові, ул. Краківська ч. 17.

Ціль: піддержуванє життя товариського, образованє і материяльна підмога членів. Средства: удержуванє читальні і бібліотеки, уряджуванє відчитів, вечерків, аматорських представлень театральних і забав; уділюванє запомог в часї хвороби і зворотних запомог в потребі, вишукуванє роботи, закладанє інститутів для вихованя і науки ремісничої мо-

лодіжв. Дійсні члени платять: 1) вписове після літ життя а то: до 25 літ 1 К; від 25 до 30 літ 2 К; від 30 до 35 літ 3 К; від 35 до 45 літ 4 К. Над 45 літ не приймає ся до Товариства. Жонаті платять окрім того 4 К. вписового за жінку, коли хотять забезпечити їй порохон: — 2) тиждневі вкладки по 24 сот., а жонаті, обезпечуючі похорон жінкам по 34 сот. — Виділ: Василь Нагірний, голова; Антін Опрясек, столляр, заступник голови; Пащак Онуфрій, друкар, секретар; Михайло Стефанівський, слюсар, касиєр; Дмитро Кулинський, друкар, поборець; Володимир Парандовський, друкар, контрольор і Дмитро Стацишин, столляр, бібліотекар. Число членів 100 дійсних і 10 спомагаючих.

Товариство „Народна Лічниця у Львові“ містить ся при ул. Петра Скарги ч. 4 (побіч св. Юра).

Цілью товариства єсть подавати убогим хорим безплатну поміч лікарську. Покровителем тов. є митрополит Екс. гр. Андрій Шептицький, головою Надзираючої Ради о. крил. Іван Чапельський, Директором Др. Евген Озаркевич, заступником директора Др. Василь Гукевич. Ординації лікарські відбувають ся що дня крім неділь і руських сьвят від год. 8 рано до 1 год. пополудни в такім порядку: На I-ім відділі для недуг внутрішних що Вівтірка, Четверга і Суботи від год. 11—1 пп. орд. лікар, директор Др. Озаркевич. На II-гім відділі для недуг внутрішних, що Понеділка, Середи і Пятниці від год. 11—1 пп. орд. лікар Др. Мирон Вахнян. На відділі хірургічнім, що Понеділка, Середи і Пятниці від год. 10—12 орд. лікар Др. Казимир Вільчек, лікар помічничий Др. Ст. Щурковський. На відділі дїточім, що дня від год. 11—12 орд. лікар Др. Василь Гукевич. На відділі очнім, що дня від год. 9—10 рано орд. лікар Др. Віктор Райс. На відділі для недуг жіночих що понеділка, середи і пятниці від год.

9—11 орд. лікар Др. Рудольф Брайтер. На відділі для недуг ухноса і горла, що вівтірка, четверга і суботи від год. 8—9 рано, орд. лікар Др. Ст. Заблоцький. На відділі для недуг скірних і венеричних, що понеділка, четверга і суботи від год. 11—1 пп. орд. лікар Др. Йосиф Чачковський. Службу помічну сповняють дві сестри Чина Пр. Діви Марії. Товариство числить звиш 500 членів, котрі платять 2 К річно, і 20 членів Добродіїв, котрі зложили по 100 кор. одноразово. Всякі датки і членські вкладки можна посилати або прямо до Товариства ул. Петра Скарги ч. 4, або на вкладкову книжочку „Союза кредитового у Львові Ринок ч. 10“, ч. книжочки 752.

Товариство ім. св. Петра.

З філіями в Перемишлі і Станиславові. До фондів Товариства належать: 1) вступна вкладка (вписове) 1 кор.; 2) річна вкладка членів звичайних 1 кор., а від церков, громад, брацтв і товариств 5 кор.; 3) річна вкладка членів спомагаючих 10 кор.; 4) одноразові датки членів основателів 50 кор.; 5) добровільні жертви і записи. Міщани і селяни не платять вписового, а лиш річну вкладку 1 кор. Кождий член дістає на жадане прекрасний образ св. Петра яко грамоту і поблагословену золоту медалю з повним відпустом в годині смерті. Відпоручниками Виділу є декани, міські парохи, катихити і декотрі світські люди. Призбирані вкладки і жертви враз зі списом жертводарців доручає ся через місцевого пароха відпоручникови деканальному (деканови) а той пересилає їх через Консисторію Виділови Товариства у Львові, Пере-

мишли, Станиславові. Товариство роздає при теперішнім стані фондів, на будову церков 20.000 кор. річно, а коли би в члени Товариства вступила лиш $\frac{1}{3}$ часть Русинів, могло би давати на будову церков що найменше 100.000 кор. річно. Предсідатель Товариства у Львові: митрат о. Лев Туркевич в Перемишли: крил. о. Мриц, а в Станиславові: пралат о. Литвинович.

Товариство ім. св. Павла

у Львові при ул. Коперніка ч. 36.

Предсідатель: Впр. митрат Лев Туркевич. Ціль тов.: популярні видання; уряджуванє місій і духовних вправ. Членська вкладка 2 кор. річно.

Товариства дяківські.

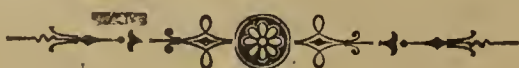
В кождей гр. кат. епархії є окреме дяківське товариство, що дає за-помоги бідним членам і вдовицям по них одноразово по 10, 20, 30 і 40 кор. Дяківське Тов. станиславівської епархії засновано 1889 р., львівської епархії в 1890 р., а перемиської епархії в 1893 р.

Дяківські школи

є у Львові при архикатедр. церкві св. Юра.

Услівя: теноровий чистий голос, вік 16 до 18 літ: низше 15 літ не приймає ся. Просьби вносити до Митроп. Консисторії і приложити метрику хрещеня, свідоцтво моральности і убожества. В Перемишли є дяківська школа основана еп. Снігурським. Услівя: скінчений 17 рік життя, добрий, чистий голос, четверта, а бодай трета кляса шкіл народних і свідоцтво моральности. Поданя вносити до епископ. консисторії.

Примітка. Просимо управи всіх наших товариств і всіх прихильників тов-а „Просьвіта“ надсилати на будуче канцелярії тов-а „Просьвіта“ коротенькі звіти про тов-а і евентуальні доповнення й переміни що до части інформаційної найдалше до 15-го серпня в інтересі самих товариств а також, щоб уможливити вірне зложенє части інформаційної і вчасне виданє самого календара! — Ребакиця.

ЧАСТЬ ЛІТЕРАТУРНА.

З НОВИМ РОКОМ!

I.

Новий йде рік. Над нашими полями,
Над сірим, тихим, мовчаливим бором,
Над тим селом глухим — нескінченим простором —
Новий йде рік — з надіями і снами.

Говорить нарід: „Згине кривди сором, —
Промінне сонце згляне ся над нами.
Зародить збіже яре — і піснями
Весільними наш лан заграє хором.

Остання хвиля довгої недолі —
І день настане вольности, свободи!
Прорвем ярма і мов весняні води

Наш дух злетить по днях рабства, неволі!

— — — — —
Бажаю Вам, щоб сни сповнились Ваші!...

II.

Однак, — однак одну одніську гадку
Днесь скажу Вам, понижені а рідні:
Не все, не все зривали ся з упадку
І первими були — не все — послідні.

Тоті, що в нужді безконечній гинуть
А тихо сплять та над бідою плачуть, —
Хотяй послідні, — землю, сьвіт покинуть,
В ярмі умруть — а волі не побачуть!

Бо тільки з вічним, безконечним трудом,
Геройством духа, вічною борбою —
А не плачем, наріканєм і тьмою

І не рабством і не в мертвім спокою,
Але з відвічним, безконечним трудом —
Надійде сонця день над нашим людом!

Остап Луцький.

На вибори.

Сонце вже геть підійшло, як Петро Миколишин збудив ся. Хотів зривати ся і бічи на подвірє, до господарства, бо заспав; але пригадав собі, що від кількох неділь хорує, що Бог сьвятий знає, як з ним буде і що господарством не треба йому журити ся. Нехай журять ся діти. Зітхнув і спустив повіки.

Опали димні та тяжкі як старі двері, що не хочуть в бігунах стояти. „Втомили ся — погадав собі. Подождіть, відпичнемо!“

Але нараз, добуваючи молодецького голосу, крикнув:

„Маріє! А ходи но сюди, Маріє!“

І в хату увійшла його невістка, моторна, гарна молодиця.

„Чого вам, тату, треба?“ — спитала протираючи невиспані очи.

„Вийми чисту одіж і скажи Петрови, щоби ладив віз, новий, розумієш? А йно най мені стелить високо, по самій середині, щоб не трясло“.

Невістка здивована видивила ся на тестя. Нова одіж — добре, але по що йому воза?

Та питати не сьміла. Від коли увійшла до тої хати, привикла, що батька слухають усі без розбору.

Виймила зі скрині білу сорочку, зняли з жердки новий кожух, дістала пояс і подала старому.

Сама побігла до мужа, що порав ся коло худоби.

„Петре, татуньо казали ладити новий віз. Не знати, чуєш, куди вони поїдуть?“

„Лиши ся коло коний, нім з'їдять овес, а я піду та спитаю ся“.

Як увійшов у сьвітлицю, старий був зібраний і мив ся.

„А виж, татуню, куди?“

„На друге село, на вибори“.

„А якже ви, тату, поїдете?“

„Як? — Так, як видиш. Щобим мав рачки лізти, щоб ви мене з постелею несли, а голосувати мушу, чуєш?... Я на ті вибори трийцять літ ждав — розумієш?“

Голос його дріжав, а в грудях клекотіло, як під землею.

„Я рад, що діждав тої хвилі, а він мене питає ся, як я поїду. Ладь віз і не говори богато. А поклич Дмитра та Семена, бо й вони мають голос, поїдемо разом. І не гай ся мені, бо о девятій починають, а Миколишин все ішов перший, де о народну справу ходило. Який був зранку, таким хоче остатись до останку. Йди!“

*

*

*

Не минуло й пів години, як заскрипіла висока брама, загавкали пси, заторохтіли колеса і від Миколишиних по невеликім містку виїхав

на вулицю новий, на залізних осях віз, з високим полукіпком, ще й помальований на зелено. По середині, на добре вистеленім сідженю, прикритім килимиком, що виткала невістка, сидів старий Микола Миколишин, в білім кожуху, в капелюсі з домашньої плетінки, з лицем як ярий віск. Коло нього сидів найстарший син і піддержував батька рукою. Двох молодших їхало на переді. Кіньми поганяв найстарший внук, хлопчина десятилітний, що в ночі сну не мав, так дуже хотів видіти вибори. Їхали звільна, щоб не трясло недужого батька. По дорозі стрічали людей, що також прибрані сьвяточно йшли на друге село голосувати. Здоровили ся з ними, а молодші з пошаною знімали шапку перед Миколишиним. Він їх не одного доброго навчив. Довгі літа воював зі старими порядками в селі, з вітом марнотратником громадського гроша, з радою, що йшла за вітом, як теля за мотузком, та з Радою повітовою, що силоміць піддержувала давний шкідливий устрій. Миколишин витерпів за те все не мало. Тягали його по всяких урядах, по судах, накладали кари, переслідували, та він не подавав ся. Стояв як самотний дуб на пустій збочі, котру дощі в парови риють, марнуючи сьвяту землю. Та хоть громи довкола бують, а вітри скаженіють — самотний дуб стоїть чим раз глибше пускаючи коріння. Аж диви: по літах в тіни його широких вітей вистрілять молоді дубки, і залісить ся, зазеленієть ся збіч, даючи захист і квітам і птицям, а людям віщуючи хосен.

Так вирросло під оком Миколи Миколишина молоде покоління перестроюючи до непізнання колісь темне і бідне, тепер осьвічене та засібне село.

Остання його праця — то було віче за загальним правом голосовання. Хоть старий і немічний, об'їхав усі села довкола та зібрав на схід десять тисяч людей, десять тисяч сьвідомих голов, що домагали ся широкого горожанського права. Але рано, нім сонце зійде, буває найзимнійше. Ніч не хоче вступати ся зі сьвіта. Так не хотіли вступити ся старі порядки...

До села прислали за кару військо. Через дві неділі гарцювали по селі вуланські коні, лунали ромунські проклони, через дві неділі над сонними хатами гуділи сурми, як над яким табором, через дві неділі жінки та дівчата бояли ся дорогу перебічи — але на тім і кінець. Забрали військо, село відітхнуло і ось тепер Миколишин їде до першого, загального, безпосередного, тай но правда, що не дуже рівного голосованя. Їде сьвідомий того, що й він до нового права приложив руку.

Сонце підбираєть ся в гору і не пече, а злегка пригріває. Богато хмар на небі ще від зими лишило ся, а всі вони хочуть сонце закрити. Але зі сходу віє вітер. Він розжене хмари і вичистить небо, вимете його, як газдиня сьвітлицю під сьвято.

„Буде погода — говорив старий — буде весна, діти“. І зітхнув.

„Давби Бог, — відповів старший син. Так пізно, а люди поля ще не обробили... Зіпріть ся, тату, на мене. Буде їхати лекше“.

„Доїду, не бійся, ще й назад верну“ — каже Миколишин, але чує, що син добре говорить. Вже він голови на карку вдержати не годен, вже в нім сили нема, тільки та постанова сповнити горожанський довг тримає його при життю.

Їдуть полями, засіяними озимим збіжжям і яриною. Вузькі зелені коверці перетикані квітками.

Денеде птах зірветься і фурне під небо, денеде на межі дрімає старий хрест.

„Там, під тим хрестом вбили гайдуки мого покійного батька, а вашого діда — каже Миколишин здіймаючи капелюх. — Непокірливий був. Вас, діти, хіба власні гріхи битимуть. Памятайте собі... А там, де тепер наша нива, при межі, привела мене мати на світ і тої самої днини в подолку до дому принесла. Тверді були часи і тверді люди — най більше не вертають“.

Чимало хотів старий говорити, але слова вилітали як острі ножі і різали його в грудях. Замок і тільки очима водив по тих полях, що їх видоптав дитячими ногами, що на них силу зробив, а любив їх як маму. Рад був тих піль набрати повні очі і повну душу, щоб з ними піти там, де їх може не буде... З ниви на ниву скакали старечі зіниці і пестили і цілували кожду скибу, кожду грудку землі.

Під лісом — ніби табор. Се виборці, з подальшого села, що на ніч вибрали ся до голосовання, щоби не спізнити ся і тутки спочивали. Звитали ся і тягнуть разом, як який табор. Хоть втомлені, хоть тратять весняну днину, ідуть радо, співаючи пісню. Голови несуть гордо, в очах світить надія.

Чим ближше до села, тим людей більше, тим веселіше робить ся довкола.

Дивить ся Миколишин, дивить тай на душі у його стає моторшно. І радість і смуток ворущать його на перемену. Радість, що дожив такої хвилі, смуток, що як раз тепер мусить іти кудись далеко, в невідому дорогу. Як раз тепер!

. . . . .

Перед урядом громадським, де мало відбувати ся голосованне, стояло багато народу. Двох жандарів проходжувало ся зпровола — там і назад. Нарід оминав їх, якби не видів. Тільки діти з поза воріт приглядали ся до чорних, пукастих шоломів та до стріл смертоносних.

Віз задержав ся на вулиці і сини взяли ся зсаджувати старого батька з воза.

„Не треба, лишіть, я сам“ — боронив ся Миколишин, але йти не міг. Двох синів взяло його попід сили, як старші братя пан-отця на процесії і більше несли, як провадили до уряду.

„Вступіть ся, люди! — загуло в громаді. — Видите хорого ведуть. Хорий чоловік приїхав, щоби голос подати!“

„Вам, чуєте, тра було в постели лежати. Наших голосів і так досить“.

„Досить, чи не досить, того ніхто не знає. Може як раз мій голос потрібний. Я спокою не мавби в гробі, не давши голосу на свого чоловіка“ — відповів Миколишин переступаючи поріг комнати, в котрій відбирали картки.

*

*

*

„А тепер, діти спішіть ся! — казав сїдаючи на віз. Спішіть ся, щоб живого до дому привезли... Вйо!“

Минаючи свої поля, підніс тяжкі повіки і витягнув руки, якби їм посилав благословенство.

Богдан Ленкий.

Князь Константин Острожський

(в 300-літню річницю його смерті).

1608 — 1908.

Хто з вас, дорогі братя, не чував, або навіть і не читав про славного оборонця наших прадідів ще за часів польської ричи-посполитої, про князя Константина Острожського? Діди внукам, а батьки дітям оповідали чудні повісти про того верховного хранителя та защитника прав руського народа та память про нього йшла „од рода в род“. Та може не кождий з нас памятає, що як раз 1908 р. минає 300 літ від смерті того славного мужа... Ось і тому то та й з тої нагоди ба-жжалиб ми пригадати вам, дорогі братя, денещо призабуте, а може й дещо незнане з його життя...

Славний та голосний був на усю Русь-Україну та на усю польсько-литовсько-руську державу старинний рід Острожських. Чи то в радї, чи на полі лютого бою, майном чи кровю служили Острожські мужно та чесно новим панам руських земель, литовсько-польським володарям, що, як звісно — після татарського лихолітя — зібрали в свої руки всі українсько-руські землі. Знали та бачили се нові володарі та в нагороду за великі заслуги наділювали Острожських усяким добром, так що тому 300 літ князі Острожські були найбільшими дуканами та вельможами не лише на всю Русь-Україну, але й на усю польську ричи-посполиту. Про самогож князя Константина оповідали, що у нього буде понад один мільон дукатів річного доходу, що в тодішніх часах вартувало очевидно далеко більше як нині! Рахували, що у нього самих міст є 80, а села члслили на тисячі! Не дивниця отже, що такий вельможа, пан так величезних дібр, з яких можна було безпечно утворити окрему державу, рядив ся в них неначе який самостійний володар та що навіть самі польські королі бояли ся чим будь загнувати могучого князя. Не дивниця також, що й увесь українсько-руський нарід

дивив ся на князя Константина неначе на сонце ясне, бачучи в нім свого верховного оборонця й заступника в важкому життю під ярмом польського панованя.

А переживав наш нарід у ті часи важкі хвилі*). Поляки заволодівши нашими землями скрізь заводили свої порядки, бажаючи очевидно витягнути з завойованих земель як найбільші для себе користи. Полегка почали пани загосподаровуватись на нашій землі, заводячи скрізь такий закон-порядок, що ось то уся земля є панська, а хлопці — се панські піддані, яким пани з ласки позваляють працювати на тій землиці на тихже самих панів... Так і завели пани на наших землях панщину, в якій довго-довго потім стогнав увесь наш народ.

Та на тім не кінець. Як звісно — наші батьки були у ті давні часи православної віри, якої то тримають ся ще й до тепер наші брати Українці, що то живуть під московським царем і ті, що живуть на Буковині. А поляки — звісно — були католики. От і стали Поляки посьмішкувати собі із „руської“ віри, стали прозивати наших предків схизматиками, ба навіть поганями, а руські церкви синагогами, стали робити православним ріжні пакости, як ось приміром заборонювали іти з процесією, ховати з хоругвами мерців і т. і. Одним словом — прав не мали наші предки у старій польській державі майже жадних. Усі ті кривди зносив наш нарід мовчки, терпів та глядів помочи чи то у своїх владик, чи то у панів, як ось у князя Острожського, а там і сам став радити собі, закладаючи по містах та місточках товариства, які прізвали брацтвами, а які мали пильнувати й боронити прав руського народу. А тим часом — заки нарід отямив ся та став промишляти над обороною своїх народніх прав, скоїло ся велике лихо... Руські вельможі бачучи, як на кождім кроці Поляки кривдять руську віру й руський нарід, стали полегка переходити на „польську“ католицьку віру, а разом з тим стали цурати ся свого народу, стали польщитись... Так і опинились несподівано наші предки без проводу, без помочи, — з одними владиками, які також були або люди ледачі, або й самі не мали ніякого голосу у польського ряду.

Між невеличким числом руських вельмож, які не зрадили та не відцурались батьківської „віри“, руського народу — був і князь Константин Острожський, на якого і звернули ся тепер очі усього українсько-руського народу. Зрозумів добре князь Константин велику свою задачу і радо взяв на себе тягар провідництва своєму народови.

Про молоді літа князя Константина Острожського знаємо небогато. Кажуть, що замолоду він любив разом з козаками, які саме тоді — як то кажуть — що йно порастали в піре, запускати ся в широкі степи українські погарцювати з Татарвою, що то добре давала ся знаки у ті часи нашим предкам, забігаючи майже рік-річно у наші села рабувати

---

*) Хто хоче довідати ся більше про ті часи — най читає гарну книжочку проф. Мих. Грушевського, Про старі часи на Україні, СПетербург 1907, ціна 60 сот. Можна дістати в наших книгарнях.

та брати „у полон“ людей. Про щиро - руське серце молодого князя свідчать також і його відносини до голосної тоді на цілу Польщу справи сватаня княжни Гальшки Острожської, доньки Константинового брата кн. Іллі. Про долю нещасливої княжни оповім я вам, дорогі братя, невдовзі більше, тепер лише денешо.

Кн. Константин Острожський.

Отже по смерті Константинового брата, князя Іллі, лишила ся вдовиця, княгиня Беата з Косцелецких, разом з одиначкою-донькою Гальшкою. А що Беата була родом Полька та при тім католичка, тому то й не дивниця, що горячим бажанем гордої панї було видати доньку за якогось польського магната, або й навіть якого заграничного князя. Не дивниця також і се, що Гальшка мала женихів до схочу, бо ласих панів на казочне придане (віно) руської княжни було очевидно не мало.

Довго вибирали відповіднього жениха. Колиж князь Константин спостеріг, що навіть сам король (тоді панував кор. Жигимонт Август) рад би видати Гальшку за якогось польського магната, рішив ся він,

хочби й поневолі, одружити Гальшку з руським вельможою, аби руське добро не пішло на чужі руки. Так отже одного гарного дня явила ся на замку княгині Беати чудна весільна дружина: на чолі сильного військового відділу приїхав кн. Константин разом з женихом князем Дмитром Сантушком, славним на усю Україну лицарем, козацьким ватажком. Весільні гості виломили браму, заволоділи замком, а там і казали попови повінчати силоміць нещасну княжну з нелюбим її князем... Як і гидкою представляється ся нам тепер та пригода, в тих одначе часах була вона чимсь дуже звичайним. Та попри то — все таки свідчить вона, що князь Константин завзято боронив батьківської землі та не позваляв загарбати її чужостороннім заволокам.

Ще нераз потім дав князь Константин гарні докази любови руської землі. Тут згадаємо лише про участь янязя К. Острожського в переведеню польським правительством так званої Люблинської Унії 1569 р.

Як знаєте, дорогі брата, скоро після того, як під напором степових орд та й задля ледачності наших панів-бояр, упала наша ківська а опісля й галицька держава, руськими землями заволоділи сусідні держави, Польща і Литва: Польща забрала Галичину й Поділе а землі білоруські та українські загорнула Литва. Так і поділились руськими землями сусіди, стали панувати над нами чужинці.

Та не всім нашим людям жило ся так само під новими панами: тим, що жили під литовськими князями, жило ся краще, тим що під польськими королями — далеко гірше. Литва перейняла була навіть від наших предків звичаї, закони та й просвіту, бо треба знати, що в той час були наші люди далеко більше просвічені від Литви. Навіть руську мову завела Литва по всіх своїх урядах як „урядову“, навіть на великокняжому дворі.

Тимчасом стало ся таке, що „великий князь“ Литовський Ягайло одружив ся з польською королевою Ядвігою (1385 р.) та й став польським королем, прилучивши рівночасно усі литовсько-руські землі до Польщі. Від тепер польські пани тільки про се й стали думати, аби запанувати зовсім над тими землями: вони вибирали своїми королями литовських великих князів та се їм нічого не помагало. Литовські та руські люди ані думали йти під польських королів, живучи гаразд під литовськими князями. Так і складала ся польська держава властиво з двох держав: польської, що була під королем, та литовсько-руської що була під великим князем литовським, дарма що королем і великим князем був один і той сам чоловік.

Що йно 1569 р удало ся Полякам запанувати зовсім над литовсько-руськими землями. А стало ся се так. Саме тоді був польським королем та великим князем литовським Жигимонт Август, про якого я вже згадував. У нього не було потомків, ось тому бояв ся він, що після його смерти Литва відірветь ся зовсім від Польщі та так і готова Польща пропасти. Так і скликав сей король панів на велику раду (сойм) до міста Люблина та там і урадили, аби на віки вічні злучити литовсько-руські землі з польськими (разом з Галичною й Поділем),

хочби й проти волі литовсько-руських панів. Ще й загрозили, що як литовсько-руські пани не схочуть зложити Польщі присяги, так тоді й відбереть ся від них їх уряди й маєтки.

А між тими литовсько-руськими панами був і князь К. Острожський... Що було йому починати, що було казати на се й прочим панам? Гірко було їм присягати на послух польському королеви, вони плакали й просили ся у короля, — треба було присягати... Присягнув і князь Острожський... Так і склеїла ся злука литовсько-руських земель з польськими на соймі в Любліні, й то зоветь ся в історії Люблінською Унією. Та треба піднести, що присягаючи князь К. Острожський разом з иншими руськими вельможами застерегли ся, аби Русини були зіставлені при своїх свободах, і аби тих свобод не нарушувано. Вони заявили королеви торжественно, що до Польщі пристають як люди вільні, свободні, щоб отже їх не понижували, бо вони нарід благородний, якого не перевишає жаден нарід на сьвітї... Також просили вони короля, аби їх не силувано до іншої релігії...

* * *

Минали роки... На князя К. Острожського спливали різні почести та високі уряди, вже й його син Януш, вихований на дворі німецького цїсаря, став батькови помагати. А тим часом у польській річи посполитій, ба в цілій тодішній Європі діяли ся цікаві річи. Католицька віра, против якої виступило було багато людей як в Польщі, так і по інших краях Європи, почала наново відживати, ба навіть католицькі сьвященники почали дуже ревно наvertати на католицьку віру й такі народи, які ніколи не жили в католицькій вірі. Головно займали ся тим наvertанєм католицькі монахи єзуїти. З'явили ся вони і в Польщі. А розглянувшись по краю та упоравшись вперед з тими Поляками, що покинули були католицьку віру, вони зараз почали роздумувати над тим, яким би то способом „навернути“ на католицьку віру Русинів? Так і почали друкувати єзуїти для Русинів різні книжки, в яких захвалювали католицьку віру, та злегка посьмішували собі з православної. Та користи з тої роботи було мало. Русини боялись католицької віри, бо бачили, що хто з Русинів перейшов на католицьку віру, той таки зараз і відцурав ся свого народу, а зрештою й самі єзуїти захвалювали нову віру нещиро, уживаючи до того різних штук. Колиж в кінци вмїшало ся до того й польське правительство, для котрого заведене одної віри в державі було річею дуже пожаданою, та дало пізнати, що воно силою змусить Русинів перейти на нову віру, тоді нарід знеохотив ся зовсім.

Очевидна річ, що єзуїти та й польське правительство розуміли при тім добре, що ніхто так не поміг би перетягнути Русинів на католицьку віру, як саме князь Константин Острожський. Вони бачили, яку славу та любов з'єднав собі він між руським народом та говорили го-

людно, що коли князя Острожського удасть ся перетягнути на свою сторону, тоді весь народ піде за ним.

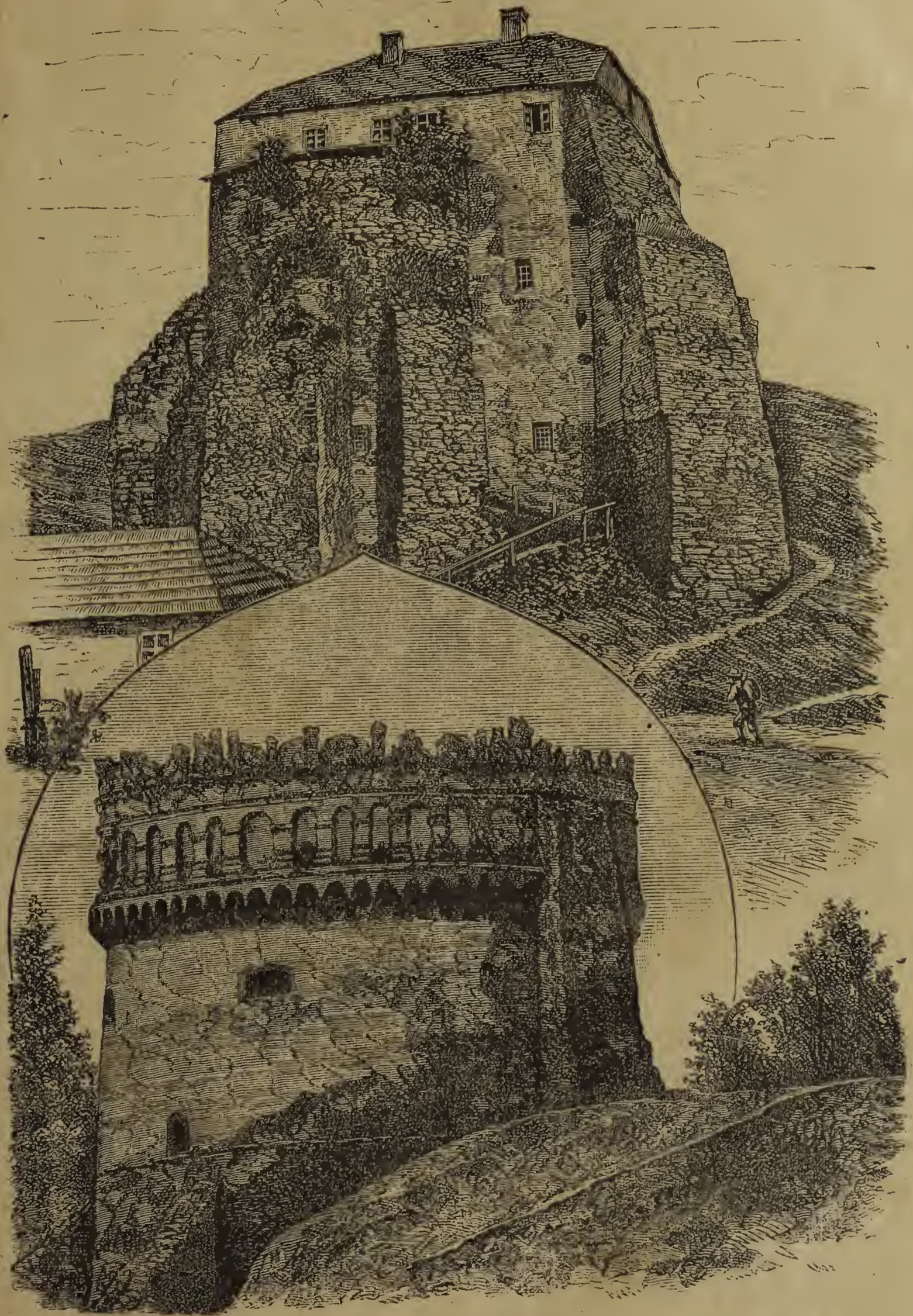
Ось і почали єзуїти підмещуватиєсь могутому князеві, вихвалювати його в книжках, листах, а там і просили самого Папу, аби написав до князя ласкавий лист. Впали навіть на таку гадку, аби в честь кн. Острожського вибити гарний золотий медаль з подобою князя та його гербом... Була се не аби яка честь, яку робили тоді лише дуже славним людям та королям і цісарям. Так заходили єзуїти, аби з'єднати собі ласку найбільш впливового чоловіка на Русі. І єзуїти та польське правительство не милились: без дозволу Острожського шкода було й думати про те, аби Русинів переконати на католицьку віру.

Чим же з'єднав собі кн. Острожський таку славу та любов між Русинами? Скажу коротко: своєю жертволюбністю, просвітною діяльністю та, як тоді казали — благочестієм, то є ревністю та привязанськ до батьківської віри. Один письменник того часу, Юрко Рогатинець (то

Золотий медаль вибитий в честь кн. К. Острожського.

значить з Рогатина), що написав прегарний твір під заголовком „Пересторога“, пише у тій же „Пересторозі“, що Русини „не маючи своїх наук, у науки римські (т. є. католицькі, польські) свої діти давати почали“. А другий, трохи пізнійший наш письменник, Захарія Копистенський, каже, що вміли наші предки будувати церкви та не вміли будувати шкіл; ось тому й попала Русь у темноту та погорду. Бачив і розумів се князь Константин, та щоб зарадити злomu, закладав по містах своїх величезних дібр численні школи, друкарні, видавав своїм коштом руські книжки та спроваджував з заграниці славних учених учителів. Переписував ся також з брацтвами, які спомігав радою і золотом та заохочував стояти міцно та непохитно на сторожі прав руської віри, руського народа. В школах заложеных коштом князя Острожського, як ось прим. в Турові, Володимірі волинськім, Слуцку, Острозі й Київі, учили ся руські діти ріжних наук, а книжки друковані в княжих друкарнях розходили ся по усій Русі а навіть по Московщині. Книжки ті друковані в друкарнях кн. Острожського нині вже

Замок кн. Острожських в Острозі.

дуже рідкі. Та все таки їх можна ще надібати то по наших церквах, то таки у наших людей по селах, що то цікавлять ся нашою стариною та старими книгами. Тому то й треба сі книги шанувати та переховувати старанно як дорогі пам'ятки нашої бувальщини. Найчастійше трапляється по наших селах так звана Біблія Острожська, друкована в Острозі 1581 р. Ся книга також рідка, одначе є книги, друковані заходом і коштом кн. К. Острожського так дуже нині рідкі, що декотру книжку ледви де нехто з учених на очі видів!... Так отсе завдяки жертволюбности й заходам кн. Острожського ширилась грамотність та наука між руським народом, та як писав згаданий нами Захарія Копистенський — згодом „почали оминати за ласкою Божою нашу руську церков (під церквою розумілось тоді усе народне житє) літа грубої простоти, сьвітити її почала сьвітлість умієтності і правди“. Томуто й як широка була руська земля, — скрізь гомоніла слава князя, що не жалів золота, аби внести сьвітло просьвіти під темні руські стріхи. Не дивниця отже, що єзуїти та польське правительство трівожно очікували, що на їх заходи скаже могучий князь-просьвітитель.

Не можна сказати, аби князь Острожський був противний католицькій вірі. Була се людина як на ті часи високо образована й толерантна (то значить, що шанував кожду віру). Ба що більше! Річ зовсім певна, що він навіть горячо бажав, аби дві найбільші християнські Церкви (віри) т. є. католицька і православна (східна) получили ся в одно, як се було в перших віках християнських.

Звіснож бо вам, дорогі братя, що з самого початку усі люди, що вірили в Христа, т. є. усі християни, зачисляли себе до одної великої громади, чи там до одної Церкви. Головою-ж тої одної Церкви був Папа римський. Що йно тисяч літ від смерти Христа поділили ся християни, на дві великі громади, чи там на дві Церкви: ті що жили в західній Європі, як в Італії, Еспанії, Франції, Німеччині, — вважали найстаршим християнської Церкви Папу римського (як і перше), а другі, що жили в східній Європі, Азії та по деяких краях Африки, слухали найстаршого Патріярха, що жив в Константинополі. Перші прізвиали себе католиками, другі православними. Так воно є й до тепер. А що Поляки прийняли християнську віру з Заходу чи там з Риму, то й стали вони католиками. Русини прийняли християнську віру з Константинополя (або Царєграду), тому то й усі наші предки аж до часів князя К. Острожського були православними, а більша часть то і до нині.

Та треба знати, що той поділ християн на дві Церкви наступив головно з політичних причин, а по правді між обома Церквами основних ріжниць не було й нема жадних, окрім очевидно тої, що найстаршим Церкви католицької (або римської, а також кажуть: західної) є Папа римський, а Церкви православної (східної) — патріярх царгородський. Не дивниця отже, що визначні мужі, як католики так і православні, бажали не раз в ріжних часах допровадити до того, аби обі ті християнські церкви получили ся назад в одно, як се було давніше.

Над такою то Злукою або Унією думав і кн. К. Острожський, і на як у злуку чи там Унію він був би згодив ся радо, одначе на Унію, якої хотіли єзуїти і польське правительство, він згодити ся не міг і не згодив ся на неї до смерти.

Якоїж то Унії бажали собі єзуїти й польське правительство? Отже скажіть — зовсім не такої, як бажав собі кн. Острожський. „Як годні ми довершити так великанського діла, як злука обох Церков?“ говорили єзуїти. „Се не наша сила. Ось краще най Русини відлучать ся від східньої церкви, від царгородського патріярха, та най приступлять до Церкви католицької, а тоді за ними підуть вже й інші народи та як і настане з часом цілковита злука обох Церков. Навіщо ждати?“

На се відповідав кн. Константин: „А щож скажуть на то наш патріярх царгородський та інші патріярхи східні, яких ми до тепер слухали? Ні — без їх волі ми не зробимо ні кроку“. Так і впер ся царий князь, та єзуїти поставили на своїому. Вони намовили деяких польських владик, аби ті й без дозволу царгородського Патріярха злучили ся з римською церквою та так і заведено на Русі Унію (1596 р.), що зветь ся Унією берестейського, тому що записали її в місті Бересті літовським.

Очевидна річ, що зі становища інтересів і користий польського правительства, Унія по думці князя К. Острожського була невідповідна, і навіть неможлива до виконання. Польському правительству треба було нечисто з'єдинити Русь з Польщею, затерти усі різниці між двома народами. Найкращою дорогою до того була церковна, унія домашня. Так казала тоді політика. Князеви-ж Константинови лежало на серцю не ось кращого, вищого: з'єдиненє двох Церков. Та як раз такий план був для політики Польщі безвартісний.

Головою муру не прібєш. І хоч як силував ся та сердив ся царий князь, польське правительство поставило на своїм: як сказано — унію церкви руської з католицькою проголошено. Був се крок нерозважний, бо передвчасний й неідготовлений, який католицькій Церкві більше шкодив, як поміг. А до того вплив старого князя Конст. Острожського на руський нарід був більший, ніж собі його уявляли творці унії. Русини поділили ся на два табори, на дві часті (уніятів і православних), які себе взаїмно поборювали. Православні стали ще більше прогукати на Поляків, як на гнобителів своєї віри й народности, стали ще завзятійше боронити православія. З того часу й почалась та довготривала боротьба двох сусідних народів, яка невдовзі, за часів козацьких повстань сплила кровю та не скінчилась і до нині...

Аж до смерти оказав ся князь Константин Острожський завзятим непримиримим ворогом Унії, та аж до самої смерти стояв він на чолі легальної (то значить: законної) боротьби православних з польським правительством за права православної віри на соймах польських... вимагають йому при тім братчики (члени брацтв): вони підкуплюють навіть польських сенаторів, аби бодай в такий спосіб виторгувати собі чегні, — та дарма... Правительство унію підпирає (хоч і не дуже-

жваво), руська шляхта переходить громадно на католицизм, польщить ся... Лишаєть ся тепер сам народ зі своїми братствами й живо переймає в свої руки розпочату на добре боротьбу. А серед того князь вмирає (1608 р.)...

Фондація кн. Острожського в Тернополі.

Сумна була смерть старого батька Руси: два сини князя, Януш і Константин ще за життя батька перейшли на католицизм, спольщились, — а син Олександр, надія Руси, потіха та гордощі батька, умер в цвїті життя...

Скоро після того й гасне преславний дім Острожських без сліду: на внуках князя Константина вмирає рід князів Острожських. „Плода по собі не оставив“ казали православні та вважали се карою Божою за відступлене від прадїдної віри. А величезні добра Острожських попали в руки польських маїнатських родів та єзуїтів.

Богато води уплило з того часу в українських ріках, багато-багато змін настало в життю нашого народу — добрих і злих. Вже десь і кістки незабутнього князя та його синів і внуків спопеліли в мурованих княжих гробах, та пам'ять про великого князя-просвітителя живе ще й досі між народом. І вона не загине ніколи! Українсько-руський нарід, той чисто хлопський нарід, якого так погано і — правду сказати — нерозумно покинули ясновельможні пани-шляхта, князі, графи і всякі иньші вельможі, пам'ятатиме повік того великого мужа, що не дурав ся свого бідного народу та не жалів своєї великанської княжої фортуни, аби кинути на наші темні села ясні лучі знання й просвіти.

Др. Олександр Сушко.

ПОЕТ І СЕЛЯНИН.

Поет :

Веселе, щасливе
Хлопяче*) житя :
Нас горе не давить,
Не тисне журба,
Сьмієм ся, гуляєм,
Співаєм що дня :
Веселе, щасливе
Хлопяче житя**).

Селяни :

Ой панцю мій, панцю, коли ти дурний,
В житю ще не був ти у хаті курній, —
Пораджу із серця : ти нас відчепись,
Про власнії речі писати берись.

Коли-ж в твоїм серці ще й злоба сидить,
І з того сьмієш ся, що иньших болять,
Бажаю теж з серця щирого тобі :
Як нужда докучить тяжка в боротьбі

За хліба кавалок, і око слезов
Заллеть ся і з горя остудить ся кров,
І згорблять ся крижі, — щоб хто в тій біді
Таку саму пісню заспівав тобі.

Гребенне дня 5 червня 1906.

Ол. Козловський.

*) Розумієть ся — селянське, мужицьке.

***) Отся строфа ніде ще не була друкована. — М. М—ий.

П О В О Р О Т.

Хлоп віз жінку зі шпиталю.

Товкла головою до полудрабків та поганяла рясні роси. Як сліз не стало, те хлипала. Думки студеними стрілами прошибали серце. Кулила ся до серця, горнула як теплий огник, аби вітер не загасив.

— Чуже нещастє я виділа та все відітхнула, коли згадала, що воно чуже. А тепер ти, Боже, зіслав на мене кару, та свій біль лиш я буду терпіти. Прийшла я на таке, що нікуди кинути ся. Зробила би смерть собі, та гріх за діти; жила би, та нема як. Маєш, Федю, сліпу жінку — вбий її, або роби, що хоч. Вези дітем маму. вона буде їм у вічних потемках сорочки латати та кров з ігли втирати, буде їм їсти варити, та руки собі опарювати. Або покладь єї за образ та диви ся на неї. Бодай ти був не дочекав такої потіхи від своєї жінки, бодай була в землю запала ся... Ти Федю, не жури ся. Вивчи мене отченашів, та я собі хлібець постарая.

— Цить, жінко, бо смерть собі зроблю!

Впала лицем до соломи і душила ся від горя. Як утихла, то спитала, чи далеко до села.

— Вже коло царин.

— Зелена нивонько, ото я діждала ся, тебе повитати, тебе оглядати. Не мені, небого, на тобі з серпом стати, не мені перед вести, не мені твій колос у сніпки вязати! Знайди собі иньшу, бо я вже каліка, на віки вічні темна.

Знов упала на солону... Підняла ся і шепотіла як у молитві:

— Як надійде хто, то стань, най помилую ся з ним. Нікого не помини, я з усіма була в добрій згоді. Закрила лице в подолок.

— Слава Йсу!

— На віки Богу слава. Тпруу! Полагно, от наша кума Матііха з дітьми.

Цілувала ся з Матііхою, цілувала єї руки і трясла ся як трепета. Матііха розраджувала єї і сама плакала.

— Не завдавайте собі жалю, Полагно! Господонько ласкавий! Ми от з кумою Максимихою та Настунею навідаємо ся до вас.

— Прийдіть, прийдіть любі, бо видите, яке моє...

Федь зліз із воза і піднімав Матіішині малі діти до жінки.

Тулила їх ясноволосі головки.

Як приїхали домів. він зняв її з воза і вів поволн у хату.

— Ото радість собі веден. Пороги потріскають, серце розколе ся, а просьвітку не буде.

Діти заплакали в один голос, вона ластівкою припала до них.

— Не буду видіти, Іванку, як обстрижуть твої кучерпки! Не буду видіти, Оленко, як станеш у барвінковім віночку...

Михайло Яцків.

Охорожа праці в закоюодавстві.

Людську працю почали шанувати просьвічені народи доперва в по-слідних часах. В давнину, тай протягом цілих століть людську працю зовсім не шановано — робітний чоловік був всюди в пониженю, а той, хто мусів власними руками заробляти на своє удержанє, був трактований як щось низшого, на рівні з інвентарем. Так було в часи невольництва, так було і пізнійше, коли настала панщина і кретацтво.

За часів неволі робітника продавано на торзі, як всяку иньшу річ за гроші, за пащини і кретацтва робітник був прикований до землі, а той, хто забирав панови робітника, підлягав карі. Тільки пан володїтель міг дати своєму робітникови волю, тільки він був також його виключним судиєю. Розуміє ся, що рівнорядно з тим ішло й ціле закоюодавство; закони мали на меті не хоронити робітника перед визиском, але наоборот: боронити пана, аби той міг зовсім свобідно розпоряджати ся робітником і користувати ся без перепони його робучою силою. Зневажливий погляд на працю і понижаюче становище робітника змінили ся доперва недавно, коли серед просьвіченїйших народів витворив ся великий фабричний промисл по містах і взяв верх над земельною посїлостію. Фабрика з сотками і тисячами занятих в нїй робітників була тою силою, яка перевернула з коренем давний панщизняний лад, а робітникови віддала особисту волю і його людське достоїнство. Стало ся се з двох причин. Перша була тота, що великі промисловці потребували до своїх фабрик безлічи робучих людей, а ті були доси в панщизняній зависимости від дїдичів, приксовані до землі. Аби здобути робітника, промисловці звалили всюди панщизняний лад і звернули кождому право розпоряджати свобідно собою і своєю робучою силою. Так упала панщина, а єї місце заняла особиста воля і горожанські права одиниці. З панщизняного хлопа виріс робітник, котрий ішов вже до праці не з мусу, але на підставі контракту, умовляючись з роботодавцем, як рівний з рівний. Так то праця людська стала від тепер більше цїнити ся і вийшла зі свого давнього пониженя. Та ще більше підняв ся стан робучих людей через те, що фабрики постягали робучих людей в великі масові гурти, у великі масові організації. Тепер доперва почули робучі люди свою велику силу, якої не могли відчути й зрозуміти розкинені на широких просторах посїлостий, панщизняні невольники. Фабричний промисл причинив ся однак ще одним способом до зрозуміня великої ваги праці серед людської суспільности. При ґрунтовій господарці праця людська губить ся; коли посїєш жито, жито знов уродить ся і нам здаєть ся, немов то земля-природа видала сама свої плоди, а за працю людську мимохїть забуваємо. Інакше у фабриках, при промислі машиновім. Там материял відграє лише підрядну ролю, а усім є людська праця, яка витворює правдиві чуда-дива із сирого, на перший погляд неужиточного материялу. Дерево, всяка руда, вовна і т. п. — отсе материял, який входить до фабрики, а виходить з неї в тисячних, улїпшених формах,

які надали їм людській помисл і людська праця задля заспокоєння найрізномірніших потреб людської суспільности. Навіть і ті машини, якими орудує ся у фабриках, є також нічим иньшим, як витвором людської праці із сирого матеріялу. Розум і помисл вказують тут ціль, праця творить ті всі богацтва, якими живуть і поступають наперед усі просвічені народи.

Взявши все сказане на увагу, зрозуміємо, який великий переворот довершила фабрика та великий фабричний промисл в поглядах на працю і на значіне робучого люду. Перші фабрики повстали всього на всього триста літ тому в зад, а розвинули ся у великім числі доперва в двох послідних століттях. Та хоч се не великий час, а однак погляд на працю за тих двіста років змінив ся до ґрунту у всіх просвічених народів. Нині праця нікого не понижає і як-раз цікаве те, що працю цїнять тим висше, чим висше десь розвинув ся великий промисл і чим більше зросли великі міста, яко осередки культурн.

Той змінений погляд на працю і значіне робучого люду в людській суспільности не остав ся без впливу також на законодавство. Коли за часів неволі і кріпацтва, закони хоронили лише властителів проти робітника, аби забезпечити пана в свобіднім визискуваню праці, то тепер стало ся на оборот: починають появляти ся закони, які мають на меті хоронити як раз робітника перед визиском роботодавця. Передовсім самі робучі люди починають добивати ся впливу у парламентах і усіх тілах репрезентацийних, щоб поліпшити свою долю, але нема сумніву, що не менше сильно ділала на розвій охоронних робітничих законів загальна пошана для людської праці й робучого чоловіка. Так повстав ряд законів у народів просвічених, які є найкрасшим здобутком послідного часу. Сі закони називаємо законами соціяльними, бо вони є великою частію тих законів, які мають взагалі на цїли поправити долю мас працюючих і бідніших верств суспільности супроти переможного впливу великого капіталу.

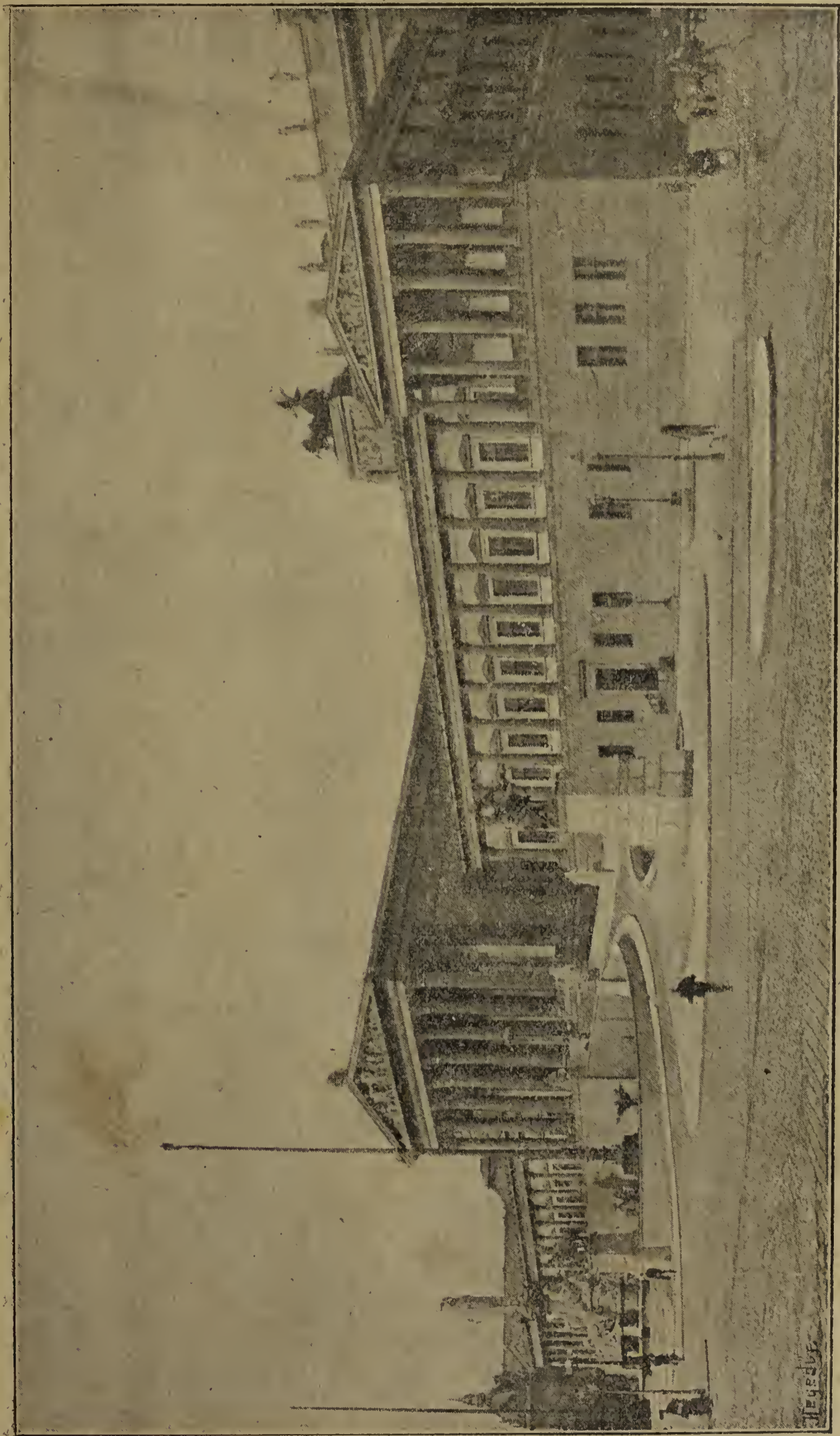
*

*

*

Так отже зупинили ся ми на охороннім законодавстві праці і працюючого люду. Цілю сеї розвідки є дати коротеньке поучене про такі головні закони та про се, як вони розвинули ся в поодиноких державах.

Передовсім треба зазначити, що законодавство охоронне робітника повстало в зовсім недавнім часі, бо всього-на всього протягом послідних двадцять-трийцять літ. За так короткий час поухвалювано скрізь законні постанови, які творять окрему і то велику галузь новочасного законодавства. Початок до такої роботи на більшу скалю дав доперва великий з'їзд, який відбув ся в Берліні 1890 року. На тім з'їзді ухвалено основні постанови, яких мають держати ся поодинокі держави в переводженю робітничо-охоронного законодавства.

Австрийський парламент.

Закони задля охорони праці і робітника ділять ся на два головні відділи: перша часть тих законів має на цілі хоронити робітника від лихого впливу праці по фабриках і більших заведенях промислових — друга має на меті дати робітникови грошеву поміч на случай неспосібности до праці з причин, від него независимих. Першу часть законів можнаб назвати законами охоронними, другу законами робітничої асекурації.

Які закони істнують задля забезпеченя робітника перед лихим впливом праці на здоровле?

Перша річ законодавства була тут заборонити працю особам, котрі задля свого віку є найбільше наражені на поганий вплив праці по фабриках і великих зеведенях промислових. Так повстали закони, які забороняють уживати до праці дітей і особи фізично недозрілі, а в слід за тим пішли також постанови що-до заборони такої праці жінкам, яко одиницям фізично слабшим, або ослабленим наслідком вагітности і так званого розв'язаня (злогів).

Міжнародний з'їзд був тої думки, що діти до 12 року життя мають бути взагалі здержані від праці по фабриках, нелітні до певного дальшого віку, головно 18 року життя лише з деякими обмеженнями, а жінки мають бути на рівні трактовані з нелітними в віці недозрілім. Найкрасше розвинуло ся законодавство в тім напрямі в Швайцарії, де до 14 року життя праця в великім промислі є загально заборонена, від 14 до 16 року дозволена праця лише що найвисше через 11 годин на добу, жінкам не вільно працювати по фабриках в ночі а на добу взагалі лише через 11 годин (подібно як у осіб віково-недозрілих). Крім того жінка в часі вагітности і по розв'язаню мусить бути вільна від праці що найменше через два місяці.

Іньші держави управильнили охоронний заказ праці не всюди однаково. В Австрії не вільно уживати до праці по фабриках до 12 року життя, від 12 до 14 лише через 8 годин, а від 14 до 16 літ лише через 11 годин на добу. Такі самі постанови обовязують також на Угорщині. Жінкам заборонена праця по фабриках в Австрії по розв'язаню всього через один місяць (4 тижні). Гарні є постанови в Норвергії, де до 14 року життя праця по фабриках взагалі заборонена, а від 14 до 18-го лише через 10 годин. Подібні постанови що до 10 годин праці в віці до 18 літ обовязують також в Англії, Швеції і Данії.

Невистарчаюче є законодавство в Австрії що-до охорони жінок в фабриках. Правительство заповіло вже зміну сих законів окремим предложенем закона на найблизшу будучність.

Окремі є постанови що-до означеня найвисшого часу праці по фабриках взагалі. Постанови в тім напрямі є дуже а дуже ріжнородні. Ходить о те, аби не вільно було того самого робітника уживати через значне число годин на добу безпереривно, так що се загрозувало б його здоровлю і станови фізичному. Робітники добивають ся в тім напрямі усталеня одної норми (припису) — вісьмох годин праці на добу для всіх бранж, але сего ще нігде не переведено. Стають тут на пере-

шкоді різнородні вимоги поодиноких родів промислу, а відтак конкуренція поміж фабрикантами поодиноких народів. Поволи однак іде до ліпшого, особливо через робітничі страйки, котрими фабричні робітники виборюють собі поволи скороченє годин денної праці в поодиноких родах промислу. Початок до того рода законодавства дала Швайцарія і Північна Америка, де заведено тзв. нормальний (правильний) день робучий для всіх бранж. Значить є там бранжі, де працюють і по менше годин на добу, але найдовше вільно працювати в Швайцарії лише через 11 годин на добу, а в Північній Америці в деяких державах по 10 і 9, а подекуди лише навіть по 8 годин.

Отсе законодавство охоронне заведено лише для робітників по великих заведенях промислових, в промислі фабричній. Нема його ще в ремеслі і так зв. промислі домашнім. В посліднім часі починає ся однак робити законні заходи і в тім напрямі. Почин до розширення охоронного законодавства праці також на ремесло і домашній промисл дала Англія в р. 1878, за котрою дуже швидко пішли найкрасше на тім поли розвинені держави, Швайцарія і Німеччина.

Заказ праці дітей та жінок та установа найдовшого дозволеного робучого дня не вичерпують ще всіх законів, виданих задля охорони праці фабричного робітника. Належать тут ще всілякі постанови що-до так званого випочинку недільного, відтак всякі постанови що-до внутрішнього урядження фабрик (аби усунути по можности шкідливий вплив фабрики на здоровлє), заказ і обмеження праці в копальнях і загалом під землею і т. в. Закони ті поминаємо однак, як надто вже подрібні а різнородні.

Друга часть законодавства задля охорони праці обнимає закони, які мають на меті дати робітникови асекурацію, безпеку на случай неспосібности до праці і безробітя. Розходить ся о те, щоб дати робітникови поміч, головно грошеву, на случай його неспосібности до праці, а се наслідком: 1) каліцтва, 2) хвороби, 3) фізичної підупалости або 4) старечого віку. Є також заходи, аби дати робітникови забезпеченє на случай, коли він, помимо готовости до праці, не може найти зарібку (тзв. право до праці), але заходи сї не довели ще до законного управильнення. Стоїть тут на перешкодї велика трудність в їх переведеню.

Якіж є закони охорони робітника того другого рода? Обговоримо їх коротко.

Закони що-до охорони робітника на случай неспосібности до праці полягають на тім, що кождий робітник примусово мусить мати публично-правну, державну безпеку на случай неспосібности до праці через недугу, або каліцтво, якого набавив ся при роботі. Очевидно, що держава сама того забезпеченя і помочи не дає; вона переводить його через окремі корпорації, до яких примусово мусять належати як робітники так і роботодавці.

Початок до такої примусової охорони на случай недуги або каліцтва дала Німеччина законами з р. 1883 і 1884, а відтак законом з р. 1891 і додатковим з р. 1892. За тим приміром пішли і вньші дер-

жави європейські, але не всі — примусову безпеку, робітників завели доси Австрія (законами з 28/12 1887, 30/3 1888, 4/4 1889 і 20/7 1894), Норвегія (23/7 1894), Італія (1898) і Швайцарія (1898). В інших державах примусового забезпечення на разі нема; є тільки закони про обов'язкову одвічальність самих роботодавців на случай хвороби і випадку з деякою лише державною безпекою і помочю із фондів публичних. Однак і ці держави переходять поволи до забезпечення державного і примусового на спосіб Німеччини.

У нас в Австрії полягає безпека робітника на случай неспосібности до праці через недугу: 1) в уділюваню безплатної помочи лікарської з „Кас хорих“ через час недуги до 20 тижнів з безплатним побором лікарств і лічних заосмотрень (бандажів і т. в.) та 2) в уділюваню робітникови на случай недуги довшої як через три дні підмоги грошевої в висоті 60% платні (пересічної в дотичнім окрузі за таку роботу) протягом цілої недуги, не довше однак як через 20 тижнів. Крім того забезпечує закон жінкам 60% платні через час злогів, найдовше через протяг одного місяця, а всім робіткам на случай смерти (коли помре на тоту саму хворобу, на яку занедужав в роботі і побирав поміч) зворот коштів похорону до висоти 20-разової пересічної платні. При неспосібности до праці наслідком каліцтва забезпечує охоронний закон в Австрії робітникови крім коштів дальшого лічення ренту до висоти 60% пересічної річної платні такого робітника (на случай цілковитої неспосібности до праці; при частинній неспосібности меньше) — а на случай смерти 50 К. на кошти похорону і ренту для осталих дітей та вдовиці, евентуально родичів в висоті $\frac{1}{5}$ до $\frac{1}{2}$ річної платні.

Дотичні постанови в Німеччині є для робітника дещо корисніші.

В цілі уділюваня повисшої обов'язкової помочи творять ся окремі корпорації, до яких обов'язково належать як робітники так і роботодавці. На дотичні фонди складають ся обі сторони: при „Касах хорих“ дають роботодавці одну третину, робітники дві третини зарібної платні, при чім сума влат не може вносити більше як 3% пересічної зарібної платні дотичного рода робітника. На фонд забезпечень від випадків платять роботодавці 90%, а робітники 10% (одну десяту часть) пересічної зарібної платні.

Охорона робітнича на случай неспосібности до праці наслідком недуги або каліцтва в Австрії (а також в інших державах) має ту хибу, що об'ємає лише деякі круги робітничого стану. З правила належать тут без виїмки всі робітники фабричні і копальняні, поза тим робітники заняті при будовах, залізницях та кораблях і робітники тих промислів, які підпадають під закон промисловий. Похвальний поступ в напрямі розширення охорони робітників на случай каліцтва і хвороби представляє Німеччина, де примусову законну охорону розширено законом з 1885 р. також на робітників занятих в підприємствах промислу рільничого.

Законодавство охоронне робітників на случай тривалої неспосібности до праці наслідком недуг (для так званих інвалідів) і на случай старости, або так звана робітнича асекурація, повстало до-

Наші парламентарні послы І.

Др. Лев Бачинський
* 14/VI. 1872; укр. радигал.
(Галичина; округ: Обертин-Товмач-Золотий Потік і т. д.)

Вячеслав Будзиновський
* 1868; нап. демократ.
(Галичина; округ: Бучач-Монастериска-Вишнівчик і т. д.)

Микола Василько
* 12/III. 1868; укр. нац. демокр.
(Букovina; округ: Путилів-Селетин-Вишниця і т. д.)

Семен Вітик
* 21/II. 1876; укр. соц. дем.
(Галичина; округ: Балигород-Лютовиска-Стар. Самбір і т. д.)

О. Тит Войнаровський
* 16/II. 1856; укр. нап. дем.
(Галичина; округ: Печеніжин-Коломия-Жабе-Кути і т. д.)

Др. Станислав Дністрянський,
* 13/XI. 1870; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Рава руська-Унів-Немирів-Яворів і т. д.)

Др. Олександр Колесса
* 24/IV. 1867; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Теремовля-Микулинці-Будзанів і т. д.)

Др. Микола Лагодинський
* 21/X. 1866; укр. радикал.
(Галичина; округ: Войнилів-Долина-Рожнітів-Калуці і т. д.)

Др. Євген Левицький
* 17/I. 1870; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Обертин-Товмач-Золотий Потік і т. д.)

перва в кількох послідних роках і примусово існує в одній лише Німеччині та для робітників копальняних у Франції. Крім того є окремий рід асекурації на старість, заведений в Данії, але є се в сути річи нічо більше, як розширений закон о удержуваню убогих. Інші держави не перейшли ще до асекурації примусової і загальної на старість, а одна одинока Австрія збирає ся доперва до сотвореня того рода закона, як се заповіджено в престольній промові цісаря при сегорічнім отвореню парламенту, (першого австрійского парламенту з загального права голосованя).

Забезпечене на старість і на случай тревалої фізичної немочи (тзв. інвалідів) введено в Німеччині зак. з 22 червня 1889 р. Полягає воно на тім, що кождий робітник в Німеччині мусить асекурувати ся, почавши від 16 року житя, а має право до побору річної ренти на случай, коли стане інвалідом або осягне 70 рік віку. За інваліда уважає ся вже кождого, хто наслідком довше треваючої немочи (понад 26 тижнів) може заробити що найвисше третину того, що заробляє робітник того рода при повноті своїх сил. Фонд асекураційний творить ся в той спосіб, що від кождого робітника складає ся до фонду премію асекураційну, яку числить ся від тижня роботи. Премію тоту платять по половині робітник і роботодавець в формі марок, як се є в звичаю при тзв. почтових касах ощадности. Робітник дістає річну карту і заліплює єї що тижня марками. Аби мати право до ренти треба: а) для ренти з причини немочи уплатити премію за що найменше 100 тижнів (отже бути вже заасекурованим що найменше через два роки, а б) для ренти на случай старости уплатити премію через що найменше 1200 тижнів (отже бути вже заасекурованим що найменше через 24 літ). Премії є незвичайно малі, від 14 фенігів (около 17 австр. сотиків) тижнево, а ренти виносять всіляко: від 60 марок річно до 180 з додатками. До кождої ренти доплачує держава від себе річно по 50 марок із фондів державних. (1 м. = 1 К. 20 с.).

Обезпечене обнимає усіх робітників, отже як робітників фабричних, так і робітників, занятих в господарці рільничій та лісовій. Товариствами асекураційними управляють самі робітники на спілку з роботодавцями і під проводом та надзором держави, яка поносить також сама із своїх фондів усі кошти адміністрації.

Асекурація на старість в Данії полягає на тім, що кожда убога одиниця, яка осягнула 60 рік житя, має право домагати ся постійної ренти, яку означає відносна зверхність громадська. Половину такої ренти платить дотична громада, а другу половину поносить держава із фондів державних. Данія — край невеликий, а удержує в повисший спосіб по-верх 40.000 старців річно та хоронить їх від нужди і жебрацтва.

*

Отсе є коротко зібрані постанови що-до охорони праці в поодиноких державах. А коли приглянути ся близше тим постановам, то бачимо в них одну велику хибу — всі ті закони хоронять працю робітника промислового, головно фабричного, а лишають зовсім на боці охорону праці людей, що роблять коло землі. Так отже сільські, хліборобські

Наші парламентарні послы II.

Др. Кость Левицький
* 17/XI. 1859; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Бережани-
Рогатин-Болехів-Бурштин-
Болшівці-Журавно і т. д.).

Антін Лукашевич
* 1873; укр. нац. демократ.
(Буковина; округ: Заставна
і т. д.).

Др. Теофіль Окуневський
* 7/XII. 1858; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Мельниця-
Борщів-Заліщики-Городенка-
Тлусте-Стрий і т. д.).

Іля Семака
* 19/IX. 1866; укр. нац. дем.
(Буковина; округ: Кіцмань-
Садагура і т. д.).

Микола Спинул
* 5/XII. 1867; укр. нац. дем.
(Буковина; округ: Чернівці-
Сторожинець-Серет і т. д.).

Тимотей Старух
* 27/XII. 1860; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Бережани-
Рогатин-Болехів і т. д.).

Др. Данило Стахура
* 21/XII. 1860; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Ярослав-
Радимно-Любачів і т. д.).

Др. Кирило Трильовський
* 6/V. 1864; укр. радикал.
(Галичина; округ: Печеніжин-
Коломия-Жабе-Кути і т. д.).

О. Йосиф Фоліс
26/X. 1862; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Львів (пов.)-
Винники-Городок-Щирець).

робітники, а даліше і дрібне селянство є позбавлені і досі тої охорони, якою користує ся населене міське, промислове та фабричне.

З двох великих галузей охоронного законодавства праці ми бачимо, що охорона робітника з причини віку, пола або хвилевої недуги по всіх державах відносить ся тільки до робітника промислового і фабричного, хоч робітник сільський находить ся дуже часто в гіршім положеню, ніж робітник фабричний, а заробляє далеко менше, ніж найгірше платний робітник в заведенях промислових по містах. Виїмком на поля дотичного законодавства є Німеччина, де — як сказано — законом з р. 1885 розширено закони охорони праці з причини недуги й каліцтва також на робітників, занятих у промислі рільничім.

Подібне положенє що-до охорони праці з причини віку, пола (жінки) і каліцтва, — як і хлібороби — займає також промисл домашний та ремесло. Тими бідаками, що в душних темних хатах гарують за лиху плату цілі дні а навіть і ночі, аби лише удержати дрібний промисл та ремесло в конкуренційнім бою з промислом фабричним, законодавство рівнож не займає ся — їх полишено власній доли, хоч ся доля буває нераз дуже тяжка, ще тяжша, ніж доля робітника, занятого роботою при рілї по панських дворах. Тільки Англія, Швайцарія і Німеччина зробили тут перелім та взяли й сих бідаків під крило охоронного законодавства, однак хоч від першої в тім напрямі реформи (зміни) в Англії минає вже близько 30 літ, то иньші держави якось не кваплять ся піти за сим гарним та похвальним приміром.

Що-до другої галузи охоронного законодавства — примусової асекурації на старість та забезпеченя інвалідів, то, як знаємо, в тім напрямі зроблено початок лише в Німеччині і з робітниками копальняними у Франції, тож о такій асекурації селянства й дрібних ремісників нема й бесіди. Асекурація інвалідів та старців, заведена в Німеччині, обнимає що правда — всяких робітників — як промислових так і рільничих — але власне ся охорона людей працюючих надає ся дуже добре до того, аби єї завести також для дрібних господарів сільських (отже у нас приміром цілої верстви селянської) та ремісників. Прецінь положене ремісників і селян-хліборобів є того рода, що майже жаден з них не має можности відкладати гроша на „лиху годину“ і тому, коли прийде старість або повна неспосібність до праці через недугу чи каліцтво, то такий чоловік, що нагарував ся тяжко ціле своє житє, сходить майже на жебрака, або висить при родині як неужиточний зробок, та буває справді нераз великим тягарем для громади, в якій жив, або родини. Примусова асекурація таких людей є отже цілком на місци, а опіка громадська над так званими убогими зовсім не вистарчає, не кажучи вже про те, що є пониженєм для чоловіка, що чесно заробляв на хліб своє житє, жити з милостині чи то громади чи взагалі добрих людей.

Коли запитати ся про причину, для якої законодавство охоронне лишило так на боці населене сільське хліборобське і ремісничє, то єї дуже легко відгадати. Тепер скрізь по державах бере поволи верх

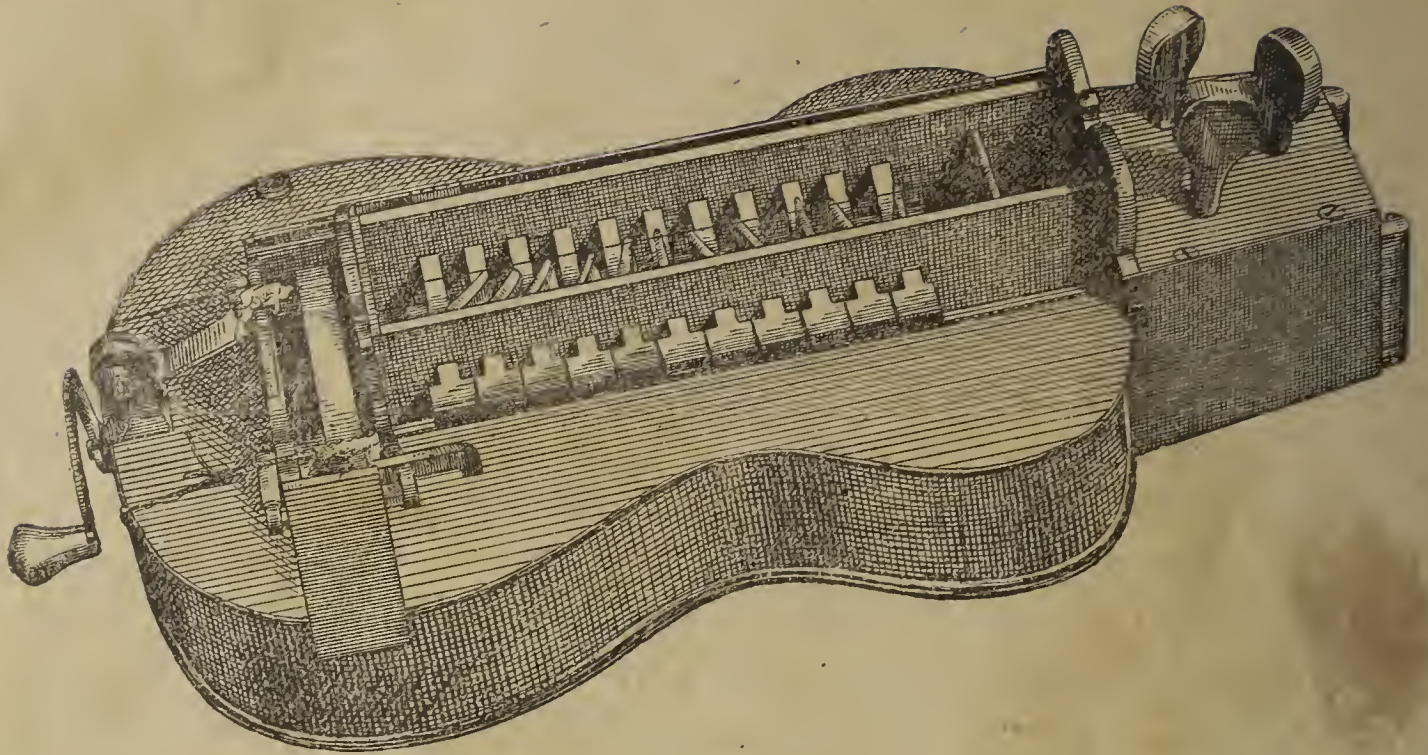
промисл фабричний, повстають великі заведеня промислові і ростуть великі міста, а через те і населене міське зачинає брати в державах перевагу над людьми, що живуть по селах. По парламентах маємо скрізь дуже багато заступників міських промисловців, міських купців та і міських робітників, а за те людей, що заступали-б селян і розуміли їх потреби став відносно що раз менше. Також і дрібний промисл упадає, бо його убиває фабрика і тому не диво, що ремісниками — так як і селянами — нема кому зайняти ся, тим більше, що число працюючих при ремеслі та при промислі домашнім супроти зросту фабрик і конкуренції що раз більше упадає.

Наша австрійська держава ладить ся також до розширення охоронного робітничого законодавства, що є наслідком заведеня у нас загального права голосованя до парламенту. Престољна промова при отвореню сего парламенту заповіла, що вже в короткім часі предложить правительство до ухваленя закон о примусовій, державній асекурації робітників на старість і на случай тревалої неспосібности до праці налад такогож законодавства в Німеччині. Та тут треба власне побоювати ся, що навіть Австрія, в якій є багато країв майже чисто хліборобських, не зверне як слід уваги на населене сільське і схоче обмежити ся виключно на робітників промислових та фабричних. Буде отже річю заступників нашого народа майже виключно хліборобського й ремісничого, послів з руско-українського клубу постарати ся, аби наше селянство не вийшло з порожними руками, але аби і воно мало користь з тої переміни, яку принесло заведене загального права голосованя¹⁾. Річею клубу буде передовеім постарати ся, аби ті закони, які вже існують в Австрії про охорону робітника фабричного й промислового з причини віку, пола та недуги або каліцтва, розширено також на робітників, зайятих в промислі рільничім, робітників зайятих по дворах й службу лісову — а відтак щоби новий, проєктований доперва закон про асекурацію старців і інвалідів розширяв ся також на стан селянський, дрібноміщанський та тзв. верству ремісничу. Бідний чоловік зложить легко кілька корон на рік на асекурацію — особливо, коли рівночасно знизить ся податки від деяких артикулів конечних до життя прим. соли, нафти і цукру — а буде мати певність, що як — хочби по двох роках плаченя премії — стане ся через хоробу неужитком, або дійде до старости літ, то не буде потребувати ходити по жебрах та бути тягарем для громади та своєї родини. Населене сільське, рільниче та ремісниче, гарує так само, коли не гірше від робітника фабричного, тож заслугує вповні на те, аби і воно стало ся учасником сих добродійств, які принесло з собою новочасне тзв. соціальне законодавство.

Др. Евген Левицький.

Відень, в жовтні 1907.

¹⁾ Пос. Др. Евген Левицький — як звісно — поставив вже в осени в імени українського клубу в радї державній внесенє: 1) аби законодавство охоронне робітниче розширити також на ремесло й промисл рільничий — 2) аби асекурація інвалідів і старців обнімала також селянство та ремісників. Внесеня сі вже передано дотичній комісії. *Прим. Ред.*

Л і р а.

Лісця про правду і жеправду.¹⁾

Ой сей сьвіт, ой сей сьвіт великая зрада,
Що по всьому сьвіту настала неправда!
Чи ти правдо вмерла, чи ти заключена,
Що тая неправда увесь сьвіт зажерла?
Бо тепера правда стоїть у порога,
А тая неправда сидить конєць стола;
Бо тепера правду під нозі топтають,
А тую неправду трунком наповають;
Бо тепера правда сидить у темниці,
А тая неправда з панами в сьвітлиці;
Бо тепера правда сльозами вмиває,
А тая неправда з панами гуляє.
Нема в сьвіті правди, тільки рідна мати!
Ой де би її могли в сьвіті позиськати?
Ой де-б її могли в вічі увидіти,
Орловими крилами могли-б ми летіти.
Бо тепера сьвіту конєць приближив ся:
Хоч рідного брата тепер стережи ся.
Він з тобою їсть, пє, а враз бесїдує,
А на серці злість має, неприязнь готує.
Хто по правді судить, то того карають,
А хто не по правді, того поважають.
Ой хто буде правду в сьвіті визначати,
Зошли єму Господь що день благодати!
Сам, Господи, правда, що хвалшує зраду!
Перед страшним судом усі вбачим правду.

¹⁾ Отсю лірницьку пісню переклав учений Альфред Рамбó на французьку мову і помістив в своїй книзі „La Russie épique“. Основний розбір єї помістив др. Іван Франко у LXX-ім томі „Записок Наук. Товариства ім. Шевченка“.

Русь — Русини — Українці.

В давних часах Київська земля і нарід над Дніпром мали називати ся Русь. Не знати, чи се назва наша чи чужа. В староруській мові слово русь значить жовтий (русий, русявий), а слово Русь значило би жовтоволосі люди*). Такими жовтоволосими могли бути справді або наші давні мешканці Київської землі або ще скорше русі (= руді) Скандинавці з півночі, заїди, що з давнього давна в наших військах служили. Назва народу Русь стала скоро звісна й Арабам й Грекам-Візантійцям, які стояли в живих зносинах з Київськими людьми (= Русю). В писаних памятниках X і XI столітя находимо назву Русин. І так в договорі Руси з Греками з 911 р. читаємо: „Коли який Русин убіє християнина (Грека), або християнин Русина, то нехай буде покараний смертю там, де убив“. Тої самої назви (Русин) уживає ся ще кілька раз, як в сім договорі так і слідуєчим з р. 945. В „Правді руській“ Ярослава Мудрого говорить ся про Русина в значіню безоружного, спокійного-мешканця. В „Слові о полку Ігоревім“ стрічаємо трохи відмінну назву: Русичі.

Греки старали ся своїми буквами назву Русин — Русини вірно написати і наше м'яке **сь** виразили своєю буквою **ϑ**, яка у них тепер (а відай вже й тоді), вимавляла ся подібно до легонького **с**. Та народи західної Європи, отже Французи, Німці і т. и. читали і читають грецьку букву **ϑ** так як латинське **th** або **t** і звідси взяла ся латинська назва нашого народу **Rutheni**, німецька **Ruthenen**. Ся назва прийняла ся в західній Європі тим лекше, бо у латинського історика Цезара є згадка, що один кельтійський нарід в теперішній Франції називав ся також **Rutheni** або **Ruteni**. Великі литовські князі підписували себе також князями або королями Литовців і многих Русинів (**Ruthenorum**).

Назва Русь перейшла з нашими князями до московської землі, а тепер в Росії руська земля, руський нарід значить тільки, що російська земля, російський нарід.

Отже щоби не було непорозуміння, стали наші люди називати свою землю Україною, назвою також дуже давною, а у нас добре вже звісною завдяки пізнаваню історії українських козаків і читаню поезій Шевченка. Україна значить отже то саме, що давна наша Русь, Українець то саме, що давне Русин, а український то саме, що руський.

Тому й не диво, що наші письменники називають наш нарід то руським то українським, то навіть русько-українським, хочай найліпше було би писати все лише: український. Для Німців, які не привикли ще до назви **Ukrainer**, треба в скобках побіч **Ukrainer** писати **Ruthenen**, але ніколи **Kleinrussen**, бо Німець не робить різниці межі **Grossrussen** а **Kleinrussen**, але уважає оба народи Росіянами.

Др. Остап Макарушка.

*) Подібно називали ся Половці від полов'ї краски тіла.

Антошкови П. (Азъ Покой).

Ще и языки аггелськими глаголю, а якъ
же не имамъ, какъ ми всть польза?

Діалект, чи самостійна мова?
Найпустійше в сьвітї се питанє.
Міліонам треба сього слова,
І гріхом усяке тут хитанє.

Міліонам треба сьвітла, волї,
Треба вміти, як їх добивать ся.
Поки стогнуть кволі, мерзнуть голі, —
Нам в Параски ласки дожидать ся?

Як твій брат із голоду вмирає,
А його ти накормити вступиш,
То чи ждеш, аж срібну ложку купиш,
Чи береш букову, що він має?

Як твоя у річці тоне мати
І кричить: „Ратуйте мене, Антошку!“
Будеш ти на гарний човен ждати,
Чи їй кинеш першу-ліпшу дошку?

Зви се діалектом, зви жаргоном
Тую дошку, ту букову ложку,
А вона лунає відгомоном
В міліонах серць живих, Антошку.

Хай та мова вбога в славнім роді,
Хай московська, польська, чеська краща, —
Поки служить Матери в пригоді,
То вона культурі не пропаща.

Хоч в сусіда там пиха богацька
У порфірі сьєє та атласі, —
На чуже богацтво ми не ласі, —
Ласа лиш твоя душа жебрацька.

Бідні ми, як конї на припоні,
Збогатить нас труд на рідній ниві:
В діалекті чи хоч би в жаргоні,
Будемо багаті і щасливі.

Діалект, а ми його надишем
Міцю духа і огнем любови,
І нестертий слід його запишем
Самостійно між культурні мови.

Іван Франко.

Наші парламентарні послы III.

Григорій Цеглинський
* 9/III. 1853; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Перемишль-
Нижанковичі-Динів-Мостиска-
Добромилі і т. д.).

Др. Евген Олесницький
* 5/III. 1860; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Медичні
Стрий-Сколе-Жидачів-Мико-
лаїв-Ходорів і т. д.).

О. Стефан Онишкевич
* 21/XI. 1861; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Судова
Вишня-Рудки Стара Сіль-
Самбір).

Яцко Остапчун
* 4/VIII. 1873; укр. соц. дем.
(Галичина; округ: Козова-
Тернопіль-Збараж і т. д.).

Др. Володимир Охримович
* 28/V. 1870; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Мельниця-
Борщів-Заліщики і т. д.).

Михайло Петрицький
* 5/XI. 1865; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Скалат-Під-
волочиска-Грималів і т. д.).

Др. Евген Петрушевич
* 3/VI. 1863; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Сокаль Ра-
дохів-Зборів-Броди і т. д.).

Єротей Пігуляк
* 16/X. 1851; укр. нац. дем.
(Буковина; округ: Станівці-
Вашківці в. Черемошем і т. д.).

Юліян Романчук
* 24/II. 1842; укр. нац. дем.
(Галичина; округ: Войнилів-
Долина-Рожнітів-Калуші і т. д.).

Зруйнований вал.

(Фантазія Григорія Гершунього).

На півночі дикій, похмурій, де холодний вітер своїм ледяним подихом грозить всьому живому, де старі сосни й ялиці, покриті студеним покровом, лиш рідко коли бачать усміх і любощі весняного сонця — раз якось вривався широко у море безкрає гранітною скалою величезний вал, споруджений людською рукою.

Високо і гордо піднявшись над уровень бурливого моря, сьміючись над зусиллями филь, стояв він — великанський і чорний.

І морські филі, могутні й свободні филі стрічались із гранітною перегородою, що спинювала свободний їх біг, — і вела ся боротьба вікова і довго змагали ся з перегородою могутні, свободні филі, аж зломилася її непокірлива воля.

І весняним маєвим ранком, як тільки зас'яло над морем проміне сонця яркого, тоді сильніше від ізмарагдів влискують ся переливаня сріблених филь, а филі граючись і пустуючи над непроглядною безоднею моря, сьпівають пісню про вікову боротьбу із гранітною стіною.

*

*

*

Неначе вільні небесні птиці, були свободні морські филі.

Буря-мати вколисувала їх піснею і в безтурботних радощах котили ся вони у мрачну далеч. Та похмурий і злющий тиран, завидуючи филіям їхньої долі, захотів позбавити їх свободи, щоб не несли ся гордо над могутною морською безоднею, щоб гуляючи, не сьміялись до яркого сонця й лазурового неба.

Післав він послушних рабів.

Покірні володаревій воли взяли ся раби за роботу: добували із земельного нідра холодні скали й метали їх у морську безодню.

І море звеселіло.

Весело дивити ся филіям, як скали спадають на дно; скачуть, пустують, голублять понурі скали.

І шепчуть хвилі: „Щож то за розкіш! Із нідра холодної землі прийшли до нас гості понурі.

Зустрінемо їх піснею шумною, загреємо теплим привітом і коханням і в рідному морю будемо разом гуляти й прославляти сьвітло й свободу!“

Весело молодим филіям.

Тільки мати-буря та батько-гураган проводять гостей злбним свистом, мрачно дивлять ся на скали.

А скали все падають і падають у море, лягають щільно одна попри другу, ростуть суцільною стіною, зачинають натискати на морські филі, стають на перепоні їх свободному шляхови.

Змішалися філі, боязко дивляться на скали похмурі; се вперше їм шлях перегороджено, перший раз їм сковано волю...

І бистро линули вони далі, ударилися грудию об скали — із стоном назад відхлинули... Стіна холодна, неприступна.

Здрігнулося море...

Мчуться хвилі понурі. „Зрада, зрада!“ — кричать. „Ми їх як друзів прийняли. Свободу, свободу у нас вони вкрали!“

Ридає мати-буря. З ревом і плачем мчиться батько-гураган.

„О, скали, грізні скали! Колись і у вас свобода була, колись і ви волею віддихали; навіщож ви у діток наших волю закрали?“

Насупились грізні скали. „Не наша в тім воля“... пронісся їх одвіт понурим стоном; зловіщо повисли над морем німі громади...

Помчалася мати-буря, помчався батько-гураган із свистом і плачем понад море. Скликають філі, несуть їм вістку нещасну:

„О філі, нещасні філі! Погибла, пропала вже воля! Віднині ви вже раби“...

І сумно вони геть пігнали.

І завмерло море...

Старі могутні філі заховались у морську безодню; не будить їх буря, батько-гураган їх не кличе... І філі котяться сумно, — ні сьміху вже не чути, ні пісні про славу свободу; і сонце сьвітить так тьмаво над ними і нахмарене небо тай так сіро довкола...

Тільки молоді філі часами, у суворій неволі втомившись, відважним військом збірались, самі проти ворога зброїлись...

Грудь при груді ударять об гострі скали — дарма! Німі громади не дрогнули... Тільки гучним відгомоном стогін розлягається — то стогнуть розбиті груди хоробрих завзятців...

І плакало море...

Минали роки... І не мало їх пройшло... Богато филь молодечих о скелі свою грудь розбивало і що раз сумнійше ставало довкола...

Вгамувалися філі, притихли... „Будемо ждати, будемо сил набирати...“

Ішли роки.

Набрали сили молоді філі, розігнали гінців на всі сторони, щоб дрімаючих будили і всі філі до бою із скелями звали.

Старі філі головою сумовито хитають. „Немає в нас сили і пориву не має... Деж нам боротись! Де нам із скелями змагати ся!“

Кинулись філі-гінці рідні шукати, щоб прикликати матір-бурю й гурагана-батька... Вганяли по морю — не нашли. Зустріли їх у гірських цілинах.

„З привітом, з поклоном до вас рідних ось тут ми гінцями прибули. Покиньте тісні гори, лийте у море безкрає!“

Пірвіте постидні кайдани, що духа братів скували!

Вдуньте в філі старечі духа життя і жажду свободи!

Зберіть ви військо завзяте і нуте дружно рушайте на скали!

Не страшна нам боротьба і смерть нас не злякає... Колиб тільки море стало свободне!

Із тремтінням забило ся серце матері-бурі, вогнем запалала кров вітця-гураґана.

Слова гінців нагадували їм старі добрі роки.

Поглядом ласкавим обкинули старці молодечих гінців.

Із гірських щілин котить ся могучим рокотом у безкрає, сине море клич їх зазивний: „Ми підем, ми підем свободу, свободу спасати, свободу спасати! Вставайте могутнії филі. Розбийте окупи волі, зруйнують перегороди!“

Могучий був той клич до бою. Як порив вихру, як громовий удар, поніс ся він сильно над морем, будив із сну сплячих, старим молодість вертав, відвагу і бодрість давав.

І филі послушні боєвому кличеві вставали, котились до бою.

Над морем нависла глуха ніч. Чорні хмари посупили ся довкола, аж ось загомонів вперве поклик могучий. Зі сходу на захід, з півдня на північ збирали ся филі, у стрійні боєвії лави ставали. Молоді филі відвагою палають, перші до приступу рвуть ся. Громом буря над морем промчала, — гураґан їй на поміч несеть ся.

Заревіла буря, загоготів гураґан...

Бій розпочав ся.

„Вперед, могучіі филі! Свобода або смерть!“ з кличем воїничим на понуру стіну понесли ся.

Задрожали насуплені скали... филі вже близько... Мчать ся все швидче і швидче, груди вперед висувають, грудню вдарили об скелі — впали як мертві.

Приски піни горячої як кров, хлинули високо під небо, обмили, диміючи й розкудовчуючись, холодніі скелі...

Стогне мати буря... „Діти, ріднесенькі діти! Вже перші упали, вас ще багато упаде, та зломимо силу ворожу!“

Море клекоче...

Мчать ся филі, щоб впавших заступити... Які грізні вони і могучі!

З грюком і ревом попадуть на гострії скали, відскочать назад, знов ударять і розбиваючись, кличуть братів помагати.

Кріпко стоять скали.

І настав ранок — сірий похмурий ранок. Все стоять ще скали неприступно, все ще свище над филями буря. А филі гинуть без впину, об гострії скали дроблячись, розбиваючись...

Та понуро неустрашимо котять ся що раз то нові филі і нема тим грізним филям ні кінця, ні межі їм не має.

Море зійшло з берегів; всі филі в одну зібрались дружини. Стогін і рев станув над морем.

І сам злющий тиран тепер злякав ся, що скелі на море насунув. Люте серце на вид могучого натиску филь здригнуло ся.

Повний страху він радби тепер розкинути скали і вернути могучим филям хоч дрібку свободи.

За пізно, тиране! Вже филі не плачуть, вже филі не молять. Надто багато тут филь вже погібло, надто солодка в пімста за погібших! Не має злагоди.

Як могучі льви понесли ся старі филі молодим на поміч! Розсинались білії кудрі.

Довкола земля задрожала і сонце на небі померкло...

Несе їх батько-гуратан, кидуючи з страшною силою на скали... Із понурою відвагою на поклик, могучої бурі зловіщо і грізно мчить ся нова, боєва лава.

Довкола чути: вона або скине холодні скали, або море могилою стане для неї.

Мірно, без ляку несеть ся наперед. В стіну грянула дружно — задрожали скали під ударом могучим.

Филі завмерли. Відскочили назад, з буйним шалом метнули ся в друге...

В боротьбі все помішало ся.

Стогін і грохит станув над морем і здавалось, що море зо дна підняло ся та з небом злило ся.

І рушили ся скали...

Під послідним ударом вони подали ся та зі зловіщим шумом кинулись у морську безодню, де лежали погібшії филі...

— Геть, постидні трупи! — Рече море сквненим скалам: Тут могола відважних борців за свободу, тут лежать молоді филі!

Розстушило ся морськеє дно і в понуру безодню кинулись скали з проклоном... „Чиж вина се наша?... Филлям слава, нам вічний стид за діло постидне...“

Лькує море безкрає. Воно побідило могутнюю силу ворожу...

І свобідно котять ся филі і славлять погібших борців, що молодим житєм вернули свободу своїм братам.

Слава погібшим, а живучим свобода!

З рос. переклав *Яр. Весоловський*.

Вони — обідрані, розбуті...

Вони — обідрані, розбуті...

Бліді, голодні і німі;

В кайдани, в сталь міцну закуті,

В кривавих ранах і ярмі, —

Сьогодні більше не раби:

Лунають гасла боротьби!

Ще вчора йшли вони за ґрати,

Терпіли мовчки глум катів,

Ще вчора могли їх топтати

І сікти дротом батогів —

Раби — сьогодні не раби:

Блищать знамена боротьби...

Вони — гроза, вони. — герої:

Їх гнів героями зробив

І верх за ними буде в бої

Сам Бог попереду рабів!!

Ти чуєш грім? грімлять раби:

За нами успіх боротьби!

Олесь.

Про гостець (ревматизм).

Богато говорить ся між людьми про гостець. Чи кого заболить рука, чи нога, чи плечі, чи поперек, кождий домірковує ся, що се мусить бути певне гостець! Тай справді недуга ся є дуже часта. Але треба і се знати, що не кождий біль, котрий доскулює чоловікови, мусить бути зараз гостець. Дуже часто походять болі від чого иньшого, приміром від недуг нервових, запальних і т. д. Тому треба дуже добре уміти пізнати, що є властиво гостець, які є його роди, і чим він ріжнить ся від иньших недуг?

Розріжняємо три роди гістця. Перший є так званий кістний, другий мязовий, а третій сугставовий. Хоч і перший і другий можуть появляти ся в ріжних видах, то найчастійше третій оказує ся в двох ріжних образах хоробових. Він може бути або такий, що комусь раптом напухнуть сугстави (сю недугу називають звичайно запаліне сугставів), або знов такий, що комусь потрохи сугстави починають грубіти (звичайно пальці рук або ніг) а згодом повикручують ся. Є се та недуга, котра зве ся також артритизм, гіхт (з німецька), а по науковому подагра (podagra).

Перший рід ревматизму, так званий кістний є то та звісна, часта недуга, коли хорий нарікає, що його лупає в костях. Десь ні сіло ні пало, чи з простуди, чи як хорі часто кажуть, при зміні повітря, починає лупати в костях, що не раз годі й видержати. Часто буває такий біль в ночі. „Доки“ каже хорий „чоловік ходить, то ще-ще, але в ночі і ока не дасть зажмурити“. Такий гостець костий є справді дуже частою недугою, але і се треба знати, що не кождий такий біль мусить бути ревматичний. Часом болять зразу лише кість, а відтак почне порохнявіти. Часом знов, і то найчастійше в костях лица і черепа голови буває се так званий біль: невральгія. Тож не треба собі такі болі легковажити, і все спихати на гостець, бо иньшого лічення потребує гостець а иньшого тамті недуги. Про ліченє гістця кістного скажемо одісля разом, коли скінчимо і про гостець мязовий, бо ліченє обох є однакове.

Гостець мязовий є тоді, коли чоловіка болять (рве, стріляє) у мязах, себто у м'ясі. Се може бути в ріжних частях тіла. Не раз болять мязи в шиї, а біль сей доскулює найгірше як раз тоді, коли чоловік поверне головою, тому такий хорий боїть ся крутити головою і тримає її криво. Кажуть тоді, що хорому вязи скрутило. Иньшим разом болять поперек (крижі). Сей біль повстає не раз раптом несподівано, так якби що прошибло через поперек, або перестрілило, тому називають сю недугу також постріл. Чоловік такий не може повернути ся ані зігнути ся без страшного болю (говорять, що подвигав ся), а як біль опісля і попустить, то не раз хорий ще довший час не може добре підвести ся і ходить як переломаний. — Не раз знов болять

мязи в раменах і на грудях, або і між ребрами, тоді чоловік не може махнути добре рукою і має болі при пчиханю, кашлю, а навіть і при звичайнім віддиханю. — Дуже треба вважати, що такий біль у грудях а головно між ребрами може походити не лише від ревматизму, але ще частійше буває він від подразнення або і запаленя болони легких (олегочної), проте не треба собі такий біль легковажити. Рідко коли буває також ревматизм голови (тут частійше лучає ся біль нервовий), але буває нераз, що болять мязи на голові головно тоді, коли рушати шкірою на голові (при морганю).

Перебіг сих недуг се є ревматизму кістного і мязового може бути двоякий, або гострий, або так званий проволочний. Гострий гостець не протягає ся довго. Зглядно вже по кількох днях болі попускають, хорому стає легче, лишає ся тільки через якийсь час склонність до навороту недуги.

Інакше є при проволочнім (хронічним) ревматизмі. — Тут тривають болі довго і звичайно не тримають ся вони одного місця. — Вони легчають звичайно при гарній погоді, а скоро збирає ся на дощ і слоту, починають наново допікати. — Так буває нераз роками і навіть у дєкого і через ціле житє. — Такі хорі на проволочний ревматизм то є ті звісні ворожбити чи пророки погоди. — „Ого, каже, певно збере ся на слоту, бо мене вже ломить у носі або руці“ і т. и.

Розпізнати з певністю гостець буває нераз легко, скоро він є гострий і легчий; тяжше буває розпізнати проволочний гостець. — Треба дуже добре пам'ятати, що і сила иньших недуг починають ся зразу болями в поодиноких частях тіла. — От як сказали ми перше, болі між ребрами можуть бути початком запаління олегочної або навіть легких (колька). Болі в голові можуть походити від болю нервів (при пропасниці), або болю зубів. — Болі в ногах можуть бути також нервові (ісхіяс), або походячі від висхнення шкіу в хребті (тяжка недуга, звісна під іменем табес, tabes). Часом бувають болі від порохнавіня костий. — Болі в крижах головно у жінок можуть походити від недуг органів черевних, найчастійше недуг матичних. — Проте кождий, кому довший час долягають подібні болі, похожі на ревматизм, повинен на всякий случай порадити ся з лікарем, а не спустати ся на се, що то пuste, перейде, — аби з тих болів не виробила ся якась поважнійша недуга.

Якже лічити справдішний гостець? Ну, хвалити Господа, на сю недугу не бракує нам ліків. Можна певне сказати, що трохи не стільки є ліків, кілько хорих на сьвітї. Спитайте лише кого хочете, чи яку бабу, чи якого будь старшого чоловіка, а кождий дасть якусь раду.

„Ти, любчику, лише помасти шпелєром, і зараз слабість покине“. — А ні то таки масти простою оковиткою. — Хоч не тим то сим смаровилом, кождому вже щось помогло і кождий своє хвалить. — А хто письменний і цікавий, возьме газету в руки, а там між оголошеннями чудо що вичитає, нервотон, іхтиоментоль, сапоментоль, нерволь, „Rain-exPELLer“ з якорем, і сила-сила иньших з аптики аж на Уграх, самі

певнісінькі ліки на ревматизм. — Спитає хто: „на щож їх є так багато на світі, коли вже маємо один певний, то пощо ще другі вигадувати?“ — Ось бачите в чім діло! Тому їх так багато на світі є, що всі вони не певні. — Через те кождий і підхвалює своє. — Возьмеш одно, помастиш, — не помагав, кинеш. Возьмеш друге, те саме. — Возьмеш третє, стає трохи легше, — ось гадає собі хорий, се вже певний лік. Але не подумає, що вже час, аби недуга і сама попустила. — Один случайно взяв одно, другий инше, сей нібито виліччв ся тим, сей иншим, а правди в тім тільки, що кождий спірітус, як ним добре натирати, усмиряє трохи ревматичні болі, і то не так через діланє самого спірітусу, як більше через діланє натирання або як лікарі кажуть: масованя. У всіх проте ліках на ревматизм є головний складник спірітус (горівка) з якоюсь домішкою. Такий славний Rain-exPELLER (шпелєр), є нічо инше, лише спірітус з домішкою перцяці (папrika). Такий лік можеге собі дома зладити за чотири нові, а в аптиці за фляшку дасте 50 кр.

Тому кождий, хто дістане гостець і має сильні болі, повинен положить ся зараз до постелі і мастити болюче місце, найліпше звичайним спірітусом камфоровим або хріновим,] узяти на поти (гербату з липового цвїту), вигріти ся і випріти порядно в постели. — При тім добре є в тяжших випадках заживати саліцилеві порошки, котрі викликають також піт і усмиряють біль. Звичайно при такім ліченю ревматизм легчіє. — На крижі можна у чоловіка сильного поставити кілька пявок або сухі баньки. — Добре робить також плястер з гірчиці. — Скоро се ліченє не доведе до кінця, то треба конче робити купелі. Найліпші є купелі парові (лазня), а в дуже тяжких случаях сїрчані. — Також] і електризованє хорих місць робить не раз дуже велику пільгу, і вилічує стало навіть застарілі случаї.

Якже виглядає третій рід гістця, так званий суставовий? Сказано, що є їх два роди. Возьмім перший, себго той гострий. Є се недуга інфекційна (горячкова) і виглядає зразу так, як кожда инша горячкова, тяжка недуга, то значить: що чоловік чує ся цілий хорий. Перш усього приходить дрощ, хорого починає морозити, а відтак сильна висока горячка, котра доходить не раз до 40 степенів. Відтак починають боліти і грубіти сустави. Часом захоплює недуга дуже багато суставів, так що чоловік лежить безпомічний, як мала дитина. Частійше одначе запалюють ся лише декотрі сустави. Але вже в дальших днях перескакує запалїне на инші, до тепер здорові сустави, а первісні можуть поліпшити ся. Таким способом може недуга переходити з одного на другий сустав, трохи що не через усі, а декотрі находити вона і по раз другий. Лише виїмково чіпиться недуга лише одного сустава і уступає з него дуже поволи. Найбільше є виставлені на сю недугу сустави рук і ног. Сустави такі пухнуть і стають дуже болючі. Найменший рух, хоч би в постели, або утиск викликають нараз шалені, рвучі болі. При тім є біль голови, сильні поти. Моч є дуже червона і є єї дуже мало. Таким способом недуга ся воліче ся; раз вона погіршує ся, то знов по-

Козак-бандурист.

Рис. I. БРАНДТ.

ліпшує ся, аж з часом зовсім уступає, горячка спадає, болі легчають, а пухлена сустава никне. Недуга ся триває різно, часом 1—2 тижнів, часом протягає ся 4—6 тижнів і ще довше. Пересічно можна числити один місяць.

Звичайно кінчить ся недуга подужанєм. Але є бічні появи, котрі при сій недугі з часта виступають і можуть її дуже погіршити. Найчастійше бувають се недуги серця, а іменно: внутрішнє запалінє серця і запалінє серцевого мішочка.

Зразу і в лекшх случаях не оказують сї недуги тяжких появ, так що лише досьвідний лікар може їх відкрити. Але нераз бувають сї недуги дуже тяжкі і можуть бути навіть причиною смерти, а як переминуть, то лишають по собі погані наслідки, се є так звані хіби (вади, блуди) серця, котрі хоч не відразу, то часом навіть пізнійше пригадують ся і не ворожуть такому чоловікови довгого віку. Хорі звичайно не знають про такі можливі тяжкі наслідки недуги, і беруть собі, як то кажуть, таку річ „бай бардзо“, скоро не чують самі ніяких тяжких додегливостей. Тому нераз чудують ся, коли по роках дістануть біте серця, задишку і т. иньше, тай зголошуть ся до лікаря, а він питає: „чи вам коли не були спухли руки або ноги?“ „Та чому, були спухли“ каже хорий, „але то давно, як я ще парубком був.“ Анї йому в гадку не прийде, що теперішня недуга є наслідком тої старої. Другою частою, але вже рідшою бічною недугою при запаленю суставів є запаленє болони легких. Ся недуга вилічує ся ліпше, хоч зле вилічена може бути пізнійше причиною сухотів (чахотки) легких.

Окрім того лучають ся ще при сій недугі иньші випадки, як запаленє горла, різні наскірні висипки і таке иньше.

Недуга ся нападає найчастійше людей між 15—35 роком життя, і то в зимнійшій порі року, коли погода є змінлива.

Найзвичайнішою причиною сеї недуги є сильна простуда, то є: скоре остудженє огрітого тіла. Проте западають на неї звичайно такі люди, котрі з причини свого занятя є виставлені на перемоченє і скорі зміни теплоти і зимна (рибаки, злісні, пекарі, кухарки і т. д.). Проти сеї недуги уживали давнійше і уживають тепер дуже богато способів лічення. Але наука відкрила літ тому 30 дуже добрий лік, що називає ся саліциль. (Тепер є відміна саліцилю, що зове ся аспірина). Є то білі порошки, а мають ту дуже добру прикмету, що скоро хорий на запалінє суставів заживє їх кілька, то зараз болі в суставах устають і сустави стухають. Є се одним словом один з найліпших ліків, і хто ті порошки заживає, то певно коротше хорує і менче терпить муки. Тому дивно і сьмішно нераз чути таку немудру бесіду: „А що хорий ще ваш чоловік?“ „Господи — та ще і як, ні рукою ні ногою не може!“ „Таж привозилисьте доктора з міста“. „Та що з того, ми просили якоїсь масти, а він дав порошки; подумайте лише самі, чоловіка нога болить, а він каже порошки заживати, тай ми не давали“. „Може ви знаєте якої доброї масти, ужесьмо всі перебрали тай нічого не помагає“. А воно, бачите, ніяке смаровило не помаже, щобисьте, Бог знає,

чим мастили, лише тоті порошки помагають. Аж, як по вижиттю потрібної скількості тих порошоків болі уступлять, а лишиться штивність в сугавах, тоді аж починає ся иньше ліченє, як: натиранє хорих сугавів, відтак масованє (аби здобути назад гнучкість), теплі купелі, електризованє і т. д.

Меньше цікава для нас є недуга сугавів, коли зразу вони починають боліти, а відтак потрохи грубіють. Є то так званий артритизм (гіхт, подагра). Недуга ся находить звичайно богатих людей і походить вона найчастійше від надмірного уживана мяса і добрих напиків (вин), а мало руху. Дуже часто лучає ся та недуга в Англії і відти пішла назва подагра. Причиною сеї недуги є лиха виміна матерії, так що непотрібні складники не виходять з мочню, лише осідають в виді кришталіків мочевих в сугавах. Від того сугави дуже болять і пухнуть. Зміна способу життя, відповідна зміна їди більше тут поможуть, як усякі натираня хорих сугавів.

Таким способом подали ми більше меньше докладний опис всіляких видів ревматизму. Бачимо, що се справа не така проста і що нераз побіч звичайного домашнього ліченя, котре не вистарчає, приходять ся хорим уживати ще иньших способів ліченя, а іменно: купелів, а нераз навіть і виїздити до купелевих місць. На гостець помагають такі купелі, котрі мають у собі сіль і сірку. Можна такі купелі робити і дома, але вони не є такі певні, як купелі в купелевих місцях, а головно в таких місцевостях, котрі мають натуральну теплу воду (теплиці). Таких купелів у нашім краю нема, а найблизші від нас є на Угорщині в Піщанах і в Тренчині. У нас в Галичині є різні сірчані купелеві місця, але вони мають лише воду зимну, котру треба гріти, а про те і вони помагають хорим богато. Такі купелі є в Трускавци, Любіни, Пустомитах, Шклі, Підлютім.

Отсе ми нарочно розказали Вам так подрібно про гостець і його ліченя, аби Ви на примірі пізнали, яку вартість мають усі так перехвалювані масти і ліки, що їх дають апткарі без рецепти і котрі оголошують усілякі спекулянти по калєндарах*) та газетах. Усе те є врахованє на легковірність людей. Такий спекулянт розхвалить свій лік по під небеса, надрукує навіть подяки від знакомих собі людей, що той лік буцім то їм поміг, а чоловік читає, міркує, що се усе чиста правда, пішле гроші на перед навіть кілька корон, а дістане якесь безвартне сьмітє, що коштує спекулянта лише кілька сотиків. Та не лише одні смаровила та масти є безвартні, але так само усілякі кроплі. Ось приміром такий розхвалений Elsa-fluid з штудерної аптки десь у Крoації. Се чисті кпини з людей. Тому тепер заходять ся розумні люди коло того, аби в загалі власть заборонила містити такі оголошеня, і як знаємо, має бути вже внесене в Раді державній в тій справі від-

*) Аби не баламутити заєдно членів нашого Товариства, рішив головний Виділ не містити в нашім валєндари на будуче таких анонсів. Тому і в сім валєндари вже їх нема. Ред.

повідне внесенє. А поки що — остерігаємо наших людей перед такими оголошеннями!

Штука лікарська то велика і тяжка наука. Аби її виучити ся, треба до того багато літ і довгої практики з хорими. А аби знати, який є лік хорому потрібний, то треба перш усього докладно оглянути хорого. Тоді аж можна подумати, який лік був би для него добрий і звичайно лише один лік може бути добрий на одну недугу. Яким би способом було то можливе, аби хтось міг прислати кому справді помічний лік, як не знає добре що кому бракує, а ще менше в то можливе, аби один лік був добрий трохи не на усі недуги, як се мож вчитати в таких оголошеннях. Час огже мати розум і не давати ся піддурювати якому небудь дурисьвітови! Зрозумієте тепер, чому такі фабриканти тих славних ліків так залюбки пхають ся до людських газет та календарів. Вони дуже добре знають, де можна заробити. До газет великих для інтелігенції вони не смішать ся, шкода грошей, вони наперед знають, що ніхто нічо не купить. Тому пора і нашим селянам поводити ся, як слід людям зрілим і просвіченим. Киньмо на бік усі старі пересуди, а тримаймо ся того, що нас учить просвіта і наука!

Др. Евген Озаркевич.

М О Я Л Ю Б О В.

Не любив тебе я, Україно моя,
Як пес любить свою рідну буду,
Але поки житя, так як маму дитя
Щирим серцем любить тебе буду.

Я учивсь рідних слів не з пожовклих листків,
Не від книжників хитроучених,
А від темних лісів, від квітистих лугов,
Від перлистих потоків студених.

Не від шкільних лавок — я набрав ся гадок
Про минувшину ріднього люду,
А з казок-співанок парібок і дівок
На полях, у жнива, серед труду.

Буйний вітер летів від широких степів —
На розмову до мене у хату,
Гомонів і гримів про любов і про гнів.
Про криваву народню відплату.

Зимова довга ніч говорила про Січ,
Осінь смутком мене вповивала.
Весняна ж ясна ніч зачаровану річ
Про красу невмирущу кидала.

Твої ниви буйні, люди тихі, сумні
Стали рідними здавна для мене —
І минуть мої дні і у гробі мені
Не забути тебе, моя нене!

Богдан Лепкий.

Український бандурист Остап Вересай

Народні сьпіваки на Україні-Руси.

Найдавнішими народніми співаками на Україні-Руси були скоморохи. По думці Фамінцина вони появляють ся вже в XI. ст. Ї було два типи: билінні й веселі. Перші головно сьпівали дружинами і величали в своїх поважних билінах героїв із минувшини та сучасників собі князів. Другі брали участь у пирах, весілях та публичних забавах і звеселяли своїх простих слухачів легкими піснями та жартами.

Память про одного з билінних скоморохів, „віщого Бояна“, зберегла ся до наших часів. Творець безсмертного „Слова о полку Ігоря“ співає нам, що коли Боян творив пісню, то „соловієм розганявсь по мислей дереву, а сірим вовком ніс ся по землі, а сизим орлом попід облаки“; а коли „десять віщих пальців на живії струни покладав, то вони князям самі вже славу голосили“.

Противенством до веселих скоморохів були в старинній добі — каліки-перехожі. Вони співали релігійні пісні і так сказати-б учили простий люд моралі. Вельми до вподоби припали були вони побожному цареві, Олексієви Михайловичу: він кликав їх до себе і любував ся їх піснями. Натомість із цілої душі ненавидів той цар скоморохів: він видав навіть у 1648 р. проти них грамоту, велів непослушних бити батогами і нищити їм музичні інструменти.

Наслідком переслідувань Олексія швидко перевели ся скоморохи в місце заняли кобзарі-бандуристи, які виводять свій рід від калік-старців, що знаходили притулок у приютах та при церковних шпиталях.

За наших часів уважаємо кобзу за один і той самий інструмент, що бандуру. Але кобза і бандура — се не одно й те саме. І був час, коли ті два інструменти відрізняли ся. Фамінцин вияснює факт, що один і той самий інструмент має подвійне назвище так: стародавній інструмент замінив ся новим інструментом, подібним до старого, але удосконаленого, а потім лише перейшло старе назвище інструмента „кобза“ на новий інструмент, бандуру.

Слово ко́бза (кобоз, кобуз) — не наше. Воно вживало ся Половцями вже в XII. ст. і за наших часів скрізь відоме воно у азійських народів. Фамінцин здогадуєть ся, що ми перейняли кобзу від кримських Татар.

Кобза була найлюбіщим інструментом у козаків і у наших селян взагалі. У Запорожців вона звала ся „подорожною“. Як виглядала стародавня кобза, ми не маємо звісток. Із малюнків (al fresco) кієвсько-софійського собора вносити належить, що вона була подібна до бандури (без приструнків). На певне належить уважати кобзу струнним інструментом. У народній думі співаєть ся:

Нехай буйний вітер по степах пролітає,
Струни твої зачіпає...

У середині XVII. віку появляють ся на Україні-Руси — бандуристи. Фамінцин і Лисенко твердять, що бандуру винайшли Англіїці, що вона прийшла на Україну через Польщу. Гнат Хоткевич у своїм блискучім відчиті був противної гадки. Після нього наша бандура бере початку в Англії, бо й ніколи не була вона подібна до англійської: вона ніколи не мала плоского дна, ніколи не мала фесто-вих країв, ніколи не мала хорової системи струн, а навіть і спосіб на бандурі був і є у нас иньший. При тім усім характерною рисою нашої бандури є приструнки, яких не стрічаємо ні на одному інструменті у иньших народів і які на певне завели Українці. Тому то з огляду на цілу будову бандури, як і з огляду на її приструнки важати належить бандуру радше винаходом України, як Англії.

Форма теперішньої бандури різна: бувають круглі, подовгасті грушковидні; сталої якої будь форми нема, як нема і певного встановленого числа струн. Верхня дошка бандури зоветь ся „верхняк“ або „дейка“; нижня — „спідняк“. По середині верхняка прорізна кругла дірка — голоснік. Округлість бандури зветь ся „брямка“. Подовж нижньої часті брямки пророблена деревляна полоска, міцно прикріплена до брямки — се єсть „приструнник“. Струни ранійше всі були кишкові; до недавна вживали ся металеві і то головно мідяні; останніми часами вживають ся — сталеві. Струни навіязують ся до приструнка, який утримуєть ся дротом зачепленим за деревляний цвик. Ручка бандури кінчить ся головкою; на кілочках її навіязують ся струни.

Бандура, як уже сказано, будучи удосконаленим інструментом, перела кобзу, обнявши її назву. Вона була скрізь розповсюджена по українським народом, а навіть уживана визначними людьми у козацькому товаристві. Єдиною потіхою Запорожця була — бандура:

Струни мої, струни золотії, заграйте мні стиха,
Ачей козак-нетяжище позбудеть ся лиха.

Необхідним реквізитом козака були: шабля, люлька і бандура. Після знесення Запорожя, на кінці XVIII. ст., переводить ся бандура. Бандурист перестає бути співцем козаків, бо і самих козаків немає; з репертуару бандуриста убувають думи, а остають ся лише мильми та „гопаки“. Поет Яків Щоголів*) співає:

Невидющий і убогий,
З бідним гралом за плечем,
Він чвалає полохливо
За малим проводирем.

Із двора у двір заходить,
На бандурі виграва,

*) В „Акордах“ мильно приписано пісню „Український бандурист“ — Гнатови Хоткевичеві. М-ий.

А під звуки струн то псальму,
То про Лазаря співа.

„А заграй мені, кобзарю,
Про Підкову та Сомка,
Про Хмеля, про Дорошенка,
Ще й про грізного Сірка“.

„Ні, не знаю! Може грати
Попадиної біди,
Про Хому та про Ярему,
Та хиба Сковороди?“

„Як Чичіточка ходила
Гостювати до зятів?
Чи Міщанки, чи Дворянки?
Сих, так я-б тобі зумів“.

Грай, що хоч, бо й те ізгине,
Гей, ізгине, як туман!
Грай, лірниче невидющий!
Грай, останній з Могікан!

За такого „останнього з Могікан“ уважав ся до недавна і бандурист, Остап Вересай. Тимчасом XII. археологічний з'їзд у Харкові (1902 р.) показав, що ся гадка неправдива. На тім з'їзді прочитано декілька рефератів про кобзарів та лірників, і завдяки трудам Гната Хоткевича устроєно кобзарський і лірницький концерт. На невеличкім просторі двох повітів, харківського і богодуховського, і деяких сумезних місцевостній один лише Хоткевич начислив тоді 28 бандуристів і 37 лірників. Той же самий Хоткевич знає ще в однім повіті чернігівської губернії 6 бандуристів та 18 лірників. Видно отже, що бандуристи не загибли на Україні; навпаки вони живуть і при певній підмозі інтелігенції вони ще зможуть відограти національну ролю на Україні. Аби лише знайшло ся на Україні більше таких ентузіястів та енергічних трудівників, як бандурист — Гнат Хоткевич.

Лірники появляють ся у нас при кінці XVI. або на початку XVII. ст. Сліди існування лірницьких шкіл та цехів відкрили нам: Боржковський, Ефименко, Студинський і Гнатюк. Щоб стати лірником треба було насамперед іти на науку до старого лірника („вчений“, „благочинний“), і вчити ся у нього через 3—5 літ лірницької мови, молитов, гри на лірі, та релігійно-моральних, сатиричних і иньших пісень. По тім часі складав ученик „іспит“ перед збором лірників і діставав „визвілку“. Між новими лірниками а їх учителями не уставала звязь. Молоді лірники мусіли слухати старих, а коли котрий провинив ся, старі судили його на „відпусті“ або ярмарку. Тепер нема вже лірницьких шкіл ані на Україні ані в Галичині.

Лірники мали теж свої цехи з вибираним начальником, „нищенським“ цехмістром. Кожний член називався „товаришом“ і мусів платити певну суму до братської каси. Цех збирався в міру потреби: між иньшим також для покарання винуватців. Кари лежали в закупні воску для братської свічки, але давніше були й тілесні кари. Найбільше ганьблячою карою було обрізуванє торби; в такім разі ви-

Лірник.

новник тратив право жебраня. Обовязком лірників було дбати про удержанє в чистоті церкви. Тепер нема ніде ані цехів ані старшини.

Лірницька мова називається „лебійською“ (від лебій — дід); вона винайдена на те, щоб лірники могли порозумівати ся в присутності чужої людини.

Лірницькі пісні майже виключно релігійно-морального змісту.

Колись Лисенко сказав був: „Лірник живе-живе й буде жити: його сила й живучість в тому глибокому ліризмови, котрий так від-

повідает думному духови Українця“. Та на жаль число лірників що року зменшується так на Україні, як і у Галичині.

Лірник Златарський, якого слова можна вважати вихопленими з уст усіх лірників, як причину сього сумного факту подає: „ниволь-ньїсьсть“. „Підлих жибракію — скаржить ся той лірник перед В. Гнатюком — так збільшайи сьа, шчо йїх ў дубильт, бо они далєко ни ходьат; поколѳтит сьа ў свѳйїм сильї, ў сусьїднїм, тай вєрни сьа; льїрникѳви трєба пїтї дальши, а ту нивольа; приймай учнїю — ни вїплатит сьа, бо шчо з нїми робїти? Будєш йїх тримати на пїйцу, та на свїй кошт годувати, колї й ми не майим ш чоґо жїти!“...

Мих. Мочульський.

Возсоєдиненний Галїчанїн.

(Промова.)

Поважний зборе! хочу я
Вам розказать душі для втїхи,
Які Галїчина моя
Зробила в русскости успїхи.
Я дуже-б легко вам довїв,
Що ви тепер як Бог для неї.
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузі всерусскої ідеї!

Наш Галїч прагне вже давно
До матїнки прийти в обїйми.
Він зна, що захїд — то багно,
І він осьвїту схїдну прийме.
То певно так. Без зайвих слїв —
У вас ученї — Прометеї.
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузі всерусскої ідеї!

Письменство ваше — то для ран
Бальзам духовний. Всяк те знає.
Як жаль, що з твєрдих Галїчан
Нїхто нїчого не читає!
Але пошлїть їм з пять томїв
Хераскової епопеї...*)
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузі всерусскої ідеї!

Хоча тепер в краю моїм
Ще всї Русинами лишились,
Але вже стидно їм самим,
Що не в Москві вони родились.
Повїрте, що вони батьків

Соромлять ся з бїди тїєї.
Ах дайте, дайте сто рублїв
Слузі всерусскої ідеї!

У нас ще мова рїдна є,
Але я вияснив докладно
Переконання те своє,
Що в їй двох слїв не скажеш складно,
Що то єсть мова пастухїв,

А не суспїльности всїєї...
Ах, дайте, дайте сто рублїв
Слузі всерусскої ідеї.

У нас Шевченко єсть, я чув,
Але про його вже нї слова,
Який би гарний він не був,
Не бїльший він від Хомякова;
Хоч я того й не зрозумїв,
Дарма: voluntas fiat Dei!**)
Ах, дайте, дайте сто рублїв
Слузі всерусскої ідеї!

Над нашим краєм за наш край
Ми помстимось, ви так і знайте.
Хоч против нас усї, — нехай,
Нехай працюють, не вважайте.
Ось я до вас себе привїв,
Другї-ж усї — то все пїгмеї!
Ах, дайте, дайте сто рублїв
Слузі всерусскої ідеї!

Володимир Самїїленко.

*) Поет московський Херасков написав твір „Россіяда“, в котрій прославляє лютого царя Івана Грізного великим царем. *Ред.*

**) Най дієть ся воля Божа!

Взаїмжа поміч у звірят.

Люди звичайно думають, що межи усіми звірятами панує безнастанна заїла боротьба на жите і смерть. Та як приглянемо ся житю звірят близше, бачимо, що справа стоїть инакше.

Ось муравлі роблять всяку роботу в купині — плекають дітий, збирають засоби, будують кўпини, годують листні блощиці разом і добровільно. І хоча поміж ріжними купинами, а особливо поміж муравлями иньших пород, шаліють кроваві війни, то у тій самій спілці бачимо взаїмну поміч і самопожертвованне для загального добра. Два муравлі, що належуть до иньшої породи або до иньшої кўпини, уникають себе, як случайно стрінуть ся. Знов же два муравлі з тої самої породи, або з тої самої кольонії кўпин приступають до себе близше, пізнають ся ріжками — і як котрий з них голодний, а другий ситий, то голодний жадає від ситого поживи. Тоді ситий муравель отворяє свій ротик і видає кроплю прозорої течі, яку голодний зараз злизує. Колиж ситий не дасть голодному попоїсти, то иньші обходять ся з ним, як з ворогом. Як муравель накормить голодного з ворожої породи, то свояки накормленого обходять ся з ним, як з приятелем. Се сьвята правда, стверджена ученими людьми. Тому то муравлі дозрівають і розвивають ся як найкрасше мимото того, що не мають ніякого страшного оружя, і тіло їх не є покрите ніяким твердим панциром. Сила їх лежить у взаїмній помочі і взаїмнім довірю.

Так само пчоли. Сі маленькі комахи, яких так нищать усякі птиці і яких мід так люблять усі звірята — від хрущика аж до медведя — не мають майже — бо що то жало? — ніякої страшної збруї. А одначе завдяки взаїмній помочи є пчоли дуже широко розповсюднені, а тому що разом у спілці працюють, помножують свої сили і дорабляють ся великого богацтва. — Тут бачимо, до чого можна дійти працею у спілці. А що вдіяла би мурашка або пчілка в житю сама одна?

Пригляньмо ся тепер житю деяких птиць. Навіть такі самолюби, як хищі птиці, вяжуть ся нераз у спілки для польованя. Деякі орли, кані і соколи полюють разом. Єгипетські супи живуть у близькій приязни, літають громадами, разом полюють, разом сходять ся на ніч, — і нема між ними ніколи найменшої суперечки.

Та особливо цікаві є спілки для ловлі риб у пеліканів. Сі птиці все ловлять риби громадами. Громадою шукають якогось мілкового заливу, стають побіч себе у велике півколесо і бредучи до берега, виловлюють так усі риби. Коли вечеріє, летять разом на супочинок, і ніхто ніколи не бачив, аби вони з собою воювали о місце, де ловлять риби, або о місце для супочинку. В полудневій Америці нераз можна бачити, як вони збирають ся майже в 50-тисячні громади — і так одні ловлять рибу, другі спочивають, а треті стоять на сторожі.

— А наші воробчики чиж не випивають нам пшеничку разом „веретами“? — А як надлетить яструб — хто з нас сього не бачив? — як на оклик одного „цюр-р“ тікають усі в густу деревину або в ріще? Так то вони собі помагають, хоч і поміж ними бувають нераз сварки і бійки, особливо через яку гарну самичку.

А журавлі — вони живуть усе в спілках і приязни зі своїми свояками, але й з иньшими водними птицями. Своєю обережністю і розумом вони нас прямо чарують. Коли одні спочивають або їдять, то другі все стоять на сторожі, через те до них підійти незвичайно тяжко. Задля своєї обережності і тому, що живуть громадами, не мають вони майже ніяких ворогів. Всі учені, що досліджують жите птиць, кажуть, що розумом і інтелігенцією нагадує журавель чоловіка.

Та найрозумнійші з усіх птиць є безперечно папуги. Причиною розвитку їх високого, майже людського розуму, є як раз звичай жити у спілках. І се також певне, що жите у спілці є для них кориснійше, як би не знати-які острі клюви або кігті. Мало хищних птиць і звірів відважує ся нападати на папуги. Найтяжший ворог їх є чоловік.

Взагалі разом полювати, разом шукати поживи є у крилатім сьвіті звичай. Сила тих спілок малих птиць є така, що перед ними уступають навіть найсильнійші хищі птиці. Навіть орли кидають нераз добичу спілці кань, а яструби громаді ворон або гайворонів. А такі маленькі сорокопуди як скубуть до спілки ворон або сорок?! Меви і морські ластівки відганяють у громаді великого морського яструба. Так само чайки нападають і відганяють разом яструбів, круків і кань від своїх осель. Навіть наші маленькі сирватки (плішки) відбирають нераз у спілці добичу воробячому яструбови.

Найкрасше проявляєть ся взаїмна поміч у птиць в часі їх мандрівок у теплі краї. Птиці збирають ся в осени громадою у якесь місце і радять раду довго, заки вирушать в далеку дорогу; а потім відлітають грмадами: найсильнійші летять на переді, — летять за море, а нарік на весні вертають знов на те саме місце і звичайно до того самого гніздочка, яке поставили собі торік. І тоді то кожний пліт, кожний гай, кожний став і озеро оповідає нам про значіне взаїмної помочі для птиць та про те, яку силу і охорону дає вона найслабшим і найнемічнійшим. Наші дерева весною увінчані гніздами гайворонів, у плотах повно гнізд меньших птиць, під солом'яними стріхами наших сільських хат є цілі кольонії ластівок, а на старих вежах всіляких нічних птиць. Можна багато оповідати про мир і згоду у тих спілках гнізд. Не треба думати, щоб жите в товариствах минало, як тільки пройде період розпліджування: воно зачинає ся опісля наново. Молоде покоління — звичайно з ріжних пород — збирає ся разом по-часті для безпеки, а ще більше для забави.

У ссавців незвичайно багато пород наскрізь товариських живе громадами, помагаючи собі посполу. Степи у Старім і Новім сьвіті аж кишать від черед антільоп, турів, диких кіз, овець і иньших товариських звірят. Америка давнійше була так густо заселена буйво-

лами, що переселенці мусіли не раз переривати похід, стрінувши ся з мандрівкою буйволів; такий похід буйволів тривав иноді 3 дні. Здобуване Сибіру Росіянами було властиво великим ловецьким походом, що тривав 200 літ. А пашнисті рівнини Східної Африки ще й тепер засіяні густо чередами товариських зебер та антільоп.

Ріки північної Росії до XVII. в., а ріки Північної Америки і Сибірі ще до недавна були заселені кольоніями бобрів. У лісах горячої Азії та Африки живуть ще родини слонів, носорогів і цілі громади малп. На далекій півночі збирають ся рени великими чередами, а ще дальше на північ находимо череди мошусових волів і безчисленні тічні полярних лисів. Побережа океанів засіяні громадами тюленів і моржів, а в самих океанах плавають товариські кити; на височинах середущої Азії живуть стада диких коней, ослів, верблюбів і диких овець.

Усі ці звірята живуть у спілках і громадах, що числять не раз сотки і тисячі членів, хоч ми по тільки віках культури стрільного пороху находимо ледви сліди з первісних громад. Як маленьке в порівнаню з ними число мясоїдних! І як хибна є думка, неначеб у звіриннім світі нічого не було, тільки самі льви і гиєни, що безнастанно роздирають закрівавленими зубами свої жертви! Так само можна би сказати, що людська історія від початку до кінця тільки саме криваве розбишацтво.

Житє у спілках і взаїмна поміч у сих спілках — се загальний звичай у ссавців. Навіть у хищих звірів находимо громадянські навички з виїмком родини котів, що по більшій часті живуть одинцем. Пси, знов є зовсім товариські, — і се є загально звісне, що прим. вовки полюють дуже часто тічнями. В степах нападають на коні тільки тічнями і не раз зводять з кіньми завзяті боротьби. Буває иноді, що й коні переходять до громадної оборони і розтратовують вовчисків копитами. Американські степові вовки, шакалі, гиєни, а навіть лиси полюють також громадами.

Та найбільше розвите товариське житє і взаїмна поміч у гризунів, копитних звірят і пережувачів. Вивірки, що так любують ся в родиннім житю, живуть з собою в близьких зносинах по лісах. Коли не стане їм шишок, то переселюють ся громадами куди-инде. Інші гризуни є ще більше товариські та інтелігентні. Кожда одиниця має своє родинне гніздочко, та всі живуть у великих кольоніях. Страшний ворог жнив на Україні, суслик, якого мільони рік-річно забиває чоловік, живе в безчисленних кольоніях. Так само по американських преріях живуть зінські щенята, а альпейські свистуни все живуть у спілках в згоді і любови. Навіть щурі, що воюють безнастанно по каналах з собою, плюндрують в згоді людські комори, помагають собі посполу на мандрівках, а навіть кормлять своїх інвалідів. А бобри, ці товариські і мудрі звірята, будують собі спільно греблі і цілі села, в яких поколіннями живуть і гинуть, незнаючи ніякого ворога крім видри і чоловіка. Крілики також живуть у спілках:

їх родина є наскрізь патріархальна: молоді мусять рішучо слухати батька, а навіть діда.

Що до копитних звірят, то ми вже згадували про спілки диких коний, ослів, зебер. Коні по степах живуть великими табунами, що складають ся з менших громад, а в склад їх входить знов якесь число самиць під проводом самця.

Богато примірів товариського житя і взаїмної помочи можна знайти у ренів, а властиво у цілої родини пережувачів: у сарен, антильоп, оленів, газель, кіз та овець.

Та вже найцікавіше для нас є громадянське жите у малп. Сі звірята, що стоять на найвисшій степені розвою в звіринній світі і своєю будовою й розумом є найбільше подібні до чоловіка, є незвичайно товариські. Від найменших до найбільших пород є товарискість, спільна праця, взаїмна охорона законом, від якого знаємо лиш кілька виїмків. Тільки нічні малпи воліють самітне жите; реваки живуть малими родинами, так само орангутани, а горилі ніколи не лучать ся в громади. Всі иньші породи малп: шімпанзи, саї, сахі, мандрілі, павіяни і и. є в найбільшій степені товариські. Живуть вони великими громадами і нераз входять в спілки з другими породами. Деякі з них є страшно нещасливі на самоті. На поклик одної, що грозить їй яке лихо, кидаєть ся їй на поміч ціла громада і проганяє напасника. Навіть орли боять ся нападати на малпи. Людські засіви все нищать малпи громадами, а старші стоять на сторожі. У деяких пород лучить ся кілька, аби підняти камінь, що під ним находять ся подушки муравлів.

Завзяте і взаїмне привязанє в родинах шімпанза — звісні. Не товариські, не соціяльні малпи орангутани і горилі є обмежені тільки на малі простори, — орангутанг живе тільки на Суматрі і Борнео, а горіля в середущій Африці, — і здаєть ся, поволи вигибають.

З сього короткого огляду бачимо, що товариське жите і взаїмна поміч у звірят не є виїмком: противно, вони є загальним звичаєм, а осягають найвисший степен розвою у висших хребетовців. Звірячі породи, які живуть окремо малими родинами, є рідкі. Породи, що живуть у спілках, є незвичайно численні, такі прим. товариські гризуни становлять близько третину всіх ссавців. Жите в спілках, у громадах дає змогу і найслабшим комахам, птицям і ссавцям ставити опір хижакам і хоронити ся від них; воно дає їм довге жите і змогу виховувати молоде поколіне з меншим накладом праці. — Так, се правда, що сила, скорість, охоронні краски, хитрість, витревалість на голод і студінь є таксамо важні прикмети, що роблять звірину придатнішою до житя, одначе з притиском говоримо, що товарискість, соціяльне жите є найбільшим хісном у боротьбі за істнованє. Сі породи, що покидають товарискість, соціяльне жите, засуджують ся самі на смерть, а сі, що навчились у спілках жити, помагати собі посполу, мають найбільше вигляду на довгий прожиток і на дальший, кращий розвій.

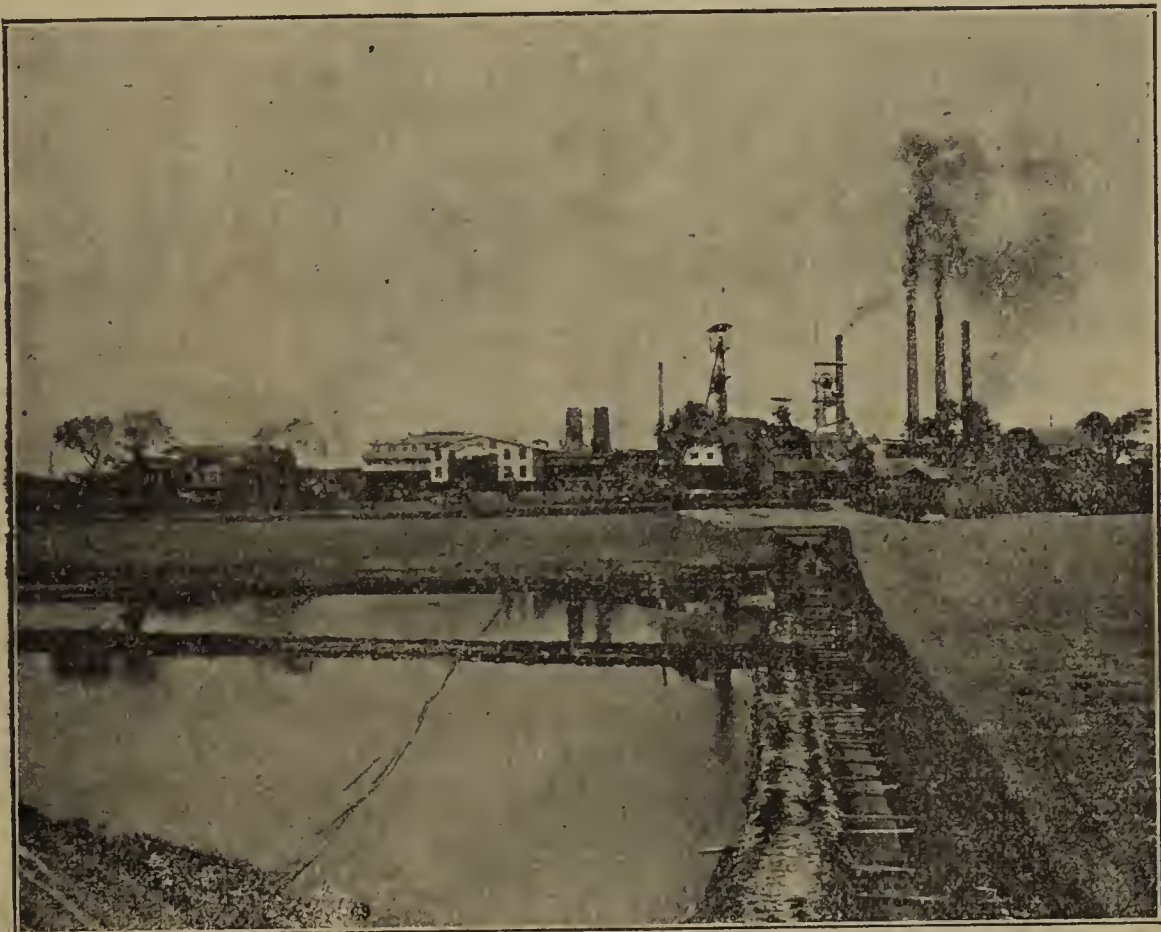
За кн. П. Крапоткіним подав М. Б.

На роботу!

У Щигликів сварили ся цілісїнький день. Синок їх, бачите, найстарший, Василь, забаг на роботу до Прус. Завтрішнього дня мав іти до місточка, де збирала ся громада робітників. І ось того прийшло до сварки. Старі бий-забий на сина, а він: ні тай ні! Таки піду! Щиглик загрозив синові, що вирече ся його і не дасть йому і кусничка поля. Але і се не помогло. Василь таки при своїм: піду й піду!

Мама, що через день попхинькувала, в вечір таки заголосила наче по мерцеви. В хаті счинив ся такий крик, що аж сусіди ззирали ся. Мельникові дівки й не відходили від брами, а прислухували ся

Копальня „Ferdinandsgrube“ в Катовичах (Пруси).

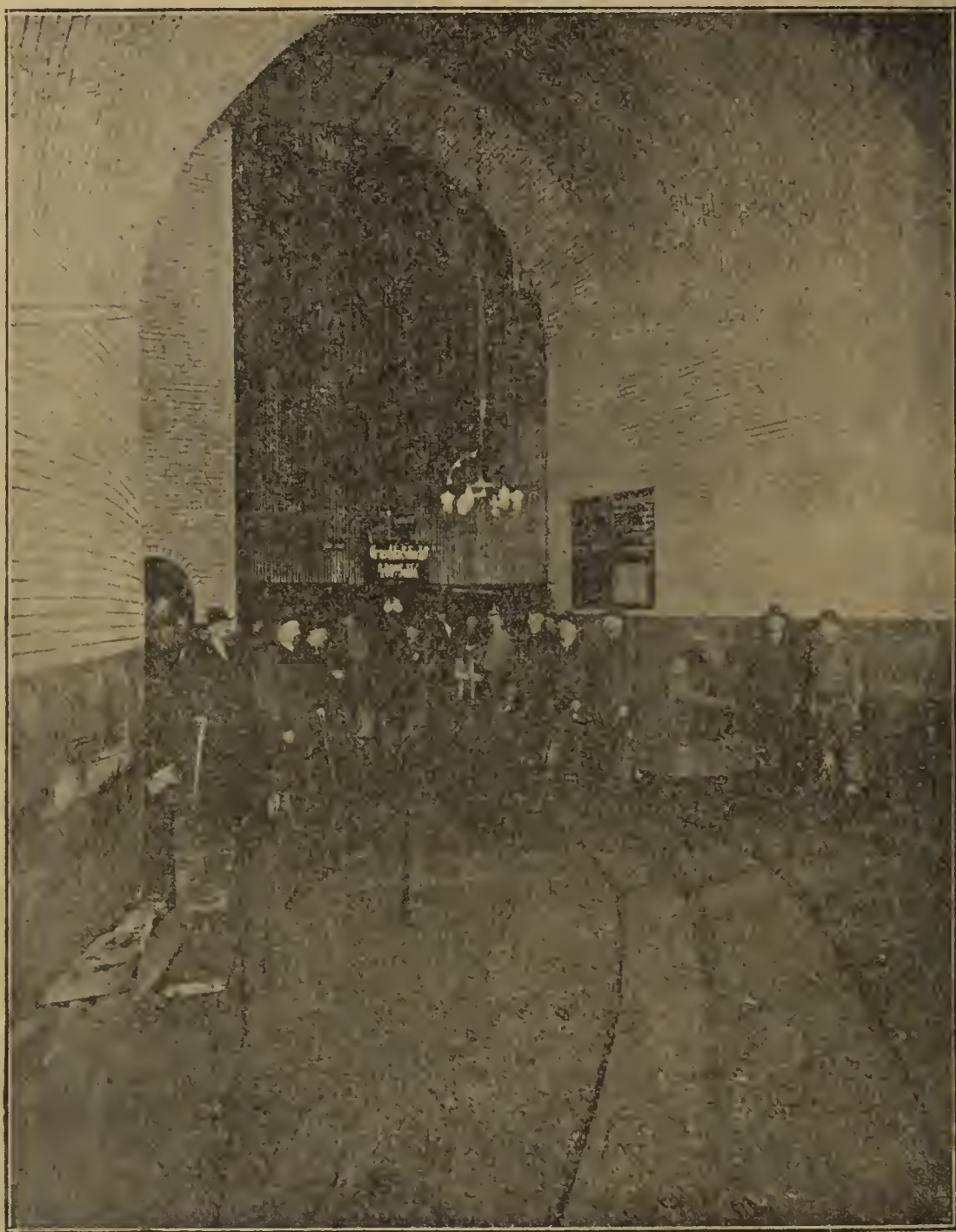
(Вид копальні зверху.)

сварці. А вона лунала, аж гомін ішов. Чути було хоркавий голос старого Щиглика, та крізь нього пробивав ся й голосний плач маминебоги. Похоронним співом добував ся він із хати тай летів попри млин на став. Тутечки передражнявав його голосний рохкіт жаб, що під вечір розпочали свою музику...

Сусіди, як сусіди, всіляко балакали про колотечню Щигликів. Та більшість їх таки тримала з старими. — Син нероба, казали вони, не хоче працювати дома й забаг печеного леду. В старого Щиглика шість шнурів поля — то й є на чому розігнати ся. Є коні, корова й овець аж десятеро. Богацтво! Ніхто ще з Щигликів не ходив на чуже поле на заробітки. Аж ось Василькови уроїло ся щось в голові. Заходив часто до учителя й тамки газетами доїхали йому кінця. Тота

Маринка, вчителєва дочка, мабуть перевернула йому в голові. Вона то попсувала всю челядь в селі. Ходить по хатах і навчає, як зодягати ся, які страви варити, позаводила здовж селом попри хати зільники. Теперки хто лише переїздить туди, то ззираєть ся. А Василя й ланцом не стримав би. Все бігає й бігає тамки, до школи. В сьвята й неділі не заглянеш його в дома. Вчарувала дівчина хлопця тай вже.

Один швець Каптурик тягнув за синком. Се був бувалий чоловік. Приплентав ся відкілясь до села й осів тутечки. Вдовиця Євка

Триста метрів під землею!

(щоб в Ferdinandsgrube, при в'їзді, де вивозять вугле візками і з'їжджають та виїжджають робітники.)

покликала була його до себе, щоб підшив їй чоботи. Ну й підшив він їй тоті чоботи. Та як вона їх узувала, то так якось глянула на шевця, що його щось гейби прикувало до ньої. До кількох неділь вони й пібрали ся. Отже той швець Каптурик, що також мешкав в сусідстві Щигликів, один похвалював намір молодого Щиглика.

— Ви всі дурні! — говорив він до тих, що тримали з старими Щигликами. — Тримаєте ся свого села, неначеб поза його межами вже й сьвіта не було. Землі маленько, а вас намножилось як мурав-

лів у муравлищи. Прийдець ся дальше трьом газдам жити на шнурови поля. Відкиж візьме він поживи для вас? Та кобиж то хоч уміли ви газдувати на тих шнурах, а то й се ні. Газда! Посіє трошки пшенички, трошки житця, ячменцю, вівсика, гречечки, горошку, сочевички, прісця — всілячини й накопичить в осени стіжочок, а прийде зима, — нема до чого взяти ся. Копиця паші й вона не така, як у людей.

— А в людей, що сїють? — поспитає дехто, та швець і зараз:

— В людей і не сїють, у кого мало поля. Садять пастівні рослини й годують расову худобу. Тамки вигодєє собі молочницю, що дасть йому кілька гарців молока денно, а за теля від ньої візьме й сотку. А в вас що? Корова не церкаєть ся й не церкаєть ся. А як вже церкаєть ся, то дасть порцію молока і вже. З живота в живіт! Ось таке в вас! Може ні?

— Та молочниця хліба не дасть — повідає иньший — а без хліба якось мляво, й молоко не допоможе.

Кухня для робітників,

в якій вони можуть побирати харч.

— Хліба, хліба?! — покликує швець. — Хе, хе, хе! В кого є гроші, в того є й хліб. Продасть „штуку“ за яких триста ринських і накупить жита та пшениці; кілько йому треба тай їсть здоровий, добрий хлібець. А в вас який він? З кукілем та дурійкою!

От так навчав швець тих, що тримали з старими Щигликами. Та тяжко було їх переконати і вони все таки відказували на синка Василя, що кидав батька й маму і пускив ся в сьвіт до Прус, на заробітки.

Вкінці й ніч настала. Гарна, весняна ніч. Місяць вплив на чисте небо, а біля нього розсіялись, немов вівці, зорі. Защебетали й соловейки по гайках. Сусіди, не діждавши ся кінця сварки, поховались по хатах. Тоді то, як гамір затих і чути було щебет соловейків та рохкіт жаб, вповіла мама до сина:

— Йди, йди, несамовитий до тих Прус, кидай батька, матір, кидай необсяну рілю, але як вернеш, то й Парані не застанеш вже дівчиною. Вона віддасть ся за другого.

В хаті ще не сьвітило ся й мама недоглянула дрозі, що промайнула лицем парубка. Але вона догадула ся її, зачувши таке від сина: „Хто знає чи я й верну ся!“

Мати заголосила ще дужше, та син вибіг із хати. Його звитала зоряна ніч. Ціле село стояло неначе в сріблї на обістю було його повно. Та крізь блимаюче сяєво висували ся корчі тирхавих бзин в огородї, високі мов буки, дикі груші на межі, старі пообдирані будинки, всіляка солома пороскидана по обістю, якесь дерево під плотом, купа каміня, а все в неладї, не на свойому місці. На оборї сьвітив ся потічок. Се була гноївка. Вона витікала з під обірника й плила свобідно на подвірє, а відтак і на вулицю.

Василь зріс ся з тою мізерією, бачив її з малої дитини, та тепер вона якось так важко заговорила до нього, що він аж зжахнув ся. Відвернув ся від ньої й поглянув на село. В очи впав йому горбок, а на ньому шкільний будинок з солом'яною стріхою. Заглянув і садок

Робітники на копальни „Emagrube“

по службі Божій з о. Ганицьким і урядниками копальні, що були на богослуженю.

біля нього. Замихтіли в ньому пишні рядки товстих дерев та шпаліри малин та винничок. Заглянув і ганок, цілий в косах винограду. Мізерія на батьківськїм обістю, а сей лад на горбку немов виринули в парі перед парубком і він аж зітхнув важко неначе від якого болю. Йому видалось, що хтось спитав його: „Чому в селі такий нелад, такий за-непад скрізь і скрізь?“

Чому не так, як на горбку? Й видало ся йому, що хтось покликнув до нього: „На роботу в сьвіт, де яснійше й веселійше, де все поступає наперед, а не нуряєть ся в калюжі нехлюйства, лїнивства й темноти“.

Та враз і залунали в його душі слова матері: „Як вернеш, не застанеш Парані дівчиною. Вона віддасть ся за другого“. Парубок захитав ся немов від важкого удару. Він ніколи й не думав про Параню. Ніколи не приходило йому на гадку, що вона може віддати ся. Він лиш радо заходив до школи, щоб послухати наук старого вчителя. Й любив дуже прислухувати ся дзвінкому голосови Маринки, що відчитувала газету. Там заходила й Параня. Вона одна! Зпоміж усіх тих дівчат, що ходили до школи й навчили ся читати й писати,

вона одна не перестала ще тамки заходити. Другі дівчата насміхалися з ньої й прозивали її то „школяркою“ то „панею“. Та вона нічо не робила собі з сього. Ані батько, ані мати не боронили їй. А мама встромила таки подекуди доні й кілька шісток, аби купила собі деяку книжку. Й назбирало ся в Парані тих книжочок чималенько. Батько, що був заможним газдою, але вмів і столярку, зладив дівчині й шафку зі скляними тафлями. Стояли тутки книжки рядками, аж любо було в хаті. На стіні чикав годинник. А дівчина сяде було в неділю край стола тай читає. Аж тут відкілясь надбіжить Василь та до Парані: „Ходи, я йду до школи!“ І ось вона встромить у книжку листок карупілю й покладе в шафу, а сама збере ся хутенько й ідуть собі обоєчко до школи. На воротах селом дівчат, як маку. Хихочуть ся до парубків, що вигукують по вулицях. Дехто й покликне до Парані: „А не пусти школяря, школярко, бо не будеш мала в ночі, з поворотом „кумпанії“. Та молодята ні чичирк. Йдуть. Вечером відведе було парубок дівчину. Тільки всього й було між ними. Парубкови не приходило більше нічо й на гадку. Аж тепер! Наче хтось рвав душу в нього й вигукував: „Всьо, всьо мине ся! Не вчуєш більше ні наук учителя, ні дзвінкого голосу його дочки, ні з Паранею не зйдеш ся більше. Як вернеш, біла стежка на горбок заросте буряном і сліду з нього не заглянеш...“

Парубок немов налякав ся чогось. Неначе якась зловіща тїнь майнула поперед його очі. Та горбок із шкільним будинком, садок повний дерев та цвітів манив його до себе й проганяв зловіщу тривогу. Вони немов кликали до нього: „Ходи сюди й послухай щераз науки вчителя й візьми з собою на дорогу звук дзвінкого голосу його доньки, тай з Паранею попрощай ся! Завтраж маєш лишити все на довго, може й на віки!“ Щось гей тронуло парубка і він пустив ся скорим ходом стежкою на горбок. Відчував щораз більше, що там в чужині. прийде ся йому важко банувати за селом і дівчиною. Ясні очі Парані все привиджували ся йому. Не міг їх ніяк спекати ся. Дівчина немов вказувала ся йому на білій стежці, що бігла викрутасом поміж корчики розцвиллого базника та полину. Ще ніколи не чув ся так саїтний на сїй стежці. Немов чогось не ставало йому. Та ось і зрівнав ся з Параниним обістем. Вдивив ся в знакомі вікна. За-

Група наших копальняних робітників у Прусах з Бучаччини.

глянув за ними, маму Парані, що порала ся коло кухні, та дівчини не добачив. Було, коли переходить туди, вбігне в хату й візьме з собою дівчину. Та тепер не стало в нього відваги. Яким правом! Люди насміхаються ся з дівчини! Вона на се не зважає, та все таки... Зітхнув і пішов дальше сам. Та Паранині очі й собі за ним, мов дві зірочки сяють. Але парубок хмарить свої на силу, начеб відганяв кого від себе.

Що мені до ньої! — думає собі — Піду до вчителя, попрощаю його тай в сьвіт! В сьвіт!...

І вказав ся він йому такий великий, широкий, як небо засіяне мільонами зірок. Та між тими зірками маяли якісь привиди, багаті села, місточка, міста, ріки, гори, озера, моря, дудоніли залізницї, шуміли кораблі! Але ось одна зірка спалахнула й полетіла в безвісти, а парубок гей жахнув ся. І йому видало ся, що нараз померкло сяєво неба, надтягнула якась чорна хмара та й покрила все. І якась зловіща гадка вхопила ся парубкової душі, немов хто покликнув: „Параня віддасть ся за другого!“ Парубок стряс ся і вбіг в шкільний садок. Та що се? Шпаліриком, проміж буйні виннички йшли напроти нього

Маринка й Параня. Парубок трохи не скрикнув, а й дівчата немов злякали ся. Вони підійшли до нього. Маринка перша озвала ся: — А то ти, Василю? — Я, панунцю, — відповів парубок. — Йду до Прус на роботу та й прийшов попрощати вас.

Він замовк. На хвилю стало тихо, а місяць сипав сріблом проміж них, так що вони в

Група наших копальняних робітників у Прусах із Коломийщини.

ньому виглядали немов мармурові статуї. В парубка задрожали губи і він іще на силу промовив:

— Може вже ніколи не верну ся — — —

Не міг скінчити. Руки його трясли ся немов в нетямі. Параня збіліла, як полотно, та не сказала й словечка. Маринка, видячи заклопотанє парубка й дівчини, озвала ся наче до обоїх, якось так дуже щиро:

— На роботу?! До Прус? Ой так, треба йти там. Сумні обставини склали ся в нас. Так, що праці, розуму й оглади треба шукати між чужими, бо в нас не найти сього. Наче величезна скеля придавила цілий наш край і він стогне й стогне під важким тягарем, та видобути ся йому дуже тяжко — —

Хто иньший сказав би тобі: „Не йди, не кидай батька та матері, працєю тутки“. Та я кажу: „Йди на роботу! Не лякай ся її! Приглянь ся, як люди живуть і поступають наперед, бо застій се ворог кожного народу. Навчай ся на чужині не тільки для себе. Верни з багатим засобом досьвіду та поділи ся ним з своїми рідними. Навчай ся, щоб колись стати проводирем в громаді. А передовсім будь ошадний! Памятай на се, що заощаджений гріш принесеш сюди до краю не тільки для себе, але й для краю. Край через кожний гріш, що вплине сюди з чужини, стає богатший. А як край богатший, то й жити в ньому красше. Кожний робітник, що йде тамки, на зарібки в Німеччину повинен стреміти до сього, щоб не тільки заробити як найбільше грошей, але, щоб набрати також їхньої оглади, стати наскрізь дозрілою людиною, щоб відтак уміти взяти провід у громадських справах. Тисячі робітників, що тамечки загартують ся, стануть колись тверді як скеля й будуть каменярями, що побудують величний будинок, де буде видніти надпись: Краща доля!

В садку стало якось веселійше. Молоді люди гуторили ще довготутки. Відтак вийшов і старенький учитель з хати. Він і собі похвалив намір парубка. Вкінці парубок і дівчина розпрощали ся з учителем і його дочкою. Вийшли з садка й пустили ся в село. Дорогою майже не говорили до себе. Аж як показало ся обісте Параниних родичів, Василь зупинив дівчину й сказав:

— А ти, Параню, чи кажеш мені йти, чи ні?

Дівчина почервоніла як калина. Спустила очі та скоро підвела їх і покликнула крізь сльози:

— Не йди, Василю!

Василь заглянув тоті сльози й його серце задрожало з радости. Він поспитав:

— Тобі буде жаль за мною?

Сльози ще дужше засьвітили ся в ясних очах дівчини і вона майже з плачем покликнула:

— Не йди, Василю!

Парубок ухватив обі Паранині руки й сказав:

— Ні, таки піду, Параню! Я не можу дивити ся на тоту нужду, в якій живе наш нарід. Не можу дивити ся на нього, як він у ярмі, з похиленою спиною ступає наче невільник і нічого не бачить перед собою. Ось і в нашому селі! Якаж тут темнота! Ні ремісників, ні крамарів — нічогісінського! Все лиш животіє, ніякого пролому! Я мушу видобути ся відси, бодай на якийсь час. Мушу показати другим дорогу, куди йти нам, як гартувати ся, як стати на рівні з другими. Мушу!

Дівчина глянула парубкови в очі й сказала:

— Хай другі йдуть — ти не йди!

— Ні, таки піду, Параню! Піду! — промовив Василь — Та заки відійду, дізнай ся, моя миленька, що я тебе люблю й скучати му на чужині за тобою. Але ти знаєш, що крім тебе люблю я ще нашу рідну

землю, таку гарну, але таку бідненьку. Яж також її син! Хочу навчити ся, як їй служити, як добути їй красшої долі, добути волю...

Василь пригорнув дівчину до себе й поспитав тихесенько:

— А ти чи любиш мене також? Чи ждатимеш мене, заки верну?

— Василю, Василю! — покликнула дівчина припавши до грудий парубка.

Вона не сказала більше й словечка, та з парубка було і сього досить. Він знав, що дівчина ждатиме на нього.

27. IX. 1907.

Лев Лотоцький.

Спільництво на Україні.

Ще лиш кілька років тому назад даром бувби шукав в цілій нашій літературі і в часописах за словом кооперація. Ніхто про кооперацію у нас не знав ні не чув. Нині завдяки невтомним заходам Економіста, К. Союза кредитового і Народної Торговлі не тільки що кооперація запустила в нашій суспільности корінь, але сталась навіть популярною і прийшло ся перехрестити її на нашу мову словом спільництво. Всеж таки ще за мало у нас пише ся, говорить і знає і про сю організацію, яка в послідному віці вже перемінила широкі маси западної суспільности з жебраків на самостійних, свідомих горожан. Навіть про розвій спільництва на Русі, хоча він іде та підносить ся постійно з дня на день, — мало у нас інформацій. І так нема у нас доси ніде звістки ні згадки про жите і діяльність нашого питомого подвижника спільництва, якого знає й шанує не тільки ціла Європа, але й цілий цивілізований сьвіт. Сим чоловіком єсть Микола Левицький.

Микола Василевич Левицький, звісний на заході під прізвищем „артільщик“ уродив ся д. 25 марта ст. ст. 1859 р. в селі Хмільна, черкаського повіта, кiev. губ. Батько Миколи був священником і переселив ся незадовго після уродження Миколи до села Федовар алекс. пов. херс. губ. — з котрим вяже ся не тільки молодість, але й пізнійша діяльність Миколи Левицького. До гімназії вчащав він в Гуляйполі, відтак записав ся на медичний факультет універзitetу в Москві. За якісь студентські проступки видалений з Москви, переніс ся Микола Л. на універзitet до Харкова. Тимчасом батько його помер і Миколі прийшло ся літом газдувати а зимою вчитись. Пересидівши знов в тюрмі за свою літературну діяльність і натерпівшись чимало всілякої біди, скінчив врешті Микола універзitet, як кандидат права. Задля хліба вступив він в службу до херсонського земства і працював при статистиці. Далі став секретарем земської управи, помічником адвоката, помічником судії, врешті, в р. 1886 присяжним

повіреним (адвокатом). Вільні хвили присвячував публіцистичній діяльності.

Від дитинства пробував він бороти ся з матеріяльним і суспільним лихом, яке запанувало від шістьдесятих років на Україні. До спільництва взяв ся в 1893 р., коли то неврожаї та переворот у хліборобських відносинах зробили жите на селі одним пасмом нужди. Не оглядаючись на се, що всякі спілки і товариства були урядом заборонені і що за організацію саджали просто в тюрму, Микола став намовляти бідних хліборобів до того, аби лучили свої зруйновані господарства в спілки і ратували ся від неминучої загибіли. Завдяки

Микола Левицький.

його невтомним заходам утворилась в 1894 р. 17 вересня ст. ст. (Пам'ятний для Федоварян день Віри Надії і Любови) перша хліборобська спілка т. зв. Артіль.

Організація Артіль.

Хліборобська артіль (спілка), витворилась таким чином, що хлібороби улїпшили давну, т. зв. супрягу. Супряга залежала на тім, що пр. один господар мав одного коня а його сусїд мав другого коня. Оба тоді умовляли ся, що будуть орати своїми кіньми спільно і тим способом робити собі взаїмну вигоду. Один без одного не мав

би спромоги обробити свого поля. Оба разом мали пару коний і могли вести господарство.

В хліборобській спілці (артілі) господарі лучили не тільки свої сили (коні), але і ґрунти. Чотири-пять спільників гуртувало в одно 15—30 десятин землі та згоджувалось вести на тому просторі господарство спільним коштом і силами; складались на закупно інвентаря мертвого і живого, та винаймали в одного зі спільників „артільний двір“, себ-то господарські будинки, купували на спілку насіне та відтак ділили ся добутиим чистим зиском в пропорції до числа робучих душ і ґрунту. Артілью порядкував десяточний (староста), вибраний вільними голосами. Він теж був представником артїлі на вні, та вів рахунки. Таким чином, — коли взяти під увагу общину — (спільне посідане ґрунтів) то артіль заступає также до певного степеня комасацию.

Артелі приймались дуже швидко. На ціли їх розвитку дала одна приватна особа 9.000 карбованців а одно товариство з Петербурга 1.500 карб.

В 1894 засновано 5 спілки

„ 1895 „ 12 спілок

„ 1896 „ звиш 101 „

„ 1897/8 було таких спілок около 300 — і то головно в александровському і елисаветградському повіті херс. губернії.

Той бистрий розвій артїлів припав саме на момент тяжкої реакції (часи Плеве). Коли рознеслась чутка про нову організацію, тупа, здеморалізована суспільна гієрархія на Україні почувалась zagrożеною якимось незрозумілим рухом. Статя про артїлі викликала переполох, що по селах розсілась недозволена законом організація. Властителі більших посіlostий (поміщики) напудились „соціалізму“, попівство штунди. Посипались доноси на артїлі і на артільщиків. Власти кинулись його тамувати. Власне появил ся перший писаний договір (найдавнійші артелі писаного договору не мали) для хліборобських спілок. Тоді начальство вислало три екіпажі комісарів „для розиска автора договору“. Комісія переїздила з села до села, закликала громадську старшину і допитувалась: єсть у вас артелі? Старшина знаючи, що з того може бути халепа, відповідала звичайне: нема. Врешті однак заїхала комісія в село, де артїлів було кілька і старшині приказали приставити всіх артельщиків до громадської канцелярії. Відтак перешукала комісія дома арештованих і найшла в одному з них артільний договір. Втішена таким здобутком замкнула ся комісія в громадській комнаті і стала відчитувати договір на голос. Перечитано уважно пункт за пунктом, параграф за параграфом і не найдено ніякої каридостойної постанови.

— Тут нічого такого нема, — заявила комісія, скінчивши читанє.

— Так ми ще не пропали, зашепотіли хором арештовані артільці, що з духом запертим в грудях дожидали під дверима на себе засуду.

Тимчасом комісія дізнала ся з договора, що єсть у селі якийсь артильний двір.

Жандармам поручено тоді обступити „двір“ докола і комісія взялась шукати за проклямаціями, револьверами а може й бомбами. Так щож! „Двір“ показав ся дрантивою шопою, в якій стояло кілька пар худих коней та гризло сіно. В одному ж куті найшла ся купа полови та заржавілий плуг. Проклямацій ні бомб не було ні сліду. Хиба може в тому плугови який секрет, думали комісарі — взялись його обзирати і підносити за чепіги. За начальником комісії спробував піднести плуга товариш, за товаришем секретар, за секретарем помічник, за помічником возьний. Плуг був собі важкий, заграничний, але хоча може й робили його соціал-демократи, то небезпечного в ньому не було нічого.

— „Это не худое дѣло“ осудила врешті комісія, поглянувши по собі, забралась і поїхала далі.

В результаті мимо „поисків“ автора договора не найдено і комісії прийшло ся вертати домів з порожними руками. Та начальник комісії приїхавши домів застав у себе печатаний примірник договора з підписом М. В. Левицького з написю від автора, який прислав йому тимчасом, ніби на глум, М. Левицький, коли комісія шукала за ним по цілій губернії.

Не знати який „доклад“ зробила комісія з подорожи. За артильями пійшла однак нагінка а автора артильного договора поставлено під догляд поліції.

Афішами поручено самим артельщикам доносити про кожний крок М. Левицького властям, а старшині громадській поручено не допускати організатора до села, в договорі „не содѣйствувати“ — себто не прибивати на ньому своєї печатки для удостовірення документу, врешті здоймати вивіски і під найменчим претекстом арештувати старосту та спільників. Через те прийшло ся від тепер робити договір у нотаря, що було получене з великими трудами і коштами. Шпіонаж і карі відбивали спільників та всеж таки артилі ще й далі помалу зростали. Тоді почав уряд силою закривати артилі вже давнійше засновані вганяючи сотки людей в найкрайніщу нужду. Дальша організація а навіть істнованє давнійше з'організованих артилів показалось немислимим. Тоді Мик. Левицький поспробував ще одного способу. З великим трудом дістав ся на авдієнцію до міністра Плеве і представивши йому засади і організацію артилів спитав, чи може просити царського дозволу на артилі, яко організацію для хліборобів корисну і пекуче потрібну? Плеве вислухав представлення, запевнив, що такий дозвіл дасть, але найблизші часи показали, що переслідування артилів нівчому не змінилось. Артильний рух всеж таки, приголомшений в одному повіті — виростав в иньшому і хоча не так швидко, то всеж таки далі розвивав ся.

Аж в р. 1902 скликало рос. міністерство фінансів спеціальну комісію для вироблення закона про артилі і до тої комісії покликало

- Миколу Вас. Левицького. Закон той видано справді незабаром завдяки енергії Левицького. (Выс. утв. полож. объ артеляхъ трудовыхъ 1 іюня 1902.).

Переслідуванє артїлів по містах і наплив зруйнованих через закритє артїлів пролетарів з села до міста, довело до того, що артільний рух переніс ся до міст між фабричних робітників.

Фабричні артїлі.

Артільна організація приймила ся до тепер в около 50 промислах і разом утворилось до тепер около 200 артїлів промислових робітників.

Найчисленнійша така організація се артіль босяків (грузчиків і кладчиків), які працюють при ладованю кораблів. Поодинокі артїлі таких босяків існують вже по містах 5—6 літ. Всіх з'організованих, портових робітників числять вже 3.000.

Артіль шевців поклала собі цілю виключити посередників в доставах для правительства а также в закупні знарядів і матеріалів. В першому році доставила отся артіль для казни 25.000, в другім также 25.000, в третім 30.000 пар, річний оборот перейшов пів міліона корон.

Артель офіціантів в Одесі (служби в готелях і ресторонах), має свою власну гостинницю з оборотом до міліона корон річно.

Місто Николаїв має 3 артїлі портових робітників, які мають свої власні контори, телефони, доктора, школу і харчову. В тій школі, яка носить імя „Школа миколаївських арт порт. робочих“ вчать слюсарства, токарства, ковальства та иньших ремесел.

Ученики тої школи носять шапки з написю А. Ш. (Артільна школа). Загально признають, що на учениках сеї школи знати певну культурність, якої не виносять вихованці державних шкіл.

В Николаєві існують 3 артїлі робітниць: 1. артіль подбивщиць, 2. артіль мішочниць, 3. артіль відерниць. Перша з них має свою контору. Разом з'організованих є около 500 жінок. Їх артїлі визначають ся великою солідарністю.

В Одесі засновано „I Артель производства земледельческихъ машинъ, орудій и механическихъ издѣлій“, до котрого належить 250 членів, котрі деклярували уділи по 50 карбованців, до сплати в місячних ратах. Спілка затигнула позичку в квоті 5.000 рублів. Статут спілки випрацював М. Вл. Л., котрий єсть в ній начальним директором з платнею 70 карбованців місячно. За аренду будинків платить спілка річно 3.000 карбованців. Фабрика обіймає відділи: слюсарський, токарський, літейний, ковальський, кітлярський, столярський, модельний, малярський. Спеціальність сеї фабрики є вироб махових коліс до машин, які приходять із заграниці.

З того короткого погляду на артільний рух видно, що заходи Левицького на Україні не пропали марне. Для ідеї спільництва перетерпів він чимало. Він покинув адвокатуру, яка приносила йому значні доходи і віддав всі свої сили на пропаганду та організацію артілів. Де тільки прохали його поради і помочи, він нігде і ніколи не відказував ся приїхати, піддержати слабих, осьвідомити байдужних, хоча не раз прийшло ся перетерпіти голод та втому. Тепер однак, коли і в Росії починає ся будити сьвідомість поневолених мас і незадовго може прийде час визволення, находять ся вже готові підвалини під економічну самооборону робучого народа. Не одно ще прийде ся певне змінити та улїпшити, але найтруднійшу, найнебезпечнійшу роботу застануть будучі покоління готову, зроблену руками Миколи Василевича Левицького.

Його заслуги звозуміли мислителі западної Європи. Зі всіх боків, від визначних редакторів у Лондоні (Review of Reviews), від Людового Університету в Бельгії і в Данії, від професора Брага в Християнії, професора Принса в Брюссель, від есперантистів в Еспанії, кооператастів з Турину, від Д-ра Евг. Дюс (Dews) в Америці, робітників в Каєнне, студентів в Сирії, від Персів, Башкирів, Сербів з наддунайських околиць приходили привіти для Миколи Левицького в признанню його заслуг як невтомого організатора. І в Росії його знає кожний осьвічений чоловік, а листи адресовані до него з далеких країв, хоча часто хибно (пр. до Омська, Воронїжа і т. д.) або й без подання місцевости доходили завдяки широкій популярности все до елисаветграду, де він жив до недавна.

Тепер М. Л. переселив ся в Одесу, для веденя великої артільної фабрики. В місяци жовтні 1907 переїздив через Львів, з поворотом із міжнародного конгресу в Кремоні, де його прихильники спільництва з цілого сьвіта витали як одного з найбільше заслужених піонірів. З молодечим запалом навідував ся до ріжних наших інституцій кооперативних, як Народна Торговля, Краєвий Союз Кредитовий, Дністер і и. та радїв своїм щирим, прихильним до всякого поступу серцем, здобуткам нашого галицького спільництва.

*

Де нас тільки два або три зійдеть ся в імя спільництва, там певне і поліція з нами, казав Левицький, з вродженим гумором описуючи обставини на Україні.

Всеж таки і на Україні щось робить ся, хоча за сю роботу грозить тюрма. А у нас в Галичині і на Буковині тільки ще сіл, де не знають нічого про крамниці сист. Рочдель, ні про каси Райфайзена, хоч за сю роботу не грозить нікому нічого...

І. Петрушевич.

Перший коваль.

Переспів.

Був той час — земля велика
Молодая ще була,
Розлягалась цілинами,
Буйно й пишно скрізь цвила;
Дикий звір гуляв у лісі,
У повітрі вив ся птах;
Люде, теплих хат не мавши,
Кочували по степах.
Серед дикого народу,
На просторі тих степів,
Там могутний Тубалкаїн,
Працьовник великий жив.
Був коваль той Тубалкаїн,
Сам один кувати вмів;
У распечене залізо
Гучно молотом він бив;
Горн палав, залізо грілось,
Молот стукав і кував,
Дощ з огню навкруг від себе
Тубалкаїн розсипав;
І штаба залізна гнулась,
Розбивалась на шматки,
І з'явився меч блискучий
З під могутньої руки.
І зрадів коваль великий,
Що скував меча того:
„Дам народови своїому
На ужиток я його.
Хто його з'уміє вжити,
Сьвіт увесь той осягне, —
І мої далекі внуки
Уславляти муть мене“...

Відмінила ся відразу
Досі радісна земля:
Незліченнії народи
Йшли усі до коваля,
Зброї всі прохали в його, —
Всім він дав мечі ясні,
І про його склали люди,
Уславляючи, пісні:
„Слава вічна ковалеви!
Силу нашим дав рукам:
Все подужати ми зможем
І ніщо не страшно нам!“
Та не довго Тубалкаїн
Тую радість зазнавав:
Скоро вздрів, яке він лихо
Всім людям у руки дав.
Силу маючи страшную,

Дикий люд затуманів;
Люде різались, рубались,
Гризлись гірше від звірів.
Зникла скрізь тоді зі сьвіту
Згода братня і любов,
І на землю неповинну
Скрізь лилась людська кров.

Все те бачив Тубалкаїн,
Сам себе він проклинав:
„Нащо смерть страшну у руки
Сам людям я диким дав?“
Кинув він свою роботу,
Кинув молота свого,
І журба та сум великі
Обняли тоді його.
Сів замислений і довго
Він не роблючи сидів,
І відразу все облича
Сьвіт якийсь йому облив.
Скочив він і горн холодний
Роспалив тоді упряць
І, розпикши там залізо,
Заходив ся знов кувать.
І, радіючи, покрикнув:
„Дам тепер я иньше їм
І скую нове знарядя
Я людям на щастя всім;
Знов воно на землю верне
І любов, і братній дух“...
І, працюючи невтомно,
Він скував найперший плуг.

І, забувши ворожнечу,
Всі до його йшли упряць
І, плуги узявши в його,
Почали степи орать.
І оброблене поле
Пишний їм врожай дало, —
Знов тоді в людському серци
Все, що добре, ожило.
І, працюючи, щасливий
Люд тоді на сьвіті став
І нові пісні веселі
Ковалеви заспівав:
Славив плуг важкий та працю
І співав: „Не лиймо кров!
І між нами хай панує
Згода братня та любов!“

Борис Грінченко.

Літературні ювілеї.

Українська земля по сім і по тім боці кордону сьвяткувала в 1907. році ювілеї наших дорогих земляків, Володимира Антоновича і Бориса Грінченка. Імена їх вяжуть ся тісно з культурним розвитком і національним осьвідомленем нашого народу в останних десятиліттях не тільки на російській Україні, але і в Галичині. Вони несли в нашій просьвітній роботі щирю поміч і безпосередно і посередно, несли заохоту, розпалювали в серцях зневірених щирій огонь запалу до громадянської праці, кидали неодну здорову думку, розширювали наш сьвітогляд, зводили роботу на поле добра цілого українського народу.

Сплачуючи дорогий довг за їх заслуги, містимо отсе короткі ювілейні згадки, щоби перед очима нашого загалу пересунути хвилі життя і діяльності людей, що звікували вік на щирій народній роботі.

*

Володимир Антонович, родив ся в 1834 р. у Київщині в шляхоцько-польській родині. Учив ся в гімназії в Одесі. Університет кінчив в Києві спершу яко медик, а відтак перейшов на відділ історично-філльольогічний, який скінчив у 1860 р. Потому учителював в гімназії, а відтак в 1870 р. обняв катедру історії в київській університеті як доцент, у 1878 р. дістав степень доктора і став професором звичайним, поки в останних роках не перейшов на пенсію. Отсе короткі дати життя Антоновича, на перший погляд пересічного життя ученого. Та є в його житю одна незвичайно цікава подія, на яку треба звернути особлившу увагу.

Тяжкі хвилі переходив український нарід за свого історичного життя, а все повторювала ся і повторюєть ся до нині ся цікава поява, що в хвилях неповодження і хвилевого упадку покидала його своя шляхта і висші верстви суспільности, переходячи в ворожий табор, та перемінюючи ся в завзятих ворогів свого ріднього народу. Богато шляхоцьких родин покинуло „мужичий“ нарід і для марних користий, почестий та легкої наживи перейшло на сторону Поляків та Москалів. З такої спольщеної шляхти вийшов і Володимир Антонович. Та своїм широким розумом і правдиво людяним серцем завчасу зрозумів, куди йому йти. Про се найкрасше говорить Антонович сам у своїй сповіди: „Судило ся мені родити ся шляхтичем на Україні. Дитиною були у мене усї навички панничів і довго тримав ся я усїх станових і національних неприхильностей сих людей, між якими виховав ся“.

„Колиж прийшов час моєї самосьвідомости, я розважно оцінив своє становище в краї. Я запевнив ся, що ті Поляки-шляхтичі, що живуть на Україні, перед судом власного сумління мають дві дороги, два виходи: або покохати нарід, серед котрого живуть, переняти ся інтересами його, вернути ся назад до тієї національности, якої колись відцурали ся їх предки та запопадливою працею і любовлю по спроможности спокутувати те лихо, що заподіяли народови, котрий вигодував тільки покоління вельможних зайд і котрому отсі зайдя за його піт і кров віддячували ся огидливістю, наругами, непошанованем його віри, звичаїв, моральности й особи“.

„Колиж на таку річ бракувати ме у тих людей сил, то треба їм перебрати ся на иньшу землю на те, щоби не додавати з себе в краю ще більш дармоїдів тай спекати ся сумних докорів самому собі за те, що і я зайда-пьянтатор, годую ся з чужої праці, заступаю стежку до розвитку того народу, до хати котрого я вліз некликаний, непроханий та ще й належу до того табору, що пильнує зупинити розвиток народу-тубольців“.

„Вжеж я пристав до першого виходу, бо хоч я був попсований шляхоцьким вихованєм, звичаями і мріями, лекше було мені відректи ся від них, ніж від того народу, серед котрого я зріс, котрого історію я знав, котрого тяжку недолю я бачив на кожному селі. Сей нарід я полюбив більш, ніж власні шляхоцькі навички і мрії... Я став перевертнем“.

Так став Антонович „перевертнем“ в очах тих, яким сказав гірке слово правди, а в очах людей став справдішним „чоловіком“. І сучасні і будучі покоління будуть подивляти і високо цінити в Антоновича се рідке самопожертвованє, сей великий засіб і енергії і людяности, що казали йому справити похибки предків, сплатити затягнений ними довг, стати кріпко на становищі народної свідомости, високо нести прапор національної і людської правди, держати його славно науковими працями до нині та все жите своє віддати на службу нещасного на родомимо тяжких перепон і гірких негод. Коли хочемо оцінити і належито зрозуміти напрям і далекосяглість довголітної діяльности Антоновича і його заслуг, мусимо все мати на оці те, що Антонович рівно великий учений і громадянин.

Становище свідомого і душею народній справі відданого громадянина давало напрям, силу і ціну його науковим працям, і навпаки визначна праця ученого кріпила його в громадянській роботі та освічувала твердий шлях народної праці, на який сміло ступив Антонович.

Час, в яким прийшло ся працювати Антоновичу, се час найтяжшого гонення української мови, переслідування українського життя і свідомих українських діячів. Се був час, коли московський уряд за всяку ціну і всякими способами хотів стерти з лиця землі український нарід і раз на все покінчити з ненависним і грізним „українським питанєм“.

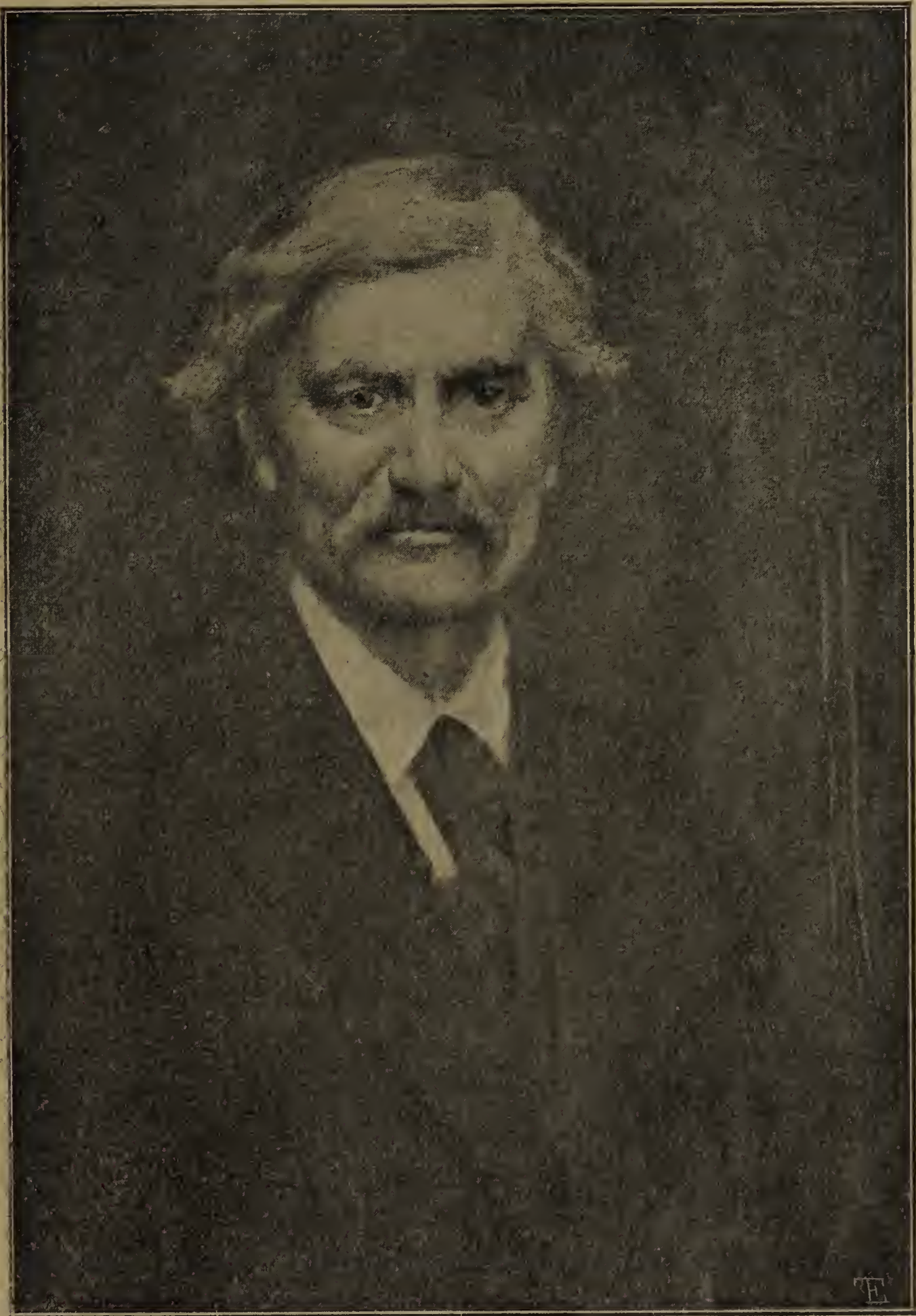
Під таку негоду Антонович ішов сміло і просто. Він був душею і ініціатором громади українських діячів, що без огляду на всі небезпеки щиро трудилася для свого народу і не давала погасати огневи національного українського життя. З повним правом можна сказати про Антоновича, що „його жите, се частина життя української нації того часу“.

Великий в Антонович як громадянин і великий як учений. Своєю науковою діяльністю почав він в 60-ти роках. Ставши найдіяльнішим членом археографічної комісії а відтак і професором університету, найшов ся Антонович в умовах, які його задачі відповідали як найкраще.

Праця наукова Антоновича як історика і археолога широка і богата в результати. Раз у раз видає нові матеріали і нові студії, бере участь у наукових з'їздах в Росії і за границею та виголошує цікаві відчити з історії й археології української землі, уряджує наукові подорожі, збогачує своє знанє, а тим самим збогачує і науку новими дослідками і своїми працями справляє наукові досліди на новий шлях та веде туди ряд молодих свл. Перед нашими очима пересуває Антонович у своїх творах картини суспільно-державного становища селян у Польщі взагалі, а на українських землях з окрема; знакомить нас з історією нашого міщанства, з його освідомленєм і богато розвитим промислом; подає історію ополячення шляхти та її суспільно-державного становища; малює церковну боротьбу між церквою православною й католицькою; подає початок і розв'язку козаччини; знакомить нас з виднішими українськими діячами XVII столітя; дає історію гайдамаччини 1768 р., яка вийшла із нестерпимих політично-суспільних відносин, як продовжене вікової боротьби двох противних інтересів і світоглядів українського народу і польського уряду; малює чи не найсумнішу хвилю в польсько-українських відносинах — „волинський бунт“ 1789 р.

Антонович кладе в своїх працях головну вагу на масові народні явища, при описі яких одиниці або зовсім никнуть або стають в тіні

масових змагань. При кождім історичнім явищі шукає він за усїми можливими причинами, і духовими і суспільними, за тими що впливають із стремлїнь державних і суспільних, і за тими, що містять ся в ріжницях релігійного, громадянського й етичного світогляду. В той спосіб

Володимир Антонович.

Вождє історичне явище є у Антоновича освітлене з усіх боків і стає зовсім зрозуміле і ясне.

Шукаючи за провідною ідеєю в історичнім життю українського народу, бачить її Антонович у основних засадах, які наче червона нитка

тягнуть ся через весь час історичного ествання нашого народу, се є вічевий устрій, широко і справедливо понятий демократизм, терпимість релігійна, признанє рівного права для кожного народу і для кожної одиниці суспільства.

До того розвідки Антоновича визначають ся прегарним, ясним, свіжим і живим способом оповідання, так що читають ся як найкращі твори літературні.

Щоби змогти дати нам праці в так великім числі і з таким богатством матеріялу і думки, мусів Антонович поконувати важкі перепони і посвятити багато цінного часу на збиранє матеріялів. Зібрані матеріяли видав Антонович у 25-и томах. Окрім сего під його редакцією вийшло чимало збірників старих літописей та ріжних історичних жерел.

Окрім більших праць оголосив Антонович по ріжних наукових місячниках і видавництвах цілий ряд дрібніших статей, заміток, виписок з актів і документів та оцінок. Щоби дати як найповніший образ культурно-історичної минувшини, Антонович не ограничив ся тільки на звістках літописних, а рішив запитати про нашу бувальщину старих свідків нашої культури і слави, тих високих могил та глибоких печер, що розкинулись скрізь по українській землі. В той спосіб починає Антонович тяжку працю археолога, веде розкопи, збирає до купи висліди розкопів і на їх основі дає нам прегарні праці про давне житє, про найдавнішу культуру нашого народа.

Та Антонович займав ся не тільки студиями з обсягу історії й археології але й з обсягу вньших наук.

Разом з Михайлом Драгомановим видає історичні пісні українського народа в рр. 1874—5. Се перше чисто наукове виданє українських народних пісень, з численними відмінами та цінними історичними замітками. Під його редакцією вийшли теж твори Михайла Максимовича.

Як літературний критик, виголосив Антонович знаменитий відчит про Шевченкові твори історичного змісту та в критиці твору польського письменника Сенкевича „Ogniem i mieczem“ виказав всю історичну неправду в представлених Сенкевичем подіях. І в тих працях, що виходять поза межу історії й археології, бачимо бистрість думки, тонкість чутя і гумор, глибоку науку, повну чистоту і теплу людяність його поглядів.

В признаню тих великих заслуг ріжні наукові товариства обдарували Антоновича ріжними почестями. Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові іменувало його в 1899 році своїм дійсним, а в 1890 р. своїм почесним членом. В признаню тої визначної праці вшанувала Україна великого робітника щирим ювілеєм, шануючи в Антоновичу ученого, громадянина і справдішного чоловіка.

*

Борис Грінченко родив ся 1863 року в Харківщині в панській змосковщеній родині. Української мови, якою говорили його предки, вчив ся від служби, а солодкі її звуки так запали глибоко у молоде, вразливе серце Грінченка, що він полюбив її більше від мови московської, якою промовляли до дитини батько та мати. Хоча родичі говорили по московськи, то вона була Грінченку чужа, бо се була мова позичева, панська.

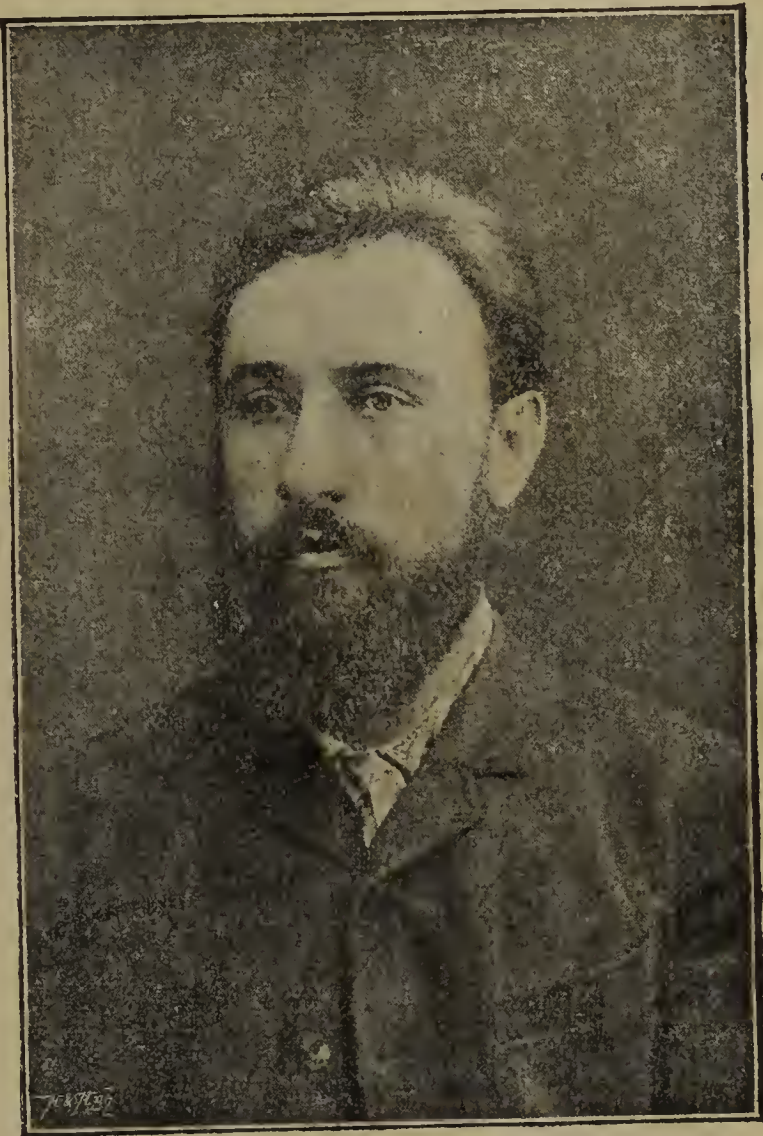
Чотирнацятьлітньому школяреви попадають у руки вірші Шевченка. Горячі слова хлопського поета падають іскрою в душу Грінченка, розпалюють в ній святій огонь любови свого рідного народа і його мови. Від тоді стає Грінченко свідомим, щирим Українцем, а „Кобзар“ Шевченка стає його евангелиєм, з яким ступає на важкий шлях народньої праці, ізза чого доводить ся йому зазнати чимало гірких хвиль.

Вже тоді ставить собі Грінченко одинокою цілю свого життя славу і добро українського народа і до тої мети стремить витривало і сьміло ціле своє життя.

Працю свою починає як поет і письменник, пише по українськи вірші, оповідання і повісти. Та українська мова була тоді закована у тяжкі московські кайдани. На ній не вільно було друкувати, писати, ані публічно говорити. Та Грінченко не заклав рук у тяжкій розпуці, і не перекинув ся на московського письменника, а шукав доріг, шукав способу, щоби свої твори друкувати по українськи. Тому навіязує сердечні зносини з Галичиною, прихильюєть ся до галицьких братів цілим серцем і свої твори оголошує в галицьких часописах і видавництвах. Через сі зносини прийшло ся Грінченку перебути чимало прикростий і терпких докорів, та він не попадає в зневіру і не покидає своєї роботи. До праці закріпає його могуча охота працювати для народу, гіркі хвилі осолоджує надія в кращі хвилі, коли Українці з Австрії і Росії підуть разом плече об плече здобувати для свого народа добро і волю.

На літературне поле вступає Грінченко в 1880 р., спершу як поет, підписуючи ся звичайно прибраним іменем В. Чайченко.

У своїх віршах оплакує поет минуле і теперішнє горе рідної країни. Перед нами як жива стає колишня слава України з того часу, як народ сам правив собою, а відтак.... відтак запанували чужі, спершу Польща, а далі Москва. Народови забрано волю і землю, вольних тубольців замінено в невільників, в робучу худобу на його власній, кровю і потом славних предків наповній землі. Москва визискує нарід, на українську землю шле хмару зайд, що розпаношують ся, богатіють і гнетуть український люд, яквй паде в темноту і крайну нужду :

Борис Грінченко.

„Убогії ниви, убогії села,
Убогий, обшарпаний люд; —
Сумні сі картини, сумні невеселі,
А иньших не знайдеш ти тут.

Не став би дивитись, хотів би забути,
Так сили забути нема:
То рідні села, то рідні люди!
То наша Вкраїна сама!“

Поет бачить те горе і взиває земляків до пожертвованя та горячої праці. Праця єдина вирве нас із неволі, вона пробє нам шлях довгий, важкий, що поведе нас до свободи і щастя. Вжеж ми і народились на

світ для роботи і живемо для борні; — хочаж у недолі і неволі звикаємо, то таки дамо долю унукам“.

А тут велика частина нашої суспільности спить у спокою й недбальстві. Поет боліє над тим і вказує недбалим на долю їх неньки України, як вона безщасна конає в сльозах і ридаючи, згадує у недолі свою минулу волю.

У таку тяжку хвилю повинні усі стати борцями, призвати до себе силу і відвагу, з усміхненим лицем підняти у гору свій боевий стяг і повні дужої сили йти вперед та вести за собою людей до волі і щастя.

Тоді просвітить ся темний нарід, який Москва запрягла у ярмо, зробила своїм невільником, тоді скине з себе волячу шкуру, порве провлятий ланцух неволі і знова буде на волі щиро працювати для себе на своїй землі.

Такі борці будуть у народі тоді, як і наше жіноцтво освідомлене і просвічене стане на шлях завзятого бою, як тому жіноцтву нечужі будуть слова дівчат у поезіях Грінченка: „Краще нам умерти в муках, як зрадити Україну“, або „Ой я тебе козаченьку як душу кохаю, алеж більше єсть кохання до ріднього краю“. Вірші поета цінні тим, що в них бачимо горячу любов свого поневоленого народа і бажанє повести його до кращої долі, ми чуємо тяжкий докір тим, що байдужі на народне горе сплять сном блаженних і бажанє розпалити в їх серцях іскру тої любови, яка могутчо горить у серці поета.

Окрім віршів писав Грінченко ще повісти, оповідання і драми, через які здобув собі в нашім письменстві одно з перших місць.

В них малює поет яркі картини злиденного життя українського народа, виводить перед нас свідомих і байдужних, прихильних і неприхильних до народу членів української інтелігенції, дає зразки самопожертвованя і щирої праці деяких одиниць, які часто у завязатій борні з темнотою народа і ворожими обставинами гинуть смертю героїв. Грінченко писав ще різні статі наукові і критичні та описував життя славних мужів, перекладав на українську мову твори чужих письменників.

Богато потрудив ся як етнограф, збираючи і видаючи твори народньої словесности. Велика його заслуга ще і в тім, що видав для народу чимало книжочок, даючи або прегарні оповідання, або розказуючи про життя славних людей і чужих народів та познакомлюючи в приступний спосіб нарід із найновішими здобутками людської культури.

Чимало творів його пера видало і наше Товариство „Просвіта“ в осібних книжочках та в календарях.

Твори Грінченка здобули йому велику пошану серед українського народа, а на не меншу пошану заслугує і його щира та визначна праця громадянська. Грінченко від ранних літ був усе там, де ходило о несене світла, свідомости в зневірену українську суспільність, де ходило о працю над просвітним і економічним піднесенем нашого народа. Грінченко був усе головною пружиною свідомого і праці повного життя української суспільности.

Та найкраще показала ся робота і вартість Грінченка з хвилею заведеня конституції в Росії. Тоді Грінченко кинув ся з повним запалом до роботи, щоб використати ліпшу хвилю. Засновує кружки, видає часописі, пише до українських часописей, загриває до праці над просвітою народа, до бою о народну школу, дає пораду, вказує дорогу — одним словом є всюди і робить усе.

Се справді незвичайно жива і подиву гідна праця. І його пошанувала торік українська суспільність, святкуючи в Києві ювілей його письменської й громадянської праці.

Іван Брик.

„Народна Лічниця“ у Львові.

Великим добром народним є здоровле. Нехай буде чоловік який бідний, та доки здоровле його тривке, доти він усе потрафить заробити стілько, скілько йому треба на прожиток. Тому кожний тямучий нарід дбає про те, аби його одиниці були сильні й здорові. Здоровле се народний капітал, се гріш. Наш нарід підупав загально на здоровлю, люди стали не такі рослі, як бувало, а марні, смертність дуже піднесла ся. А чому се стало ся? Бо народу стало більше, виживлене його стало тяжше, землі не прибуває, зарібки слабі. Нині треба добре гарувати, аби здобути собі та родині конечний кусник хліба. Через те і підупав взагалі людський рід, а ще більше наш нарід, що живе в таких прикрих відносинах. А вже найгірше лихо, як бідний чоловік розболіє, а то нема як і звідки знайти і ради і по-

„Народна Лічниця“ у Львові.

ратунку. Проте усюди по цілім культурнім сьвіті є звичай, що для бідних закладають так звані поліклініки (лічниці), де вони знаходять лікарську пораду безплатно.

Хотячи прийти нашому народови в той спосіб в поміч, поставили і наші сьвідомі Русини завести подібну інституцію у себе. Але щож? На се треба багато грошей. Один не годен, а спільними силами дасть ся не одно зробити. Тому заходами львівських Русинів а головно лікаря Д-ра Евгена Озаркевича завязало ся у Львові товариство „Народна Лічниця“, а коли сему товариству удало ся приєднати до сеї думки ВПр. Митрополита гр. Андрея Шептицького, котрий відступив на сю ціль свою реальність коло св. Юра, то товариство могло розпочати вже в році 1903 свою хосенну діяльність.

Будинок лічниці поміщений в дуже гарнім і здоровім місци. Докола просторо і повно воздуху, дім окружений великим і прегарним

огородом, де знаходяться цвітники і дерева а в їх тіні лавки. Тут в огороді чекають залюбки хорі літною порою, доки прийде на них черга до ординації. В самім домі є 11 комнат, передпокій, дві ждальні для хорих, 4 ординаційні комнати, саля операційна (ціла лякерована, з камінним помостом, так що можна її цілу змити і дезінфекціонувати), далше комната для лікарів (канцелярія) та комната для С. С. Служебниць, котрі мають помічну службу в лічниці.

В бічній крилі є мешканє для слуги, що складає ся з комнати і кухні, а крім того є ще велика дривітня, пивниця і т. д. Каналізація і вентиляція знаменито уряджені, а водопроводи розводять по всіх комнатах студєну і теплу воду (до огрїтя води є окрема піч з кїтлом).

Др. Евген Озаркевич.
Директор „Народної Лічниці“.

Що така інституція була потрібна, найліпшим доказом того є се, що вже першого року зголосило ся до неї по-верх 3.000 хорих, а поодиноких ординацій уділено 12.000. Тепер в сім році дійшло число зголошуваних хорих вже до подвійного числа, з кінцем року дійде певно до 6.000, а поодинокі ординації до 18.000. — Як бачимо люди користають з того добродїйства. Лікарів ординує на Лічниці 9, а головну управу лікарську веде Др. Евген Озаркевич, котрий від заснованя сеї інституції є її постійним директором.

Головно його заходам і заслугам треба приписати, що Лічниця під зглядом лікарським так гарно розвиває ся. А про материяльні средства дбають: покровитель товариства ВПр. Митрополит гр. Андрей Шептицький, котрий постійно опікує ся нею, відтак

Надзираюча Рада, котрої головою є крил. о. Іван Чапельський, а попри інших членів Ради найбільше трудить ся касиєр Товариства о. Іван Рудович, котрий неумомимо працює на користь Товариства. Честь їм за те, що не жалують труду і заходу для найбільшійших між бідними!

Крім хорих, що особисто зголошують ся, приходить до Лічниці велика сила писем від незаможних, хорих селян, котрим не стає грошей на дорогу до Львова. В сих письмах радять ся хорі, що в такий, або сяким случаю зробити. На ті письма дає директор відповіді в „Пораднику лікарським“, який печатає часопись „Свобода“, якої редакция на просьбу Лічниці радо відступила на се місце.

Одну лише недостачу терпить до тепер лічниця, а то бракує їй шпиталика, деби можна умістити також тяжко хорих. Річ ся вимагає дуже великого вкладу грошевого, але є надїя, що з часом і сей недостаток доповнить ся через добудованє окремого будинку, а місця на се є подостатком. Тоді могли би відбувати ся в Лічниці також лікарські виклади в українській мові, а се було би засновком для будучого нашого медичного факультету.

З року на рік.

(Огляд найважливіших подій за час від 1/X 1906 р. до 1/X 1907 р.).

В Австрії найважливішою подією в 1907 році, яка тревало буде записана в історії, є заведення нового виборчого закону до державної ради (парляменту) у Відні. Закон сей носить дату 26 січня 1907 р. і оголошено його в 17-ім числі „Вістника державних законів“.

Очевидно, сей новий закон не прийшов сам із себе. Народи австрійської держави довго домагалися його, заки прийшов той час, що він мусів бути ухвалений. Найсильніше піднесено се домаганя в 1905 р. і вже в осени того року правительство заявило, що незадовго предложить парламентови проєкт виборчого закона, опертого на загальнім, рівнім, безпосереднім і тайнім виборчим праві. Кінець 1905 року і цілий 1906 рік заняла всім народам нашої держави агітація за новим виборчим законом, а рівночасно працював над новим законом парламент. Особливо в нашім краю, в Галичині, а найбільше між нашим народом, повстав великий народний рух за виборчою реформою. Вічам і зборам, мимо ріжних перешкод, не було кінця, а скрізь на них нарід домагався однодушно загального, рівного безпоседного і тайного права голосованя.

Що се є: загальне, рівне, безпосередне і тайне право голосованя, се повинно бути людям відоме, бо-ж таким голосованем вибирали вже в нас у маю 1907 року послів до парламенту. І тому ми дамо лиш коротке поясненя свх слів.

Загальне голосованя значить, що голосувати на посла повинні всі люди. Очевидно сього дословно брати не можна, бо на примір мала дитина також людина, а як воно буде голосувати, коли ще свого розуму не має?! І тому закон у кожній державі постановляє, скільки чоловік мусить мати років, щоби мав право голосованя. Наш новий виборчий закон постановляє, що право голосованя має кожний повнолітний (то є 24-літний) мущина. Значить, що-до мущин наше виборче право є справді загальне, але що-до всіх людей ні, бо не дає права голосу жінкам. А тимчасом жінки такі самі люди, як і мущини, мають такий самий розум, так само тяжко працюють, живуть під такими самими законами, і тому справедливість вимагає, щоби й вони мали таке саме право голосованя, як і мущини. І одною з найважливіших задач тих послів у новім парламенті, що справді всім людям добра бажають, повинно бути: добити ся права голосованя також для жінок, тав щоби мущини й жінки разом голосували на посла і щоби жінка також могла бути послом. Додамо, що се не буде ніяка новина, бо таке право мають уже жінки в цілій повноті в Фінляндії, а в якійсь часті в богатых иньших державах.

Рівне голосованя значить, що кожний, хто голосує на посла, повинен мати такий самий голос, так щоби голос одного не значив більше, як голос другого. На перший погляд здає ся, що в нас так і є, бо кожний, хто має право голосованя, віддає лиш один голос на посла. Але се лиш так здає ся. Бо — як уже сказано — рівність голосованя лежить не тільки в тім, щоби кожний виборець у тім самім виборчим окрузі віддавав один голос на посла, але також у тім, щоби голос кожного виборця в державі мав однакове значінє. А до сього треба, щоби

що цілій державі один посол припадав на таке саме число людей. Наприклад: коли ціла держава була би так поділена на виборчі округи, що кождих 50 тисяч людей вибирає одного посла, то тоді виборче право є справді рівне; але коли в ній є такі округи, де один посол припадає на 20 тисяч людей, і такі, де один посол припадає на 100 тисяч людей, то се вже не буде рівне виборче право, бо голос виборця з того округу, де 20 тисяч людей вибирає одного посла, значить 5 разів стільки, що голос виборця з того округу, де 100 тисяч людей вибирає одного посла.

Таке, на перший погляд рівне, але в дійсности, дуже нерівне виборче право заводить і наш виборчий закон. Виборці одного краю мають більше виборче право, як виборці другого краю; виборці одного народу мають більше виборче право, як виборці другого народу; виборці

З боротьби за виборчу реформу в Галичині :

Окружне віче в Бережанах, дня 30 січня 1906 року.

з одного виборчого округу мають більше виборче право, як виборці з другого виборчого округу. Ось придивім ся лише сему :

Австрія складає ся з 17 „коронних“ країв, а в кождім з них виборче право що до рівности инакше. В Зальцаургу один посол припадає на 26.900 людей, в Форальбергу на 29.660, в Триєсті на 30.200, в Тиролю на 33.240, в Каринтії на 36.080, в Горішній Австрії на 36.370, в Горицві і Градисці на 37.570, в Країні на 42.030, в Стирії на 43.780, в Шлеску на 44.250, в Долішній Австрії на 44.650, в Чехії на 48.240, в Моравії на 49.4000, на Буковині на 51.670, в Дальматії на 53.170, в Істрії на 56.600, а в нашім краю, в Галичині, один посол припадає на 68.720 людей. — Коли б цілу австрійську державу поділити на зовсім рівні виборчі округи, то один посол припадав би на 49.680 людей. З сего видно, що 13 коронних країв Австрії має більше виборче право, як

повинні-б мати, а се є получене з кривдою останних чотирох країв: Буковини, Далматії, Істриї і Галичини. Видно з сего далі, що найбільше виборче право має німецький Зальцбург, а найменше — наша Галичина.

Як відомо, майже в кождім короннім краю Австрії живе по два або й по більше народів. Отже між них розділено виборче право знов не рівно, тільки один нарід має більше виборче право, а другий менше. І так один посол припадає на 38.270 Італійців, на 39.360 Німців, на 46.190 Румунів, на 49.700 Словінців, на 50.000 Сербів, на 51.860 Поляків, на 55.550 Хорватів, на 55.660 Чехів і на 102.470 Русинів.

Як ми бачили, між коронними краями Австрії найбільше покривджена що-до виборчого права Галичина. Але ся кривда не розложена рівно на оба народи, які живуть у Галичині: на Поляків (разом з Жидами) і Русинів, але звалює ся цілим своїм тягаром тільки на наш нарід. Бо коли Поляки стоять ліпше не лиш від нас, але також від Чехів і Хорватів, то Русини стоять з усіх найгірше. В Поляків припадає один посол на 51.860 людей, а в Русинів аж на 102.470; се значить, що голос кожного Поляка варта два рази стільки, що голос Русина. Додамо, що коли не рахувати Буковини, де виборче право для Русинів справедливійше, як у Галичині, то різниця між виборчим правом Поляків і Русинів у Галичині вийде ще більша... Нислідком такої нерівности виборчого права Русини можуть вибрати лиш 28 послів, а Поляки (з Жидами) аж 78.

Беспосередне гоголосованє значить, що кождий, хто має виборче право, голосує від разу на посла; тайне — що голосує ся не устно, але зложеною карткою, так щоби ніхто не знав, хто на кого голосує. Наш новий виборчий закон заводить беспосередне і тайне голосованє в цілій повноті, а недогода лише в тім, що не можна голосувати якою-будь карткою, як приміром в Німеччині, тільки треба конче голосувати карткою, дорученою староством.

На підставі нового виборчого закона австрійський парлаємент складає ся з 516 послів; з того припадає: на Чехію 130 послів, на Галичину 106, на Долішну Австрію 64, на Моравію 49, на Стырцію 30, на Тыроль 25, на Горішну Австрію 22, на Шлеск 15, на Буковину 14, на Країну 12, на Далматію 11, на Каринтію 10, на Зальцбург 7, на Істрію 6, на Горицію і Градиску 6, на Триєст 5, на Форальберг 4.

На підставі сего нового закона відбули ся в маю 1907 р. перші вибори до парлаєнту.

В нашім краю вибори випали так, що на 106 послів вибрано 54 Поляків — членів „Польського Кола“, 16 польських людовців, 4 польських соціяльних демократів, 1 польського безпартійного соціяліста, 1 безпартійного Жида, 3 Жидів-сіоністів і 27 Русинів. Отже один мандат, який могли здобути Русини в Галичині, дістав ся сим разом Полякам, так що Русини замість 28 своїх послів мають лиш 27.

З тих 27 послів належить 17 до української національно-демократичної партії, 3 до української радикальної партії, 2 до української соціяльно-демократичної партії, а 5 до москвофільської партії. Значить, наших українських послів, що признають наш нарід самостійним народом, є 22; послів москвофільських, які кажуть, що наш нарід, се часть російського народу, є 5.!

Цікаво також, скільки голосів добула собі при виборах між нашим народом кожда з висше названих партій. Оже на кандидавів української національно-демократичної партії віддано 267.637 голосів, на кандидатів української радикальної партії 79.643 голосів, на кандидатів української

соціально демократичної партії 28.607 голосів, — разом кандидати українських партій дістали 375.883 голоси. А на всіх москвофільських кандидатів упало 170.883 голоси.

На Буковині наш нарід вибрав 5 послів, самих Українців. Віддано на них 33.834 голоси. На москвофільських кандидатів віддано 10.140 голосів, але ані один з них не дістав стільки голосів, щоб бути послом.

Як випали вибори в інших краях Австрії, про се не будемо писати, а тільки скажемо, які партії в парламенті найбільші.

Отже найбільше число послів має „християнсько-соціальный союз“, який складає ся з 66 німецьких християнсько-соціальных (антисемітів, т. є. таких, що ворожо виступають проти Жидів) і з 30 німецьких клерикалів.

Далі іде соціально-демократичний союз, до якого належать соціальні демократи всіх народів Австрії. Є там 50 соціальных демократів німецьких, 23 чеських, 6 польських, 5 італійських і 2 українських, разом 86.

Далі є коло 100 послів з різних німецьких партій, коло 80 послів з різних чеських партій, 37 полудневих Славян (Словінці, Хорвати і Сербі), 14 Італійців і 4 Румуни.

З тих 27 послів, що їх вибрав наш нарід у Галичині, 2 українські соціальні демократи пристали до соціально-демократичного союзу, де творять окрему українську групу, а решта, 25 послів заложили були разом з 5 українськими послами з Буковини спільний „Український Клуб“. Але сей клуб швидко розпав ся, бо москвофільські послы розбили швидко єдність парламентарного заступництва нашого народа і під натиском загорільців із своєї партії виступили з нього. Тепер „Український Клуб“ складає ся з 25 послів: 17 національных демократів та 3 радикалів з Галичини і 5 українських послів з Буковини.

Москвофільські послы ходили якийсь час самопас, аж недавно заложили свій „Русско-Народный Клуб“, до якого належать д-р Глібовицький, о. Давидяк, д-р Король і Курилович. Пятый москвофільський посол, д-р Марков, не вступив чомусь до сего клубу і ходить далі самопас як „дикий“ та з усіх старає ся доказати світови, що його вибрали до парламенту не Русини, а Москалі.

На однім з перших засідань нового парламенту „Український Клуб“ зложив правно-державне застереженє, в яким містить ся заява, що наш нарід має повне право до народної рівноправности в межах австрійської держави і до народної незалежности в сім'ї народів та що послы в своїй діяльності стреміти-муть до здійсненя сего права.

Загалом беручи, діяльність українських послів в часі від 17 червня до 24 липня 1907 р., себто перед літними вакаціями, представляє ся так: Вони зложили дві заяви, виголосили 10 промов, поставили 18 внесень загальних і 15 запомогових та внесли 84 інтерпеляції. Крім того працювали в різних парламентарних комісія, відбували наради в клубі і т. д., а підчас літних ферій уладили багато віч в краю, на яких освідомляли нарід політично та розвідувались про його потреби.

Підчас осінної сесії „Український Клуб“ заняв ся головно переговорами з центральним правительством, щоби вимогти на нім сповненє тих домагань, які клуб уважає для нашого народу найважнішими. На скільки звісно, в сих справах центральне правительство обіцяло зробити ось-що: 1) постарати ся, щоби намісник Галичини видав до всіх політичних властей обіжник з напимненєм, щоби ті поступали справедливо, по закону, з нашим народом і не переслідували та не кривдили його; 2) постарати ся, щоби на львівськїм університеті іма трикуляція відбувала

ся по латині (доси відбувала ся вона польськи, проти чого так протестували наші студенти), щоби урядовою мовою університетських властей в зносинах з нашими студентами була мова українська та щоби на університеті засновано дві нові катедри з українською викладовою мовою: катедру римського права, на яку має прийти д-р Михайло Зобків, доцент університету в Загребі, і катедру хемії, на яку має прийти д-р Іван Горбачевський, професор чеського університету в Празі; 3) дати нашому товариству „Просвіта“ за допомогу з державних фондів на економічні цілі; 4) взяти під увагу засноване банку для підмоги наших селян; 5) посередничити між Поляками й Українцями в справі виборчої реформи до галицького сойму. Все те обіцяло центральне правительство українським послам; що з того і як буде сповнене, побачимо.

Початок 1907 року зазначив ся також острійшими формами боротьби української молодіжи за права української мови на львівському університеті. В січні українські студенти устроїли на університеті дуже бурливу демонстрацію, підчас якої опанували цілий університетський будинок. При тім, як звичайно при таких бурливих демонстраціях, не обійшло ся без знищення в будинку: в саях повиважувано двері і поломлено меблі, з яких роблено барикади.

За сю студентську демонстрацію, за яку на иньших університетах у найгіршій разі карають студентів лиш університетські власти, в нас арештовано на наказ суду над 100 студентів, яких так довго держали в слідчій арешті, що в кінці їм не стало терпеливості і вони постановили не приймати ніякої їди, щоби голодовим страйком або добити ся випущення на волю, або вмерти. Той голодовий страйк тривав чотири дні; в кінці студенти таки добили ся того, що їх суд випустив на волю. Той день, в який їх випускали, був величавою маніфестацією Українців міста Львова.

В кінці в вересні відбула ся в сій справі розправа перед віденським судом. Але суд обжалував лиш 17-ох студентів. З тих один не явив ся на розправі, бо мусів тікати з Австрії, яка хотіла видати його в руки російського правительства за участь в тамошнім революційнім руху, 8-ох увільнено, а 8-ох засуджено: з них 7-ох кожного по місяцеві вязниці, а одного на тиждень арешту. Засуджені внесли рекурс і як ся справа скінчить ся, ще не знати.

З початком 1907 року була сесія галицького сойму. Коли на тій сесії задумано видати новий закон про урядову мову по громадах (той закон ухвалено і він вже дістав цісарську санкцію), на поклик наших соймових послів кілька тисяч наших громад ухвалило завести в себе українську урядову мову.

Ухвалено також острійший регулямін соймових нарад.

Галицький сойм займав ся крім сего справою виборчої реформи до сойму, яка через те, що вже заведено виборчу реформу до парламента, являв ся дуже пекучою справою. Для сеї справи була на осінь скликана навіть окрема соймова сесія, але вона до нічого не довела. Тепер доносять, що для полагодження сеї справи має сойм знов зійти ся в грудни. Власне з кінцем 1907 року кінчить ся каденція сойму, він має бути розв'язаний і мають бути переведені нові вибори. Коли-б у грудни сойм ще ухвалив виборчу реформу, то нові вибори були би переведені вже на основі нового виборчого закона.

На підставі теперішнього краєвого статута і виборчого закона галицький сойм складає ся з 161 членів, з того 12 вірилїстів, т. є. таких, що засідають у соймі без вибору, на підставі свого урядового становища, і 149 послів.

До вірилістів належать: архієпископ і 3 єпископи римо-католицького обряду, митрополит і 2 єпископи греко-католицького обряду, архієпископ вірменсько-католицького обряду, ректори львівського і краківського університету та львівської політехніки і презес краківської Академії Наук.

Послів до галицького сойму вибирають чотири курії: курия великої земельної власности вибирає 44 послів, курия торговельно-промислова 3 послів, курия міст 28 послів, курия селянська 74 послів. Ві всіх тих куриях голосованє явне (устне), а в курії селянській також посередне, т. є. найперше село вибирає виборців, а до перва ті голосують на посла.

Наш нарід має більшість тільки в виборчих округах селянської курії, а саме, в 46 повітах Східної Галичини, отже може до сойму вибрати собі найбільше 46 послів. А 46 послів на 149, се значить 31 процент.

Коли в соймі піднесено справу виборчої реформи, наш посол д-р Евген Олесницький зажадав, щоби до сойму переведено таку саму виборчу реформу як і до парламента, щоби виборче право до сойму було загальне, рівне, безпосередне і тайне, а при тім на правду рівне. Посол Олесницький домагав ся, щоби сойм складав ся з 160 членів: з 12 вірилістів і 148 послів. З тих 148 послів 84 вибирали би Поляки, а 64 Українці. Але на сей справедливий проєкт посла Олесницького сойм не хотів згодити ся.

Для справи виборчої реформи сойм вибрав окрему комісію, а та комісія вибрала з-поміж себе окремий субкомітет. Отже той субкомітет виробив уже такий проєкт виборчої реформи:

Сойм повинен складати ся з 212 членів: з 8 вірилістів (самі архієпископи та єпископи) і 204 послів. З послів одну половину, 202, вибирають ріжні професіональні (професія — занятє) групи, а другу половину група загального голосованя.

З професіональних груп велика земельна власність вибирає 53 послів, міські ради 20 послів, торговельні і промислові палати 12 послів, група інтелігенції 11 послів, ремісничі організації 6 послів. — В віякій з отсех груп Українці не мають більшости, значить, з професіональних груп не вийшов би ані один український посол.

В групі загального голосованя виборче право є загальне, безпосередне і тайне (так само безпосередні і тайні є вибори в професіональних групах), але не рівне, і то не лиш через те, що міські виборчі округи були-б менші від сільських, а сільські виборчі округи в Західній Галичині менші від сільських округів у Східній Галичині, але також через те, що голосованє було би тут плюральне, а саме, кождий виборець, що має 35 років, мав би право голосувати аж два рази.

З тих 102 мандатів у групі загального голосованя 20 припадало би на міста, а 82 на села. Наш нарід міг би собі вибрати послів лише в сільських виборчих округах, а таких округів було би всего 34—37.

Значить, на 204 послів галицького сойму наш нарід міг би вибрати найбільше 37 послів, що робить 18 процент. З сих чисел бачимо, що коли-б отсей проєкт був ухвалений у соймі, то наш нарід вийшов би на нїм багато гірше, як стоїть тепер, бо коли тепер він може вибрати 46 послів на 149, то тоді міг би лише вибрати 37 послів на 204. Тепер, коли-б вибори пішли добре, українські послы творили би третину сойму, а тоді вони творили би ледви п'яту часть.

Та чи буде ще скликаний сойм і чи такий проєкт виборчої реформи стане законом, сего ще не знати. Певне тільки се, що наші послы будуть

докладати всіх сил; аби не допустити до такого кривдження нашого народу!

В кінці згадаємо, що галицький сойм на осінній сесії ухвалив новий ловецький закон, який на стільки ліпший від теперішнього, що селяни

Сотер

Америнанський єпископ Преосв. Сотер Ортинський.

зможуть успішнійше домагати ся відшкодованя за шкоду, зроблену дичиною.

*

На Буковині, де також живе наш нарід, і то в ліпших національно-політичних обставинах, як ми тут у Галичині, крім виборів до

парляменту, про які ми вже писали вище, не стало ся нічого, що треба би окремо ось-тут згадувати.

*

На Угорщині так само не стало ся нічого особливого. Там наш нарід пропадає й далі, як пропадав доси, в темноті і нужді. Інтелігенція малярщить ся, а простому народови нема кому показати дороги до просвіти і добробуту. А угорське правительство докладає всіх сил, аби наш нарід переробити на Малярів. В сім році посягнуло воно навіть на приватні школи, які удержували гр. кат. парохії, і заводить навіть в них малярщину.

Власне тепер працює угорське правительство над проєктом виборчої реформи до угорського сойму, який має для Угорщини таке саме значінє, як для Астрії віденський парламент. Але вже заздалегідь ходять вісти, що те виборче право не буде справедливе, тільки дасть Малярам велику перевагу над иньшими народами Угорщини: Німцями, Румунами, Словаками і Русинами. Коротко кажучи, дуже сумно зачинав ся і так само сумно кінчить ся 1907 рік для наших угорських братів.

*

В Росії ще й доси веде ся між самодержавним правительством і народом боротьба за новий, конституційний лад, яка вибухла по скінченню російсько-японської війни. Якійсь час здавало ся, що ось-ось буде ліпше. Як відомо, 17 жовтня 1905 р. цар видав конституційний маніфест, а весною 1906 р. вже й відбули ся перші вибори до державної думи (так називає ся російський парламент). Ті перші вибори випали дуже добре: майже вся дума складала ся з конституційних демократів, себто з людей, які хотять завести в Росії правдиву конституцію й оперти її на демократичних основах.

Але перша дума радила недовго, бо таки в літі 1906 р. правительство розвязало її за те, що вона виступала проти правительства за добро народу.

Тепер почали ся в Росії страшні часи. Скрізь заведено воєнний стан, за найменшу провину судив воєнно-полевий суд, який не знав иньшої кари, тільки кару смерти. А що в Росії багато найліпших людей кинуло ся до боротьби з правительством за добро народу, то воєнно-полеві суди винищили найліпші сили, сам цвіт народів російської держави.

Разом з тим видано нові „поясненя“ до виборчого закона, пояснюючи його так, що багато людей, які мали право голосованя при виборах до першої думи, втратило відтак те право.

Всіми тими способами російське правительство думало з одного боку налякати суспільність, а з другого відібрати виборче право народним масам і таким чином довести до того, щоби вибори до другої думи випали так, як сего треба правительству.

Але й тепер правительство перечислило ся. Вибори до другої думи, які відбули ся з початком 1907 р., все таки випали зовсім не так, як воно хотіло. Правда, сим разом вибрано до думи трохи так званих „правих“, себто тих, що хотіли би задержати в Росії старий самодержавний лад, але все таки ті, що хотять нового ладу в Росії, мали в думі величезну більшість. При тім вибрано до думи над 100 соціялістичних послів. Очевидно, що російському правительству така дума не сподобала ся, і воно її знов розвязало.

А щоби трета дума була вже конче така, як сего треба правительству, то рівночасно видало воно новий виборчий закон, далеко гірший від попередного. Сим разом правительство вже досягло свого. Ви-

бори до третьої думи, які відбули ся в осени 1907 р., випали так, що „праві“ мають у ній значну більшість.

Значить, коли порівнати те, що було в Росії при кінці 1905 р. і з початком 1906 р., з тим, що є нині, то виходить, що нині є гірше, як було тоді, бо верх у думі взяли ті, що не хотять допустити до нового ладу. Але се не на довго. Народ у Росії втомив ся боротьбою, яка вже дуже багато жертв коштувала його, і от через те на разі верх узяли темні сили. Але та народня втома, як учить нас історія революцій в иньших народів, довго не потреває, і нині-завтра народ знов зірве ся до боротьби, щоби раз на все покінчити з давною неволею.

Від того, що діє ся в Росії, залежить також доля 25 мільонів нашого народу, який живе на російській Україні. Як не зле тепер у Росії, а все таки російська революція принесла нашому народови багато користи. От хоч-би те, що тепер уже не обов'язує указ 1876 р., який заборонював друкувати книжки й газети нашою мовою, і тепер українські книжки й газети підлягають тим самим приписам прасового закону, що й російські. Тільки, очевидно, ті, що виконують закон, відносять ся до українського друкованого слова багато більше ворожо, як до російського.

Або і те, що і в першій і в другій думі було багато послів, свідомих своєї української народности і її національних інтересів. Ті послі і в першій і в другій думі заложили були окрему посольську „Українську Громаду“, до якої належало по кількадесять членів, переважно самих селян. Провід-

Епископська палата Преосв. Сотера Ортинського в Філадельфії.

никами українських послів у першій думі були: посол з Полтавщини Вол. Шемет і посол з Чернігівщини Іля Шраг, оба високоосвічені люди. В другій думі коло заложення „Української Громади“ найбільше заслужив ся священник з Поділя, о. Гриневич. Обі „Українські Громади“ були дуже прихильні українському народови і належали до тих гуртів посольських, що домагали ся в Росії заведення конституційного ладу.

Не так пощастило нашому народови при виборах до третьої думи. Через те, що багато селян стратило виборче право, до третьої думи вибрано з України переважно самих панів та ворожих народови попів, або таких селян, що сліпо йти-муть за тими панами й попами. Через те й не можна покладати великої надії на те, щоби в третій думі зложила ся „Українська Громада“, прихильна українському народови. Ті послі, яких вибрано на Україні, боронити-муть далі старих порядків, себто панованя російського панства над українським народом.

*

Американські Русини, яких є багато по цілій великій Америці, діждали ся в кінці того, що папа заіменував для тих Русин-

нів, що живуть в Злучених Державах Північної Америки, окремого греко-католицького єпископа в особі монаха-Василянина з Галичини, о. Сотера Ортинського. Сив були Русини в Америці і навіть тут, у Галичині, дуже втішилися, але швидко радість їх перемінилася в смуток.

Показалося, що Рим не дав греко-католицькому єпископові ніякої самостійної влади, але зробив його зовсім залежним від волі американських римо-католицьких єпископів, так що греко-католицький єпископ може робити для своїх вірних тільки те, на що йому римо-католицький єпископ у своїй дієцезії дозволить. Та й взагалі та була, яку видав папа з приводу іменования єпископа, дуже понижає греко-католицький обряд. Між иншим постановляє вона, що діти з мішаного подружжя в Америці в деяких випадках мусять, а в инших можуть бути римо-католиками, загалом робить перехід з греко-католицького обряду на римо-католицький дуже легким, але за те строго забороняє переходити римо-католикам на греко-католицький обряд.

Проти сеї булі збираються ті Русини, що належать до греко-католицького обряду, і тут в Австрії і в Америці якось виступати. Але що вони зроблять і що з того вийде, тепер ще не знати.

*

В Німеччині з початком 1907 р. були нові вибори до парламенту. Останні вибори перед тим були в 1903 р., отже нові повинні бути аж в 1909 р. Але коли парламент виступив проти колоніальної політики (колоніальна політика, се політика європейських держав у заморських краях, які називаються колоніями) правительства і не хотів ухвалити жаданих правительством на ту колоніальну політику грошей, правительство розв'язало його і розписало нові вибори.

Ті нові вибори переведено так, що з найбільших противників правительства, соціальних демократів, котрих у попереднім парламенті було 80, лишилася ледви половина. О се вже постаралося правительство і прихильні йому партії.

Так бачимо, що не лише в Росії, але в таких державах, де конституція обов'язує вже від давна, як от в Німеччині, правительство слухає парламенту лиш доти, доки він іде йому під лад, а як він йому остро супротивить ся, то воно не спішить ся покорити ся перед ним, тільки розв'язує його, а нові вибори старає ся перевести по своїй волі.

В нововибранім німецьким парламенті внесло правительство проект нового закону про збори. В тім проекті є постанова, що говорити на публичних зборах можна лиш по німецьки. Говорити якоюсь иншою мовою може лиш виїмково дозволити центральна краєва власть, очевидно, коли захоче. Сей законопроект стремить до того, аби Полякам, Данцям Литвинам і т. д., що живуть у Німеччині, не вільно було на публичних зборах уживати своєї рідної мови. А що загал тих народів не розуміє по німецьки, то вони не будуть могли відбувати свої збори, та трудно їм буде освідомляти ся в загальних справах. Сей законопроект придумано особливо проти Поляків у Познанщині, яких Німці хотять конче зв'язати.

Коди сей проект закону про збори відбирає Полякам їх рідну мову, то проект, який внесено рівночасно в пруським соймі, має на меті відобрати їм рідну землю. Вже й доси вела свою роботу в Пруссії окрема комісія, яка скуповувала землю від Поляків і продавала її Дімцям. Але се діло йшло їй дуже трудно. Коли Поляки побачили, до чого воно йде, то твердо постановили не продати ані пяди землі Німцям, з хто так зробив, того п'ятували народним зрадником. Через те комісії лиш десь-не-десь удалося купити кусень польської землі, тай то за великі гроші. Значить ся, робота комісією дорого коштувала, а при

тім не приносила бажаної користі, бо від того, що між Поляками десь-не-десь осів на землі Німець, польська земля не ставала ще німецькою.

Отже тепер пруське правительство хоче собі порадити таким способом, що вносить в сойм проєкт закона, який постановляє, що правительству вільно, де лише захоче, відобрати Полякови його землю, заплативши йому за неї гроші. Колиб такий закон ухвалено, то по-перше упали би ціна на польську землю, а по-друге правительство могло би виганяти польських дідичів і селян з цілих сіл і на їх місце саджати Німців. щоб таким чином польська земля на великих просторах ставала німецькою. Здає ся однак, що оба ті крайно несправедливі законопроекти не будуть ухвалені.

*

Друга мирова конференція. В місті Газі в Голандії з'їхали ся в літі 1907 р. представники держав, щоби радити над тим, якими способами вдержати би на сьвіті мир і уникнути війни. Радили ціле літо, але не врадили нічого, так само як на першій конференції, яка була перед кількома літами (в 1899 р.).

Всі признають, що велике лихо всім народам від того, що кожда держава держить багато війська, бо на військо йде більше грошей, як на всі иньші державні потреби разом. І приятелі мира кажуть, що треба би передовсім скасувати або хоч зменьшити військо, бо тоді по-перше народам було би лекше, а по друге з малим військом не можна вести великої війни. Та ціла біда в тім, що ні одна держава не хоче перша зменьшити свого війська, бо боїть ся, що з того скористає сусідна держава і нападе на неї. Противно, кожда держава що року збільшає своє військо і поліпшає його озброєнє, бо каже, що лиш тоді не буде мати війни, коли всі будуть її бояти ся. Так то все говорене про мир кінчить ся нічим. І так буде доти, доки не настане на сьвіті такий порядок, що ніякий нарід не буде мати потреби воювати з другим, а ніхто з людей не захоче проливати кров свого ближного.

*

Марокко. Тепер, що правда, війни між цивілізованими державами бувають не часто, але за те нема року, в яким котрась європейська держава не воювала би з якимсь — як то кажуть — „диким“ народом. А буває се так: Десь там, в якійсь иньшій часті сьвіта, в Азії чи Африці, де людські звичаї, людське жите, загалом ціла людська культура зовсім инакші, живе собі якийсь — як ми кажемо — дикий нарід. Живе, як знає, тай добре йому з тим. Але в наших європейських державах уже трохи тісно тай ріжні великі богачі шукають собі більше місця. Один знає, що в землі тих „дикунів“ є золото або дияменти, які варта би роздобути; другий знов хотів би тягнути зиски з тих земних плодів, що там родять ся; третій хотів би „дикунам“ продавати дорого виробу своїх фабрик. Тай от лізуть вони до тих „дикунів“, „несуть їм цивілізацію“ — як се вони кажуть — а властиво йдуть їх рабувати. Але самі вони не йдуть, бо „дикуни“ швидко дали би собі з ними раду, тільки беруть військо своєї держави. Бачите, тепер кожда держава найбільше дбає за інтереси богатих купців і промисловців, отже їх інтереси є інтересом держави. І держава висилає до „дикунів“ військо, щоби воно пильнувало, аби „дикуни“ не бунтували ся, коли чужинці будуть на їх землі господарювати. Се й називає ся кольоніяльною політикою. Але „дикуни“ все таки бунтують ся, бо годі чоловікови терпіти, як хтось чужий, непрошений влізе до його хати і господарює там, як у себе дома. А тоді військо зачинає воювати з дикунами. Очевидно, що така війна все кінчить ся зле для

„дикунів“, бо вони не мають ані таких добрих стрільб, ані гармат, ані нічого.

І власне ціле літо 1907 р. і до тепер іде така війна в краю Марокко в північній Африці. Там „ширять цивілізацію“ Французи. І французьке військо вчить там „дикунів“ розуму, щоби не перешкаждали господарювати в своїм краю чужим зайдам. З особливою силою вибухли бунти „дикунів“ в Марокко підчас тої мирової конференції в Газі. Коли дипломати ріжних держав радили собі вигідно про мир, військо найбільше цивілізованої держави, Франції, воювало людей, яких вина лежить лише в тім, що хотять бути своїми панами на своїй землі...

М. Л.

Що повинно бути в кожній руській громаді?

В кожній руській громаді, а так само в громаді з більшістю руського населення, повинна бути передовсім руська Рада громадська і руська Старшина громадська. Тому сьвятим обовязком кожного Русина селянина й міщанина є, брати участь в голосованю до громадської ради і голосувати тільки на зовсім певних і чесних людей, котрим громадські і народні справи не є байдужі і котрі твердо вміють постояти за права громадян і руського народу. Вибори до громадської ради важні тому, бо закон громадській раді і громадській старшині дає досить широку самоуправу і розвій громади в великій мірі залежить від того, яка є громадська репрезентация. Головну увагу треба відтак звернути на вибір начальника громади; на се почесне місце в громаді повинна громадська рада покликати чоловіка як найбільше характерного, сумлінного і тактовного і — що дуже важне — сьвідомого руського патріота.

Урядовою мовою кожної руської громади, а так само громади з руською більшістю має бути руська мова. Після постанов нового крайового закона, ухваленого в сім році, кожда громадська рада рішає сама, яка має бути урядова мова в громаді

і таке рішенє громадської ради не потребує до своєї важности затвердження висших властей, тільки треба заховати отєї формальности: Начальник громади має скликати засіданє громадської ради і виразно зазначити, що се засіданє є скликане для рішення урядової мови в громаді; про те засіданє треба повідомити всіх радних, зглядно їх заступників. Для важности рішення питання про урядову мову потреба присутности найменше трех четвертих частий всіх радних (пр. коли громадська рада складає ся з 12 радних то треба 9 радних, на 18 треба 14, на 24 треба 18 і т. д.), з котрих знова більша половина мусить заявити ся за руською урядовою мовою. Те рішенє вписує ся відтак до книги ухвал громадської ради та повідомляє ся староство і повітовий виділ, залучаючи при сїм відпис ухвали громадської ради і громада від сеї хвилі може урядувати по руськи. На одно ще звертаємо увагу, а то, щоби припильнувати начальника громади і писаря, щоби вони точно виповнили повисше рішенє громадської ради. Громади, котрі не мають своїх писарів, нехай висилають одного зі своїх інтелігентнійших молодих громадян на писарський курс до Львова, що його уряджує три рази на рік крайвий Виділ. Кож-

дий такий курс требає чотири місяці і краєвий виділ дає навіть стипендії кандидатам на громадських писарів.

Зі справою заведення руської мови урядової по наших громадах вяже ся ще й се, щоб громадські управи не передплачували „Вістника законів державних“ у мовах чужих, але в нашій. „Вістник законів державних“ видає міністерство внутрішніх справ в накладні ц. к. державної печатні (Відень V. Singerstrasse 26). Най громади рішучомагають ся по староствах „Вістника“ лише в руській мові!

В кожній руській громаді і в громаді, де Русини творять більшість населеня, повинна безусловно находити ся народна школа з руською викладовою мовою. Про викладову мову в публичній народній школі рішає громадська рада і коли в руській громаді народна школа є не з руською викладовою мовою, то громадська рада має право перемінити її на руську викладову мову; потребує тільки про се повідомити ц. к. краєву раду шкільну у Львові і просити єї о затверджене ухвали громадської ради.

Всі вивіски в руській громаді, пр. на громадській канцелярії, на дороговказах і т. д. мають бути руські, щоби руський характер місцевости видавав ся кождому переїзджаючому виразно в очи.

Дальше в кожній громаді, де живе хоч гурток Русинів повинна існувати читальня „Просьвіти“, а в ній повинні бути українсько-руські часописи, бібліотека, курс для неграмотних, каса позичкова для членів, крамниця і шпіхлр. Коли хто бажає заложити в громаді читальню „Просьвіти“, нехай віднесе ся по близьшу пораду до канцелярії тов. „Просьвіта“ у Львові, Ринок ч. 10.

Для виробленя солідарности, бодрости духа і тіла і оборони людського майна перед огнем існують по селах і місточках гімнастично-пожарничі товариства „Січ“ і „Соколів“. (Інформаций в справі закладаня „Січ“ можна засягнути у п. Ів. Чупрея Коломиї а в справі „Соколів“ у львів. тов. „Сокол“ у Львові).

На поли економічної організації по селах і місточках суть спілкові крамниці системи Рочдель (близших поясень, як закладає ся і в який спосіб веде ся такі крамниці уділяє радо і безінтересовно товариство „Народна Торговля“ у Львові, Ринок ч. 36), позичкові каси „Народний Дім“ (статута і поясненя висилає „Краєвий Союз Кредитовий“ у Львові, Ринок ч. 10), позичкові каси системи „Райфайзена“ під патронатом краєвого виділу. Особливо на каси Райфайзена звертаємо увагу всіх прихильників економічного двигнення нашого народу, тим більше, що тут існує зорганізована публична поміч бюро кас Райфайзена при краєвім виділі, котру своїми грішми удержують також і руські податники. Поясень що до закладаня і веденя кас Райфайзена уділяє „Бюро спілок ощадности і позичок під патронатом краєвого виділу“ Львів, будинок соймовий).

Вкінці в багато руських місцевостях можуть існувати і розвивати ся молочарські спілки. За порадою в тій справі належить звертати ся до госп. пром. комісії товариства „Просьвіта“ у Львові, або до краєв. Союзу молочарського в Стрию.

Інформаций в справі засновуваня „Січ“ мож засягнути під адресою д. І. Гупрея в Коломиї, а в справі „Соколів“ у львівськім тов. „Сокол“.

С. Б.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

О. Олександр Темницький.

Німецька приповідка каже, що нема чоловіка, якого не можна би заступити иньшим. Як не будь є воно у Німців, то у нас Українців нераз дуже тяжко знайти чоловіка, який заступив би місце свого попередника.

Таким чоловіком був у львівській, українській громаді покійний отець Олександр Темницький, парох при карнім заведеню для муштин. По нім лишила ся така прогалина у львівських народних товариствах, що ледви чи знайде ся такий, хто його заступить у всім. Се був чоловік, що не жахав ся ніякої праці. Проводити не любив ніколи, але робив всяку роботу, якої домагала ся народна справа.

О. Олександр Темницький родив ся дня 23. вересня р. 1849 в Дарахові теребовельського повіта. Його батько був руським парохом. Іще малим хлопцем осиротів і мусів власними свламя пробивати ся у світ. Яко гімназьяльний ученик терпів покійний велику нужду і мусів лекціями здобувати собі на кусень насущного хліба. Тут належав покійник до кружка тих молодих горячих народовців, що високо держали тоді народний стяг, через що мусів перенести ся до бережанської гімназії, де й зложив іспит зрілости. В р. 1876., по скінченю наук богословських, оженив ся і був сотрудником у Ниркові під Заліщиками, а відтак в Ходорові. Овдовівши в р. 1878., став сотрудником при Архикафедральнім храмі св. Юра у Львові, а відтак парохом при карнім заведеню. Тяжка то річ проповідати Христа серед найгірших шумовин суспільности, та дібрати ся до сердець тих людей, що попавши на дорогу проступку нераз серед найгірших обставин, відчувають жаль до цілого світа. Тільки любов може знайти приступ до їх серця. А покійник був як раз чоловіком, що будив повне довіре у кожного, з ким увійшов у близьші зносини. І не дивота, що вязні дуже часто називали його своїм „татунцем“, а коли лучили ся в заведеню які непорозумівя, то посередником бував завсїди о. Темницький. Коли иньші серед розрухів ішли між вязнів з оружем, то покійний ішов з острійшим від меча оружем, бо сердечним словом Христової науки.

Писати житєпись о. Олександра, то списувати гірку долю чоловіка, котрого дорога виложена була острим камінем. Літами покійник не був старий, бо умер в 58. році житя, та жите грубими бороздами з'орало його лице. В молодім віці утратив свою подругу, і цілу свою любов переляв на одинокого свого сина. Так щож? Ледви що сян покінчив гімназю і вступив на університет, як страшна хвороба забрала його бідному батькови, котрий тепер полишив ся сам один на світі. По сій, болючій страті віддав ся покійний о. Олександр цілковито праці в народних руських Товариства, мов би хотів убити у собі всякі спомини про дорогі йому особи. Ріднею стала йому руська громада а одинокою потіхою зріст руських інституцій.

Пробуваючи у Львові, став о. Олександр членом усіх українських товариств, і то не членом на папері, а членом-робітником. Яким довірем тішив ся покійний серед Русинів — найліпший доказ се, що в більшій часті товариств віддано йому найтяжший уряд — каснера. А що значить

бути касиєром в руських товариствах, які терплять завсіди на брак готівки, се знає тільки той, що сам був касиєром. О свій гріш не дбав покійний ніколи. З молоду привик вдовольяти ся малим, але грошем народним дорожив більше як всім.

В в. 1896 став покійний членом Головного Виділу Товариства „Просвіта“ і касиєром, яким полишив ся аж до своєї смерти. Рівночасно покликала його воля народу до „Народної Ради“ а відтак до тіснішого „Народного комітету“. Коли в р. 1897 основано „Краєвий Союз кредитовий“, став покійний директором - касиєром. Незвичайно живу участь брав покійний також в комітеті для будову українського театру, а всі ті майже сотикові складки переходили через його руки. Не менше живу участь брав також в працях Надзираючої Ради „Народної Торговлі“ і „Народної Гостинниці“. Почестий не зазнав о. Олександр ніяких. Від всяких признань і відзначень випрошував ся і проти його волі заіменувало його товариство „Руська Бесіда“, котрої через 10 літ був господаром, своїм почесним членом.

Се безнастанне сиджене по Товариствах, се счислюване дрібних народних датків підкопало швидко його і так не дуже міцне здоров'є. В грудни минулого року занедужав покійник, та зайнятий працею мало звертав на се уваги. За порадою і на усильні прошеня знайомих рішив ся покійний поїхати до Алянд, аби там ратувати своє житє.

Та вже було за пізно! По місяци тяжкої недуги помер о. Олександр на чужині дня 10. Лютого 1907. Тяжко зажурилася українська громада, тяжко зажурили ся й українські товариства, бо в особі о. Темницького утратили найщирішого товариша, найтрудолюбівішого члена, найчеснішого громадянина.

Вістка про його смерть прийшла за пізно до Львова так, що, крім найблизших членів родини, які були при смерті покійника, ніхто з Русинів не міг взяти участі в похоронах о. Олександра. Любив над усе свою рідну землю, всю свою працю жертвував для свого народа, а умер і спочиває в чужій землі, серед чужих людей. Сумна доля!

За починком товариства „Просвіта“ порішено заснувати стипендію імени о. Олександра Темницького, а цілий український нарід повинен, хоть в сей спосіб, відплатити ся покійному за його муравельну працю для добра Уукраїни Руси, та поспішити зі щедрими жертвами, аби ся стипендія могла як найскорше вийти в житє.

Л...

Олександр Темницький.

Др. Михайло Дорундяк.

Дня 2. серпня 1907. р. в повітовім місті Борщеві, осередку полуднево-східної частини галицького Поділля, великий здвиг народу відправляв на місце вічного спочинку тлінні останки чоловіка, якого ім'я буде нерозривно злучене з історією культурного, економічного й політичного розвитку тої частини нашої великої батьківщини. Два дні перед тим (31. липня 1907. р.) помер тамки Др. Михайло Дорундяк, адвокат краєвий в Борщеві, а смерть його відчула глибоко уся українська громада цілої околиці, так інтелігенція як і простий нарід, яких він був через 13 літ сьмілим і енергічним речником і провідником.

Відроджене сего колись глухого кута в переважній частині заслуга пок. Дра Дорундяка, який без розголосу та витревало провадив свою тверду, невдячну роботу. Тож коли се цінне життя, повне труду і самопосвяти, зійшло в могилу, годить ся приглянутись йому ближше і передати його пам'яті потомства. Бо діла учених і поетів, які в дійсності тільки реєструють факти життя, остають і передають ся потомству і після них; натомість життя суспільного діяча, що робив свою роботу тихо і без розголосу, завмирає поволи в пам'яті людській і діла його не находять такої пошани, на яку заслужили. Нехай проте хоть тих кілька слів буде розказано про життя чоловіка, що жив і вмер для народу свого, а то тим більше, що життя його се частина історії тих титанічних змагань, до яких здіймав ся в ХІХ віці нарід український за своє визволене, за потоптану правду і культуру.

Михайло Дорундяк родив ся в селі Киданчи під Коломиєю 1. жовтня 1857. р. в середно заможній селянській родині. Батько його, Григорій, був чоловіком незвичайно трудячим, правим і дбаючим за родину, та працюючи невпинно сам, був теж строгим і вимагаючим супроти родини. Та хоть суворий і простий був він і тільки полуграмотний, (читав лиш молитовник кирилицею), всеж знав і розумів цінну науку, і для того постановив найстаршого сина Михайла посилати до школи. Але в самім Киданчи школи тоді не було, тож випало осьмилітнього хлопця посилати до сусіднього, пів милі віддаленого села, Сопова, де була двокласова школа народна, а пізнійше аж до Коломиї. Оттак бив малий Михайло щоденно дрібними ногами п'ять кілометрів дороги з Киданча до Коломиї, зразу до школи народної а відтак до гімназії. Цілу низшу гімназію проходив він так, вандруючи в мужицькім сердачку з свого села до Коломиї і назад, — нераз серед стужі, дощу і негоди, — а що дома, мимо господарської заможности, панував вічний брак готового гроша, мусів Михайло на свої потреби шкільні сам гроший роздобувати. З дозволу батька носив з дому в бесагах на плечах кукурудзу чи друге збіже, продавав на торзі і за отримані гроші купував собі, що було треба. Оттак покінчив він гімназію низшу а відтак, вже удержуючись з лекцій у самім місті, й висшу, і 1877. р. зложив з відзначенем матуру. Незвеличка стипендія 315 кор. в рік з фонду С. Гловінського, яка йому припала задля його визначних поступів в науці та дякуючи заходам приятного до сільської молодіжи директора гімн., пок. о. Амврозія Шанковського, переходить тепер Михайло на правничий факультет віденського факультету. Тут брав живий уділ в життю студентського товариства „Січ“, ходив на відчити і брав участь в горячих дискусіях товаришів. Читав теж багато з літератури фахової і наук суспільних, користаючи пильно з бібліотеки „Січи“, збогаченої тоді добірними творами за старанем пок. Остапа Терлецького через М. Драгоманова.

По скінченню прав практикував якийсь час по чужих адвокатських канцеляриях в Косові й Городенці (у дра Т. Окуневського) і року 1891.

осягнув степен ь докторський в Чернівцях, а в два роки по сім зложив у Львові іспит адвокатський і з днем 7. липня 1904. отворив в Борщеві власну адвокатську канцелярію.

В 1893. р. одружив ся він вперве з Емілією з Окуневських, але їхне подруже житє не триває довго, бо вже по кількох місяцях стає покійник вдівцем...

В хвили, як Мих. Дорундяк осїв в Борщеві, панувала в цілім повіті між Русинами всевладно апатія і рівнодушність, а якогось громадського руху або житя не було й слідно. Не дивлячись на те з молодечим жаром і властивою собі енергією та витревалостію, які виніс з практики житя, бере ся Покійник, не лякаючись величезних перешкод, за діло відродження повіту, бере ся за працю організаційну.

Найперше гуртує коло себе нечисленну українську інтелігенцію, декільки урядників і живійші одиниці з поміж духовенства і міщанства.

В тім часі прибуває до Борщева лікар Др. Роман Яросевич, а трохи пізнійше (в р. 1895.) адвокатський кандидат, Єронім Калитовський і оба вони стають Дру Дорундяку в розпочатім ділі дуже помічними. При їх помочи обновляє Др. Дорундяк занепавшу читальню „Просьвіти“ в Борщеві, а щоби як найбільше міщан і селян до неї притягнути, закладає при читальни касу позичкову, яку сам безінтересовно провадить.

З того почину зачинає ся небавом в борщівській читальни „Просьвіти“ живий рух; вона стає поволи духовим осередком борщівської української громади.

Побачивши, що головною перешкодою в роботі є брак відповідної громадської хати, починає Др. Михайло Дорундяк вже в тім часі спільно з судією Медвецьким ширити серед громади гадку будови „Народного Дому“ в Борщеві і перший збирає фонди на ту ціль, уладжуючи складки, концерти, аматорські вистави і т. п.

Осідок руського адвоката в Борщеві і живий рух, який він в короткім часі викликав меже борщівським міщанством, відбиває ся небавом голосним відгомном по цілім повіті. Нарід шукаючи помочи і поради в ріжних своїх справах і клопотах — і пізнавши в Д-рі Дорундяку здібного і ретельного свого речника, горне ся до його канцелярії, а круг його діланя розширює ся з кождим днем. Побіч справ приватно-правних і иньших судових, які зовсім вистарчають, аби займити увесь час провінціоальному адвокату, виступають мужики з жалобами і жаданнями публичної натури, якими звичайно провінціоальні адвокати занямати ся не люблять. Др Дорундяк знаходив на все час і охоту. Працюючи майже без віддиху щоденно від ранку до пізної ночі, він не тільки полагоду-

Др. Михайло Дорундяк.

вав велику масу справ чисто канцелярських, але давав зараду також усім тим найрізнішим „кривдам народним“, з якими до нього удавалися люди. А цінити треба його труд і посв'яту в тім згляді тим більше, що в таких справах громадської чи публичної натури робив він усе безінтересно і безплатно.

По при те знаходив ще час в свята і неділі відвиджувати поблизькі читальні, виголошувати промови, закривати нарід до просвітної і економічної роботи, словом являти ся скрізь, де його покликано до поради або помочи в громадянських справах. Своєю готовістю служити всякому доброму ділу, а ще більше рішучістю і енергією, з якою заступав всяку слухну справу, з'єднав собі Др Дорундяк в дуже короткім часі прихильність і довіру всьої української інтелігенції.

Вже в р. 1895. Русини повіта борщівського ставлять його своїм кандидатом до Сойму краєвого проти всемогучого в повіті Ір. Мечислава Борковського. Розумієть ся, що при тих виборах він устоять ся не міг, та все таки з'єднав на себе близько половину голосів, а скликуваними при тій нагоді вічами, першими в тих сторонах, дав почин до політичного осьвідомлення тамошного українського селянства. Від того часу аж до смерти не устає його жива, всесторонна діяльність у всіх напрямках народнього життя, а вистарчить навести самі факти, щоби оцінити, які заслуги положив Др Михайло Дорундяк для міста Борщева і цілого борщівського повіту.

В р. 1896. за його спонукую докінчує борщівська читальня „Просвіти“ фундами позичкової каси дім брацтва церковного, положений в самім середмістю коло церкви, а то добудовує до готового вже партеру перший поверх. Др. Дорундяк як голова читальні застерігав для неї на першій поверсі безплатне поміщенє на 20 літ. Каса читальні на тім нічого не тратить, бо брацтво позичку звернуло, за те читальня позискує гарний льокаль з 2 просторих комнат, який запевнює їй певний дальший розвиток. Читальня побудовує тут сцену, а зложений з самих міщан „кружок драматичний“ дає через ряд літ з великим поводженєм аматорські вистави, причім виставляє ся що кращі штуки українського репертуару. Бібліотека читальні, поміщена тепер в трех великих шафах, збільшує ся до 1½ тисячки книжок головно творів укр. літератури і гуртує коло себе усьо цікавішу молодіж міщанську і дає їй підставу до самообразованя в народнім дусі. Чвстий дохід з аматорських вистав, концертів і вечерниць обертає читальня на народні культурні ціли, між иньшими починає ся до закупна (коштом 2.000 кор.) вежового годинника на церковну вежу в Борщеві.

Позаяк вже перші вибори до Сойму краєвого виказали конечність стислійшої політичної організації Русинів у повіті, основує Др. Дорундяк на уложених собою статутах з початком р. 1896. „Повітове Товариство політичне в Борщеві“, яке організує політично цілий повіт і бере провід у всіх важніших політичних акциях, особливо в виборах, почавши від громадських до парламентарних. Маючи таку організацію стає Борщівщина на чолі східно-полудневого Поділя при баденівських виборах в р. 1897. і переводить вибір посла з п'ятої курії дра Романа Яросевича до парламенту. При тихже виборах ставить нарід своїм кандидагом з курнії четвертої знов Дра Дорундяка, та він перепадає завдяки небувалым надужитям виборчим противників. За те невдовзі опісля вибирають його Русини міста Борщева до Ради громадської, а в рік перед смертю вибрано його також членом Ради повітової в Борщеві.

Політичне Товариство в Борщеві, якого Др. Дорундяк до смерти був головою, дає теж селянству визначну поміч правну при першій

рільничім страйку в Галичині в р. 1901., а відтак при великім страйку в р. 1902., а Др. Мих. Дорундяк на зазив „Народного Комітету“ у Львові боронить безплатно кілька разів селян, обжалованих з нагоди страйку перед Судом окружним в Тернополи і Станіславові.

Та головню ходило Покійникови о економічне і культурне піднесене українського народу свого повіту. В тій ціли вирабляє він і подає до Намісництва в р. 1896. статуту Товариства „Народний Дім“ в Борщеві, інституції о незвичайно широкім крузі діланя, бо після статутів товариство се має право утримувати бібліотеку і музей, закладати рільничі і ремісничі школи, уладжувати вистави і курси господарські і промислові; утримувати бурси, закладати каси, крамниці, склади і т. п. Товариство се, в яким Др. Дорундяк був до смерти заступником голови, розпочало теж справді по затвердженю статутів свою діяльність. Засновує ся при нім „Союз крамарський“ (заходами о. Николи Сіменовича і о. Дмитра Курдидика), який закладає в повіті декілька більших склепів, веде над ними контролю і приходить їм в поміч. В самім Борщеві заложено фондами „Союза крамарського“ три руські крамниці, які відтак перебрали на себе українські міщани і які до тепер розвивають ся гарно.

Рівночасно повстає при „Народнім Домі“ „Комітет для заохоти і підмоги убогої шкільної молодіжи“, що кладе собі за задачу, вишукувати і висилати до шкіл здібнійші міщанські і селянські діти та приходити їм з помочю.

Коштом „Народного Дому“ в Борщеві вислано також одного міщанина на науку інтродіаторства до Тернополя і він вернувши з практики отворив в Борщеві робітню переплетничу. Кількох иньших знов посилало знов товариство „Н. Д.“ на практику торговельну і науку бухгалтерії.

Потреба більшого кредиту для міщан і селян викликали незабаром конечність, заложити в Борщеві інституцію кредитову з більшими фондами на уділах. І знов справою тою займає ся пок. Др. Дорундяк, виробляє статуту, а по зареєстрованю вводить в жите при „Народнім Домі“ в Борщеві в р. 1900. „Повітове Товариство кредитове при Нар. Домі“ в Борщеві. Др. Дорундяк займає в тім товаристві місце управляючого директора і веде безплатно товариство при помочи бухгалтера з міщан п. Іосифа Шарковського так корисно, що в послідних часах досяг оборот річний товариства до 200.000 корон. Понадто старає ся він о основанє в Борщеві філії львівської „Народної Торговлі“ і його заходами отвирає дійсно львівська „Народна Торговля“ в р. 1897. в Борщеві свій філіяльний склад.

Ззначне число українських інституцій і товариств в Борщеві, покликаних до жита заходами пок. Дра Дорундяка і побільшені їх агенди викликали з часом доконечну потребу, постарати ся для них о відповідну спільну хату. Тож в послідних літах свого життя заходить ся Др. Дорундяк головню коло будови „Народного Дому“ в Борщеві. За його старанєм даровує громада Борщів товариству „Народний Дім“ гарну простору площу під будову майже в середині міста. Др. Дорундяк старає ся о пляни, збирає невпинно фонди, та при помочи діяльного міщанина Василя Дроздовського розпочинає будову в р. 1905. Будівля ся, — в своїх засновах справді монументальна, одноповерхова, о двох фронтах (30 м. ширини а 40 м. довжини) буде справжньою окрасою міста, а разом найкрасшим памятником змагань і діяльності пок. Дра Михайла Дорундяка в Борщеві. На жаль не довелось йому дочекати ся єї викінчення, яке має наступити в найблизшій часі.

Звертаючи головні свої заходи і роботу переважно на повіт борцівський, де виконував своє званє, не забував Покійник піколи про обовязки, які тяжіли на нїм як на члені великої української нації, Він інтересував ся живо судьбою українського народу по сей і по той бік кордону, а кожний поступ, кожний здобуток народний тішив його незвичайно. Ворог всякої дипломатії тримав ся він твердо засади, що кожний чоловік як член даної нації повинен бути в житю без крутїйства тим, чим вродив ся, отже Українець — Українцем. Через те він і свою канцелярию адвокатську помимо ворожого настрою галицьких урядів до нашої мови провадив майже виключно по українськи, обстоював твердо права української мови в судах і других урядах, а в своїх публичних виступах говорив все по українськи. Був членом майже всіх українськоруських товариств (як Просвїти, Наук. Товариства ім. Шевченка, Товариства педагогічного, Народної Торговлі, Дністра, Народної Гостинниці, Кредитового Союзу, Лемківського Банку в Новім Санчи, Народної Ради і др.), предплачував майже усї українські часописа і виданя а дуже значну часть свого доходу призначував на народні ціли.

Сам бідуючи в школах і розуміючи ціну інтелїгенції для свого народу, спомагав в школах бідну молодїж і кількох бідних хлопців мужицьких утримував власним коштом по гімназиях.

Велика натуга, з якою він віддавав ся своєму заводови і публичним справам, зломила передчасно сього чоловіка незвичайної енергії і сили духа. Він на кілька літ перед смертю став занемагати на грудну задуху, яка зростала з року на рік і мимо лічення і найбільших старань родини серед великих мук звела його в могилу. Правдивим ангелом-опікуном у тих послїдних важких хвилях його житя була йому друга жінка, Антонїна з Калиновичів, з якою він подружив ся в р. 1900. Лишив одну дитину — 6-літню доньку Орисю.

Хотяй в діяльности Дра Михайла Дорундяка брак може ширших горизонтів і далекосяглих плянів, всеж в сторонї, де він жив і працював, поклав він за короткий час тривкі підвалини до культурного і політичного розвитку свого народу. Хто по нїм туди прийде, не буде потребував зачинити на ново усю ту першу чорну роботу, але знайде добре підготовану почву для всяких висших задач і роботи. В тім його справжня заслуга, достойна памяти потомків. В. є. п.! *Др. Єр. К.*

Ярослав Коритовський.

Недавний ще наш стан купецький, а вже видав незвичайного патріота й горячого народного робітника в особі бл. п. Ярослава Коритовського, який покінчив своє жите повне праці й турбот дня 17. серпня 1907. в Калуши.

Покійний родив ся 19. лютого 1854. в Торговици лісній, товмацького повіту, де його батько був сьвящеником. До гімназії ходив в Станиславові, однак, занедужавши тяжко на ногу, мусїв покинути школу в р. 1866. і аж по тяжкій операції в р. 1878. прийшов яко тако до здоровля і в два роки потім осїв 1880. р. в Калуши яко купець, бо се становиско зовсїм независиме давало йому спромогу працювати для народу. Перенятий до глибини горячою любовю до свого рідного народу, горячий Українець і демократ, він від разу кинув ся в вир публичного житя.

Вже в перших роках свого побуту в Калуши стояв він все побіч покійного народолюбця, о. Гната Рожанського в рядах борців за добро свого народу. Палка його душа горїла любовю до темного, понево-

леного люду і ніяка праця не з'уміла вичерпати сили Покійного. Сам хоропитий, фізично недужий. коли хто йому звернув бувало увагу, що як батько сім'ї повинен шанувати ся й уважати на здоровля, відказував звичайно: „То моя одинока розрада. Я тим лиш живу. Праця над моїм народом держить мене, додає мені сил до життя. Я хорий, я все хорий; але як прийде виборчий час, час праці, так я чую, відчуваю те, як сил мені прибуває; я наче оживаю“.

Я. К—ий перший доконав пролому в політичнім житю Калущини і головню його праці треба завдячити те, що Калущина вперве вибрала руського посла в особі теперішнього ветерана-парляментариста, посла до парляменту проф. Юліяна Романчука. З того часу й датуєть ся переслідованє його нашими ворогами та їхніми наймитами-ренеґатами. Вероґи з'обовязали ся в по-слідних часах словом чести омнати склеп Покійного. Але се не було в силі зломити само-відреченого патріота, як не від-страшило його те, що по сла-вних баденівських виборах відо-брано йому з пімсти склеповий вишинк і забрано одним махом напнтків на 6.000 корон!

Ніякі вибори, чи то до ради державної, чи до сойму, чи до ради повітової, чи до громад-ської не обійшлись без його уділу. При кождім виборі був він мотором: на кождім вічу, чи довірочних нарадах мусів бути присутним. Покійний Яро-слав на кождім таким народ-нім зібраню мусів промовити щось до свого народу.

Покійний був одним з тих талановитих агітаторів, народ-них діячів, котрих праця ніколи не гине. Він вів осібні списи, реєстри діячів-мужиків. У кож-дім селі знав люду, котрих вчив народнього права, показу-вав їм, що кому належить ся та заучував їх до праці, до посто-янности за свою й чужу правду. При останних соймових виборах по-ставив був „Народний Комітет“ його кандидатуру на повіт калушський, але при виборі довелось йому перепастися проти лікаря дра Вуршта, за яким злучили ся всі противники нашого визволу і то на жаль в значній мірі таки з нашого роду.

Покійний Ярослав зрозумів в час сялу незалежної інтелігенції. Він то постарав ся, що в Калуши осіли наші народні діячі: адвокат др. Андрій Кос, бувший посол до державної Ради та др. Іван Куровець, лікар в Калуши. Той то др. Іван Куровець довершив як раз діла будови „Народнього Дому“ в Калуши, діла — мож сьміло сказати — по-кійного Ярослава, бо бл. п. Ярослав поклав перші основи, подав саме пер-ший гадку тої будови. Дарма, що не довелось йому діждати побачити тої Народної Палати, про яку мрив він вже від літ давних.

Ярослав Коритовський.

Ми згадували вже, що не лиш при виборах до парламенту й до союму, але й при виборах до ради повітової Покійний працював з однаковим напруженем.

Він входив в склад членів Виділу повітового в Калуші. Праця його на тім місці була велика. Коли зважимо силу ворожої кліки, а при тім безнастанну квірню кацапську, то дивуватись треба, як переходили внески нечисленної мужицької репрезентації. Завдячити се треба лиш Покійному. Його праця, як члена Виділу повітового, скажемо коротко, була: „сторожити народню справу“. Покійний, був пострахом тих „панів“, що засідають на кріслах членів повітового Виділу.

Покійний стояв не лиш на сторожи політичного освідомлюваня народних мас, але не менше старав ся піднести у рівень їх культури й самопізнаня. Нагоду до сього подавали йому отвореня читалень „Просвіти“ та їх загальні збори. Майже всі читальні в повіті — се вислід праці покійного Ярослава. Він був першим, що постарав ся о основанє філії тов. „Просвіта“ в Калуші. Його заходами повстали також товариство міщанське „Рання Зоря“, „Філія Тов. Педагогічного“, „Хлопський Банк“ і „Калуська Руська Рада“.

Не диво отже, що сей чоловік желізної волі, що працював безвпинно для добра загалу, не дивлячись на ніякі жертви ані на близьку смерть, мав широкі симпатії у загалу нашої інтелігенції й селян, а ре-спект у ворогів, хоч як він їм був ненаручний, як забороло нашого народного інтересу.

Отсе показало ся і при похоронах, які відбули ся незвичайно величаво при величезнім здвизі народу, невиданім в Калуші. Явили ся руські хлопцї, котрих справу Він так горячо боронив і заступав, з най-дальших закутин повіту та на своїх плечах несли домовину дорогого небіщика на далекий цвинтар; явило ся кільканацять сьвящеників, виголошено три бесіди, одну в церкві, а над могилою одну О. Муликом в імени руських товариств і руського народу в Калушині, а одну послом Романчуком в імени львівських руських товариств, до котрих небіщик належав.

Покійний полишив вдову і шестеро діточок, з котрих лиш двоє вже на самостійних становисках.

Земля йому пером!

З М І С Т.

I. Часть календарська.

	Стор.
1868—1908, вірш С. Яричевського	3
Календарські записки	4
Календаріюм	6
Українська (руська) преса	30

II. Часть інформаційна.

Почтові постанови	33
Почтова щадниця	38
Телеграми	39
Телефон	39
Інформації для їдучих залізницями	40
Міри і ваги	43
Монети австро-угорські і заграничні	45
Таблиця відсоткова	46
Короткий спосіб обчислення відсотків за дні	46
Скалі стемплеві і податок особисто-доходовий	47
Календар вагітності домашних звірят	48
Важніші торги і ярмарки в руських частях Галичини й Буковини	49
Запоручені хороби і час звороту	51
Тарифа консумційного податку для м. Львова	52
Порівнююча табеля часу	56
Порівнююча табеля степенів теплоти після різних термометрів	56
Верхня земської кулі і її населенє	57
Приріст населення найважніших держав за останних 10 літ	57
Європейські держави після стат. обчислень з 1900 р.	58
Поверхня і населенє Австро-Угорщини з 1900 р.	59
Найвисша репрезентация австрійської полов. держави	60
Управа краю	60
Короткий показчик адресовий у Львові	65
Де живе український (руський) нарід та кілько його є	67
Наші товариства і інституції	69

III. Часть літературна.

З новим роком, вірш О. Луцького	1
На вибори, опов. Б. Лепкого	2
Кн. Константин Острожський, розвідка дра О. Сушка	5
Поет і селянин, вірш О. Козловського	15
Поворот, опов. М. Яцкова	16
Охорона праці в законодавстві (розвідка дра Евг. Левицького)	17
Пісня про правду й неправду	28

	Стор
Русь-Русини-Українці, замітка дра О. Макарушки	29
Антошкови П., вірш І. Франка	30
Зруйнований вал, фантазія Гр. Гершуні; перекл. Я. Весоловський.	32
Вони обідрані — розбуті, вірш Олеся	35
Про гостець (ревматизм), розвідка дра Евг. Озаркевича	35
Моя любов, вірш Б. Лепкого	42
Народні співаки на Україні-Руси, розвідка М. Мочульського	43
Возсоединенний Галічанін, вірш В. Самійленка	48
Взаїмна поміч у звірят, розвідка К. Крапоткіна; подав М. Б.	49
На роботу, оповіданє Л. Лотоцького	53
Спільництво на Україні, розвідка І. Петрушевича	60
Перший коваль, вірш Б. Грінченка	66
Літературні ювілеї: В. Антонович — Б. Грінченко, написав І. Брик	67
З року на рік. (Огляд за час від 1/10 1906 до 1/10 1907). Написав М. Л.	75
Що повинно бути в кожній громаді? Написав С. Б.	86
Посмертні згадки: О. Темницький — др. М. Дорундяк — Я. Коритовський	88

IV. Оголошеня:

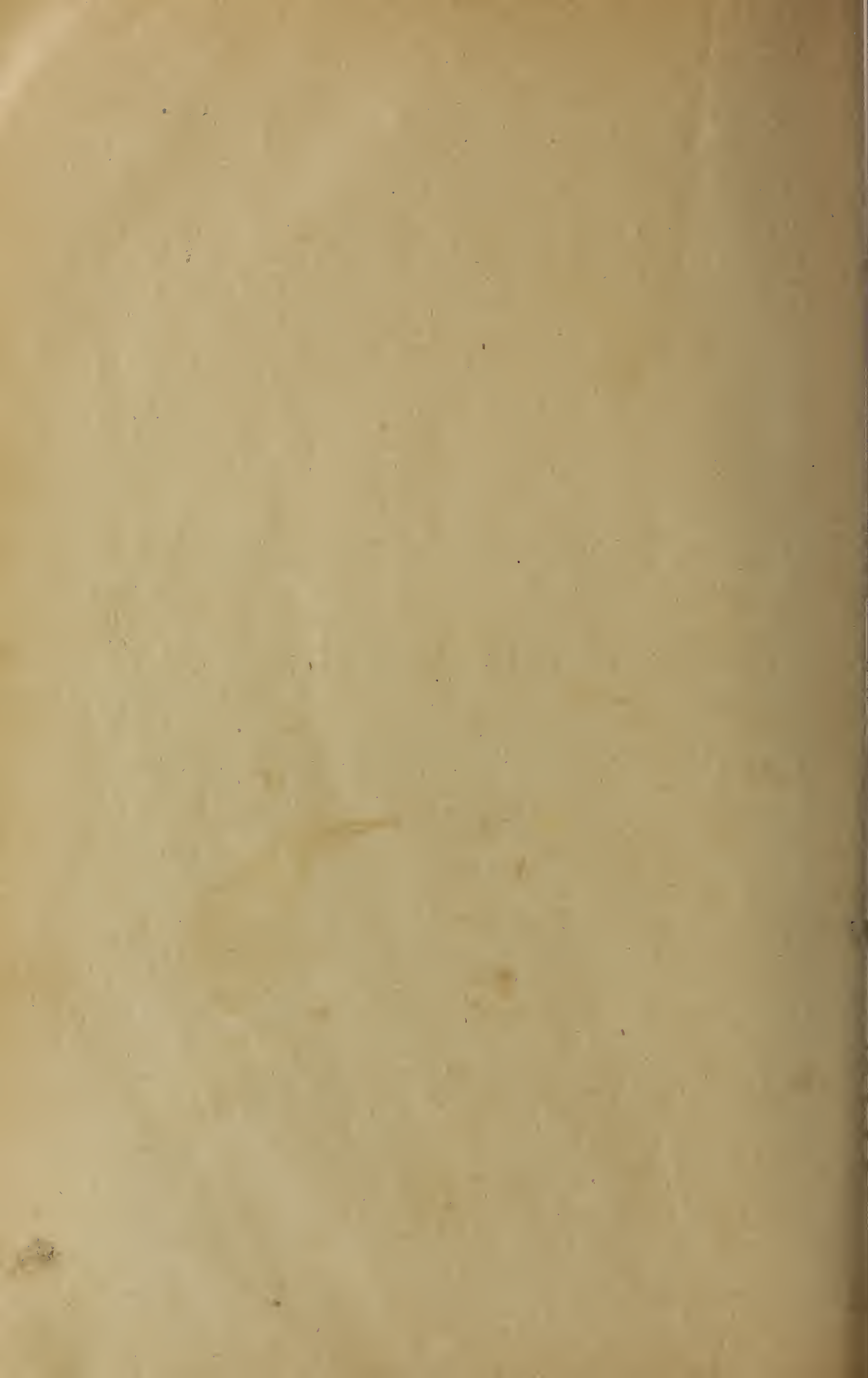
Спис ілюстрацій.

Дім „Просьвіти“	2
Кн. Константин Острожський	7
Золотий медаль, вибитий на честь кн. К. Острожського	10
Замок кн. Острожських в Острозі	11
Фондация кн. Острожського в Тернополи	14
Австрійський парлямент	19
Наші парляментарні послы І.	23
„ „ „ ІІ.	25
Ліра	28
Наші парляментарні послы ІІІ.	31
Козак-бандурист	39
Укр. бандурист, Остап Вересай	43
Лірник	47
Копальня „Ferdinadsgrube“ в Катовичах (вид копальні з верху)	53
Триста метрів під землею	54
Кухня для робітників	55
Робітники на копальни „Emagrube“	56
Група наших копальняних робітників у Прусах з Бучаччини	57
„ „ „ „ „ з Коломийщини	68
Микола Левицький	61
Володимир Антонович	69
Борис Грінченко	71
Народна Лічниця у Львові	73
Др. Е. Озаркевич	74
За боротьби за виборчу реформу в Галичині: Окружне віче в Бережанах д. 30 січня 1906.	76
Преосьв. Сотер Ортинський	81
Епископська палата в Філядельфії	83
о. Олександр Темницький	89
др. Михайло Дорундяк	91
Ярослав Коритовський	95

A decorative border consisting of a repeating pattern of stylized grapevines with clusters of grapes, forming a rectangular frame around the central text.

ОГОЛОШЕНЯ.

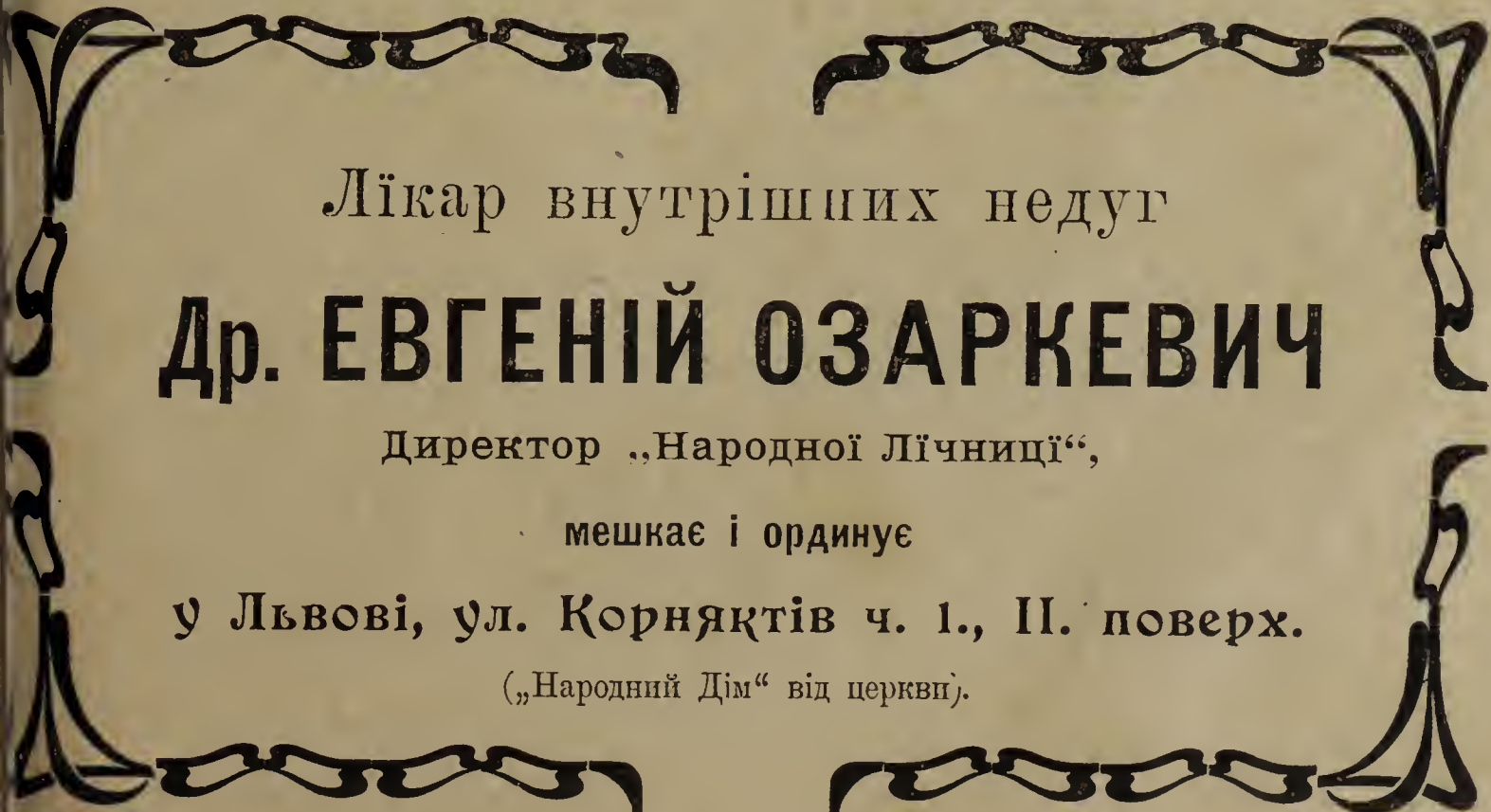

Замітки до оголошень.

Звертаємо увагу Впв. Читателів на знамениті вироби Аптики під срібним орлом Г. Рубля передше Жигмонта Рукера у Львові, а іменно на знамениті вина лічнічі, поручені галицьким Товариством лікарским.

Гелля антрасолеві мила (білі мила смоляні) надають ся дуже добре на висипку шкіри та на нечистість барви. За близшими відомостями диви анонси Бергера медичне смоляне мило.

Найліпшою формою, уживати знамените средство „ментолу“ на виделікатненє шкіри, є повисше наведена Гелля Француска горівка ментолева з маркою „Едельгайст“, що усмиряє болі, котра зарівно ділає скріпляючо і є найліпшим средством домовим.

Лікар внутрішних недуг
Др. ЕВГЕНІЙ ОЗАРКЕВИЧ
Директор „Народної Лічниці“,
мешкає і ординує
у Львові, ул. Корняктів ч. 1., II. поверх.
(„Народний Дім“ від церкви).

За попереднім надісланем грошей можна дістати
в Товаристві „Просьвіта“ у Львові (Ринок ч. 10.)

I. Книжки для народу.

32. Розкази про небо і землю	24 сот.
33—34. Розкази про сили природи, ч. I. і II. по	20 „
36. Оповіданє о житю св. Бориса і Гліба	20 „
37. Житє Т. Шевченка	28 „
39. Що то таке провізория?	16 „
55. На досьвітках	24 „
64. Лен і коноплі	28 „
67. Житє св. великомученика і лікаря Пантелеймона	20 „
75. Вен'ямін Франклін	12 „
122. Серед ледового моря, В. Чайченка	30 „
132. Іван Котляревський, В. Чайченка	20 „
145. З житя Якова Кука, розказав К. Селецький	20 „
147. Фінляндия і Сахара, В. Чайченка	24 „
151. Про холеру	12 „
159—160. Про книги ґрунтові	60 „
161. Маркіян Шашкевич	20 „
167. Ганс Етеде	20 „
168. З Маркіянової спадщини	30 „
169—170. Про каси позичкові і щадницї	30 „
183. Про ґрунтовий катастер	10 „
208—209. Як ходити коло хорих	50 „
210. Новий процес цивільний	40 „
211. О нових податках особистих	40 „
214. Добра порада	12 „
215—216. У пятьдесяту річницю знесеня панщини	50 „
217—218. Образ тьми і сьвітла	40 „
219—220. Про обірник і ниньші навози	40 „
221—222. Сотні роковини народного письменства	32 „
223. Богдан Хмельницький, Часть II.	24 „
232—233. Приписи для оглядачів худоби і мяса	40 „
234—235. Богдан Хмельницький, ч. III.	50 „
240. Спільки для ощадности і позичок	40 „
241. Ярема. Оповіданє з запорожського житя	25 „
242. Ради і перестороги для хліборобів	25 „
243—244. Книжка приказок	40 „
246—247. Фармазони і поезиї, Юр. Федьковича	40 „
251—252. Русь-Україна і Московщина	60 „
253. Про житє і діяльність Олександра Кониського	25 „
257. Під морськими хвилями	20 „
258. Громадський суд	20 „
259. Старохристиянські легенди	20 „
262. Вибір Деклямацій	50 „
264—265. Істория Московщини	60 „
266—267. Про лучбу ґрунтів	60 „
268. На послуханє до Відня	20 „
269. Від чого вмерла Мелася?	20 „
270. Перший горальник	20 „
271. Богданів синок	20 „
274. В глухїм кутї	20 „
275—276. Перша поміч в наглих випадках	50 „
277—278. Спартак — провідник римських ілїдїаторів	70 „

279. Оферма, О. Маковей	20	сот.
280. Держись землі!	20	"
281—282. Гетманські Свати	30	"
283. Микола Лисенко	30	"
286. Смерть Тимоша	20	"
287. Як годувати малих дітей?	20	"
288—289. Історія України-Руси	80	"
290. І. Донька і мати. ІІ. На милуване нема силування	20	"
291—292. Олексій Попович	45	"
293. Про нові спілки господарські	25	"
294—295. Страшний ворог. (Про алькоголь)	50	"
296—7. Календар на р. 1905	1 кор.	—
298. Порадник торговельний.	40	"
299—300. Боротьба англійських колоній американських за волю	70	"
301. О ліченю домашних звірят.	50	"
302—303. Огляд українсько-руської народної поезії	1 кор.	—
304—305. Дві облоги Львова. Переяславська угода	40	"
306. На зимові вечері	20	"
307. Вефлеємська дитина	20	"
308—309. Календар „Просьвіти“ на р. 1906	1 кор.	—
310. І. Сирітська доля. — ІІ. Дещо о законних постановах про опіку, опікунів, — та про ради сиротинські.	25	"
311—312. Про годівлю крільків	30	"
313. Про рентові оселі або рентові господарства	20	"
314. В святах	20	"
315—316. Порадник для лісних робітників	40	"
317—318. Гостинець з Америки або наука про се, як жити в світі	50	"
319. Складанка	20	"
320—321. Ілюстрований Календар на р. 1907.	1 кор.	—
322. Воскресла Україна (ілюстр. збірка)	40	"
323. Тарасові поминки	30	"
324. Добрий інтерес	20	"
325. Невинна	20	"
326. Павло Полуботок	20	"
327. В турецькій неволі	15	"
328. Богданова слава	20	"
329. Жіноча доля	20	"

ІІ. Видавництва, котрі „ПРОСЬВІТА“ закупила або даром дістала.

1. Мала Історія України-Руси (з образками)	10	сот.
11. Про вивлащенє під залізниці	60	"
12. Портрет Т. Шевченка	1 кор.	—
13. Наша Дума (пісні під ноти на хор мін. і муж.)	2	" 50
14. Драматичні твори Григ. Бораковського	2	" 60
34. Історичні монографії, М. Костомарова	4 кор.	30
35. Княжий період Руси-України. Г. Іловайський ч. І.	3	" 12
36. " " " " " " ч. ІІ.	3	" 70
37. Учебник співу, Ів. Кипріян	1	" —
39. Богдан Хмельницький, М. Костомарова, 4 томи	12	" 80
45. Люборадські, повість А. Свидницького		60
53. Юрій Горовенко		80
57. Коляди і щедрівки		20
58. Велика народописна карта України для членів	5 кор.	—
для нечленів	7	" —

59. Історія Скиту Манявського, дра Целевича	2	"	40	сот.
60. Панщина, дра Ів. Франка			60	"
62. Пасіка			50	"
63. Сьніваник, брошурований			80	"
" оправний	1	кор.	—	"
64. Руська письменність Т. І. (Твори І. Котляревського, Петра Артемовського-Гулака і Євгенія Гребінки):				
звичайна оправа з поштою (вичерпане)	1	"	30	"
красна оправа з поштою	1	"	80	"
65. Руська письменність Т. П. (Твори Гр. Квітки ч. 1)				
звичайна оправа 1 кор. — с. з поштою	1	"	30	"
красна оправа 1 " 50 " " " " " " " " " " " "	1	"	80	"
66. Руська письменність Т. П. (Твори Гр. Квітки ч. 2)				
звичайна оправа 1 кор., а з поштою			1.30	"
красна оправа 1 кор. 50 с. " " " " " " " " " " " "			1.80	"
67. Руська письменність Т. Ш. (Твори Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького, Николи Устияновича і Антона Мо- гильницького):				
звичайна оправа 1 кор., а з поштою			1.35	"
красна оправа 1 кор. 50 с. " " " " " " " " " " " "			1.85	"
68. Про комасацию ґрунтів, о. Онишкевича			20	"
69. О меліораціях, А. Корвеллі			50	"
70. Нові і перемінні звізди, дра Пулюя:				
на тоншім папери 1 кор. 20, на грубшім папери 1 кор. 40			40	"
71. Порадник громадський (з поштою)			30	"

III. Молитвеники.

1. Народний молитвеник для дітй VI. вид. а) в звич. оправі			60	сот.
б) в ліпшій оправі			80	"
2. Великий народний молитвеник на веліновім папері оправ- лений		3	кор.	20
зі скобкою (клямрою)		3	"	60

IV. Формулярі.

1. Дневник касовий, одна лібра			80	сот.
2. Книга довжників, одна лібра			80	"
3. Книжочка для позичаючого, 100 прим.	4	кор.	—	"
4. Книжочка вкладкова (щаднича), 100 прим.	6	кор.	—	"
5. Запис або скрипт. лібра	1	кор.	—	"
6. Книжка товарова для крамниць, лібра по			80	"
7. Книжка касова " " " " " " " " " " " "			80	"
8. Спис членів, лібра по			80	"
9. Повновласть процесова в справах карних або ци- вільних, одна лібра	1	кор.	—	"
15. Дневник для кас щадничо-позичкових, лібра			80	"
16. Протокол діловодства для громад, лібра по			80	"
17. Грамоти для членів Читалень 100 прим.	4	кор.	—	"
18. Статут „Власна поміч“ з поданем до Намісництва			45	"
19. Позов в сиравах дрібних, лібра	1	кор.	—	"
20. Повідомлене до староства:				
а) про загальні збори з рубрами, лібра	1	кор.	—	"
б) про вибір виділу " " " " " " " " " " " "	1	кор.	—	"

Хвалите Господа з небес!

МОЛИТВЕНИК ДЛЯ РУСЬКОГО НАРОДУ

догідного формату, має 734 сторін чистого друку і в найповніший змістом зі всіх иньших молитвеників.

Сей молитвеник містить в собі: молитви щоденні, ранішні і вечірні; з богослуженя церковного: вечерню, дещо з повечерниці малої, з повечерниці великої, утреню, тайни покаяня і Пресв. Евхаристії, молитви для ріжного віку і стану та в ріжних потребах, молитви в часі великого посту; молитви на празники: Господскі, Богородичні і Сьвятих; дальше молитви сполучені з відпустами, Акафисти: до Ісуса Христа, до Пресв. Богородиці і до св. О. Николая; Молебен до Пресв. Богородиці, тропарі, кондаки і прокимени недільні та щоденні, на празники Господскі, Богородичні і Сьвятих; остаточно: Коляди і иньші пісні церковні. Таблиця пасхальна. З гарним образом Ісуса Христа або Матери Божої, на початку.

На велиновім тривкім папері:

- 1) оправлений в шкіру з позолоченими берегами 3·20 кор.
- 2) такий-же з гарною скобкою (клямрою) . . 3·60 кор.

НАРОДНИЙ РУСЬКИЙ МОЛИТВЕНИК

Найкрасший і найліпший для молодежи, новий наклад, видане шесте, народною мовою, шкільною правописею формату малого, обіймаючого 256 сторін гарного друку.

Оправлений цілий в полотно з витисками і футералом 80 сот.

Оба молитвеники можна дістати:

в Канцелярії Товариства „Просьвіти“
у Львові, Ринок ч 10.

за готівку або за посліплатою, до замовлень поодинокі доплачуєсь 45 сот. на пересилку поштово.

ПЕРША РУСЬКА
К Н И Т А Р Н Я
В А М Е Р И Ц І

ЗАСНОВАНА 1904. РОКУ,

має на складі великий вибір книжок всіх поступових видавництв з Галичини, Буковини, Російської України, Сполучених Держав і Канади. — Продає також всякі церковні книжки, молитвеники і піснo-словці; машинки до друкованя руськими і латинськими буквами та папір листовий з желанями і портретами славних людей.

Замовленя полагоджує відвотною поштою.

Посилає гроші до краю по найнижшій ціні, скоро і безпечно та продає

ШИФКАРТИ

після цін установлених корабельними компаніями, на найліпші лінії.

Письма і гроші посилайте на адресу:

RUSKA KNYHARNIA

P. O. Box 128, Scranton, Pa.

Працюйте і щадіть!

Вкладки ощадности

на 4% приймає

Товариство взаїмного кредиту

„ДНІСТЕР“

стовар. зареєстр. з обмеженою порукою у Львові.

Кожного дня (в годинах урядових перед полуднем) можна кожду вкладку назад відобрати.

ПОЗИЧКИ

уділяє Товариство „Дністер“ на 6% за інтабуляцією; на кошта покриття дахівками на 5%. Сплату розкладає ся на 10 до 15 літ; при 30 ратах піврічних виносить рата амортизаційна (на капітал і відсотки) 5 кор. 08 сот. від кождих 100 кор. позички.

ПАРЦЕЛЯНТИ

на купно землі можуть в „Дністрі“ получить **позички під догідними услівями.**

Членами можуть бути тільки члени обезпечені в „Дністрі“.

З зисків уділив „Дністер“ на публичні добродійні ціли квоту 37.275 К.

Фонди Товариства кредитового „Дністер“ 31/12 1906:

Вкладки	2,561.541·81 кор.
Уділи членьські	193.659·52 „
Фонд резервовий і иньші	37.338·07 „
Позички уділені	2,512.635·62 „
Цінні папери	138.534·20 „
Льокації	267.364·04 „

Канцелярия в домі „Дністра“, ул. Руска ч. 20.

Канцелярії отворені перед полуднем від 8 до 2 години.

Купуйте землю при парцеляциях.

НАРОДНА ТОРГОВЛЯ

у Львові (власний дім), Станиславові, Перемишли, Тернополи (власний дім), Дрогобичи, Коломиї, Стрию, Снятині (власний дім), Самборі (власний дім), Рогатині, Бродах, Сяноці (власний дім), Городенці, Борщеві, Золочеві, Збаражж, Косові і Мостисках

поручає

зі своїх багато заосмотрених магазинів

ТОВАРИ КОЛЬОНІЯЛЬНІ

ВИНА

в барилках 5-кілевих з доставою франко по 6, 6·60, 7·40, 9, 9·80 кор. (Дорожші вина поручає ся записувати фляшками.)

За барилки звертає ся 90 сот.

Мід до питя

найлучшого і найчистішого виробу по 1·20, 1·60 і 2 кор. за фляшку.

КАВУ

в самих добрих родах в тонких коробках 5-кілевих франко по 18·40, 19·60, 20·40, 21·40, 23·40 і 12·50 кор.

ЧАЙ ПРАВДИВИЙ КАРАВАННИЙ

в оригінальних пачках „Народної Торговлі“: $\frac{1}{4}$ фунта по 1·20, 1·40, 1·60, 1·80, 2·00 і 2·50 кор.; $\frac{1}{8}$ фунта за половину повнешої ціни. **ЧАЙ ВИСІВКИ** за 1 фунт 2·40, 2·80, 3·30 і 4·00 кор.

КОСИ

лучші як всякі иньші виславлювані і дорого продавані по 1·00, 1·20 і 1·40 кор. за штуку.

СЕРПЦІ по 56 і 60 сот. за штуку.

ВІСК ЧИСТИЙ

по 4·00 і 3·20 кор. за клтр.

Найдешевше спроваджати впрост з фабрик поручаємо

СВІТЛО

по кождо-разовій ціні фабричній.

ВИНО

— просто від продуцентів —

в бочках около 135 літрів, по 1·40, 1·60, 1·80, 2·00 кор.
і висше за літру окрім транспорту.

СІЧКАРНІ

ССХ з 1 колесом а 2 ножами по 54 кор.

ТН вальцеві з 2 колесами а 3 ножами по 56 кор.

При сейчасовій уплаті 5% опушту.

ПЛУГИ КОВАЛЬСКІ з колісницею по 32 кор.

Посередничить у закупні

МАШИН РІЛЬНИЧИХ

з найліпших фабрик, з опустом 10% від цін фабричних.

За 5 до 10 кільограмів посилки поштова оплата виносить так не много, що оплатить ся і з найдальших сторін потрібні для дому артикули замовляти.

Вступаючі в члени Товариства „Народна Торговля“ платять вписове 2 кор. і найменше оден уділ виносячий 20 кор. Той уділ остає власністю члена і опроцентовує ся дивідендою, котрої висота назначає ся по замкненю річних рахунків.

„Народна Торговля“ приймає також гроші на вкладкові книжочки і платить від них 4¹/₂%.

ПЕРША РУСКА
ТОРГОВЛЯ І РУКОДІЛЬНЯ
ПАРАМЕНТІВ ЦЕРКОВНИХ

І ЗАСТАВИ СТОЛОВОЇ (СЕРВІСІВ)
з хіньського срібла

під фірмою

Евгеній

Володимир

Спожарский і Устенський

у Львові, улица Руска ч. 1.

в камениці тов. „Просвіта“.

ТОРГОВЛЯ

поручає:

Свій багато заосмотрений склад всіляких товарів церковних.

Великий вибір хрестів залізних надгробних.

Застави столові з хіньського срібла.

Всякі посилки полагоджує ся відвратною поштою по найнижшій ціні.

РУКОДІЛЬНЯ БРОНЗІВНИЧА

приймає:

Замовлення на всякі роботи зі **золота, срібла, бронзу** і інших металів, як також до відновлення, позолочення і посріблення всякі церковні і домашні

знаряди.

Все виконує ся в найкоротшій часі і по найнижшій ціні.

На жаданє висилає ся цінники багато ілюстровані.

ТОВАРИСТВО ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВЕ

„СОКІЛЬСКИЙ БАЗАР“

стоваришенє зареєстроване з обмеженою порукою

у Львові, ул. Руска ч. 20.

Поручає свій склад заосмотрений в прибори шкільні та канцелярийні, гуцульські вироби, вишивки, переписні листки, вироби з пацьорків, дерева і глини, образи з виднійшими поетами, писателями і пр.

Контора українських часописей і почтових марок.

Удїл членський вносить 25 К., вписове 2 К., стопа процентова від вкладок 5%.

З поважанєм

Дирекция Тов. „Сокільский Базар“.

ЯКІВ ХОМИК

АРТИСТ-МАЛЯР

у Львові, ул. Пястів число 14.

Виконує артистично всякі роботи, входячі в круг малярства: портрети з натури і фотографій, образи церковні і ціле мальованє церковей, пейзажі і т. п.

по можливо приступних цінах.

Ручить ся за артистичне і совітне виконанє.

„ГАЙДАМАКИ“

ТИЖНЕВНИК

виходить

ЩО ВІВТІРКА.

Видає і за редакцию відповідає:

Михайло Петрицкий.

Передплата вносить:

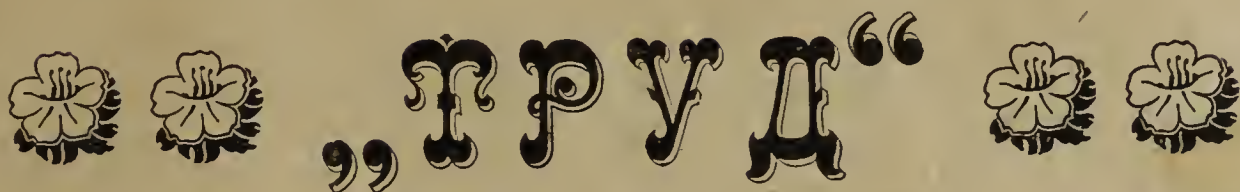
річно 4 зр., піврічно 2 зр.

Редакция і адміністрация:

Львів, ул. Собіского ч. 34., партер.

ЖІНОЧА СПІЛКА ПРОМИСЛОВА

товариство зареєстроване з обмеженою порукою

у Львові, Ринок ч. 39 (власний дім)

поручає ласкавим взглядам наших ВП. Пань свої

**РОБІТНІ СУКОНЬ, КОНФЕКЦІЇ ДАМСКІ, БІЛЯ
і САЛЬОН МОД.**

В робітнях і сальоні мод сего товариства виконує
ся всякі роботи, входячі в круг жіночої одежи
з всякою старанностию і після найновійшої моди.

Виготовляє цілі весільні виправи.

— В НОВООТВОРЕНІМ СКЛЕПІ —

удержує і продає:

Полотна всякого рода в найлучшій ви-
борі, Шифони, Гафти, Коронки, Столове
біле, Рушники, Вишивки, Килими, Вироби
трикотові, Запаски, Пояси і проч.

ЗАМОВЛЕННЯ МОЖНА ПРИСИЛАТИ ТАКОЖ ПИСЬМЕННО.

Товариство приймає учениці до своїх робітень,
удержує інститут (бурсу) для учениць і приймає
добрі робітниці до своїх робітень.

Удїл членський 20 кор., а 2 кор. вписового.

Кождий член може мати і більше удїлів.

ГОЛОВНИЙ СКЛАД LEO XIII COLLARE.
ФАБРИКА І СКЛАД РУКАВИЧОК І БАНДАЖІВ.

ІВАН ЦИРОК

у Львові, площа Марийська ч. 8. під „Лицарем“

напроти складу лямп Дітмара

поручає рукавички, як шкіряні так і вовняні, нитяні, шовкові і з футром; Leo-Collare у всіх числах висоти; кольоратки і обойчики для сьвящеників; полотняні і гумові маншети і ковнірики, шпінки; краватки мундурові і цивільні, шельки, підв'язки мужескі і жіночі, портмонетки, нагрудні торбинки на гроші; гребені, щітки до волося, зубів і одежи; оленеві кафтани, сподні і шкіри на постіль; сафянові, оленеві і гумові подушки; паски до простого держання ся; панчохи на корчеві жили; руптурні і другі бандажи. Приймають ся рукавички до чищення а вишивки до оправы.

————— Руска переписка. —————

„СВОБОДА“

ПИСЬМО ПОЛІТИЧНЕ І ПРОСЬВІТНЕ ДЛЯ НАРОДУ.

Видає і за редакцію відповідає

Льонгин Цегельський.

Передплата виносить:

на оден рік **4 К.** — квартално **1 К.**

Адрес редакції і адміністрації: **Ринок ч. 10.**

Кожда читальня і кождей член „Просьвіти“ і взагалі кождей щирый Русин повинен передплачувати „Свободу“, бо тільки з неї довідає ся докладно і правдиво не лише о тім, що діє ся взагалі в сьвіті і в нашім краю, але також, що робить „Просьвіта“, „Народня Рада“ і иньші народні товариства рускі. Також на всяке запитанє дістане поясненє, як собі в кождій справі має порадити.

ТОВАРИСТВО ДЛЯ РОЗВОЮ РУСЬКОЇ ШТУКИ

стоваришенє зареєстроване з обмеженою порукою
у Львові, площа Бернадинська ч. 8.
(Готель краківський).

Виконує всякі праці з обсягу артистичного малярства, різьбярства і позолотарства після композиції своїх членів:

ОБРАЗИ РЕЛІГІЙНІ

до іконостасів, віттарів, хоругов, на тетрапод, плащаниці і пр.

ОБРАЗИ ІСТОРИЧНІ,

побутові, портрети з природи і фотографій, краєвиди і пр.

Іконостаси, кивоти, віттарі, сповідальниці і пр. — Всякі праці золотарські.

Украшує стіни церквей, виготовлює пляни церквей і каплиць.

ТОВАРИСТВО УДЕРЖУЄ ВЛАСНУ РОБІТНЮ І ШКОЛУ РІЗЬБЯРСЬКО-ПОЗОЛОТАРСЬКУ.

Товариство ручить за стильове, старанне і совісне виконанє всяких ним перенятих робіт.

Замовленя приймає виключно лиш Дирекция Товариства у Львові, площа Бернадинська ч. 8. (Готель краківський).

Товариство не послугує ся агентами.

Один уділ 20 кор. і 3 кор. вписового.

„РИЗНИЦА“

ТОВАРИСТВО ЗАРЕЄСТРОВАНЕ З ОБМЕЖЕНОЮ ПОРУКОЮ
В САМБОРІ.

ФІЛІЇ: у Львові, Ринок ч. 20. - - - - -
в Станіславові, ул. Тисьменицка ч. 1. - - - - -
в Перемишлі, Ринок ч. 14. - - - - -

Поручає свій багато заосмотрений склад всілякого рода

товарів церковних

як: ризи, сосуди церковні, дивани, книги церковні і застави столові з правдивого і хінського сребра, по найнижших цінах в як найлучшій якості.

Принимає також старі ризи і книги до відновлення і направи. Всі чаши і дарохранительниці золотять ся в огни і відсилають ся вже посвячені.

„РИЗНИЦА“

приймає гроші
НА КНИЖОЧКИ ВКЛАДКОВІ
(ЩАДНИЦЮ).

У всіх потребах церковних просимо звертати ся до „РИЗНИЦІ“ з повним довірем.

Просимо також памятати о „Приюті“.

Сплата ратами допускаєть ся.

40% чистого зиску іде в користь вдів і сиріт по священиках всіх трех епархій.

Виробом риз займають ся виключно вдови по священиках.

ТОВАРИСТВО „ПРОСЬВІТА“

У ЛЬВОВІ

приступило в 1904 р. до видання

„Рускої письменности“

під редакцію.

проф. Юліяна Романчука.

Досі появило ся пять частий „Рускої письменности“ в семи книжках.

I. часть (1. книжка) обнимає твори: Котляревского, Артемовского-Гулака і Гребінки.

II. часть в двух томах (2. і 3. книжка) обнимає твори: Григория Квітки-Основяненка.

III. часть (4. книжка) обнимає твори: Маркіяна Шашкевича Якова Головацкого, Николи Устияновича і Антона Могильницького.

IV. часть (5. книжка) обнимає твори: Амврозия Метлинського і Миколи Костомарова.

V. часть (6. книжка) обнимає твори Тараса Шевченка в двух томах. (Другий том друкує ся).

Всі сім книжок стоять: в звичайній оправі по 1 К., в гарній оправі по 1 К. 50, с. На поchtову пересилку одной книжки треба долучити 35 сотиків.

Висилає ся лиш за попередним присланєм гроший або за почтовою посліплатою.

Дістати мож в Канцелярії Товариства „Просьвіта“ у Львові, ринок ч. 10, або в Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Театральна улица ч. 1.

Із хати до хати!

Із рук до рук!

„ПИСЬМО З ПРОСЬВІТИ”

виходить що місяця в обемі великого аркуша і містить побіч численних ілюстрацій вірші й оповідання, поучає про нашу славу мнувшину, про жите-буте других народів, про всілякі здобутки людського духа та подає способи й дороги, якими наш наріц може дійти до красшої долі слідом за другими народами.

Крім сего уділює „Письмо з Просьвіти“ своїм читачам безплатно всяких порад у окремім відділі, що зветь ся „Наш Порадник“, а в відділі „Вісти з Просьвіти“ подає всякі вістки про діяльність головного відділу, філій і читалень тов. „Просьвіти“, необхідні для кожного члена тов. „Просьвіти“.

„Письмо з „Просьвіти“ повинен предплачувати кождий Русин а передовсім кождий член тов. „Просьвіти“.

„Письмо з Просьвіти“ коштує річно 3 кор., а для членів „Просьвіти“ лише 2 кор.

Адрес редакції і адміністрації: Львів, ринок ч. 10.

Розповсюднюйте і передплачуйте тисячами!

„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ”

позичає

руським товариствам кредитовим

на 5 $\frac{1}{2}$ %.

Вкладки ощадности приймає в довільній висоті, опроцентовуючи їх на 4 $\frac{1}{2}$ %.

Один уділ членський в „Краєвим Союзі кредитовім“ виносить 50 корон. Кождий член може мати необмежене число уділів. При плаченю першого уділу належить зложити вписове в квоті 2 корони на фонд резервовий.

Льокаль тозариства: Львів, Ринок ч. 10.

ПАРЦЕЛЯЦІЙНЕ ТОВАРИСТВО

„ЗЕМЛЯ“

у Львові, улица Сикстуска число 43б

переводить парцеляцію маєтків
в Галичині і Буковині.

Парцеляційне Товариство „ЗЕМЛЯ“ сплачує всілякі довги і очищує табулю з тягарів в маєтках призначених до парцеляції.

Розпарцельовані ґрунта інтабулює без проволоки на парцелянтів яко властителів куплених ґрунтів і бере на себе цілу відвічальність за переведенє сего.

Власними силами переводить поміри ґрунтів, виготовляє потрібні мапи і контракти купна. Уділює кредиту і помагає до узисканя кредиту в иньших інституциях фінансових на купно землі або на сплату довгів гіпотечних. Завязує місцеві спілки парцеляційні до означеного маєтку.

Приймає вкладки щадничі на 5%. Податок рентовий від вкладок оплачує Товариство.

Всіляку кореспонденцію і висилки грошеві адресувати:

ПАРЦЕЛЯЦІЙНЕ ТОВАРИСТВО „ЗЕМЛЯ“

у Львові ул. Сикстуска ч. 43б.

Новий а добре платний домашний промисл

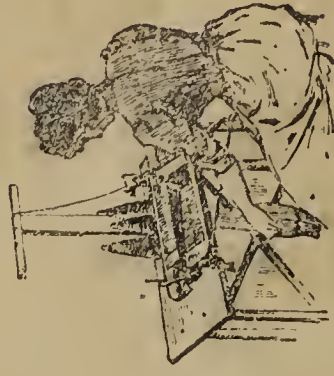
завело в нашім краю

Перше галицке підприємство домашних панчіш-
кових робіт на плоских машинах до плетеня

ЛІБАЛЬ і СПІЛКА

зареєстроване торговельне товариство

у Львові, улиця Кохановського число 39.

Легка і приємна праця.
Сила до роботи треба дуже мало.
Сота, мороз, ані спека не є на заваді.
Праця для всіх і всюдн.

Не треба шукати зарібків в чужині, за морем.
Хто вивчить ся працювати на ново-опатентованій плоскій машині до плетеня „Славія“, той не має вже чого журити ся.
Зимою в теплі а літом в холодку працює собі легко і приємно; готову роботу відсилає до фірми **Лібаль і Спілка у Львові, ул. Кохановського ч. 39.**
а за пару днів дістає від тої фірми гроші за роботу і сьвіжу пряжу на дальшу роботу.
Вивчити ся мож дуже скоро і без великих заходів.
Машина „СЛАВІЯ“ є найліпші, та тому і найдешевші з поміж усіх машин до плетеня; не треба давати ся заманювати до купованя інших машин.

Жадайте сейчас пояснень.
Покличтєсь на календар
„Просьвіти“.

Члени „Просьвіти“
і читалень „Просьвіти“
мають значний опуст.

Давайте читати сю оповістку
всім Вашим своягам, сусідам
і знакомим.

Тривкий і певний зарібок.
В кожній порі, як в зимі так в літі
може вправна людина заробити
що дня 3 до 5 корон.

В КОПАЛЬНЯХ І ГУТАХ

на Горішнім Шлеску

найде всегда заробок много робітників.

Там працює вже около 6.000 Русинів. Залата для початкуючих робітників виносить 2—3 марки за шихт, для вправних 3—6 марок і більше.

Всіх здорових робітників в віці від 18 до 35 літ приймає ся сейчас радо. Заряд копалень і гут удержує також руського съвященника.

Хто шукає отже доброго зарібку і хоче зложити багато грошей, нехай зголошує ся до копалень та гут на Горішнім Шлеску.

„УЧИТЕЛЬ”

ОРГАН
РУСЬКОГО ТОВ. ПЕДАГОГІЧНОГО.

Виходить :

5. і 20. кожного місяця.

Передплата вносить :
на пів року 3 корони 20 сотиків,
на цілий рік 6 кор

Редакція і адміністрація :

Львів, ул. Сикстуска ч. 47.

Адрес касєра :

ЛьВІВ,
ул. Кожановського ч. 15 Б.

„ДЗВІНОК”

Ілюстроване письмо
для науки і забави
руським дітям і молодежи.
Орган Руського Тов. педагогічного.

Виходить :

10. і 25. кожного місяця.

Передплата вносить :
річно 6 корон, піврічно 3 корони,
чвертьрічно 1.50 кор.

Редакція і адміністрація :

Львів, ул. Сикстуска ч. 47.

Адрес касєра :

Львів, ул. Кожановського ч. 15 Б.

ПІЗНАВАЙМО НАШУ МИНУВШИНУ!

ІЛЮСТРОВАНА

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСИ

Олександра Барвінського

а) видане більше з багато ілюстраціями, в полотняній оправі з золоченими витисками коштує 1 кор. 20 сот. ;

б) видане менше без оправы коштує 10 сот.

Набувати можна в Канцелярії Товариства „Прогресивіта“ у Львові (ринок ч. 10). На поштову пересилку більшої історії треба долучити 10 сот., а меншої 2 сот.

Ц. к.

уприв.

ЧЕРЛЯНСЬКА ФАБРИКА ПАПЕРУ

Братя Колішер

в Черлянах

почта в місци, стация желізнична Городок.

Одинока краєва фабрика паперу до писаня,
паперу друкового, окладинкового, листового,
коверт, як також зошитів та купецьких книг

поручає свої краєві вироби:

Всякого рода паперу,
Зошитів рисункових,
Зошитів і нотаток шкільних,
Бльоків рисункових найліпшої якості,
Купецьких книг,
Коверт,
Паперових коронок

і всяких артикулів, входячих в обсяг виробів
фабрики паперу

по найнижших цінах.

СКЛАД: у Львові площа Бернадинська ч. 14.

Купуйте!

Читайте!

„НАШІ ВІДПУСТОВІ МІСЦЯ”.

Є се книжка формату більшого молитвослова займаюча 296 сторін печати. А описані в ній найславніші відпустові місця на Галицькій Русі. Іменно описано там дуже займаючо про св. чудотворні ікони та про св. храми Божі, в яких они знаходять ся. До кожного опису додані прекрасні молитви і пісні.

Зміст сеї книжки є слідуєчий:

Вступ. 1) Зарваниця: I. Чудотворна ікона Розп'ятого Спасителя. II. Чудотворна ікона Матери Божої. Молитви. Пісня до Розп'ятого Ісуса. Пісні до Преч. Діви Марії Зарваницької. 2) Ясна гора: Про чудотворну ікону Матери Божої в Гошові. Молитва. Пісня до Преч. Діви Марії Гошівської. — 3) О Пацлавській Кальварії: Обхід по каплицях. (Є се ціла страстна дорога по 28 каплицях, де описано дуже прекрасно в розважаннях муки і страстні терпіння Г. Н. Ісуса Христа. По кождім розважаню слідує відповідна молитва і пісні. Відтак на кінці слідуєть найкрасні пісні до Ісуса Христа, а то: страстні, покаєнні, воскресні і інші нові пречудні молитви до Пречистої Діви Марії — 4) Крехів: Опис двох чудотворних ікон Преч. Діви Марії і чудотворної ікони св. Отця Николая. Молитви і пісні до Преч. Діви Марії Крехівської. Св. Отець Николай — описано обширно єго житє, що закінчеє молитвою і піснями. — 5) Чудотворна ікона М. Б. Теревовельської в церкві св. Юра у Львові. Покров Пресв. Богородиці, молитви і пісні до Покрова Пресв. Діви. — 6) Додаток о відпустах: Що значить відпуст? Хто має власть уділюваня відпустів? Під якими умовами можна доступити відпусту? Молитви відпустові. — 7) О св. Тайні Покаяня: Наслідки Тайни Покаяня. О обрахунку совісти. Кілько потреба часу на обрахунок совісти? О жалю і постановленю поправи. О сповіди. З чого належить ся сповідати? О задоситьчиненю. — 8) О Єрусалимі.

Як видно отже зміст книжки, п. з. „Наші відпустові місця“ є дуже богатим, різнородним, поучаючим і хосенним для кожного християнина. Ціла книжка украшена прекрасними численними образками як: чудотворних св. Ікон, церков і видами з св. міста Єрусалиму. При кінці поданий опис Єрусалиму і св. місьць.

Книжка „Наші відпустові місця“ є отже найвідповіднішою і найбільше займаючою книжкою для побожного читателя. А для богомольців є она необхідним провідником до відпустових місьць. Позаяк в тій книжці знайде богомолець все о наших відпустових місьцях, познакомиєть ся з ними добре, пізнає їх історію і значіне від найдавніх до нинішних часів. А пізнавши при помочи книжки тої св. відпустові місця, богомолець зможе вибрати собі найвідповідніше місце, деб міг удати ся з поклоном і з молитвами до чудотворної ікони.

Та не лиш для богомольця є необходимою книжка

„НАШІ ВІДПУСТОВІ МІСЦЯ”.

Она яко найлучша побожна читанка, надає ся знаменито для кожного побожного християнина. Бо кромі цікавих історій о св. чудотворних іконах і чудесних ласках, яких осягнули богомольці при тих іконах, знайде читатель в тій книжці і гарні молитви і пісні і науки тай розважання о страстях нашого небесного Спасителя Ісуса Христа і багато іншого.

Тому кождий, хто бажає в неділі і свята по св. Богослуженю упоїти ся відрадою духа по турботах і клопотах буденного житя, нехай купить собі книжку „Наші відпустові місця“. А кождий богомолець, котрий має намір удати ся десь на відпуст, нехай також купить собі передтим і прочитає ту книжку!

Коли хто хоче зробити свому приятелеви, чи сусідови велику приятність, нехай порадить єму купити книжку „Наші відпустові місця“, а він певно буде за се вдячним.

Книжка „Наші відпустові місця“ є апробована нашим руским Впр. Митрополитим Ординариєм. Оправлена она в тревалу оправу і коштує 1 кор. 60 сот., а на пошту 20 сот.

Замовляти сю книжку належить

в Книгарни Старопигійского Інституту у Львові, ул. Руска ч. 3.

ІВАН ЛЕВИНЬСКИЙ

КОНЦЕСИОНОВАНИЙ БУДІВНИЧИЙ

у Львові, ул. Крижова ч. 42.

Адрес для телеграм:
Левинський, Львів.
Телефон ч. 199.

Корто жирове
австро-угорского
Банку у Львові.

Корто почтової
каси щадничої
ч. 837.615.

КАФЛЕВІ ПЕЧІ і КОМИНКИ
кольорові і білі ріжних
стилів.

Кухні і ванни до купелів.

ТЕРРАКОТА і МАЙОЛІКА
будівляна.

Дахівки (карпівки) глянуровані.

Плитки глянуровані на стіни
власного виробу.

НАРІЖНИКИ ДЛЯ ОХОРОНИ
кантів муру.

„УНІКУМ“

золотий медаль вистави гігіє-
нічної

патентована, печова рура для
лучшого і скорійшого огрі-
вання покоїв.

50% зиску на опалі.

ПІДЛОГИ СОСНОВІ МАШИНОВІ
гебльовані на перо і впуск
 $\frac{5}{4}$ і $1\frac{1}{2}$ цаля грубі.

ЛИСТВИ ДЕРЕВЛЯНІ
профільовані.

Стінки гіпсові власного
виробу.

Материяли будівляні:
камінь ломаний тесаний, сту-
пені, плити бальконові, плити
на ходники і подвіря.

ПАПА ДАХОВА „DURESCO“.

ЦЕМЕНТ і ВАПНО
гидравлічне.

ГІПС ПРАЖЕНИЙ
власний патентований.

На продаж парцелі під віллі і каменіці
на Кастелівці і при ул. Курковій ч. 37.

„ВІСТНИК”

офіційний орган Союзу руских хліборобских спілок на Буковині
виходить кожної другої суботи в обемі 8 до 12 сторін великої вісімки
і коштує на цілий рік (26 чисел) разом з поштовою пересилкою

————— тільки 1 К. 60 сот. —————

„Вістник“ є найтаньшим і найпопулярнішим двотижневником в українській мові. В році 1907-ім числив він округло 15.000 сталих передплатників.

„Вістник“ обговорює всі справи економічні, політичні і суспільні, що відносять ся до хліборобского стану. Головну увагу звертає він на різні способи, організації хліборобских спілок кредитних, молочарских, консумційних, виробних, меліорацийних, торговельних і иньших, на оподатковане хліборобів, на організації хліборобских робітників і т. д.

„Вістник“ містить статі і вісти про стан, спосіб і ціль хліборобских організацій і спілок наших і чужих з цілого світа, о скільки они важні для аграрної (земельної) і фінансової політики.

„Вістник“ містить добрі і добірні фейлетони наших і чужих письменників

„Вістник“ має ціль, виробити у своїх читачів основне зрозуміння всіх справ хліборобских, як економічних так і політичних та й суспільних і їх взаімного відношення до прочих частин народної економічної політики.

Кожний свідомий член нашої суспільности Галичини і Буковини повинен бути передплатником „Вістника“ і причинити ся своєю лептою до збільшення обему без підвищення передплати, до піднесення вартости і значіння та добірности змісту сеї одинокої свого рода часописи в австрійській Україні.

Редакция і адміністрация „Вістника“:
Чернівці, ул. Петровича ч. 2.

— Приступайте в члени

ПОВІТОВОГО ТОВАРИСТВА КРЕДИТОВОГО

стоваришеня зареєстрованого з обмеж. порукою

у Львові, Ринок ч. 10.

Вписове вносить 2 К., уділ тільки 10 К.

Цілею Товариства є уділюванє селянам повіту Львівського позичок на векслі і скрипти на 7% під дуже приступними услівями. — майже без коштів. При малих позичках Товариство не інтабулює ся.

Приймає ся вкладки до обороту і опроцентовує по 5 від ста; льокация певна.

За р. 1905 виплатило Товариство від уділів своїм членам 5% дивіденду.

Зголошення приймає ся щоденно кромі неділь і свят від 9—12 і 3—6.

Дирекция.

БРАТЯ СЕЛЯНИ!

Вписуйте ся всі в члени Руского Товариства Педагогічного, яке закладає та удержує рускі школи і бурси. Вписове 1 К., вкладка 2 К. річно, селяни платять лиш 1 К.

Купуйте гарні образкові книжочки для дітей, цікаві повістки для дітей, молодіжи і старших та наукові книжочки для учителів і старших людей, видані Руским Товариством Педагогічним **у Львові, ул. Сикстуска ч. 47.**

Читальні і селяни дістануть значний опуст.

Катальог видавництв за рік 1908.

Руске Товариство Педагогічне, яке єствує вже 25 літ, видає своїм накладом книжки для дітей в віці передшкільнім, для школярів шкіл народних, для молодіжи шкіл середних, популярно-наукові повістки для селян, а також і популярно-наукові розвідки для учителів. Книжочки для молодіжи, зазначені зьвіздкою, поручила Висока ц. к. Рада шкільна краєва для бібліотек шкільних і на нагороди пильности для дітей. Всі наші повістки поручаємо до читалень народних.

Ч.	I. Образкові книжочки для дітей.	Кор.
* 26.	Наші зьвірята, опр.	—80
* 96.	Дітворя, опр.	1—
* 97.	Зьвірята домашні, опр.	—80
* 98.	Приятелі дітей, опр.	1·20
* 99.	Ах, яке хороше, опр.	2—
*100.	Для розривки, опр.	1·20
129.	Око в око	1—
130.	Крізь трав килими	1—
131.	З Царства зьвірів опр.	1·50
132.	Літною порою опр.	1·50
133.	Діточі вигадки опр.	1·50
134.	Від весни до весни опр.	2—
137.	Веселий сьвіт	—60
138.	Дикі зьвірята в образках і віршах	—60
139.	Книжочка Стефуні	—60
140.	Мамин дарунок	—60
141.	Приятелі чоловіка	—60
142.	Татів дарунок	—60

II. Ілюстровані байки та оповіданя.

* 58. і 68.	Казки народні, ч. I. і II. бр. по 50 с., опр.	—70
	Казки народні, ч. I. і II. разом опр.	1·30
* 62. 69. 75. 76.	Казки Андерсена Ч. 2. 3. 4. 5., бр. по 50 с., опр.	—70
* 65.	Мірон: Пригоди Дон Кіхота, бр. 80 с., опр.	1·10
* 66.	Казки братів Ірімів, бр. 50 с., опр.	—70
* 84.	Др. М. Пачовский: Народні думи ч. I. бр. 40 с., опр.	—60
*107.	" Народні думи ч. II. бр. 55 с., опр.	—80
* 84. 107.	" Народні думи ч. I. і II. разом опр.	1·30

Ч.	Кор
*101. Гете-Франко: Лис Микита, третє нове вид., бр. 1 К., опр.	1·30
*109. Робінзон великий ілюстр., бр. 1·80 опр.	2·20
116. Житє і слава Тараса Шевченка, образок сценічний, бр.	—·30
*117. Калитовский: Подорож сьв. Николая, драматична гра, бр.	—·20
*118. Ілля Кокорудз: Спомини з Атен з ілюст. 1 К. 80 с. опр.	2·10
123. Свен Гедін: Крізь пустині Азії, ч. I., бр. 1 К, опр.	1·30
124. Свен Гедін: Крізь пустині Азії, ч. II., бр. 1 К, опр.	1·30
125. Свен Гедін: Крізь пустині Азії ч. III. бр. 1 К, опр.	1·30
126. Свен Гедін: Крізь пустині Азії ч. IV. бр. 2 К, опр.	2·30

III. Книжки для шкільної молодіжи і для народу.

* 1. Молитвенник народний, нове розширене виданє по 50, 70 с. і 1.—	
* 3. Китиця желань, нове розширене виданє, бр. 40 с., опр.	—·60
* 13. Т. Шевченко: Кобзар для дітей, (друге попр. виданє,) бр.	—·30
* 14. Гордієнко: Картагинці і Римляне, бр. 40 с., опр.	—·60
* 29. Мальота: Без родини, нове виданє, бр. 80 с. опр.	1·10
38. Дніпрова-Чайка, Коза-Дерева (діточа оперетка)	1—
39. Мапа етнографічна Руси-України	—·40
* 50. Др. О. Макарушка: Короткий огляд руско-українського письменства від XI—XVIII. столітя, бр. 40 сот., опр.	— 60
* 54. Тарас Шевченко: Кобзар, бр. 2 К., опр. 2·50 К., опр. в пол.	2·70
59. Др. Ів. Фрапко: Коли ще звірі говорили, бр. 80 с., опр.	1·10
* 61. В. Лебедова: Малі герої бр. 50 с. опр.	—·70
* 67. Ів. Спілка: На чужині, бр. 40 сот, опр.	—·60
* 72. М. Коцюбинський: Оповіданя, бр. 40 с., опр.	—·60
* 73. О. Катревко: Оповіданя, бр. 40 с., опр.	—·60
* 74. Василь В—р: Подорож до краю ліліпутів, бр. 50 с., опр.	—·70
* 77. А. Кримський: Переклади, бр. 40 с., опр.	—·60
78. Образки з історії України-Руси, бр. 50 с., опр.	—·70
79. Д. Н.: Мамин-Сибіряк, дитячі оповіданя, бр. 30 с., опр.	—·50
* 80. Стефан Пятка: На прічках бр. 30 с. опр.	—·50
* 82. Марта Борецка, третє виданє, бр. 50 с., опр.	—·70
* 86. Гр. А. Толстой: Казки, бр. 40 с., опр.	—·60
* 87. О. Кониський: Поеми, бр. 30 с., опр.	—·50
* 89. М. Вовчок: Інститутка, бр. 40 с., опр.	—·60
* 90. Дивні пригоди Комаха Санвіна, бр. 48 с., опр.	—·70
* 91. Е. Ярошинська: Перша китичка для малих дівчат, бр. 20 с., опр.	—·40
* 92. Малий співаник, бр. 20 с., опр.	—·34
* 93. Клявдия Лукашевич: Серед цвітів, ком. в 2 діях, бр. 14, с., опр.	—·30
* 94. Е. Ярошинська: Друга китичка для малих дівчат, бр. 20 с., опр.	—·40
* 91 і 94. Е. Ярошинська: Перша і друга китичка для малих дівчат разом оправлені	—·60
* 95. Шекспір в повістках, бр. 30 с., опр.	—·50
*102. Королевський: Дві могилі, бр. 18 с., опр.	—·32
*103. Англійські казки, бр. 24 с., опр.	—·40
*104. Е. Ярошинська: Повістки, бр. 24 с., опр.	—·40
*105. Віра Лебедова: Мами, бр.	—·20
*106. Др. І. Франко: Абу Кавимові капці, бр. 60 с., опр.	— 90
*108. Збиточник Іумфрі (з англійського), бр. 70 с., опр.	1—
*109. Робінзон великий, бр. 1·50 К., опр.	1·80
*111. А. Глїбів: Байки, бр.	—·10
112. Істория куска хліба — з французького, бр. 50 с., опр.	—·70
*114. Збірка оповідань, бр. 40 с., опр.	—·60
115. Кіплінг: В Джунглях, бр. 1 К., опр.	1·30
119. К. Гриневичева: Легенди і оповіданя бр. 30 с. опр.	—·50

Ч.	Кор.
120. І. Б. Двоножний звір бр. 40 с., опр.	—60
*121. За Амісісом переклав В. Шухевич: Записки школяря, бр. 40 с., опр.	—70
*122. Джонатан Свіфт: Подорож Гулівера до краю великанів бр. 50 с. опр.	—70
127. Е. Ярошинська: Заповіт (збірка оповідань) бр. 30 с., опр.	—50
128. Уличник (з французького, перекл. А. Крушельницький бр. 1 К. 10 с., опр.	1 40
135. Билина про Ілію Муромця і його славні подвиги бр.	—16
II. V. і VI. В. Чайченко: Олеся, Дума про княгиню Кобзаря, брошур. по	—10
V. Дніпрова Чайка, Писанка, бр. по	— 10
О. Федькович: Вибір поезій, додаток до ч. 24. „Дзвінка“.	
„Дзвінок“, брошуровані річники по	4.—
„Дзвінок“ „ „ з р. 1906 по	6.—
136. Японські казки (друкують ся).	

IV. Підручники шкільні.

31. Сальо, Непос — учебник для III. кл. їмн., нове вид. опр.	1 60
--	------

V. Книжки до бібліотек для учителів.

2. Кельнер: Коротка історія педагогії, бр.	—60
19. Др. М. Пачовский: Билини і думи, бр.	—20
30. А. Ілодзінський: О урядженю і веденю шкільного огорода, бр.	—50
32. Kokurewicz: Podręcznik dla kancelaryi szkolnej, бр.	—60
36. Др. Мандибур: Олімпія. бр.	—40
40. Б. Барановский: Приписи до іспитів, бр.	—40
Проф. Ф. Паульсен: Короткий огляд історії німецьких університетів. бр. по	—30
Альманах „Учителі“: Збірка популярно-наукових розвідок, бр.	1.—
Др. Ст. Рудницький: Нинішня географія, бр.	—50
Др. Ст. Рудницький: Дещо з нашої популярно-природописної літератури, бр.	—40
Ів. Верхратский: Рецензия книжки „Руска правопись зі словарем“, бр.	—20
Др. В. Левицкий: Машины електростатичні з ілюстр., бр.	—50
„Учитель“, брошуровані річники від 1890—1903 р. по	2.—
„Учитель“ „ „ з 1904, 1905 по 4 К і 1906 р. по	6.—
Др. Ів. Копач: Що то таке людське думанє бр.	—60

Увага. Найліпше є післати гроші вперед переказом, бо за посліплатою дорожше коштує почта.

На нагороди пильности має Товариство Педагогічне на складі гарні медалики і образки з молитвами і без, сотка по 1 К, 1 К 50 с., 2 К, 3 і 5 К.

На нагороди пильности достарчає Тов. Пед. також польські книжочки, апробовані Вис. ц. к. Радою шк. кр.

Замовляти можна в Рускім Товаристві Педагогічнім ул. Сикстуска ч. 47, в Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка ул. Театральна ч. 1, в склепі Тов. „Взаїмна поміч учит.“ в Коломиї (Народний Дім) і у всіх книгарнях в краю.

РУСКЕ ТОВАРИСТВО ПЕДАГОГІЧНЕ

видає:

1) „ДЗВІНОК“, популярно-наукову часопись з образками для дітей, молодіжи і селян; виходить два рази на місяць і коштує 6 кор. річно, 3 кор. піврічно, або 1 кор. 50 сот. квартално. Редакція і Адміністрація ул. Сикстуска ч. 47.

2) „УЧИТЕЛЬ“, популярно-наукова часопись, орган Руского Тов. Педагогічного, який займає ся народним шкільництвом і просвітою між народом, виходить два рази на місяць і коштує річно 6 кор., піврічно 3 кор. або квартално 1 кор. 50 сот. — Редакція і Адміністрація ул. Сикстуска ч. 47.

3) Книжки з дуже красними образками, казки і повістки для малих дітей, молодіжи і селян від 10 с. до 2 кор. 70 сот. видає Руске Тов. Педагогічне у Львові, ул. Сикстуска ч. 47. Замовляє ся в Тов. Педагогічнім у Львові, ул. Сикстуска ч. 47; в книгарні Тов. ім. Шевченка у Львові, ул. Театральна ч. 1, в склепі „Взаємної Помочи“ в Коломиї (Народний Дім) і у всіх книгарнях в краю.

Каталог є завсїгди поміщений в Учителю і в календарі „Просвіти“. Читальні народні і селяни дістають значний опуст.

Вписуйте ся в члени Руского Тов. Педагогічного, яке існує вже 25 літ і удержує приватні рускі школи і бурси для бідних руских дітей.

Товариство числить вже 35 філій по всіх більших містах в краю і кожда майже філія удержує бурсу для бідних дітей.

В сім році буде Тов. Педагогічне у Львові велику бурсу для 300 хлопців коштом 350 тисяч корон.

Вписове 1 корона а вкладка річна 2 кор. Селяни платять лиш 1 кор. річно. Присилайте також жертви на будову великої бурси.

Адреса: Львів, ул. Сикстуска ч. 47.

РУСКИЙ СКЛЕП.

Тов. „Взаїмна Поміч учительска“ в Коломиї (Народний Дім)

має богатий склад:

- 1) всіх книжок Руск. Тов. Педагогічного;
- 2) книжок шкільних для народних і виділових шкіл;
- 3) усяких приборів шкільних се є: зошитів, нотаток, приладів до писаня і т. и.;
- 4) всіляких друків шкільних;
- 5) виробів гуцульских з дерева; ножів, лінійок, ручок, топирців і монограмів до гафту;
- 6) великий вибір карток з видами;
- 7) молитвенники народні по 50 сот., 70 сот. і 1 кор.;
- 8) гарні книжки з образками для дітей на Николая і коляду по 60 сот., 80 сот., 1.50 кор. і 2 кор.

Ціни приступні. При більших замовленнях значний опуст.

Доставця для канцелярії Товариства „ПРОСЬВІТА“.

МАКС ГЛЯЗЕРМАН

ЗАВЕДЕНЄ РИТОВНИЧЕ

Виріб стампиль кавчукових і металевих таблиць.

Львів, ул. Сикстуска ч. 17.

виконує старанно стампиль кавчукові для Хв. Читалень „ПРОСЬВІТИ“ після тут видрукованого взірця по 2 кор.

60 сот. за штуку разом з пуделком і фарбою, також стампиль кавчукові і металеві для парохіяльних урядів, шкіл, громад, товариств і т. п., таблиці і написи литі з металю і мосьжні, ґравіровані, таблиці нагробні, граничні, числа на доми, печатки з значками, відзнаки

для лісових і полевих сторожів, і кліщі до пльомбованя мяса. Склад руских друкарень кавчукових і фарб до стампиль.

Замовленя з провінції виконує ся відвортною поштою.

==== Руска переписка. ====

ПЕРШЕ РУСКЕ
БЮРО ТЕХНІЧНО-ПОМІРОВЕ
Витовта Мажастирського
інжинера

і державно уповаженого геометри цивільного, заприсяглого
знатока для справ помірних

у Львові, ул. Личаківська ч. 45. I пов.

Приймає виготовлене помірів парцеляційних, відграни-
чень ґрунтів громадських, обшарів двірських, дрібні поділи пар-
цель, справджене границь, ризоване, поміри в ціли меліорацій
або заложене млинів; виконує пляни, мапи і копії з мап
катастральних, як також обчислення; уділяє потрібних інфор-
мацій в справах помірів, парцеляцій і всякого рода технічних
проектів.

{Рік заложеня 1874.

ГОЛОВНИЙ СКЛАД ПАПЕРУ
МАВРИКІЯ АПЕРМАНА

ЛЬВІВ, ПАСАЖ МІКОЛЯША

ул. Сінкевича. Телефон ч. 393.

поручає по цінах фабричних **всякі виробн паперів**, а іменно:

друкових,	книжкових,	пакових,
канцелярийних,	окладкових,	бібулкових,
велінових,	афішових,	листових,
концептових,	кольорових,	жовтих і т. п.

Ціни конкурентийні і заповнене точної і під кожним взглядом
користної услуги.

Порученя з провінцій полагоджуся відвортною поштою.

Від 1868 року уживане

Берґера

МЕДИЧНЕ СМОЛЯНЕ МИЛО

поручене визначними лікарями, уживає ся в найбільшій часті європейських держав з успіхом

всякого рода шкірної висипки,

особливо против порплів і хрон. недуг шкіри та паразит, прищів, також против червоности носа, відмороження і поченя ніг. Берґера смоляне мило має в собі 40% деревної смоли і цілковито відріжнює ся від усіх прочих смоляних мил по торговлях. — При упертих недугах треба спробувати дуже успішного

Берґера смоляно-сіркового мила.

Яко лагідне смоляне мило до усуненя всякої нечистоти лица, против висипки на шкірі та голові у дітей, як також незрівнане косметичне мило до митя, купелів і до щоденного ужитку служить

Берґера гліцериново-смоляне мило,

котре містить в собі 35% гліцерини і є сильно наперфумоване. Ціна штуки кожної повисшої сорти 70 сот. разом з поученем, як уживати. Домагати ся треба в аптиках і дотичних склепах відрізно Берґера смоляного мила та уважати на уміщену з боку охоронну марку і підпис фірми G. Hell & Co. на кожній етикеті.

G. Hell & Co.

Преміюване почесним медалем у Відни 1883 і золотим медалем на виставі в Парижі 1900 року. — Для осіб, що не зносять запаху смоли, виробляємо з безбарвної перечищеної смоли антрасолеве мило, котре продаємо в торговлі під назвою

Гелля антрасолеве (біле смоляне) мило.

З Гелля антрасолевого мила виробляємо одно з 5% а друге з 10% антрасолю, відтак антрасолево-бораксове мило, антрасолево-сіркове мило, антрасолево-сірково-молочне мило, антрасолево-гліцериново-тоалетове мило. Антрасолеві мила визначають ся згідно з лікарским признанем успішним діланем против шкірної висипки і нечистоти лица. Ціна від штуки 80 сот.

Дістати можна в аптиках і дотичних торговлях.

Головна висилка: G. Hell & Comp., Wien, I. Biberstrasse 8.

Дрібна розпродаж у всіх аптиках Відня, монархії і заграниці. — Дістати можна у Львові в аптиках: Якова Байзера, Кароли Діля, Петра Міколяша, Якова Піпеса-Поратиньського, Жигмонта Рукера, К. Склепінського, К. Пілявського, Едварда Брікнера, І. Пінелеса, Сімона Гая і дра Т. Зарицького. В дрогериях: Петра Міколяша et Cie, Г. Іріншпана, Ф. Травнфельнера, Ізидора Фрухтмана: в Вашнівцях над Черемошем в аптиці Еміля Вільнера, як також у всіх інших аптиках Галичини.

Незвичайні успіхи викликає

ФРАНЦ. МЕНТОЛЕВА ГОРІВКА ГЕЛЛЯ
марки „Edelgeist“.

При натираню усми-
рює біль, скріпляє
мускулятуру і ожив-
лює нерви.

При змиваню гігіє-
нічно-профілактичне
средство против ослаб-
лення з відсвіжуючим
запахом.

Ціна Фляшки 2 К.

G. HELL & COMP. TROPFAU-WIEN.

СКЛАД у Львові у аптекарів: Шінес-Поратинський,
Петро Міколяш, К. Пілевський, З. Рукер, Склепинський;
також в аптиках: в Городенці, Ярославі, Ланцуті, Мико-
ласві, Надвірній, Перемишли, Ряшеві, Самборі, Стрию,
Сухій, Тернополи і Кракові.

Треба жадати

ГЕЛЛЯ ФРАНЦУСКОЇ МЕНТОЛЕВОЇ ГОРІВКИ

з застереженою назвою „ЕДЕЛЬГАЙСТ“

котрої визначне діланє в коротці пояснимо.

- „Едельгайст“ е випробованим средством домовим і яко таке перевисшає значно звичайні французські горівки.
- „Едельгайст“ усмиряє біль яко средство до натираня на ревматизм, болі нервові та мірену.
- „Едельгайст“ скріпляє та оживляє мускули і е для туристів (плоскі фляшки для туристів по К. 1.20) необхідним средством перед і по всяких трудах; він робить члени старших людей елястичними.
- „Едельгайст“ успокоює роздражнені нерви через просте умите, та спроваджує оживляющий сон.
- „Едельгайст“ перешкоджує твореню ся порплів, скріпляє волосє та усуває випаданє волося.
- „Едельгайст“ служить також яко оживляющее средство, а змішаний з водою е найліпшим средством до полоканя губи.
- „Едельгайст“ е найдешевшим та найліпшим средством домовим.

Если би в поблизких аптиках не можна було дістати, то аптика під білим ангелом в Опаві посилає 2 фляшки за 4.50 К разом з опакованєм.

ПРИЛАДИ ВАСИЛІНИ

з фабрики василіни G. Hell & Comp., Опава і Відень.

Наколи зв'язані і рослинні товщі підпадають стухлости і через те суть радше шкідливі, чим точні для шкіри, то мінеральний товщ „Василіна“ безмежно тривкий, надаєсь найлучше до справляння артикулів туалетових та мед. мастей. В першій австр.-угорській фабриці G. Hell & Comp. споряджені, хемічно чисті василіни суть узнані за найлучші з тими самими низше наведеними знаменитими приладами василіни суть споряджені.

Гелля прилади василіни суть найлучші а при тім найдешевші.

Біла василіна

метантно прилагоджених пушках шкляних	à 30 гр. К — 50	} Знамените средство до плекания шкіри, средство лічнице на рани, основна часть помад і т. д.
звичайних пушках шкляних	à 15 гр. К — 40	
масних пушках бляшаних	à 15 гр. К — 20	
масних пушках бляшаних	à 30 гр. К — 30	
Жовта природна василіна		
масних пушках бляшаних	à 15 гр. К — 20	} Для плекания шкіри, також средство лічнице на опар, до помад і т. д.
масних пушках бляшаних	à 30 гр. К — 30	
Василіна золотаво-кремова		
масних пушках шкляних	à 20 гр. К — 50	} Перевисшає звичайні золотаво-кремові, кремові і шкірні масти. Передовсім дуже добра на нежит.
Василіна ляно-кремова		
масних пушках шкляних	à 20 гр. К — 60	} Перевисшає звичайні золотаво-кремові, кремові і шкірні масти. Передовсім дуже добра на нежит.
Василіна камфорова		
масних пушках шкляних	à 20 гр. К — 50	} Добре ділає на червоні попукані руки, червоність твари, відморожене і т. д.
Іхтіольова василіна		
масних пушках шкляних	à 30 гр. К 1.—	} Припоручає ся на червоність лица, поса, на свербячку шкіри і також у всяких случаях, де іхтоль поручає ся.
Саліцилінова василіна		
масних пушках шкляних	à 20 гр. К — 50	} Служить яко косметик, лік на рани, і яко масть на лице.
Цинкова василіна		
масних пушках шкляних	à 20 гр. К — 50	} Яко средство лічнице на натерті місця, висипки шкіряні і т. д.
Василіна-помада на поріст волося		
масних пушках шкляних	à 45 гр. К — 70	} Яко знамените средство на поріст волося, против порплів, випаданя волося і яко косметик волося.
масних пушках шкляних	à 30 гр. К — 50	
Василіна борова		
масних пушках шкляних	à 20 гр. К — 50	} Против нечистоти очий, і на рани по їзді конем, або по поході.
пушках	à 15 гр. К — 30	
Василіна олій на волося		
жовта або біла приємно пахне		
масних фляшках	à 60 гр. К — 50	} Найліпше средство до мащення волося. Она надає волосю блиск і м'яккість та усуває порплі.
масних фляшках	à 25 гр. К — 30	
Василіна олій на порплі		
масних фляконах	à 60 гр. К — 50	} До радикального усуненя порплів. Рівночасно мож уживати яко олійку до волося.
Василіна з оріхового олію		
масних фляконах	à 60 гр. К — 60	} Яко нешкідливе і дешеве средство до закрашуваня волося, котре додає волосю рівночасно блиску і м'яккості.
Василіна оріхова помада		
масних шкляних пушках	à 45 гр. К 1.50	} Яко нешкідливе і дешеве средство до закраски волося, котре надає волосю рівночасно блиск і м'яккість.
Василіна помада на лице		
пушках	à 10 гр. К — 30	} Найліпша помада на лице
Мило василінове		
штука	К — 60	} Найліпше і найприємнійше мило до митя для щоденного ужитку.
Технічна василіна		
пушках à 1/2, 1, 2 1/2 і 4 клр. дуже дешево.		} До смарованя шкіри, збруї, копит і т. д.

Туба мази à 30 сот.; олій до машини до шиття à 30 сот.

Сих наведених цін деталічних треба придержуватись ві всіх орудках.

Ся надзвичайна дешевість наведених тутки, вже від 19 літ в торгівлі приладів василіни, котрі дістали в аптиках, дрогериях і в торговлях перфум в оригінальних цінах, причинила ся з'єднати у виробови василіни популярність, на яку заслугоє і яку вже від давна має в Америці і Німеччині.

Осимо виразно домагати ся краєвих приладів василіни фірми G. HELL & COMP.

Головний склад для Відня: G. HELL & COMP., I. Sterngasse 8.

Дістати можна у Львові в аптиках: Якова Байзера, Кароля Діля, Петра Міколяша, Якова Меса-Поратинського, Жигмонта Рукера, К. Склепінського, К. Пилевського, Едв. Брікнера, І. Пінелеса, Мона Гая і Др. Заринського. В дрогериях: Петра Міколяша і Сп., Г. Іріншпана, Ф. Травнфельнера, Дора Фрухтмана, Лешка Сладовського, як також у всіх інших аптиках Галичини.

всіх місць, де можна дістати василіни Hell'a, висилає на бажанє аптика „під білим ангелом“ в Опаві всі замовленя за посліплатою.

ЛІЯРНЯ ДЗВОНІВ АНТОНІЯ СЕРАФІНА

В КАЛУШИ,

відзначена почесним дипломом на виставі в Кракові і чотирма срібними медалями,

виконує

Д З В О Н И

ріжної ваги і приймає ушкоджені до переливання в найкоротшім часі, а також має на складі готові дзвони ріжної ваги.

Дякуючи всім Вп. Приходникам і Фундаторам за всі дотеперішні замовлення, прошу о ласкаві замовлення так на поодинокі нові дзвони як і на цілі групи. За тривалість матеріялу і гармонійний звук моїх дзвонів ручу і длятого осміляю ся припоручити їх Вп. П. Т. Публиці.

З глибоким поважанєм

Антоній Серафин.

Агентів не висилаю.

ІВАН ЯРИМОВИЧ

Львів, пл. Бернадинська ч. 10.

поручає свій

МАГАЗИН І РУКОДІЛЬНЮ ОБУВИ

мужескої, дамскої і для дітей,

а також удержує на складі великий вибір правдивих петербургских гумових кальошів.

Порадник громадський

Уложив Др. КОСТЬ ЛЕВИЦКИЙ.

І. В И П У С К.

Ціна 25 сотиків, з пересилкою 30 сотиків.

Дістати можна в канцелярії Тов. „Просьвіта“, Ринок ч. 10.

ОДИНОКИЙ РУСКИЙ ГОТЕЛЬ
НАРОДНА ГОСТИННИЦЯ
У ЛЬВОВІ,

ріг улиці Сикстускої і Костюшки,
стація електричного трамваю.

ГОТЕЛЬ, РЕСТАВРАЦІЯ І КАВ'ЯРНЯ
уряджені на спосіб віденьський.

Освітлене електричне, електрична вінда, телефон і купальні.

Осібні убікції на нічліг для селян.

Товариство приймає нових членів і гроші на книжочки
вкладкові до опроцентованя.

ТЕОДОР ГЛАДКИЙ
артист-маляр в Яворові.

Прймає від кількох літ всі в обсяг церковної штуки входячі
праці а іменно: малює церковні образи до іконостасів і пре-
столів, враз з позолоченем, малює стіни церквей і т. п.

Крім того виготовляє портрети з фотографії і з природи.

Піднімає ся всіх робіт по дуже уміркованих і приступних цінах,
а виконує все як найсовістнійше.

„ЕКОНОМІСТ”

МІСЯЧНИК ЕКОНОМІЧНО-ГОСПОДАРСКИЙ.

Орган стоваришень заробкових і господарских.

Виходить з кінцем кожного місяця.

Передплата виносить на цілий рік 5 кор. за 40 аркушів друку.

Редакция і адміністрация: **Львів, ринок ч. 10.**

ПЕРШЕ ГАЛИЦ. ТОВ. АКЦ.

для

фабрикації паперу

в БЯЛІЙ і ЧАНЦИ

передше

БРАТЯ ФЯЛКОВСКИ

ГОЛОВНИЙ СКЛАД

Львів, ул. Паньска ч. 10.

Всякі вироби паперу:

банкового,

канцелярийного,

концептового,

обладкового,

пакового

і т. д.

Хто купує книжки,

нехай замовляє

в Рускім Товаристві педагогічнім

у Львові, ул. Сикстуска ч. 47.

Руске Товариство педагогічне у Львові видає:

- а) Образкові книжки з вершиками для малих дітей.
- б) Гарні і цікаві повістки з образками для дітей, молодіжи і селян.
- в) Книжки до моленя для всіх.
- г) Поучаючі книжки і наукові розвідки для всіх.
- д) „ДЗВІНОК“, поучаючу часопись з образками для дітей, молодіжи і селян.
- е) „УЧИТЕЛЬ“, популярно - наукову часопись для учителів.

Книжки і часописи замовляє:

- 1) Руске Товариство педагогічне у Львові ул. Сикстуска ч. 47.
- 2) Книгарня Тов. ім. Шевченка у Львові ул. Театральна ч. 1.
- 3) Склеп „Взаїмної Помочи учителів“ в Коломиї (Народний Дім).
- 4) У всіх книгарнях в краю.

*Книжки Руск. Тов. педаг. для молодіжи є апро-
бовані Вис. у. к. Радою Шкільною краю.*

Катальог є поміщений в „Учителю“ і календари
„Просьвіти“.

Читальні народні, бібліотеки шкільні і селяни
дістають значний опуст.

Поучаючі книжки для селян і бібліотек шкільних!

Книжки з образками для дітей і повістки для молодіжи!

ХТО ХОЧЕ ЇХАТИ ДО

АМЕРИКИ

нехай удасть ся лише до майже 50 літ істнуючої,
загально знаної фірми

КАРЕШ і СТОЦКИЙ

Bremen, Bahnhofstrasse 29.

Фірма та уділяє кожному безплатно в рідній мові пояснення і поученя, щоби подорожні щасливо на місце призначеня в Америці прибули і перевозить своїх подорожних найліпшими і найбезпечнішими, цісарскими кораблями як: „Kronprinz Wilhelm“, „Kaiser Wilhelm II“, „Kaiser Wilhelm der Grosse“, „Kronprinzessin Cecilie“, котрими подорож морська триває лиш 5½ днів.

Підчас подорожи одержують подорожні знаменитий, здоровий і поживний харч та совісну услугу.

Понеже кораблі нашого Товариства є загально люблені, належить вчасно забезпечити собі місце післанєм задатку К. 20, по одержаню котрого вишлемо сейчас карту корабельну і докладні поученя як скоро, дешево і вигідно можна дістати ся до фірми

КАРЕШ і СТОЦКИЙ

Bremen, Bahnhofstrasse 29.

ЙОСИФ ІВАНІЦКИЙ

Найбільший склад в краю
Оригінальних машин до шитя і гафту.
Львів, Готель Жоржа.

Наука гафту і шитя безплатно.

За готівку 10% Дешевше.

Найбільший склад в краю оригінальних машин до шитя і гафту,
річна продаж 1.000 машин, на складі єсть 200 машин до вибору.

Цінники висилаю даром і оплачено.

Не висилаю агентів!... Влізливі агенти ходять по домах
лиш з найгіршими машинами під назвою „Singer“, а продають
по надмірних цінах, за що дістають від кожної проданої ма-
шини 25 зр., а відбираючи лихий і дорого оплачений товар.

ЙОСИФ ІВАНІЦКИЙ,

механік і спеціаліст.

Львів, Готель Жоржа.

ПЛЯНИ
і
КОШТОСПИСИ
на будову церков і проч.

виготовляє

БЮРО
ВАСИЛЯ НАГІРНОГО
У ЛЬВОВІ.
Ринок ч. 36.

ІВАН БОРИС

ПЕРЕМИШЛЬ

ПОРУЧАЄ

ГУРТОВИЙ СКЛАД

СВІТЛА
ЦЕРКОВНОГО

і

ВИН

ПО НАЙДЕШЕВШИХ ЦІНАХ.

„ЗЕРКАЛО“

одинокі українська артистична часопись
для гумору і сатири

виходить у Львові два рази на місяць

під редакцією

Осипа Дембідського.

Предплата стоїть: річно 8 К., піврічно 4 К.,
чвертьрічно 2 К.

Поодинокі число коштує 40 сот.

Адреса редакції і адміністрації:

Львів, ул. Академічна ч. 8.

Концессионований інсталяційний інститут для водопроводів.

Спеціальна фабрика ц. к. прив. кльозетів

власного помислу розличних системів, т. е.

НАДКАНАЛОВИХ і КОМНАТНИХ
з патентом на Австро-Угорщину,

відзначена найвищою нагородою ц. к. міністерства торгівлі
і золотим медалем на виставі в Парижі

ФАБРИКА МЕТАЛЕВИХ ВИРОБІВ

ГЕНРИКА БОГДАНОВИЧА

Львів, ул. Пекарська ч. 13.

Поручає область діяльності своєї фабрики т. е. **Ліярню з цинкового металю**, виконує написи, букви, вивіски, таблиці, фігури, орнаменти після рисунку Вп. Архітектів, штучні оздобні покриття мансардів, веж церквей і костелів. Також має на складі хрести, пам'ятники, вінці, нагробні ліхтарні і сальонові цвіти.

Уряджує і висилає громозводи з проводами мідяної ливни для церквей і веж, на жадане за предложеном коштовпису після поданих мір.

Відзначає ся фаховою наукою, а маючи побільшені механічні варстатти на більшу скалю, устроює водопроводи, купельні лазьки, ogrівані газом і найновішими циркуляційними печами, як також углем, нафтою і спиритусом. Вироблює комнатні парники і ледовні, апарати для Вп. лікарів і тим подібні розличні приряди.

Фабрика і склад комнатних кльозетів найновіших системів і власних патентованих, водних резервоарів для водопроводів і керничних помп. Склад водопроводних рур і залізних рур для виходків.

Висилка і відповіді на письма виповнюють ся відвортною почтою.

Цінники з кожного відділу виробів висилають ся на желанє даром і оплачено. Поручаю мою фірму на дальше ласкавим взглядом.

З поважанєм

Генрик Богданович.

Я. КОРИТОВСКИЙ

В КАЛУШИ.

Поручає ВПоважаній Публиці

Склад товарів корінних і ґальянтерійних.

Вина угорські, австрійські, французькі, іспанські, ренські і шампанські. Руми заграничні і краєві. Лікери всякого рода, портер англійський. Чай найлучшого сорта. Какао і чоколяда в різних родах. Коняк правдивий французький. Вода кольоньска. спроваджувана впрост з Кольонії. Сардинки французькі. Олива прованска. Муштарда французька і кремска. Буліон. Сири всякого рода. Цукорки зі славної фабрики Jordan & Timaeus в Боденбаху. Сьвічки всякого рода і Цьвіти до них.

Склад всякого рода муки, дріжджей віденьських і соли.

Головний склад пороху до стріляння лише у мене в Калуши. Склад дитинячих забавок. Склад печива Л. Чиньского з Ярослава.

Комната до горячих перекусок в кождім часі.

Також приймаю замовлення на МАСЛО і продаю его по дуже уміркованих цінах, особливо для Вп. Відбирателів у Львові і Станіславові, де ті артикули треба дуже переплачувати. Найлізше замовляти по 5 клі. за посліплатою. Ціни масла змінні (за 1/2 клі. 70—90 с., а в літі ще дешевше).

ЦІНИ СТАЛІ.

Хто замовляє найменше за 60 кор. готівкою (не вчисляючи в то цукру), тому висилаю франко поштою або залізницею до кождої стациї.

Сердечно дякую і Спасибіг Руському народу за дотеперішні замовлення і прошу не забувати дальше за рідного земляка-Русина. Поручаю ся дальше на ласкаві услуги Всч. Духовеньству і Хв. Братствам і Комітетам церковним і повідомляю, що виїзджаю дальше по селах, приймаю і роблю сам власноручно всякі малярські і позолотничі роботи, як: образи, мальованє церковей, позолочую ліпшим способом нові і відновляю старі іконостаси, вівтарі і т. д. Роботи виконую як найсовіснійше і за умірковано дешеву ціну. Прошу ласкаво о занотованє собі моєї адреси.

З глибоким поважанєм

ІЛИЯ ДЕЦИК, церковний маляр і позолотник

Береги, почта Самбір.

ЮЛІЯН ДОМБРОВСКИЙ

ПЕРЕДШЕ

І. ДОМБРОВСКИЙ і Л. ВАЙГЕЛЬ
у Львові, ул. Гетманська 4.

Від много літ знаний одинокий в Галичині

МАГАЗИН ГОДИННИКАРСКО-ЮВИЛЕРСКИЙ

получений з двома робітнями.

Купує: брилянти, перли, золоті і срібні вироби і пр.,
рівнож приймає старі дорогоцінності в заміні за нові.

Великий вибір: заручинових перстенів, слюбних обручочок, шпильок, букетових перстенів, будильників і всяких годинників з перворядних світових фабрик по найнижших цінах.

Великий склад срібних чаш церковних французького виробу.

Всякі замовленя з провінції полагоджуєсь як найскорше.

Артистично-
ФОТОГРАФІЧНИЙ ЗАКЛАД
Е. ТШЕМСКОГО
У ЛЬВОВІ,
ул. Третього Мая ч. 7.
вилагоджує
Портретові
фотографії
з полискою і плятинові,
побільшеня і
репродукції образу
з кожної фотографії.

Перший Фото-
ХЕМИГРАФІЧНИЙ ЗАКЛАД
Е. ТШЕМСКОГО
У ЛЬВОВІ,
ул. Третього Мая ч. 7.
вилагоджує
Фотодруки, Кліші
цинкографічні і Мідо-
типи (Автотипії) до
ілюстрованя
**діл наукових
і повістевих,**
як також
до цінників фабричних,
промислових і торго-
вельних.

ПЕРША РУСКА РОБІТНЯ

ЦЕРКОВНОЇ РІЗЬБИ З ДЕРЕВА, ЗОЛОТАРСТВА І СТОЛЯРСТВА,
РОБІТ КОМНАТНИХ (САЛЬОНОВИХ)

ЕВСТАХІЯ ЩУПЛАКЕВИЧА

у Львові, ул. Шпитальна ч. 38 (власний дім).

**Контора замовлень і склад меблів власного
виробу ул. Руска ч. 20. (дім „Дністра“).**

В моїй роботні виконано в році 1907 іконостаси в Верхніхівці коло Борщева, в Строжні коло Підбужа, в Кокосинцях коло Грималова, в Пальчинцях коло Збаража, в Кривій коло Горлиць, в Сяноці відновив іконостас і мальоване церкви, в Доброшні під Львовом, Дроговиже коло Миколаєва, Куликів в місті уряджене церкви, в Березівці коло Ходорова, Залісе коло Іваня пустаго, Берлін, Пониква веліва коло Бродів, Гадлішклярскі. Проповідниці в виді лодки до Карова і Угнова.

Також вигінчував цілковите уряджене кількох церквей на угорській Русі і доставляв багато робіт для руских кольоній в Америці.

За всі ті роботи по церквах удостоїв ся много красних і похвальних листів, так з признаннями, як і з порученем як найкрасшим пнъшим церквам Галичини.

Проте поручаю ся ласкавим зглядам і прошу о як найчисленнійші замовленя, ручаючи за свою роботу.

На жадане висилаю ілюстрований цівник даром і оплатно.

ВАЖНЕ ДЛЯ ХОРІВ ПРИ ЧИТАЛЬНЯХ!

Вийшов збірник пісень п. з.:

НАША ДУМА

на чотири голоси.

Сей збірник складає ся з двох частий для хору мішаного і мужеского. Кожда часть числить 25 ріжних народних пісень.

Можна набувати за попередним надісланем грошей в Канцелярії Товариства „Просьвіти“ у Львові, Ринок ч. 10. по ціні **2** кор. **75** сот. з пересилкою поштовою. Без пересилки коштує **2** кор. **50** сот.

ПЕРША САМОСТІЙНА РУСКА ДРУКАРНЯ

під фірмою

„ЗАГАЛЬНА ДРУКАРНЯ”

у Львові, ул. Академічна ч. 8.

(в домі ВП. Д-ра Щасного Сельского

має поспішні машини друкарські, порушувані електрикою, багатий вибір руских і польских черенів, виконує по можливо низьких цінах всілякі друки в язиці рускім, польскім, німецькім і т. д., а іменно: книги і брошури, дневники, табелі, реєстри господарчі, лісові і купецкі, циркулярі, афіши, і всілякі інші роботи входячі в обсяг друкарства, як: білети візитові, сигнатури, етикети, листи купецкі, рецепти, карти кореспонденційні, сльобні запрошеня і т. д.

Канцелярия друкарні (I. поверх) отворена щоденно від години 8—12 в полудне і від 2—8 вечером. В неділі і сьвята від години 10—12 в полудне.

Густав Кришталович
власитель друкарні.

ІВАН ЧОРНІЙ

У Львові, улиця Руська ч. 3.

поручає свій

СКЛАД І РОБІТНЮ ОБУВИ
мужеської, дамської і для дітей.

Вельми удачно виробляє чоботи для Всеч. Духовенства і сокільські. Замовленя замісцеві виконують ся як найскорше.

Усяка обув вигідна, легка, модна і дешева.

Для Вп. Студентів значний опуст.

УДЕРЖУЄ НА СКЛАДІ ВЕЛИКИЙ ВИБІР ГУМОВИХ КАЛЬОШІВ.

Принимає до направи кальоші.

РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1892.

СТАНИСЛАВ ВОЗНЯК

годинникар

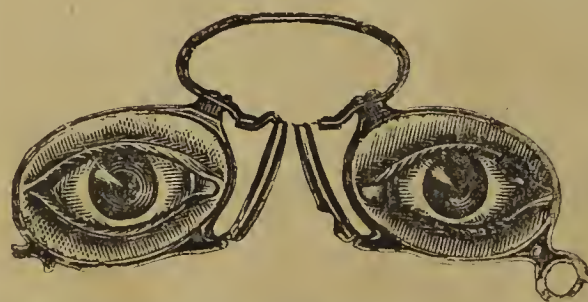
у Львові, ул. Академічна ч. 8.

поручає свій

СКЛАД ГОДИННИКІВ

Швайцарських кешонкових, Віденських стінних і Шварцвальдських з дволітною порукою.

Всякі наприви годинників приймає і виконує як найдешевше і найліпше з річною порукою.

Поручають: **БАРОМЕТРИ** анероїди по 7, 8 і 10 К. Найліпші по 12, 16, 20 і 24 К.

ЛЬОРНЕТКИ ПОЛЬНІ по 12, 15, 24 К. і вище. Заразом поручаємо в найбільшій виборі окуляри, цвікери, люпи і всілякі інші оптичні прибори. — Всілякі наприви полагодує ся як найскорше і найдешевше.

ФЕЛИКСА ФЕЛИНЬСКОГО

РУКОДІЛЬНЯ КРАВЕЦКА

відзначена золотими і срібними медалями на виставах у Львові, Бруксели, Парижі і Лондоні

вістала перенесена

до власного дому

при ул. Вірменській ч. 14.

РОБІТНЯ РІЗЬБЯРСКО-КАМІНЯРСКА
і
ШЛІФІРНЯ ЕЛЕКТРИЧНА
ГЕНРИКА ПЕРІЄРА

у Львові, ул. Пекарська ч. 87 і 97.

Виконує

всякі різьбярські і камінярські роботи так будівляні як і на кладовища
зі всіх уживаних матеріялів.

Поручає ПАМ'ЯТНИКИ зі шведских лябрадорів і гра-
ніту, сиеніту, мармуру і каміня різних родів.

Великий вибір ГРОБОВИХ ЛІХТАРЕНЬ з кутого желіза.

Рисунки і коштовиси на жаданє.

Ціни найнижші.

КАРОЛЬ ФЕЛЬКЕР і Син
У ЛЬВОВІ,

улиця Кароля Людвика ч. 3.

в будинку Галицького Товариства кредит. земского,

поручає свій 1859 р. оснований

СКЛАД І РУКОДІЛЬНЮ

всѣких ювілерських золотих і срібних виробів,

як також

ХІНСЬКЕ СРІБЛО

в найліпшій якості.

10% на ціли руских товариств.

Поручає ся дешево і совісно

АРТИСТИЧНО-РИТОВНИЧЕ ЗАВЕДЕННЯ

А. ЗІГМАН

у Львові, улица Сикстуска ч. 14.

Р О Б І Т Н Я
металевих і кавчукових стампіль.

Монограми, герби і всякі ґравури — вивіски ритовані і лянї, прасові бляхи для сторожий і товариств. — Поручає ся яко доставець розличних руских товариств і Урядів парохіяльних.

На жаданє висилає ся рускі цїнвїрки даром і оплачено.

10% на ціли руских товариств.

ФАБРИКА ВУДЖЕНИН
ФРАНЦІШКА ІХНЬОВСКОГО

у Львові, ул. Батория ч. 4.

поручає знані з доброти

Ш И Н К И,

неуступаючі в смаку славним прагским, як також ковбаси краянні (краківські), сікані і всякі інші масарські вироби.

На провінцію висилає ся відвортною поштою з відповідним спустом.

БЕЗ КОНКУРЕНЦІЇ.

НЕ ТРЕБА! з Гамбурга і Триєсту спроваджувати.

Звісний в краю і виключний склад

КАВИ і ЧАЮ

під фірмою

Л Ъ В І В,
ул. Сикстуска ч. 1.

Адольфа Зіггера

Л Ъ В І В,
ул. Сикстуска ч. 1.

поручає спроваджувати:

КАВИ		і	ЧАЮ	
Santos добра	1·10 К.	1/2 клг.	Congo добрий	2·80 К. 1/2 клг.
Portorico prima	1·30 "	" "	Moning родинний	3·20 " " "
Ceylon знаменита	1·50 "	" "	Kaysow добірний	3·60 " " "
" плянтаційна	1·80 "	" "	Souchong знамен.	4— " " "
" перлівка	1·80 "	" "	" найліп.	5— " " "
Мокка арабска	1·60 "	" "	Kintuk ароматичний	6— " " "

Висилка 2 клг. кави і 1 клг. чаю разом оплатно, або 2 клг. чаю і 4³/₄ нетто клг. кави осібно оплатно за посліплатою.

